

158.3

ศษ 5511

จ. 3

การประยุกต์หลักธรรมทางพุทธศาสนาและการให้คำปรึกษาแบบกลุ่มเพื่อพัฒนาอัตมโนทัศน์
ของเยาวชนกระทำผิดชายในสถานฝึกและอบรมเด็กและเยาวชน
จังหวัดสุราษฎร์ธานี

ปริญญานิพนธ์

ของ

สุจิรา วิชัยดิษฐ

เสนอต่อมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา

ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต วิชาเอกจิตวิทยาพัฒนาการ

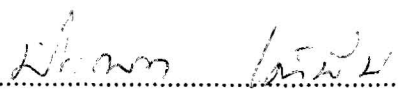
มีนาคม 2543

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

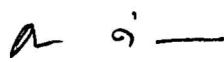
คณะกรรมการควบคุมและคณะกรรมการสอบได้พิจารณาปริญญานิพนธ์ฉบับนี้แล้ว
เห็นสมควรรับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต
วิชาเอกจิตวิทยาพัฒนาการ ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒได้

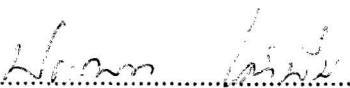
คณะกรรมการควบคุม

..... ประธาน
(รองศาสตราจารย์ ดร.ดวงเดือน ศาสตรภัทร)

..... กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ประณต คำนิม)

คณะกรรมการสอบ

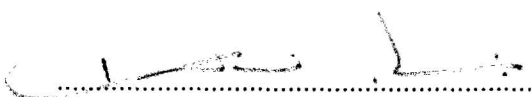

..... ประธาน
(รองศาสตราจารย์ ดร.ดวงเดือน ศาสตรภัทร)

..... กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ประณต คำนิม)

..... กรรมการที่แต่งตั้งเพิ่มเติม
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อรพินทร์ ชูชม)

..... กรรมการที่แต่งตั้งเพิ่มเติม
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ลัดดาวัลย์ เกษมเนตร)

บัณฑิตวิทยาลัยอนุมัติให้รับปริญญานิพนธ์ฉบับนี้ เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต วิชาเอกจิตวิทยาพัฒนาการ ของมหาวิทยาลัย
ศรีนครินทรวิโรฒ

..... คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
(ศาสตราจารย์ ดร.เสริมศักดิ์ วิศาลาภรณ์)
วันที่ 1 เดือน สิงหาคม พ.ศ. 2543

ปริญญานิพนธ์ฉบับนี้ได้รับทุนสนับสนุนจากเงินงบประมาณแผ่นดิน

ประกาศคุณูปการ

ปริญญานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จได้ด้วยดีเพราะได้รับความอนุเคราะห์ช่วยเหลือและการสนับสนุนทางกำลังใจจากบุคคลต่าง ๆ ดังนี้

รองศาสตราจารย์ ดร.ดวงเดือน ศาสตรภัทร และผู้ช่วยศาสตราจารย์ประณต คำนิม ประธานและกรรมการควบคุมปริญญานิพนธ์ ที่เป็นผู้คอยช่วยเหลือให้ผู้วิจัยสามารถจัดระบบความคิดในการเขียนรายงานการวิจัยได้ดีขึ้น และคอยตรวจสอบความถูกต้องสมบูรณ์ของปริญญานิพนธ์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ลัดดาวัลย์ เกษมเนตร และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อรพินทร์ ชูชม จากสถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ที่กรุณาช่วยรับเป็นคณะกรรมการที่แต่งตั้งเพิ่มเติมในการสอบปากเปล่า และช่วยให้คำแนะนำในการนำเสนอผลงานวิจัยที่เป็นประโยชน์ ทำให้สามารถเสนอผลการวิจัยได้อย่างสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ขอกราบขอบพระคุณ พระอาจารย์มณเฑียรและพระอาจารย์เมธี ที่กรุณาเมตตาช่วยเป็นที่ปรึกษาในการศึกษาธรรมะเพื่อทำแผนการสอนธรรมะ ตลอดจนจัดหาหนังสือธรรมะต่าง ๆ มาให้ผู้วิจัยได้ศึกษาและยังเสียสละเวลาอันมีค่าไปสอนธรรมะแก่เยาวชนกระทำผิดตลอดแผนการทดลอง

ขอกราบขอบพระคุณและขอขอบคุณพระอาจารย์ผู้ทรงคุณวุฒิและนักจิตวิทยาทุกท่านที่กรุณาช่วยเป็นผู้เชี่ยวชาญในการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ตลอดจนให้คำแนะนำที่เป็นประโยชน์แก่ผู้วิจัยอย่างมาก ทำให้ผลการวิจัยประสบผลสำเร็จได้

ขอกราบขอบพระคุณคุณพ่อ คุณแม่ ที่คอยเป็นห่วงและให้กำลังใจตลอดจนกำลังใจทรัพย์จนผู้วิจัยสามารถจัดทำปริญญานิพนธ์สำเร็จและขอขอบคุณน้อง ๆ ทุกคนในครอบครัวที่คอยช่วยเหลือและเป็นกำลังใจให้พี่เสมอ และขอบคุณพี่ ๆ เพื่อน ๆ น้อง ๆ ในโรงพยาบาลสวนสราญรมย์ที่คอยเป็นกำลังใจและให้ความช่วยเหลือเสมอมา

สุจิรา วิชัยดิษฐ

สารบัญ

บทที่	หน้า
1 บทนำ	1
ภูมิหลัง	1
ความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า	8
ความสำคัญของการศึกษาค้นคว้า	8
ขอบเขตของการศึกษาค้นคว้า	9
นิยามปฏิบัติการ	10
นิยามศัพท์เฉพาะ	13
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	14
แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการกระทำผิดของเยาวชน	15
แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับอัตมโนทัศน์	27
แนวคิดเกี่ยวกับการให้คำปรึกษาแบบกลุ่มและการพัฒนาอัตมโนทัศน์	52
แนวคิดเกี่ยวกับหลักธรรมะในพุทธศาสนาและการนำมาประยุกต์ใช้ ในการพัฒนาอัตมโนทัศน์	67
สมมติฐานการวิจัย	91
กรอบแนวคิดในการวิจัย	91
3 วิธีดำเนินการทดลอง	92
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	92
เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าและการหาคุณภาพเครื่องมือ	93
การดำเนินการทดลอง	110
การวิเคราะห์ข้อมูล	114
4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	117
สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล	117
5 สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	128
ความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า	128
สมมติฐานของการศึกษาค้นคว้า	128
ขอบเขตของการศึกษาค้นคว้า	128
การวิเคราะห์ข้อมูล	132

บทที่

หน้า

สรุปผลการศึกษาค้นคว้า	132
อภิปรายผล	133
ข้อเสนอแนะ	140
บรรณานุกรม	143
ภาคผนวก	
ประวัติย่อผู้วิจัย	

บัญชีตาราง

ตาราง	หน้า
1 คำสัมประสิทธิ์ความเที่ยงของแบบวัดอัตมโนทัศน์เทนเนสซีในเยาวชน กระทำผิดชาย โดยวิธี Test - Retest ของผู้วิจัย	110
2 ค่าเฉลี่ย และค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าความแปรปรวนของคะแนน อัตมโนทัศน์ด้านต่าง ๆ ในกลุ่มตัวอย่างทั้ง 4 กลุ่ม ซึ่งก่อนและหลัง การทดลอง	118
3 วิเคราะห์ความแปรปรวนของคะแนนอัตมโนทัศน์ของเยาวชนกระทำผิดก่อน การทดลองเปรียบเทียบทั้ง 4 กลุ่ม โดยวิธี Kruskal - Wallis One - Way Analysis of Variance Test	121
4 วิเคราะห์ความแปรปรวนของคะแนนอัตมโนทัศน์ของเยาวชนกระทำผิดหลัง การทดลองเปรียบเทียบทั้ง 4 กลุ่ม โดยวิธี Kruskal - Wallis One - Way Analysis of Variance Test	124
5 เปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ของคะแนนอัตมโนทัศน์ของเยาวชนกระทำผิด ด้านรวม ด้านเอกลักษณ์ ด้านร่างกาย และด้านสังคม โดยใช้สูตรเปรียบเทียบ ความแตกต่างรายคู่หลังการวิเคราะห์โดยวิธีของ Kruskal - Wallis One - Way Analysis of Variance Test	125

บัญชีภาพประกอบ

ภาพประกอบ	หน้า
1 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยต่าง ๆ กับอาชญากรรม	17
2 ปัจจัยต่าง ๆ ที่มีผลต่อการเกิดอาชญากรรมตามหลักพุทธศาสนา (อรรถพ ชูบำรุง. 2540)	22
3 แสดงโครงสร้างมโนภาพแห่งตนของไวลี	34
4 แสดงแนวคิดเกี่ยวกับมโนภาพแห่งตนของเบิร์น	35

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

การพัฒนาประเทศชาติให้เจริญรุ่งเรืองทัดเทียมอารยประเทศนั้นเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่ง และสิ่งที่เราจะต้องคำนึงถึงและดำเนินการพัฒนาเป็นอันดับแรกนั้นคือ การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์หรือทรัพยากรบุคคลของประเทศให้มีพัฒนาการทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม สติปัญญาและจริยธรรมที่เหมาะสมมีพัฒนาการที่ดี เมื่อทรัพยากรบุคคลของประเทศมีคุณภาพจะเป็นกำลังสำคัญในการส่งเสริมความร่วมมือพัฒนาประเทศชาติให้เจริญรุ่งเรืองทัดเทียมกับประเทศต่าง ๆ ที่พัฒนาแล้วทั้งหลายได้ การพัฒนาบุคคลนั้นนักจิตวิทยาหลายท่านได้ให้ความสำคัญในเรื่องของอัตมโนทัศน์ว่าเป็นองค์ประกอบสำคัญอย่างหนึ่งที่ต้องพัฒนาส่งเสริม เช่น แอทกินสัน (Atkinson. 1970) กล่าวว่า อัตมโนทัศน์ (Self - Concept) เป็นองค์ประกอบที่สำคัญอย่างหนึ่งในการพัฒนาประสิทธิภาพของบุคคล และเฮอร์ลอค (ซูชัย สมิทธิไกร. 2530 ; อ้างอิงมาจาก Hurlock. 1974 : 34) กล่าวว่า อัตมโนทัศน์มีบทบาทสำคัญในการแสดงพฤติกรรมของมนุษย์ และนับว่าเป็นแกนของบุคลิกภาพ (Core of Personality) ดังที่ อำไพ ศิริพิพัฒน์ (2515) ได้สรุปไว้ว่า อัตมโนทัศน์นั้นเป็นแก่นแท้ที่เป็นลักษณะประจำตัวของบุคคลเป็นลักษณะที่คิดว่าเป็นเขาทุกเวลา ทุกสถานที่ และซูชัย สมิทธิไกร ได้สรุปไว้ว่า หากบุคคลใดมีอัตมโนทัศน์ที่ดี (Positive Self - Concept) จะมีการกระทำหรือพฤติกรรมที่เหมาะสม และเป็นผู้ที่มีสุขภาพจิตดีสามารถปรับตัวได้อย่างเหมาะสม ในทางตรงกันข้ามหากบุคคลใดมีอัตมโนทัศน์ที่ไม่ดี (Negative Self-Concept) จะทำให้บุคคลนั้นมีพฤติกรรมที่สร้างปัญหาให้แก่ตนเอง และผู้อื่น อันจะนำไปสู่ความล้มเหลวในบั้นปลายของชีวิต ดังนั้น การพัฒนาเยาวชนให้มีอัตมโนทัศน์ที่ดีจึงมีความสำคัญอย่างสูง หากต้องการที่จะทำให้เยาวชนของประเทศเป็นผู้ใหญ่ที่มีคุณภาพต่อไป (ซูชัย สมิทธิไกร. 2530) นอกจากนี้ ยังพบว่า บุคคลที่มีอัตมโนทัศน์ดีนั้นจะมีพัฒนาการด้านอื่น ๆ ดีตามไปด้วย เช่น มีการปรับตัวที่ดี มีความสามารถในการควบคุมตนเองได้ดี มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง เป็นต้น

การพัฒนาทรัพยากรบุคคลหรือทรัพยากรมนุษย์ของประเทศให้มีจิตลักษณะที่ดี และมีบุคลิกภาพที่เหมาะสมเอื้อต่อการพัฒนาประเทศนั้นเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่ง จากงานวิจัยพบว่า การพัฒนาบุคลิกภาพของบุคคลนั้นเป็นผลสืบเนื่องมาจากการอบรมเลี้ยงดูและสิ่งแวดล้อมทางบ้าน สังคมรอบตัว ตลอดจนประสบการณ์ที่บุคคลได้รับในวัยต่าง ๆ และปัญหาสำคัญในการพัฒนาบุคลิกภาพคือ อัตมโนทัศน์ เพราะสิ่งนี้เป็นส่วนหนึ่งในการกำหนดพฤติกรรมของ

บุคคล เนื่องจากคนเราย่อมประพฤติปฏิบัติตนไปในทิศทางที่ตนคิดว่าตนเป็น (อัจฉรา สุขารมณ ; อรพินทร์ ชูชม. 2537)

ดังที่กล่าวมาแล้วนั้นจะเห็นว่าอัตมโนทัศน์เป็นสิ่งสำคัญที่เราต้องพัฒนาและควรส่งเสริมให้บุคคลมีอัตมโนทัศน์ที่ดี เนื่องจากอัตมโนทัศน์เป็นเรื่องของกระบวนการเรียนรู้ (Learning Process) ซึ่งสามารถพัฒนาได้ (พรรณทิพย์ เกษะนันท์. 2516) จากการศึกษาตามทฤษฎีบุคลิกภาพของอีริคสัน พบว่าบุคคลที่อยู่ในช่วงวัยรุ่นนั้นถือว่าเป็นระยะวิกฤตในการค้นหาเอกลักษณ์ของตนเอง (Ego Identity) ระยะนี้จึงถือเป็นระยะเวลาที่สำคัญในการส่งเสริมการสร้างเอกลักษณ์ที่ดีให้กับวัยรุ่น เพราะถ้าหากวัยรุ่นประสบความล้มเหลวในการแสวงหาเอกลักษณ์ของตนเองและเกิดความรู้สึกนึกคิดเกี่ยวกับตนเองหรือที่เรียกว่า อัตมโนทัศน์ในทางที่ไม่ดีหรือทางลบ จะมีผลทำให้วัยรุ่นเกิดความสับสนในบทบาทของตนเองแสดงพฤติกรรมไม่เหมาะสมง่ายต่อการชักจูงและนำไปสู่การมีพฤติกรรมที่สังคมไม่ยอมรับหรือมีพฤติกรรมเบี่ยงเบนตามมาได้ เช่น การหนีเรียน การมั่วสุมยาเสพติด การเข้าร่วมกลุ่มอันธพาล และปัญหาอื่นๆ ตามมาอีกมากมายซึ่งเป็นปัญหาสำคัญที่นำไปสู่การกระทำผิดต่อกฎหมายในที่สุดเยาวชนเหล่านั้นจะต้องได้รับการแก้ไขหรือบำบัดรักษาให้อัตมโนทัศน์ของพวกเขาพัฒนาไปในทางที่ดีขึ้น มองตนในแง่ดี ตลอดจนมีพฤติกรรมที่เหมาะสมและเป็นที่ยอมรับของสังคมต่อไป

จากการศึกษางานวิจัยที่ผ่านมาพบว่า เยาวชนกระทำผิดในสถานพินิจคุ้มครองเด็กและเยาวชนหรือเยาวชนในกลุ่มพฤติกรรมเบี่ยงเบนนั้นสนับสนุนทฤษฎีกลไกแห่งการควบคุมของแรคเลส (อึ้งฉวนพ ชูบำรุง. 2530 ; อ้อมเดือน สดมณี. 2522 ; อ้างอิงมาจาก Reckless. 1971) ที่กล่าวว่า เยาวชนกระทำผิดจะมีลักษณะพัฒนาการของอัตมโนทัศน์ต่ำกว่าเยาวชนทั่วไป จากงานวิจัยของ แรคเลส และไดนิทซ์ (อ้อมเดือน สดมณี. 2522 ; อ้างอิงมาจาก Reckless and Dinitz. 1955, 1956, 1960) พบว่า กลุ่ม “เด็กดี” ที่ครูประเมินว่าดี กับกลุ่ม “เด็กไม่ดี” จากการประเมินของครูนั้น ในการศึกษาระยะยาวติดต่อกัน 4 ปี กลุ่ม “เด็กดี” ยังเรียนหนังสืออยู่และมีพฤติกรรมที่ไม่ขัดต่อกฎหมาย ส่วนกลุ่ม “เด็กไม่ดี” นั้น ร้อยละ 36 มีพฤติกรรมที่ขัดต่อกฎหมายและถูกดำเนินคดีในศาล และงานวิจัยของลี เจค ชาง (Lee Jac Chang. 1984) ได้ศึกษาอัตมโนทัศน์และค่านิยมในวัยรุ่นเกาหลี พบว่า กลุ่มเยาวชนหรือวัยรุ่นที่มีอัตมโนทัศน์ต่ำ ได้แก่ เยาวชนกระทำผิดในสถานพินิจและคุ้มครองเด็ก เยาวชนที่ติดคุก เด็กและเยาวชนในสถานเด็กกำพร้า และการศึกษาความแตกต่างระหว่างเพศนั้นไม่พบความแตกต่าง นอกจากนี้ยังพบว่าเมื่ออายุเพิ่มขึ้นอัตมโนทัศน์จะมีการพัฒนาเพิ่มขึ้นด้วยตามอายุ ตั้งแต่อายุ 14 ปี ถึง 22 ปี โดยช่วง 18 - 21 ปี จะมีการพัฒนาสูงกว่าช่วงอื่นๆ ส่วนการศึกษาของ ฟิลลิส และดักลาส (Phyllis and Douglas. 1994) นั้น ได้ศึกษาความต้องการและอัตมโนทัศน์ของเยาวชน

ที่หนีออกจากบ้านพบว่า มีลักษณะต่ำเช่นเดียวกับเยาวชนกระทำผิด (Juvenile Delinquent) และจากการศึกษาพัฒนาการของอีโก้ พัฒนาการทางจริยธรรมและอัตมโนทัศน์ในวัยรุ่นชายที่มีพฤติกรรมกระทำผิดทางเพศของ อลิส (Elise, 1995) พบว่า มีลักษณะคะแนนของอัตมโนทัศน์ เช่นเดียวกับพวกพฤติกรรมเบี่ยงเบนและมีความผิดปกติของอัตมโนทัศน์ (Pathology of Self - Concept) นอกจากนี้ ผลงานวิจัยของ โฮเวิร์ด (นงลักษณ์ วงศ์ประเสริฐ, 2534 : อ้างอิงมาจาก Howard, 1959) ก็มีความสอดคล้องระหว่างอัตมโนทัศน์กับปัญหาทางความประพฤติ โดยศึกษาอัตมโนทัศน์ระหว่างเด็กชายที่มีปัญหาความประพฤติกับไม่มีปัญหาความประพฤติ พบว่า เด็กชายที่ไม่มีปัญหาด้านความประพฤติดีกว่าเด็กชายที่มีปัญหาด้านความประพฤติ และจากการศึกษาเปรียบเทียบ เชื้อชาติ (Ethnicity) ลำดับการเกิด (Ordinal Position) และการรับรู้ตนเอง (Self - Perception, ซึ่งมีความหมายเช่นเดียวกับอัตมโนทัศน์) ของคาลฮัน, คอนเลย์ และบอลตัน (Calhoun, Connley and Bolton, 1984) พบว่าอัตมโนทัศน์และความรู้สึกมีคุณค่าในตนเอง (Self - Esteem) ของเยาวชนกระทำผิดและเยาวชนทั่วไป แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 นอกจากนี้ ยังพบว่า มีปฏิสัมพันธ์กันระหว่างเชื้อชาติและอัตมโนทัศน์ของเยาวชนกระทำผิดอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01 อีกด้วย

ส่วนในประเทศไทยนั้นได้มีผู้ศึกษาไว้เช่นกัน ได้แก่ กิ่งเพชร ชนะชัยวิบูลย์วัฒน์ (2534) ได้ศึกษาอัตมโนทัศน์ของวัยรุ่นเพศชายที่กระทำผิดในสถานฝึกและอบรมของสถานพินิจและคุ้มครองเด็กพบว่า วัยรุ่นเพศชายกระทำผิดที่บิดา-มารดาอยู่ด้วยกันมีอัตมโนทัศน์ด้านครอบครัวสูงกว่าวัยรุ่นเพศชายกระทำผิดที่บิดา-มารดาไม่ได้อยู่ร่วมกัน ส่วนด้านอื่นไม่พบความแตกต่าง และผลการศึกษาเปรียบเทียบอัตมโนทัศน์ของวัยรุ่นปกติกับวัยรุ่นที่ติดยาเสพติดในสถานบำบัดรักษากรุงเทพมหานครของนงลักษณ์ วงศ์ประเสริฐ (2534) พบว่า วัยรุ่นติดยาเสพติดมีอัตมโนทัศน์ทั้ง 10 ด้านจากแบบวัดเทนเนสซี (Tennessee Self-Concept Scale) ต่ำกว่าเยาวชนปกติ ส่วนการศึกษาลักษณะบุคลิกภาพของเยาวชนกระทำผิดในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนกลางของ เมธี วงศ์วีระพันธ์ (2534) โดยใช้แบบวัด CPI (California Psychological Inventory) พบว่า เยาวชนกลุ่มตัวอย่างมีคะแนน 17 มาตรา จากจำนวน 18 มาตรา ต่ำกว่าระดับ Standard Score ที่ 50 และเยาวชนกระทำผิดในฐานความผิดที่ต่างกันไม่มีบุคลิกภาพที่แตกต่างกัน นอกจากนี้การศึกษาของ สมพัฒน์ ศรีแก้ว (2520) ได้เปรียบเทียบทัศนคติของเยาวชนในโรงเรียนเมตตาศึกษาและเยาวชนในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กจังหวัดเชียงใหม่พบว่า เยาวชนในโรงเรียนเมตตาศึกษามีทัศนคติต่อตนเองสูงกว่าเยาวชนในสถานพินิจและคุ้มครองเด็ก และงานวิจัยของ กาญจณี แก้วทอง (2522) พบว่า อัตมโนทัศน์ของวัยรุ่นในสถานสงเคราะห์บ้านศรีธรรมราชจากคะแนนแบบวัด Rubin 30' Self-Esteem Scale นั้น

อยู่ในระดับปานกลางและเมื่อได้รับการพัฒนาโดยเทคนิคแม่แบบแล้วเพิ่มสูงขึ้นกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 จากงานวิจัยที่ผ่านมาพอจะสรุปได้ว่า กลุ่มเด็กและเยาวชนที่มีพฤติกรรมเบี่ยงเบนทั้งหลายและเยาวชนกระทำผิดกฎหมายนั้นมีความผิดปกติของพัฒนาการด้านอัตมโนทัศน์ทำให้มีอัตมโนทัศน์ต่ำ ซึ่งอาจมีสาเหตุและผลกระทบที่แตกต่างกันไปเ็น เยาวชนแต่ละคน

จากการศึกษาสถิติของเยาวชนกระทำผิดกฎหมายในช่วงหลายปีที่ผ่านมาพบว่า มีจำนวนเพิ่มขึ้นทุก ๆ ปี ซึ่งอาจจะสืบเนื่องมาจากการเปลี่ยนแปลงด้านเศรษฐกิจและสังคม ทำให้ส่งผลกระทบต่อสถาบันครอบครัวที่เป็นบ้านหลอมเด็กและเยาวชน นักจิตวิทยาและนักการศึกษาหลายท่านกล่าวสรุปว่าขณะนี้กำลังเกิดภาวะล่มสลายของสถาบันครอบครัว ทำให้เยาวชนเกิดปัญหาพฤติกรรมเบี่ยงเบนและกระทำผิดกฎหมายมากขึ้นสังเกตได้จากสถิติการกระทำผิดกฎหมายของเด็กและเยาวชน ในปี พ.ศ.2531 มีเยาวชนกระทำผิดทั้งสิ้น 3,827 คน (สถานพินิจและคุ้มครองเด็กกลาง. 2532) ต่อมาในปี พ.ศ.2537 พบว่ามี เยาวชนกระทำผิดเพิ่มขึ้นเป็น 9,398 คน และเพิ่มเป็น 14,338 คน ในปี พ.ศ.2538 ซึ่งเพิ่มจากปี พ.ศ.2537 ถึงร้อยละ 52.56 คดีที่มีการฟ้องร้องมากที่สุดในปี พ.ศ.2538 คือ ความผิดเกี่ยวกับลักทรัพย์ รองลงมาคือสารระเหย เฮโรอีน และกัญชา ตามลำดับ (ศาลเยาวชนและครอบครัว. 2538) ส่วนสถิติเยาวชนกระทำผิดของศาลเยาวชนและครอบครัว จังหวัดสุราษฎร์ธานี ซึ่งผู้วิจัยจะทำการศึกษาทดลองนั้นจากสถิติย้อนหลัง 6 ปี พบว่าในปี พ.ศ.2534 มีคดีอาญาที่ขึ้นสู่ศาล จำนวน 666 คดี และเพิ่มจำนวนขึ้นทุกปี ในปี พ.ศ.2539 เพิ่มขึ้นเป็น 1,923 คดี จะเห็นได้ว่าเพิ่มขึ้นประมาณ 3 เท่า นับว่าเป็นอัตราเพิ่มที่ต้องรีบหามาตรการแก้ไขอย่างเร่งด่วน และเมื่อพิจารณาตามประเภทคดีพบว่าคดีที่เกิดมากเป็นอันดับหนึ่งคือคดีเกี่ยวกับยาเสพติด อันดับสองคือ คดีลักทรัพย์ และอันดับสามคือ คดีเกี่ยวกับเพศ (ศาลเยาวชนและครอบครัวสุราษฎร์ธานี. 2539)

เยาวชนกระทำผิดกฎหมายเมื่อศาลพิจารณาคัดสินคดีแล้วจะถูกส่งตัวไปรับการฝึกอบรมในสถานฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนเพื่อจะได้รับการบำบัดฟื้นฟูจิตใจให้กลับตัวเป็นพลเมืองดีต่อไป เนื่องจากเชื่อว่าเยาวชนกระทำผิดยังมีอายุน้อยสามารถพัฒนาปรับเปลี่ยนพฤติกรรมให้เป็นคนดีของสังคมต่อไปได้ เพราะฉะนั้นการบำบัดแก้ไขพฤติกรรมและฟื้นฟูจิตใจของเยาวชนกระทำผิดถือเป็นเรื่องสำคัญและจำเป็นต้องกระทำ และแนวทางหนึ่งที่จะช่วยพัฒนาพฤติกรรมของเยาวชนคือ การพัฒนาอัตมโนทัศน์ ซึ่งเป็นการพัฒนาด้านจิตใจ โดยเชื่อว่าอัตมโนทัศน์เป็นส่วนหนึ่งของบุคลิกภาพ (Core of Personality) มีอิทธิพลต่อการปรับตัวและสุขภาพจิต และยังเป็นตัวชี้นำพฤติกรรมของบุคคลดังได้กล่าวไว้แล้วในตอนต้น

บุคคลที่มีอัตมโนทัศน์ในทางบวกจะสามารถปรับตัวได้ดี มีสุขภาพจิตดี และแสดงพฤติกรรมได้อย่างเหมาะสม ส่วนบุคคลที่มีอัตมโนทัศน์ในทางลบหรือมีอัตมโนทัศน์ต่ำนั้นพบว่า

จะมีปัญหาในเรื่องการปรับตัว สุขภาพจิตไม่ดี และมีพฤติกรรมเบี่ยงเบน เสี่ยงต่อการกระทำผิดกฎหมาย ซึ่งสอดคล้องกับการรวบรวมผลการวิจัยเกี่ยวกับอัตมโนทัศน์ของเยาวชนกระทำผิดที่ผ่านมาพบว่าเยาวชนกระทำผิดมีอัตมโนทัศน์ค่อนข้างต่ำกว่าเยาวชนทั่วไป นอกจากนี้ตามทฤษฎีพัฒนาการของอีริกสันพบว่า บุคคลวัยรุ่นหรือเยาวชนเป็นช่วงระยะของการเปลี่ยนแปลงทั้งด้านร่างกายและจิตใจ วัยรุ่นเป็นวัยที่กำลังแสวงหาเอกลักษณ์แห่งตน ดังนั้นกลุ่มวัยรุ่นจึงเป็นวัยที่เหมาะสมสำหรับการพัฒนาหรือเปลี่ยนแปลงอัตมโนทัศน์ให้พวกเขามีอัตมโนทัศน์ที่ดีขึ้นหรือมีอัตมโนทัศน์ในทางบวกเพื่อให้เติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่ดีและมีคุณภาพเอื้อต่อการพัฒนาประเทศชาติต่อไป ถ้ากลุ่มวัยรุ่นหรือเยาวชนกระทำผิดกลุ่มนี้ไม่ได้รับการพัฒนาหรือทำให้เกิดการเรียนรู้เพื่อให้อัตมโนทัศน์พัฒนาไปในทางที่ดีได้ในระยะนี้ เมื่อเติบโตเป็นผู้ใหญ่จะพัฒนาเปลี่ยนแปลงได้ยากยิ่งขึ้นอาจจะมีการกระทำผิดซ้ำและกลายเป็นอาชญากรผู้ใหญ่ต่อไปได้ ดังนั้นการหาวิธีการที่เหมาะสมเพื่อพัฒนาให้วัยรุ่นหรือเยาวชนโดยเฉพาะกลุ่มเยาวชนกระทำผิดมีการเปลี่ยนแปลงอัตมโนทัศน์ให้ดีขึ้นหรือพัฒนาไปในทางบวกจึงถือเป็นเรื่องสำคัญเพื่อให้พวกเขาสามารถปรับตัวอยู่ในสังคมได้ มีสุขภาพจิตที่ดีและแสดงพฤติกรรมได้เหมาะสมตลอดจนเป็นทรัพยากรที่มีคุณภาพของประเทศและสามารถดำรงชีวิตต่อไปได้อย่างปกติสุขเมื่อออกจากสถานฝึกของสถานพินิจฯ ไปแล้ว

การพัฒนาอัตมโนทัศน์ในเด็กหรือเยาวชนนั้น กลาสเซอร์ (ซูซีย์ สมิตีไกร. 2530 ; อ้างอิงมาจาก Glasser. 1969) ได้เสนอว่า บุคคลจะรู้สึกว่าคุณค่าตนเองประสบความสำเร็จหรือมีเอกลักษณ์แห่งความสำเร็จ (Success Identity) ได้ก็ต่อเมื่อบุคคลนั้นได้รับการตอบสนองความต้องการสองประการ กล่าวคือ ความต้องการที่มีความรักผู้อื่นและเป็นที่รักของผู้อื่น (Need to Love and to be Love) และความต้องการที่จะรู้สึกว่าคุณค่า (Need to Feel Worth While) เด็กและเยาวชนที่ต้องประสบกับปัญหาครอบครัวแตกแยก ได้รับการดูต่ำลงโทษจากพ่อแม่เป็นประจำหรือล้มเหลวในการเรียนยอมทำให้มีอัตมโนทัศน์ที่ไม่ดี จากการศึกษาของคูเปอร์สมิท (ซูซีย์ สมิตีไกร. 2530 ; อ้างอิงมาจาก Coopersmith. 1967) พบว่า เด็กที่รู้สึกว่าคุณค่าสูงได้รับการยอมรับเล็งดูในลักษณะการยอมรับมากกว่าเด็กที่รู้สึกว่าคุณค่าต่ำ ดังนั้นแนวทางในการส่งเสริมให้เด็กและเยาวชนมีอัตมโนทัศน์ที่ดีก็คือ การส่งเสริมให้เขามีความรักผู้อื่นและต้องการเป็นที่รักของผู้อื่น อีกประการหนึ่งคือ การทำให้เยาวชนรู้สึกว่าคุณค่า มีความสามารถ และมีความสำเร็จจากการทำงาน

แนวทางในการพัฒนาหรือเปลี่ยนแปลงอัตมโนทัศน์นั้น อำไพ ศิริพิพัฒน์ (2516) ได้สรุปวิธีการเปลี่ยนแปลงความนึกคิดเกี่ยวกับตนหรืออัตมโนทัศน์ไว้ 2 ประการ คือ ประการแรก การเปลี่ยนแปลงระยะยาวโดยวิธีทำจิตบำบัด (Psychotherapy) และการให้คำปรึกษา (Counseling) ซึ่ง 2 วิธีการนี้ต้องใช้เวลานานและมักจะรักษาแบบตัวต่อตัว ส่วน

ประการที่สองคือ วิธีการเปลี่ยนแปลงระยะสั้นโดยการใช้ผู้นำเป็นแบบอย่าง (Real Model) และการใช้แบบอย่างโดยจินตนาการ (Imagined Model) ด้วยการสมมติแบบอย่างที่ดีขึ้นมาเป็นลายลักษณ์อักษรหรือโดยวาจาและถ้าหากแบบอย่างโดยจินตนาการนี้มีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับบุคคลผู้นั้นก็สามารถมีอิทธิพลที่จะเปลี่ยนอัตมโนทัศน์ระยะสั้นของบุคคลได้ วิธีการทางจิตวิทยาดังกล่าวนี้นี้จะช่วยสร้างอัตมโนทัศน์ที่ดีให้กับเด็กและเยาวชนและยังช่วยให้อัตมโนทัศน์ที่ดีช่วยพัฒนาเป็นอัตมโนทัศน์ที่ดี (Positive Self - Concept) เพื่อให้เยาวชนได้มีพฤติกรรมที่ดีขึ้นและมีโอกาสพัฒนาตนเองจนถึงสุดยอดแห่งพัฒนาการของแต่ละบุคคลได้ทั้งด้านเชาวน์ปัญญา อารมณ์ สังคม และจริยธรรมต่อไป

เด็กและเยาวชนที่ถูกศาลสั่งให้เอาตัวไว้ฝึกอบรมในสถานฝึกอบรมของสถานพินิจและคุ้มครองเด็กมีความจำเป็นต้องได้รับการแก้ไขพฤติกรรมและฟื้นฟูสุขภาพจิตด้วยการบำบัดรักษาทางจิตวิทยาและการแก้ไขพฤติกรรมเบื้องต้นประกอบสำคัญที่จะช่วยให้การบำบัดรักษาลุล่วงไปด้วยดี ก็คือ ความร่วมมือและเต็มใจในการรับการรักษา ซึ่งหาได้ยากในบุคคลที่มีปัญหาพฤติกรรมผิดกฎหมายไม่เหมือนกับผู้ที่มีการเจ็บป่วยทางกายหรือทางจิตประสาทที่มีได้เกี่ยวข้องกับ การกระทำผิด (สินทวี นันทวานิช. 2526) ดังนั้น การบำบัดแก้ไขพฤติกรรมของเด็กและเยาวชนกระทำผิด จึงไม่ใช่งานที่จะสำเร็จได้โดยง่ายและนับเป็นสิ่งที่ท้าทายอย่างยิ่งในการพัฒนาฟื้นฟูจิตใจและแก้ไขเยาวชนกลุ่มนี้ เพราะตามความมุ่งหมายของศาลเยาวชนและครอบครัวนั้นมุ่งที่จะสงเคราะห์บำบัดแก้ไขพฤติกรรมเด็กและเยาวชนผู้กระทำผิดกฎหมายมากกว่าการลงโทษเพื่อให้พวกเขา กลับตัวกลับใจเติบโตเป็นพลเมืองดีของประเทศชาติต่อไป

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยสนใจศึกษาทดลองวิธีการพัฒนาอัตมโนทัศน์ของเยาวชนกระทำผิดที่สอดคล้องกับระบบสังคมและวิถีการดำเนินชีวิตแบบไทย ๆ นั่นคือ ทดลองพัฒนาอัตมโนทัศน์โดยการนำหลักธรรมในพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้ด้วยการจัดทำแผนการทดลองที่มีเนื้อหาธรรมะในพระพุทธศาสนาและมุ่งสอนให้บุคคลมีความเห็นชอบ (สัมมาทิฐิ) และประพฤติชอบเป็นหลักในการดำเนินชีวิต เพราะเมื่อบุคคลมีความคิดดีก็ย่อมทำในสิ่งดีงามตามมา การสอนธรรมะนั้นนั้นอาจจะเป็นไปใน 2 ลักษณะคือ การสอนในระดับศีลธรรม (โลกียธรรม) และระดับเหนือโลก (โลกุตระธรรม) แผนการสอนธรรมะครั้งนี้จะสอนธรรมะในระดับต้น ๆ คือระดับของศีลธรรมเพื่อมุ่งให้เยาวชนกระทำผิด คิดดี มองดูโลกอย่างแจ่มแจ้งตามความเป็นจริงสามารถพัฒนาตนต่อไปได้ และมีพฤติกรรมที่เหมาะสมไม่ขัดต่อปทัสสถานของสังคม การสอนธรรมะในพุทธศาสนานั้นมีหลักการสอน 7 ประการ (สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์. 2531) ได้แก่

1. อุปนิสัยนกกตา หมายถึง การสอนโดยปรารภธรรมกับคนที่นั่งอยู่ใกล้ ๆ เป็นการสนทนากันตามธรรมดา

2. ธรรมมีกถา หมายถึง การชี้แจงหรืออธิบายเหตุผลในข้อธรรมะนั้น ๆ อย่างแจ่มแจ้งจนผู้ฟังเข้าใจ

3. โอวาทกถา หมายถึง การสอนธรรมะอย่างเป็นเรื่องราวแก่นสาร มุ่งให้ผู้ฟังละเว้นการประพฤติชั่วและตั้งใจทำความดี

4. อนุสาสนีกถา หมายถึง การพร่ำสอนธรรมะบ่อย ๆ อย่างเป็นเรื่องราว เช่น การสอนเด็กวัด

5. ธรรมสากัจจนาถา หมายถึง การสนทนากันโดยมุ่งให้เกิดความรู้ความเข้าใจธรรมะ เพื่อให้เกิดคุณธรรมขึ้นในใจและได้สาระแก่นสาร เรียกว่า “การสนทนาธรรม”

6. ปฏิจจวิสัยชนากถา หมายถึง การถามตอบธรรมะระหว่างผู้สอนและผู้รับการสอน

7. ธรรมเทศนาถา หมายถึง การชี้แจงแสดงหลักธรรมให้ผู้ฟังรู้แจ้งเห็นจริงในธรรมที่ควรรู้ควรเห็น

การพัฒนาอัตมโนทัศน์โดยการนำหลักธรรมทางพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้แก่เยาวชนกระทำผิดครั้งนี้ ผู้วิจัยจะนิมนต์พระภิกษุที่ทำงานเกี่ยวกับการสอนเด็กและเยาวชนมาเป็นผู้ให้แผนการทดลองแก่เยาวชนกระทำผิดด้วยการสอนธรรมะในรูปแบบการสอนธรรมะที่กล่าวมาแล้ววิธีนี้น่าจะเป็นวิธีการที่เหมาะสมกับสภาพสังคมและวัฒนธรรมไทยที่ยึดถือแนวทางของพระพุทธศาสนาในการขัดเกลาให้เด็กและเยาวชนมีจริยธรรมและพฤติกรรมเหมาะสมตามความต้องการของสังคม ซึ่งในทางพุทธศาสนา (อรรถนพ ชูบารุง, 2540) ให้ความสำคัญเกี่ยวกับปัจจัยทางจิตและการกระทำผิดในเรื่องของมิจฉาทิฎฐิ (ความเห็นที่ไม่ถูกต้อง) เป็นอย่างมาก ถือได้ว่ามิจฉาทิฎฐิเป็นรากเหง้าแห่งการทำความชั่วของคนที่ขาดหลักธรรมเป็นเครื่องครองใจ สภาพจิตที่เต็มไปด้วยความโลภ ความโกรธ และความหลงอาจะทำให้เกิดอาชญากรรมเวลาใดเวลาหนึ่งก็ได้หากมีการกระทำที่ละเมิดกฎหมาย การสอนธรรมะเพื่อช่วยให้บุคคลแก้ไขความเห็นที่ไม่ถูกต้อง (มิจฉาทิฎฐิ) ให้บุคคลมีความเห็นที่ถูกต้อง (สัมมาทิฎฐิ)

จึงเป็นสิ่งที่ควรจะต้องกระทำอย่างยิ่ง

นอกจากนี้ยังพบว่า สิ่งแวดล้อมหรือบุคคลรอบตัวล้วนแต่มีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงอัตมโนทัศน์ของบุคคลให้ดีขึ้นหรือด้อยลงได้ทั้งสิ้น เช่น การยอมรับจากบุคคลในสังคมที่เขาอาศัยอยู่ ความไว้วางใจและการให้ความเชื่อถือของผู้ใกล้ชิดที่มีอิทธิพลเหนือการพัฒนาของบุคคลนั้น (Significant Other) เช่น พ่อ แม่ ครู เพื่อน ล้วนมีอิทธิพลต่ออัตมโนทัศน์ของบุคคล (พรรณทิพย์ เกษะนันท์, 2516 : 64 - 69) การที่เยาวชนมีความรู้สึกรักผู้อื่น และรู้สึกว่าเป็นที่รักของผู้อื่นอย่างน้อยหนึ่งคนรู้สึกว่าคุณค่ามีความสามารถก็จะส่งเสริมให้เขามีอัตมโนทัศน์ที่ดีหรืออัตมโนทัศน์ในทางบวกได้ (ชูชัย สมิทธิไกร, 2530 : 65 - 74) ดังนั้น การพัฒนาอัตมโนทัศน์ของเยาวชนกระทำผิดในครั้งนี้ ผู้วิจัยยังได้นำเทคนิคการให้คำปรึกษาแบบ

กลุ่ม (Group Counseling) มาใช้ร่วมด้วยเพื่อส่งเสริมให้เยาวชนกระทำผิดเหล่านั้นได้พัฒนา
 อัตมโนทัศน์ในทางบวกได้ดียิ่งขึ้น เพราะว่าจุดมุ่งหมายอย่างหนึ่งของการให้คำปรึกษาแบบกลุ่ม
 (จิราภรณ์ อารยะรังษฤษฎ์, 2539) คือ มุ่งช่วยเหลือให้บุคคลสามารถสำรวจตนเอง เข้าใจและ
 ยอมรับตนเองอย่างแท้จริง ตลอดจนสามารถแก้ไขปัญหา ความขัดแย้งและความคับข้องใจต่างๆ
 ท่ามกลางบรรยากาศของกลุ่มที่อบอุ่นเป็นกันเอง รู้สึกปลอดภัย และไว้วางใจ อันจะนำไปสู่ความ
 เจริญงอกงามทางด้านจิตใจ และได้พัฒนาความสามารถของตนเอง มีแนวทางการปฏิบัติเป็นที่
 ยอมรับของสังคม และรู้จักปรับตัว เพื่อการดำเนินชีวิตที่มีคุณค่าของตนเอง โดยจะเรียกการ
 พัฒนาอัตมโนทัศน์แบบที่สองนี้ว่า การให้คำปรึกษาแบบกลุ่ม

เป้าหมายการพัฒนาเปลี่ยนแปลงอัตมโนทัศน์ของเยาวชนกระทำผิดที่ได้รับการดูแล
 อบรมอยู่ในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน เพื่อเป็นการหยุดวงจรการกระทำผิดไม่ให้
 เกิดซ้ำขึ้นอีก เมื่อพวกเขามีอัตมโนทัศน์ดีขึ้นพฤติกรรมก็จะดีตามไปด้วยตลอดจนเป็นการ
 ส่งเสริมให้เด็กและเยาวชนเหล่านี้สามารถพัฒนาตนเองต่อไปได้ และสามารถประสบความสำเร็จ
 ในบั้นปลายของชีวิต การพัฒนาเด็กและเยาวชนนั้นเป็นงานที่ยิ่งใหญ่มากดังคำกล่าวของท่าน
 อาจารย์พุทธทาสที่ว่า “ศีลธรรมของเยาวชนคือสันติภาพของโลก” และถ้าการทดลองในครั้งนี้
 ประสบความสำเร็จอาจจะได้ใช้เป็นแนวทางในการจัดโปรแกรมพัฒนาและฟื้นฟูสภาพจิตใจ
 เยาวชนกระทำผิดต่อไปในอนาคตและอาจจะขยายสู่เยาวชนกลุ่มอื่นๆ ที่มีอัตมโนทัศน์ต่ำได้อีก
 ด้วย

ความมุ่งหมายของการศึกษา

เพื่อศึกษาผลการพัฒนาอัตมโนทัศน์โดยการนำหลักธรรมทางพุทธศาสนามา
 ประยุกต์ใช้และการให้คำปรึกษาแบบกลุ่มที่มีต่ออัตมโนทัศน์ของเยาวชนกระทำผิด

ความสำคัญของการศึกษาค้นคว้า

1. ทำให้ได้แนวทางในการส่งเสริมและพัฒนาอัตมโนทัศน์ของเยาวชนกระทำผิดแก่
 เจ้าหน้าที่และบุคลากรของสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน ตลอดจนสามารถนำไป
 ประยุกต์ใช้กับเยาวชนกลุ่มอื่น ๆ อีกด้วย
2. เป็นพื้นฐานในการศึกษาการพัฒนาอัตมโนทัศน์ตามวิถีชีวิตของคนไทย

ขอบเขตของการศึกษาค้นคว้า

1. ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้เป็นเยาวชนกระทำผิดเพศชาย ในสถานฝึกอบรมของสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนจังหวัดสุราษฎร์ธานี อายุ 15 - 18 ปี นับถือศาสนาพุทธ ที่มีคะแนนอัตมโนทัศน์ด้านรวมต่ำกว่าค่าเฉลี่ยคือ 325 คะแนน (กาญจนา อิ่มสำราญรัชต์ ได้หาค่าคะแนนเฉลี่ยอัตมโนทัศน์ของเยาวชนชายอายุ 15 - 18 ปี โดยใช้แบบวัดอัตมโนทัศน์แทนเนสซี ฉบับแปลของ อำไพ ศิริพิพัฒน์ ในกลุ่มตัวอย่างเยาวชนอายุ 15 - 18 ปี จากนักเรียนชายโรงเรียนลาซารุสและโรงเรียนรัตนวิเชียรกับเยาวชนกระทำผิดจากบ้านกรุณา เมื่อปี พ.ศ.2535 ได้ค่าคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 325 คะแนน) และเป็นเยาวชนกระทำผิดที่ศาลพิพากษาว่ากระทำผิดจริงและส่งตัวเข้าฝึกอบรมในสถานฝึกอบรมเด็กและเยาวชนจังหวัดสุราษฎร์ธานีในช่วงระยะเวลาตามที่ถูกวิจัยทำการศึกษาทดลอง จำนวน 33 คน

2. กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการทดลองครั้งนี้เป็นเยาวชนกระทำผิดเพศชายในสถานฝึกอบรมของสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนจังหวัดสุราษฎร์ธานี อายุ 15 - 18 ปี นับถือศาสนาพุทธ มีอัตมโนทัศน์ต่ำจากการทดสอบด้วยแบบวัดอัตมโนทัศน์แทนเนสซี ฉบับแปลโดย อำไพ ศิริพิพัฒน์ ได้คะแนนด้านรวมต่ำกว่า 325 คะแนน จำนวน 28 คน ซึ่งได้มาจากการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) หลังจากนั้นทำการสุ่มเข้ากลุ่มอีกครั้ง (Randomized Assign) โดยแบ่งเป็น 4 กลุ่ม ๆ ละ 7 คน ที่มีลักษณะอัตมโนทัศน์คล้าย ๆ กัน หลังจากนั้นจึงจัดกลุ่มตัวอย่างเข้ารับแผนการดำเนินการทดลองดังนี้

กลุ่มที่ 1 จำนวน 7 คน ได้รับการพัฒนาอัตมโนทัศน์ 2 แบบคือ การนำหลักธรรมะทางพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้และการให้คำปรึกษาแบบกลุ่ม

กลุ่มที่ 2 จำนวน 7 คน ได้รับการนำหลักธรรมะในพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้เพียงอย่างเดียว

กลุ่มที่ 3 จำนวน 7 คน ได้รับการให้คำปรึกษาแบบกลุ่มเพียงอย่างเดียว

กลุ่มที่ 4 จำนวน 7 คน เป็นกลุ่มควบคุมจะไม่ได้รับการทดลองทั้ง 2 แบบ แต่จะอยู่ภายใต้การฝึกอบรมของสถานฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนตามปกติ

ในการวิจัยครั้งนี้กลุ่มตัวอย่าง 3 กลุ่มแรกจะได้รับการพัฒนาอัตมโนทัศน์ในลักษณะที่แตกต่างกันตามแผนการทดลอง ส่วนกลุ่มตัวอย่างกลุ่มที่ 4 เป็นกลุ่มควบคุมจะไม่ได้รับการพัฒนาอัตมโนทัศน์ของผู้วิจัยแต่จะอยู่ภายใต้การฝึกอบรมตามปกติของสถานฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนตามปกติ ดังนั้นเพื่อให้การทดลองครั้งนี้ดำเนินไปได้อย่างสมบูรณ์สามารถ

เปรียบเทียบอิทธิพลของการพัฒนาอัตมโนทัศน์ต่อการเปลี่ยนแปลงอัตมโนทัศน์จริง ๆ ผู้วิจัยมีวิธีการควบคุมกลุ่มตัวอย่างที่เป็นกลุ่มควบคุม โดยชี้แจงถึงวัตถุประสงค์และข้อจำกัดของการวิจัยให้หัวหน้าสถานฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนและเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องรับทราบเพื่อขอความร่วมมือ

3. ตัวแปรที่ศึกษา

3.1 ตัวแปรอิสระ คือวิธีการพัฒนาอัตมโนทัศน์ ได้แก่

3.1.1 การนำหลักธรรมะทางพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้และการให้คำปรึกษาแบบกลุ่ม

3.1.2 การนำหลักธรรมะทางพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้

3.1.3 การให้คำปรึกษาแบบกลุ่ม

3.1.4 การฝึกอบรมตามปกติของสถานฝึกและอบรม

3.2 ตัวแปรตาม คือ อัตมโนทัศน์ของเยาวชนกระทำผิด

4. ระยะเวลาในการศึกษาค้นคว้า

ระยะเวลาในการดำเนินการทดลองนี้ใช้เวลา 6 สัปดาห์ โดยทำการทดลองสัปดาห์ละ 2 ครั้ง ๆ ละ 1½ ชั่วโมง หลังจากนั้นสัปดาห์ที่ 7 จึง Posttest เพื่อศึกษาผล การทดลองจากอิทธิพลของโปรแกรมการพัฒนาอัตมโนทัศน์ที่ทางผู้วิจัยใช้ว่าสามารถพัฒนาอัตมโนทัศน์ของเยาวชนกระทำผิดได้หรือไม่

นิยามปฏิบัติการ

อัตมโนทัศน์ หมายถึง ความรู้สึกนึกคิดของบุคคลที่มีต่อตนเอง ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้วัดออกมาเป็นคะแนนโดยใช้แบบวัดอัตมโนทัศน์เทนเนสซี (The Tennessee Self-Concept Scale) ของวิลเลียม เอช ฟิตส์ (William H. Fitts) ฉบับแปลเป็นภาษาไทยโดย ดร.อำไพ ศิริพิพัฒน์ ซึ่งแบ่งออกเป็นด้านต่าง ๆ ดังนี้

1. อัตมโนทัศน์ด้านรวม หมายถึง ความรู้สึกนึกคิดหรือความคิดเห็นของบุคคลเกี่ยวกับตนเองในทุก ๆ ด้าน แสดงให้เห็นถึงการยอมรับตนเอง การเห็นคุณค่าของตนเอง ความมั่นใจในตนเอง ได้จากคะแนนพีทั้งหมด (Total P Score)

2. อัตมโนทัศน์ทางด้านเอกลักษณ์ (Identity) หมายถึง ความคิดเห็นของบุคคลเกี่ยวกับตนเองว่าเป็นคนอย่างไร (What he is) ได้จากคะแนนพีแถวที่ 1 (Row 1--P Score)

3. อัตมโนทัศน์ทางด้านความพึงพอใจในตนเอง (Self-Satisfaction) หมายถึง ความรู้สึกของบุคคลเกี่ยวกับการยอมรับตนเอง (How he accept himself) จากคะแนนพีแถวที่ 2 (Row 2-P Score)

4. อัตมโนทัศน์ทางด้านพฤติกรรมที่ตนแสดงออก (Behavior) หมายถึง การรับรู้ และความคิดของบุคคลเกี่ยวกับวิธีการปฏิบัติตนในเรื่องต่าง ๆ ของตนเอง (How he acts) ได้จากคะแนนพีแถวที่ 3 (Row 3-P Score)

5. อัตมโนทัศน์ทางด้านร่างกาย (Physical Self) หมายถึง ความคิดของบุคคล ที่มีต่อตนเองเกี่ยวกับรูปร่างลักษณะทางร่างกาย ทางเพศ สุขภาพ ความสามารถ ทักษะ ได้จาก คะแนนพี สดมภ์เอ (Column A - P Score)

6. อัตมโนทัศน์ทางด้านศีลธรรมจรรยา (Moral - Ethical Self) หมายถึง ความคิดเห็นของบุคคลที่มีต่อตนเองเกี่ยวกับคุณค่าทางศีลธรรม ความสัมพันธ์ที่มีต่อศาสนา ความรู้สึกเกี่ยวกับการเป็นคนดีคนเลว และความพึงพอใจในศาสนาของตน ได้จากคะแนน พีสดมภ์บี (Column B-P Score)

7. อัตมโนทัศน์ทางด้านส่วนตัว (Personal Self) หมายถึง ความคิดเห็นของ บุคคลที่เกี่ยวกับคุณค่า ความรู้สึกมั่นใจในตนเองและประเมินค่าบุคลิกภาพของตนเองโดยไม่รวม ลักษณะทางด้านร่างกายและความสัมพันธ์กับผู้อื่น ได้จากคะแนนพี สดมภ์ซี (Column C-P Score)

8. อัตมโนทัศน์ทางด้านครอบครัว (Family Self) หมายถึง ความรู้สึกในคุณค่าและ ความพอใจในฐานะที่ตนเป็นสมาชิกของครอบครัว เป็นการแสดงถึงการรับรู้ตนเองว่าใกล้ชิด หรือห่างเหินจากครอบครัว ได้จากคะแนนพี สดมภ์ดี (Column D-P Score)

9. อัตมโนทัศน์ทางด้านสังคม (Social Self) หมายถึง ความคิดเห็นของบุคคลที่มี ต่อตนเองเกี่ยวกับความมั่นใจและความเชื่อมั่นในการสร้างความสัมพันธ์กับผู้อื่นได้จากคะแนนพี สดมภ์อี (Column E-P Score)

10. อัตมโนทัศน์ทางการวิพากษ์วิจารณ์ตนเอง (Self Criticism) หมายถึง ความกล้าที่จะยอมรับความจริงเกี่ยวกับตนเองทั้งในด้านดี และไม่ดี ได้จากคะแนนสดมภ์ สดสุดท้าย

อัตมโนทัศน์ต่ำ หมายถึง เยาวชนกระทำผิดที่ตอบคำถามแบบวัดอัตมโนทัศน์แทน เนสซี แล้วได้คะแนนอัตมโนทัศน์ด้านรวมต่ำกว่า 325 คะแนน (เป็นค่าเฉลี่ยคะแนนอัตมโนทัศน์ ด้านรวมของเยาวชนชายอายุ 15 - 18 ปี ที่ได้จากการทดสอบด้วยแบบวัดอัตมโนทัศน์แทนเนสซี ซึ่ง กาญจนา อิมสำราญรัชต์ ได้ทำการทดสอบไว้เมื่อปี พ.ศ.2535)

การนำหลักธรรมทางพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้ หมายถึง การสอนธรรมะโดย พระภิกษุ ซึ่งเนื้อหาในการสอนนั้นได้เลือกหัวข้อธรรมะที่จะส่งเสริมให้เยาวชนกระทำผิด ประพฤติตนเป็นคนดี ตระหนักรู้ในตนเองพร้อมที่จะพัฒนาตนเอง โดยจะนำหลักธรรมะเรื่อง อริยสัจ 4 ซึ่งได้แก่ ทุกข์ สมุทัย นิโรธ และมรรค เพื่อให้เยาวชนตระหนักในปัญหาและแนวทาง แก้ปัญหาตามวิถีทางที่ถูกต้อง อันเป็นสัมมาทิฐิในขั้นต้น เพื่อจะสามารถพัฒนาตนเองต่อไปได้

และยังได้นำหลักสัปปริสธรรมหรือธรรมะเพื่อการอยู่ร่วมในสังคมอย่างปกติสุขมาใช้ร่วมด้วย เพื่อให้เยาวชนได้ตระหนักในตนเองและบุคคลอื่น ๆ ตลอดจนปรับตัวอยู่ในสังคมได้ และการยกตัวอย่างประกอบในเนื้อหานี้จะสอดคล้องกับภาพโดยรวมของเยาวชนกระทำผิดที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งได้จากการศึกษาประวัติและภูมิหลังของเยาวชนกระทำผิดที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง โดยบรรยากาศในการสอนนั้นจะเน้นการให้อภัยและการให้กำลังใจตลอดจนการให้โอกาสเยาวชนได้แสดงความคิดเห็นและการยอมรับฟังความคิดเห็นของเยาวชนในตอนสรุปการสอนแต่ละชั่วโมง เพื่อเป็นการสร้างบรรยากาศที่ดีและเหมาะสมในการพัฒนาอัตมโนทัศน์ของเยาวชนกระทำผิดให้พัฒนาไปในทางบวก ซึ่งเป็นวิธีการที่ถือว่าเหมาะสมและสอดคล้องกับวิธีการขัดเกลาลักษณะนิสัยและพฤติกรรมของคนไทยที่นับถือพุทธศาสนา ระยะเวลาในการทดลองการพัฒนาอัตมโนทัศน์โดยนำหลักธรรมทางพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้ครั้งนี้ ใช้ระยะเวลา 6 สัปดาห์ ๆ ละ 2 ครั้ง ๆ ละ 1½ ชั่วโมง โดยนิมนต์พระภิกษุ 2 รูป มาสอนธรรมะแก่เยาวชนกระทำผิดกลุ่มตัวอย่างตามแบบแผนการทดลองที่จัดเตรียมไว้และในสัปดาห์ที่ 7 จึงทำการทดสอบหลังการทดลอง (Post-test) เพื่อประเมินผลการพัฒนาเปลี่ยนแปลงคะแนนอัตมโนทัศน์ของเยาวชนกระทำผิด

การให้คำปรึกษาแบบกลุ่ม หมายถึง การให้คำปรึกษาแบบกลุ่มโดยผู้วิจัยเป็นผู้จัดกลุ่มและทำหน้าที่เป็นผู้นำกลุ่มให้คำปรึกษาแก่เยาวชนกระทำผิดกลุ่มตัวอย่างตามแนวทางการให้คำปรึกษาของโรเจอร์ คือ การยึดผู้รับคำปรึกษาเป็นศูนย์กลางและเพื่อให้เกิดความกลมกลืนกันระหว่างตัวตนจริงและการรับรู้ โดยเชื่อว่าบุคคลมีศักยภาพในการแก้ปัญหาและการพัฒนาตนเองแบบแผนการจัดกลุ่มครอบคลุมอัตมโนทัศน์ทั้ง 9 ด้านตามแบบวัดอัตมโนทัศน์เทเนนสซี ของฟิธส์ ได้แก่ ด้านเอกลักษณ์ ด้านความพึงพอใจในตนเอง ด้านพฤติกรรมที่แสดงออก ด้านร่างกาย ด้านศีลธรรมจรรยา ด้านส่วนตัว ด้านสังคม และด้านการวิพากษ์วิจารณ์ตนเอง โดยใน 2 ครั้งแรก เป็นการจัดกิจกรรมเพื่อสร้างสัมพันธภาพและความคุ้นเคยระหว่างผู้นำกลุ่มกับเยาวชนกระทำผิดกลุ่มตัวอย่างและระหว่างเยาวชนด้วยกัน และครั้งสุดท้ายเป็นการยุติการให้คำปรึกษาและประเมินผล การจัดบริการให้คำปรึกษาจัดทั้งหมด 12 ครั้ง ๆ ละ 1½ ชั่วโมง แบบแผนการให้คำปรึกษาแบบกลุ่มครั้งนี้ ผู้วิจัยศึกษาและดัดแปลงมาจากแบบแผนการจัดกลุ่มให้คำปรึกษาของกาญจนา อิมสำราญรัชต์ (2535) และการจัดกลุ่มเพื่อพัฒนาอัตมโนทัศน์ในเยาวชนของชูชัย สมิทธิไกร (2530)

การนำหลักธรรมะทางพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้และการให้คำปรึกษาแบบกลุ่ม หมายถึง การให้แบบแผนการพัฒนาอัตมโนทัศน์ในเยาวชนกระทำผิด 2 แบบ ในกลุ่มทดลองที่ 1 โดยการนำหลักธรรมะทางพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้ 1½ ชั่วโมง และการให้คำปรึกษาแบบกลุ่ม 1½ ชั่วโมง ใน 1 วัน ซึ่งวิธีนี้จะใช้เวลาในการทดลองมากเป็น 2 เท่า ของการนำหลักธรรมะทางพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้ในกลุ่มทดลองที่ 2 และการให้คำปรึกษาแบบกลุ่มในกลุ่มทดลอง

ที่ 3 เนื่องจากถ้ำลอดเนื้อหาของแต่ละแบบลงไปจะทำให้แผนการทดลองทั้ง 2 แบบไม่สมบูรณ์ จึงมีความจำเป็นต้องใช้ระยะเวลาเป็น 2 เท่าของกลุ่มทดลองที่ 2 และ 3 ในการทดลองครั้งนี้

นิยามศัพท์เฉพาะ

เยาวชนกระทำผิด หมายถึง บุคคลเพศชายที่มีอายุตั้งแต่ 15 ปีบริบูรณ์ขึ้นไปแต่ไม่เกิน 18 ปีบริบูรณ์ ซึ่งต้องหว่ากระทำความผิด ที่ศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดสุราษฎร์ธานีได้พิพากษาว่ากระทำความผิดจริงและส่งตัวเข้ารับการฝึกอบรมในสถานฝึกและอบรมเด็กและเยาวชน จังหวัดสุราษฎร์ธานี

สถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน หมายถึง หน่วยงานที่รองรับภารกิจของศาลเยาวชนและครอบครัว ทำหน้าที่ให้การสงเคราะห์เลี้ยงดูและพัฒนาบุคลิกลักษณะพฤติกรรมของเด็กและเยาวชนผู้หลงผิดระยะหนึ่ง เพื่อให้กลับตนเป็นพลเมืองดี สถานพินิจไม่ใช่คุก เรือนจำ หรือทัณฑสถานอื่นเป็นสถานที่คุมขังนักโทษตามลักษณะงานของกรมราชทัณฑ์

กลุ่มทดลองที่ 1 หมายถึง กลุ่มตัวอย่างเยาวชนกระทำผิดกลุ่มที่ 1 ซึ่งได้รับการพัฒนาอัตโนมัติโดยการนำหลักธรรมะทางพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้และการให้คำปรึกษาแบบกลุ่ม

กลุ่มทดลองที่ 2 หมายถึง กลุ่มตัวอย่างเยาวชนกระทำผิดกลุ่มที่ 2 ซึ่งได้รับการพัฒนาอัตโนมัติโดยการนำหลักธรรมะทางพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้

กลุ่มทดลองที่ 3 หมายถึง กลุ่มตัวอย่างเยาวชนกระทำผิดกลุ่มที่ 3 ซึ่งได้รับการพัฒนาอัตโนมัติโดยการให้คำปรึกษาแบบกลุ่ม

กลุ่มควบคุม หมายถึง กลุ่มตัวอย่างเยาวชนกระทำผิดกลุ่มที่ 4 ซึ่งจะไม่ได้รับการพัฒนาอัตโนมัติจากผู้วิจัย แต่จะได้รับการฝึกอบรมตามปกติของสถานฝึกและอบรมฯ

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาวิจัย การพัฒนาอัตมโนทัศน์ของเยาวชนกระทำผิดครั้งนี้ ผู้วิจัยได้รวบรวมเอกสารวิชาการและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับตัวแปรที่ใช้ในการวิจัยเพื่อเป็นแนวทางการวิจัยและการสร้างโปรแกรมพัฒนาอัตมโนทัศน์ โดยจะนำเสนอตามลำดับดังนี้

1. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการกระทำผิดของเยาวชน มีรายละเอียดดังนี้
 - ความหมายของเยาวชนกระทำผิด
 - ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการกระทำผิดของเยาวชน
 - แนวคิดของพุทธศาสนาเกี่ยวกับการกระทำผิดกฎหมาย
 - พฤติกรรมและสภาพปัญหาที่พบในเยาวชนกระทำผิด
2. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับอัตมโนทัศน์ มีรายละเอียดดังนี้
 - ความหมายของอัตมโนทัศน์
 - ทฤษฎีเกี่ยวกับอัตมโนทัศน์
 - การพัฒนาและการเปลี่ยนแปลงอัตมโนทัศน์
 - งานวิจัยเกี่ยวกับอัตมโนทัศน์ของเยาวชนกระทำผิด
 - แนวคิดการพัฒนาอัตมโนทัศน์เพื่อพัฒนาเยาวชนกระทำผิด
 - งานวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาอัตมโนทัศน์ในเยาวชนกระทำผิด
3. แนวคิดเกี่ยวกับการให้คำปรึกษาแบบกลุ่มและการพัฒนาอัตมโนทัศน์ มีรายละเอียด ดังนี้
 - คำจำกัดความของการให้คำปรึกษาแบบกลุ่ม
 - จุดมุ่งหมายของการให้คำปรึกษาแบบกลุ่ม
 - หลักการให้คำปรึกษาแบบกลุ่ม
 - การจัดกลุ่มให้คำปรึกษา
 - ขั้นตอนการให้คำปรึกษาแบบกลุ่ม
 - พลังในการให้คำปรึกษาแบบกลุ่ม
 - บทบาทผู้นำกลุ่ม
 - บทบาทสมาชิก
 - ประโยชน์และคุณค่าของการให้คำปรึกษาแบบกลุ่ม
4. แนวคิดเกี่ยวกับหลักธรรมะในพุทธศาสนาและการนำมาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาอัตมโนทัศน์
 - สัมมาทิฎฐิ
 - หลักอริยสัจ 4

- อริยมรรคมีองค์ 8
- สัปปริสธรรม 7
- วิธีการสอนธรรมะหรือศีลธรรมแก่ประชาชน
- ระยะเวลาในการฝึกอบรมทางพุทธศาสนา
- งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการฝึกอบรมทางพุทธศาสนา
- งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับอัตมโนทัศน์และพุทธศาสนา

สมมติฐานการวิจัย

1. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการกระทำผิดของเยาวชน

ผู้วิจัยได้ค้นคว้าศึกษาเอกสารเกี่ยวกับเยาวชนกระทำผิด เพื่อทำความเข้าใจลักษณะและพฤติกรรมของเยาวชนกระทำผิดตลอดจนสาเหตุส่งเสริมพฤติกรรมกระทำผิดหรือพฤติกรรมเบี่ยงเบนในเยาวชน พบว่าสิ่งที่ส่งเสริมให้เยาวชนมีพฤติกรรมที่ขัดต่อกฎหมายนั้นมีหลายสาเหตุด้วยกัน โดยแนวคิดทางอาชญวิทยาให้คำอธิบายถึงปัจจัยที่ทำให้บุคคลกระทำผิดกฎหมายไว้ 3 ประเภทใหญ่ ๆ คือ ปัจจัยทางชีววิทยา ปัจจัยทางจิตวิทยา และปัจจัยทางสังคมวิทยา แต่เนื่องจากผู้วิจัยสนใจศึกษาปัจจัยทางจิตวิทยาในที่นี้จึงขอกล่าวถึงเฉพาะเหตุที่เกี่ยวกับปัจจัยทางจิตวิทยาเท่านั้น จากการค้นคว้าเอกสารสามารถสรุปได้ว่าปัจจัยทางจิตวิทยาที่สำคัญและเชื่อว่ามีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการกระทำผิดของเยาวชนคือปัจจัยเกี่ยวกับตัวเยาวชนเอง ได้แก่ อัตมโนทัศน์ (Self-Concepts) ความเชื่อ อำนาจภายใน ภายนอกตน (Locus of Control) ความโน้มเอียงไปในทางปฏิบัติต่อกฎหมาย (Delinquent Definition) และประเทิน มหาชนธ์ (2522) สรุปไว้ว่า ปัจจัยเชิงมนุษย์มีอิทธิพลอย่างยิ่งต่อการกระทำผิดกฎหมายของเยาวชน ซึ่งปัจจัยดังกล่าว ได้แก่ ความรู้สึกต่อตนเอง ความมุ่งหวังในชีวิต การเคารพกฎหมาย ความเชื่อในโชคชะตาและสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ความรู้สึกต่อวงศ์ตระกูล และความสำเร็จในโรงเรียน เป็นต้น

ในครั้งนี้นักวิจัยสนใจศึกษาเฉพาะปัจจัยภายในตัวเยาวชน โดยเฉพาะเรื่องของอัตมโนทัศน์ เนื่องจากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่ผ่านมาทำให้เชื่อได้ว่าอัตมโนทัศน์เป็นสิ่งสำคัญ มีบทบาทในการชี้นำพฤติกรรมของบุคคล และเป็นแกนของบุคลิกภาพ ตามคำกล่าวของเฮิร์ลลอค (ซูชัย สมितिไกร. 2530 ; อ้างอิงมาจาก Hurlock. 1974) หากบุคคลใดมีอัตมโนทัศน์ที่ดีก็จะมีพฤติกรรมที่เหมาะสม สามารถปรับตัวได้ดี เป็นผู้มีสุขภาพจิตดีส่วนบุคคลที่มีอัตมโนทัศน์ในทางลบหรืออัตมโนทัศน์ไม่ดี ก็จะมีพฤติกรรมเบี่ยงเบนหรือไม่เหมาะสมอันจะนำไปสู่การกระทำผิดกฎหมายและประสบความล้มเหลวในชีวิตได้ถ้าไม่ได้รับการแก้ไขหรือ

ช่วยพัฒนาให้มีอัตมโนทัศน์ที่ดีขึ้น (ชูชัย สมิทธิไกร. 2530)

ในทางพระพุทธศาสนา (อรรถพร ชูบำรุง. 2540) ได้สรุปไว้ว่าการกระทำผิดเกิดขึ้น เพราะความโลภ ความโกรธ และความหลง หรือเพราะความเห็นที่ผิดหรือมิจฉาทิฎฐิ ซึ่งสามารถแก้ไขความเห็นผิดให้เกิดเป็นความเห็นที่ถูกต้องหรือสัมมาทิฎฐิได้ 2 ทางคือ อาศัยปัจจัยภายนอกโดยการรับฟังธรรมหรือการชักจูงจากกัลยาณมิตร (ปรโตโมหะ) และปัจจัยภายในคือ การใช้ความคิดอย่างถูกวิธี คิดเป็น รู้จักคิด หรือการกระทำในใจโดยแยบคาย (โยนิโสมนสิการ) พุทธศาสนาให้ความสำคัญเรื่องของมิจฉาทิฎฐิเป็นอย่างมาก ถือได้ว่ามิจฉาทิฎฐิเป็นรากเหง้าแห่งการทำความชั่วของคนที่ขาดหลักธรรมเป็นเครื่องครองใจ

ความหมายของเยาวชนกระทำผิด (Delinquency)

ลีฟรานโคอิส (Lefrancois. 1984) ได้ให้คำจำกัดความคำว่า เยาวชนกระทำผิด (Delinquency) ไว้ว่า คือ เยาวชนที่ถูกจับกุมและตัดสินว่ากระทำผิดหรือละเมิดต่อกฎหมายอย่างแน่นอน ซึ่งเป็นการกระทำที่มากกว่าการละเมิดศีลธรรมโดยทั่วไปเช่นเดียวกันการก่ออาชญากรรมของผู้ใหญ่ก็จะมีคามรุนแรงกว่าการกระทำผิดของเยาวชน

มิทเชล (Mitchell. 1990) กล่าวถึงเยาวชนกระทำผิดไว้ใน "The Encyclopedia of Human Development and Education" ว่า เยาวชนกระทำผิด หมายถึง พฤติกรรมที่ขัดต่อกฎหมายของเยาวชนซึ่งถือว่าเป็นวัยที่บริสุทธิ์ยังไม่สามารถที่จะรับผิดชอบต่อการกระทำของตนเองได้ และไม่ต้องรับโทษตามกฎหมายเช่นเดียวกับผู้ใหญ่

ซัทเธอร์แลนด์ และแคเรสซี (เอกสารชุดวิชาปัญหาเด็กและเยาวชนของมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช. 2537 ; อ้างอิงมาจาก Sutherland and Cresscy. 1959) อธิบายว่า เยาวชนกระทำผิด หมายถึง การกระทำของเยาวชนที่เรียกว่าเป็นอาชญากรรม ซึ่งถ้าหากเป็นการกระทำของผู้ใหญ่จะต้องเป็นการกระทำที่ต้องได้รับโทษตามกฎหมาย

สแกนต์ ตามไท (2537) ได้สรุปไว้ว่า เด็กและเยาวชนกระทำผิด (Juvenile Delinquent) หมายถึง เด็กและเยาวชนซึ่งมีส่วนเข้ามาพัวพันกับสถาบันหรือหน่วยงานที่เป็นฝ่ายบังคับใช้กฎหมายอันเนื่องมาจากการกระทำที่ขัดต่อกฎหมาย

โฮเบอร์ (อ้อมเดือน สดมณี. 2522 ; อ้างอิงมาจาก Hoerber. 1961) ให้นิยาม "เด็กกระทำผิด" ว่า หมายถึง เด็กที่มีอายุต่ำกว่า 18 ปี และการกระทำผิดเป็นแบบแผนของพฤติกรรมที่ทำให้คนซึ่งกระทำตามแบบแผนพฤติกรรมเช่นนั้นมีความขัดแย้งต่อกฎหมายหรือขัดแย้งมาตรฐานของพฤติกรรมทางสังคมซึ่งเป็นที่ยอมรับกันอยู่

ตามกฎหมายไทยผู้กระทำผิดที่อยู่ในเขตอำนาจของ "ศาลเด็กและเยาวชน" ซึ่งปัจจุบันเปลี่ยนเป็น "ศาลเยาวชนและครอบครัว" มี 2 จำพวก คือ "เด็ก" และ "เยาวชน" โดย

“เด็ก” หมายถึง บุคคลที่อายุเกิน 7 ปี แต่ยังไม่เกิน 14 ปี บริบูรณ์ ส่วน “เยาวชน” หมายถึง บุคคลที่มีอายุเกินกว่า 14 ปี บริบูรณ์ แต่ยังไม่ถึง 18 ปีบริบูรณ์ แต่ไม่นับรวมบุคคลที่บรรลุนิติภาวะแล้วโดยการสมรส (เสริม ปุณณะหิตานนท์. 2527)

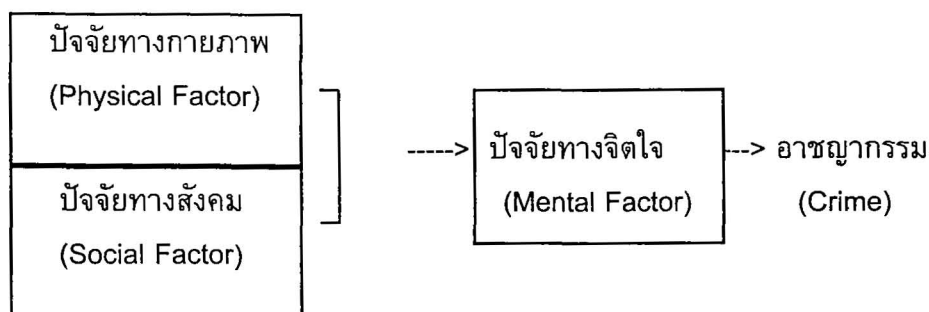
กล่าวโดยสรุป เด็กและเยาวชนกระทำความผิด (Juvenile Delinquent) หมายถึง เด็กและเยาวชนที่มีอายุตั้งแต่ 7 ปี บริบูรณ์ ถึง 18 ปีบริบูรณ์ ซึ่งไม่นับรวมบุคคลที่บรรลุนิติภาวะโดยการสมรสที่กระทำความผิดหรือมีพฤติกรรมที่ขัดต่อกฎหมายและถูกดำเนินคดีในศาลเยาวชนและครอบครัว

ทฤษฎีเกี่ยวข้องกับการกระทำผิดของเยาวชน

นับแต่ศตวรรษที่ 20 เป็นต้นมาเป็นที่ยอมรับกันทั่วไปว่าสาเหตุแห่งการเกิดอาชญากรรมนั้น มีปัจจัยที่เกี่ยวข้องอยู่ 3 ประการคือ

1. ปัจจัยทางกายภาพ
2. ปัจจัยทางสังคม
3. ปัจจัยทางจิต

เฮร์แมน แมนฮีม (อรัญ สุวรรณบุปผา. 2518 ; อ้างอิงมาจาก Herman Mannheim. 1973) นักอาชญวิทยาชาวอังกฤษได้อธิบายถึงความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยดังกล่าวไว้ดังนี้

ภาพประกอบ 1 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยต่าง ๆ กับอาชญากรรม

ในภาพประกอบนี้ ปัจจัยทางจิตใจถือว่าเป็นตัวแปรที่สำคัญอย่างยิ่งเพราะลำพังปัจจัยทางกายภาพหรือปัจจัยทางสังคมย่อมไม่ก่อให้เกิดอาชญากรรม แต่ถ้าเมื่อใดปัจจัยทางด้านสังคมและกายภาพมีอิทธิพลเหนือปัจจัยทางจิตใจแล้วการเปลี่ยนแปลงสภาพจิตใจแม้เพียงเล็กน้อยก็อาจจะมีส่วนผลักดันสู่พฤติกรรมที่ขัดต่อกฎหมายได้ การศึกษาวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้

ตระหนักถึงความสำคัญของปัจจัยทางจิตใจต่อปัญหาอาชญากรรมในเด็กและวัยรุ่น หรือ “เยาวชนกระทำผิด” จึงเลือกศึกษาเฉพาะปัจจัยทางจิตของเยาวชนกระทำผิดโดยเฉพาะคือ อັตมโนทัศน์

จากการค้นคว้าที่ผ่านมาทำให้ทราบว่าปัจจัยทางจิตใจที่มีอิทธิพลต่อการแสดง พฤติกรรมและถือว่าเป็นแกนสำคัญของการเกิดบุคลิกภาพก็คือ “อັตมโนทัศน์” บุคคลจะแสดง พฤติกรรมของเขาออกมาตามอັตมโนทัศน์ของตน แหล่งสำคัญที่จะส่งเสริมให้บุคคลมี อັตมโนทัศน์ที่ดีหรือไม่ดี การอบรมเลี้ยงดูในครอบครัวเป็นสิ่งสำคัญอย่างหนึ่ง จากการศึกษา ของประภาศน์ อวยชัย (2517) พบว่า สาเหตุสำคัญที่ทำให้เด็กและเยาวชนกระทำผิด คือ สาเหตุทางครอบครัว บุคลิกภาพตลอดจนสภาพอารมณ์ คิดเป็น 63% ของจำนวนเยาวชน กระทำผิดทั้งหมด

นอกจากนี้ เลคกี (Lecky. 1945) ยังเชื่อว่าพฤติกรรมของแต่ละบุคคลนั้นจะต้อง เป็นสิ่งที่สอดคล้องกับอັตมโนทัศน์ที่บุคคลมีอยู่ เช่น มีทัศนคติต่อตนเองว่าเป็นเด็กเกเร ไม่ชอบ ทำงานเยาวชนนั้นก็จะมีพฤติกรรมสอดคล้องกับความคาดหวังตามอັตมโนทัศน์ของตน ทั้งนี้ เพราะเขาเองเชื่อว่าผู้อื่นก็คาดหวังว่าตนควรมีความประพฤติเช่นนั้น และการเกิดหรือการ พัฒนาอັตมโนทัศน์ที่ดีหรือไม่ดีของเยาวชนนั้นสิ่งสำคัญก็คือครอบครัว ซึ่งเป็นสถาบันทาง สังคมที่เกี่ยวข้องกับบุคคลตั้งแต่เล็กจนโต การสั่งสอนที่ถูกต้องเหมาะสมควบคู่กับการให้ ความรักความอบอุ่นจะช่วยให้เด็กมีอุปนิสัยที่ดีและมีอັตมโนทัศน์ที่ดีด้วย ตรงกันข้ามการ เลี้ยงดูที่ไม่ดีก็จะส่งผลต่อการมีอັตมโนทัศน์ที่ไม่ดีและทำให้เด็กหันเหสู่การกระทำผิดได้ง่ายขึ้น (ประเทิน มหาจันทร์. 2522)

ยังมีทฤษฎีทางสังคมวิทยาหลายทฤษฎีที่กล่าวถึงสาเหตุแห่งการกระทำผิดว่าด้วย กระบวนการทางสังคมกับการเกิดอาชญากรรมในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ขอเสนอเฉพาะทฤษฎี ที่กล่าวถึง อັตมโนทัศน์และการกระทำผิดเท่านั้น คือ ทฤษฎีกลไกแห่งการควบคุม

ทฤษฎีกลไกแห่งการควบคุม (Containment Theory)

ทฤษฎีนี้ตั้งขึ้นโดย เรคเลส (Reckless) นักอาชญาวิทยาชาวอเมริกัน ได้นำ ทฤษฎีทางสังคมวิทยาและจิตวิทยามารวมกัน หรือกล่าวได้ว่าเป็นทฤษฎีสังคมจิตวิทยา ทฤษฎี นี้เน้นเรื่องความคิดที่มีต่อตนเอง โดยพิจารณาบุคคลเป็น 2 ลักษณะ คือ การควบคุมภายใน และการควบคุมภายนอกของบุคคล ซึ่งจะใช้อธิบายได้ทั้งพฤติกรรมที่ถูกต้องตามกฎหมายและ พฤติกรรมเบี่ยงเบน กล่าวคือ ในกรณีที่การควบคุมทั้งสองสมดุลกัน บุคคลก็จะปฏิบัติตามกฎ เกณฑ์ของสังคม และเมื่อมีการควบคุมไม่สมดุลบุคคลก็จะฝ่าฝืนกฎเกณฑ์หรือมีพฤติกรรม เบี่ยงเบน โดยทฤษฎีนี้ยึดสมมติฐานว่า “กลไกภายในที่เข้มแข็งและกลไกภายนอกที่มีพลังสูง จะเป็นสิ่งขวางกั้นพฤติกรรมเบี่ยงเบนได้ ตามทฤษฎีนี้บุคคลที่มีอັตมโนทัศน์ในทางที่ดีจะ

เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดน้อยกว่าบุคคลซึ่งมีความคิดต่อตนเองแล้ว (ประธาน
 วัฒนาวณิชย์. 2530 ; อัณณพ ชูบำรุง. 2527)

ทฤษฎีกลไกแห่งการควบคุมนี้สามารถใช้อธิบายการกระทำผิดที่อยู่ในระดับกลางๆ
 ซึ่งมีอยู่เป็นอันมาก ประมาณ 2 ใน 3 ของบรรดาการกระทำผิด องค์ประกอบการควบคุมภายใน
 ในและภายนอกนั้นอาจพิจารณาได้ดังนี้

ระบบการควบคุมภายในส่วนใหญ่จะประกอบไปด้วยสิ่งที่เรียกว่า องค์ประกอบของ
 ความเป็นตัวตน (Self-Components) เช่น การควบคุมตนเอง การมีแนวคิดที่ดี ความเข้มแข็ง
 ของจิตสำนึก ความมีสติสัมปชัญญะ ความอดทนสูง ความอดทนต่อสิ่งชั่วร้าย ความรับผิดชอบ
 การมีจุดหมายปลายทาง ความสามารถหาสิ่งทดแทนที่ทำให้เกิดความพึงพอใจ ความสามารถ
 หาเหตุผลลดความตึงเครียดได้ สิ่งเหล่านี้ถือได้ว่าเป็นตัวกำหนดภายในจิตใจ สำหรับระบบ
 การควบคุมภายนอกนั้น หมายถึง ปัจจัยทางสังคมที่จะทำให้คนประพฤติดูอยู่ในขอบเขต
 ประกอบไปด้วยปรากฏทางศีลธรรม ความมุ่งหวังในชีวิต สภาพสังคมที่เต็มไปด้วยความหวัง
 และความมีเหตุผลการมีโอกาสได้รับการยอมรับนับถือ การมีเอกลักษณ์และมีสิ่งหมายปอง

ทฤษฎีกลไกในการควบคุมชี้ให้เห็นถึงข้อกำหนดของพฤติกรรมที่อยู่ในระเบียบแบบ
 แผนที่จะต่อต้านการเบี่ยงเบน และการปฏิบัติตามกฎหมายอย่างมีความหวังในสังคม อาจกล่าว
 ได้ว่าระบบการควบคุมภายในและภายนอกเป็นแกนกลางสำคัญที่จะคอยป้องกันแรงกดดันและ
 ดึงดูดจากสภาพแวดล้อมภายนอกและป้องกันตัวยุทธภายในจิตใจของบุคคลอีกด้วย ทฤษฎี
 กลไกในการควบคุมนี้จึงมีสมมติฐานที่ว่า ระบบการควบคุมภายใน อันได้แก่ จิตใจที่เข้มแข็ง
 ย่อมป้องกันการเกิดอาชญากรรมได้ หากจะนำทฤษฎีนี้มาใช้แก้ไขปัญหาอาชญากรรมใน
 ประเทศไทยก็ต้องเน้นตรงแนวทางว่าเราต้องพัฒนาทั้งจิตใจคนและสถาบันทางสังคมให้
 เข้มแข็งขึ้น จึงจะทำให้สังคมนี้อยู่ร่วมกันอย่างสันติและปลอดภัยจากอาชญากรรม (อัณณพ
 ชูบำรุง. 2527)

แนวทฤษฎีกลไกในการควบคุมนี้เป็นทฤษฎีอธิบายอาชญากรรมเกี่ยวกับบุคคลและ
 อาชญากรรมเกี่ยวกับทรัพย์ได้ เป็นทฤษฎีที่จิตแพทย์ นักจิตวิทยา นักสังคมวิทยา ตลอดจนนัก
 ปฏิบัติสามารถนำไปใช้ได้ผลเท่าเทียมกัน เป็นทฤษฎีที่นำไปใช้ในการแก้ไขฟื้นฟูจิตใจผู้กระทำ
 ผิดได้อย่างถูกต้อง โดยการสร้างสิ่งแวดล้อมภายนอกและปรับปรุงจิตใจเสียใหม่ นอกจากนี้ยัง
 เป็นทฤษฎีที่สามารถนำไปใช้เพื่อป้องกันอาชญากรรมได้ โดยพิจารณาระบบควบคุมที่อ่อนแอ
 แล้วพยายามแก้ไขจุดอ่อนก่อนการกระทำผิด ซึ่งการประเมินระบบควบคุมภายในและภายนอก
 นั้นเป็นสิ่งที่อาจจะประเมินและคาดคะเนได้และมีสิ่งรับประกันได้ว่าการประเมินนั้นอาจจะ
 กระทำได้อย่างมีมาตรฐาน

นอกจากนี้ยังมีแนวคิดของนักจิตวิทยาสังคมคนอื่น ๆ ที่สอดคล้องกับทฤษฎีกลไกการควบคุมของแรคเลส กล่าวคือ มีด (กึ่งเพชร ชนะชัยวิบูลย์วัฒน์. 2534 ; อ้างอิงมาจาก Mead. 1978) อธิบายว่า พฤติกรรมเบี่ยงเบนเป็นผลมาจากปฏิกิริยา (Reaction) ของคนในสังคมต่อพฤติกรรมของบุคคลทั้งในทางยอมรับ ปฏิเสธ หรือลงโทษ การถูกลงโทษด้วยการไม่เป็นที่ยอมรับของคนอื่น ๆ ในสังคม ทำให้บุคคลมีมโนทัศน์เกี่ยวกับบทบาทของตนเองในทางเบี่ยงเบน ยิ่งปฏิกิริยาของสังคมเป็นไปในทางลบรุนแรงมากเท่าใดก็ยิ่งทำให้บุคคลปรับตนเองให้สอดคล้องกับบทบาทที่ตนเข้าใจว่าเป็นเช่นนั้นเนื่องจากปฏิกิริยาของคนอื่นที่มีต่อตน เช่น ปฏิกิริยาของบุคคลอื่นที่มีต่อตนด้วยการเรียกชื่อตราหน้าชี้โก่ง ชอบการชกต่อย บุคคลจะค่อย ๆ รับเอาบทบาทนั้นเป็นของตนเองจริง ๆ จนในที่สุดก็มีพฤติกรรมเบี่ยงเบนอย่างสมบูรณ์ซึ่งในแนวคิดนี้ ลิเมอร์ท (Lemert. 1951) ก็มีความเห็นสอดคล้องกับแนวคิดของมีด ที่ว่า ปฏิกิริยาทางสังคม มีส่วนผลักดันให้เด็กมีพฤติกรรมเบี่ยงเบน โดยลิเมอร์ทใช้คำว่า ตราหน้า (Labeling) เป็นกระบวนการทางสังคมที่สรุปอย่างกว้าง ๆ ว่าเด็กมีลักษณะดังนี้ เป็นเด็กเกเร เช่น เด็กยากจน สกปรก พูดคำหยาบ แต่งตัวไม่เรียบร้อย เป็นเด็กเกเร การตราหน้าเด็กเช่นนี้ทำให้เด็กที่ถูกตราหน้าว่าเกเร ยิ่งรู้สึกว่าเป็นเด็กเกเร (Delinquent Self - Concept) เด็กเหล่านี้จึงแสดงพฤติกรรมเบี่ยงเบนเหลวไหลยิ่งขึ้น เพื่อให้สอดคล้องกับอัตมโนทัศน์ของตน ดังนั้นลิเมอร์ทจึงเห็นว่ากระบวนการตราหน้านี้เองเปลี่ยนเด็กธรรมดากลายเป็นเด็กเกเรไปได้ เนื่องจากการเปลี่ยนอัตมโนทัศน์ของเขา และแรคเลส (นงลักษณ์ วงศ์ประเสริฐ. 2534 ; อ้างอิงมาจาก Reckless. 1961) สรุปไว้ว่าเด็กที่มีอัตมโนทัศน์ที่ดีมีแนวโน้มที่จะหลีกเลี่ยงเพื่อน ๆ หรือสถานการณ์ต่าง ๆ ที่ชักนำให้กระทำผิดกฎหมาย

แนวคิดของพุทธศาสนาเกี่ยวกับการกระทำผิดกฎหมาย

พุทธศาสนาเชื่อว่าพฤติกรรมหรือการกระทำของบุคคลนั้นเป็นไปตามกฎของอิทัปปัจจยตาที่กล่าวว่า เมื่อสิ่งนี้มีสิ่งนี้จึงมี เมื่อสิ่งนี้เกิดสิ่งนี้จึงเกิด เมื่อสิ่งนี้ไม่มีสิ่งนี้ก็ไม่มี กล่าวคืออาชญากรรมเป็นผลอันเกิดมาจากเหตุและปัจจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกัน แนวคิดเกี่ยวกับปัญหาอาชญากรรมในทางพุทธศาสนานั้น นักคิดที่ศึกษาพระพุทธศาสนาอย่างแตกฉานได้อธิบายสาเหตุของการเกิดอาชญากรรมตามหลักพระพุทธศาสนาไว้ดังนี้

พุทธทาสภิกขุ (2527) กล่าวว่า อัสมิมานะ หรือ “ปมเชื่อง” เป็นทั้งมูลเหตุและปัจจัยสนับสนุนอันแรงกล้าที่สุดที่ทำให้สัตว์มีความยึดมั่น และพยายามรักษา “ความมีตัว” หรือ “ปมเชื่อง” ของตนไว้เสมอไม่ยอมให้ใครมาดูหมิ่นหรือทำลายได้ หากได้รับการดูหมิ่นหรือทำลายจะต้องสู้แม้กระทั่งชีวิตคนที่ไม่ต่อสู้ก็จะหาสิ่งอื่นมาทดแทน เช่น การดื่มสุรา การติดยาเสพติด โดยไม่คำนึงถึงผลเสียที่จะเกิดขึ้นกับบุคคลอื่นหรือตนเองก็ตาม เราเรียกการกระทำนั้นว่าการทำชั่วหรือบาปหรือการประกอบอาชญากรรม

พระเมธาธรรมรส (อรรถพ ชูบำรุง. 2540 ; อ้างอิงมาจาก พระเมธาธรรมรส. 2526) ได้เน้นปัจจัยสำคัญ 4 ประการที่เป็นเหตุแห่งอาชญากรรม ประการแรกคือ ปัจจัยด้านเศรษฐกิจอันได้แก่ ความยากจนและการขาดอาชีพที่มั่นคงเป็นหลักฐาน ประการที่สองคือปัจจัยเกี่ยวกับเพื่อนคือ การคบคนชั่วหรือคนพาลเป็นมิตรอาจนำไปสู่การกระทำผิดได้ ประการที่สามคือ ปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อมซึ่งมีฤทธิ์ส่งผลให้คนหลงผิดและประพฤตินิยมชอบได้ และประการสุดท้ายคือ การควบคุมตนเองหรือปัจจัยทางจิตที่เกี่ยวกับการควบคุมภายใน บุคคลประกอบอาชญากรรมเพราะขาดการควบคุมตนเองไม่มีธรรมะเป็นหลักของชีวิต

พระเทพเวที (อรรถพ ชูบำรุง. 2540 ; อ้างอิงมาจาก พระเทพเวที. 2539) ได้สรุป ความเห็นเกี่ยวกับสาเหตุของการเกิดอาชญากรรมไว้ 2 ประเด็นคือ ความเห็นที่ผิดและความไร้ระเบียบของสังคม เป็นสาเหตุให้บุคคลกระทำความผิดได้

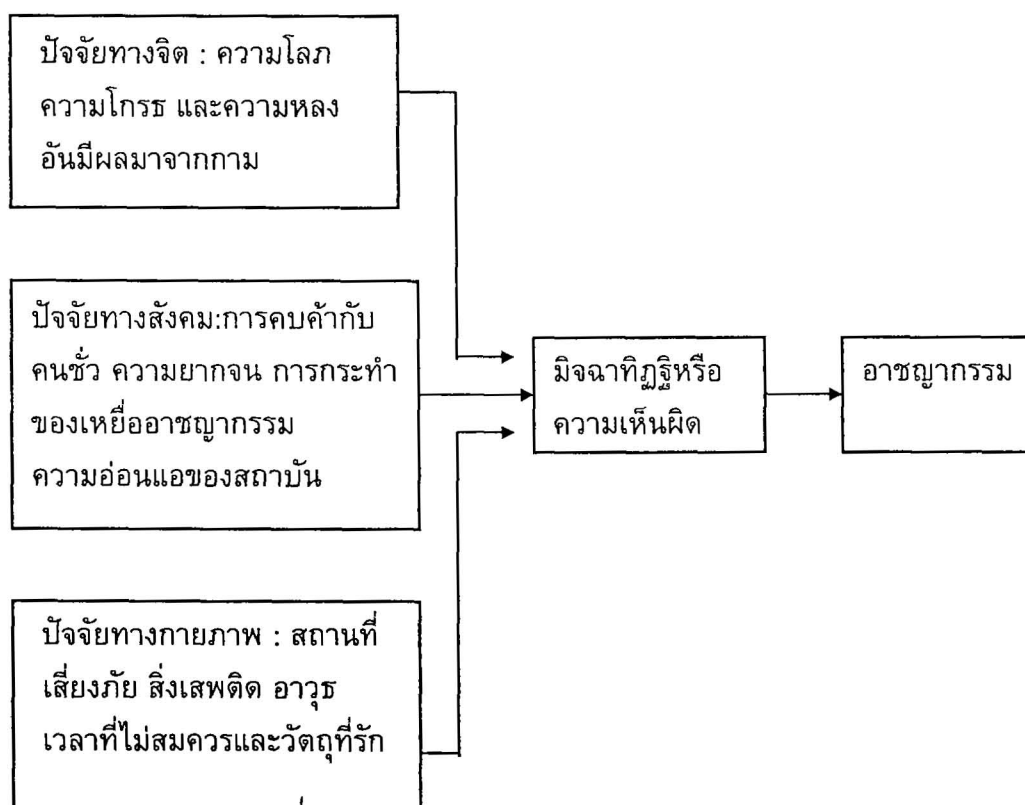
อรรถพ ชูบำรุง (2540) ได้ศึกษาเปรียบเทียบทฤษฎีอาชญาวิทยาของนักอาชญาวิทยากับคำอธิบายการเกิดอาชญากรรมตามแนวพุทธศาสนาและสรุปผลการวิจัยการเกิดอาชญากรรมตามหลักพระพุทธศาสนาได้ 3 ประการใหญ่ ๆ คือ

1. ปัจจัยทางจิต พระพุทธศาสนาเน้นปัจจัยทางจิตต่างจากทางอาชญาวิทยา โดยทางอาชญาวิทยามักจะเน้นปัจจัยทางจิต (Mental Factors) ในแง่ของความก้าวร้าว ความมั่งร้าย ความเห็นแก่ตัว ความเก็บกด โรคจิต โรคประสาท ความผิดปกติของบุคลิกภาพว่าเป็นสาเหตุปัจจัยสำคัญทำให้เกิดอาชญากรรม ส่วนพระพุทธศาสนาเน้นเรื่องปัจจัยทางส่วนลึก หรือเรียกว่า ปัจจัยทางวิญญาณ (Spiritual Factors) คนที่ประกอบอาชญากรรมก็คือ คนที่เป็นโรคทางวิญญาณ จนมีอาชญาตัณหาจิตใจของตนเองได้ทำให้เกิดความโลภ ความโกรธ และความหลงจนเป็นเหตุให้บุคคลนั้นคิดผิด พูดผิดและทำผิด ซึ่งความโลภ ความโกรธ และความหลงนี้รวมเรียกว่า “กิเลส” หรือสภาพที่ทำให้จิตเศร้าหมองอันเกิดมาจากกามนั้นเอง

2. ปัจจัยทางสังคม ปัจจัยทางสังคมที่เน้นในทางพุทธศาสนา คือ การคบค้าสมาคมกับคนชั่ว ซึ่งสอดคล้องกับความคิดของนักอาชญาวิทยาคนสำคัญคือ ซัทเธอร์แลนด์ (Sutherland) ที่กล่าวว่า อาชญากรรมเกิดจากการเรียนรู้อันเนื่องจากการคบค้าสมาคมกับผู้ที่ประพฤติตนเป็นอาชญากร ปัจจัยทางสังคมอีกอย่างคือ เศรษฐกิจ ความขัดสนที่เกิดขึ้นเพราะความเสื่อมโทรมในทางการเมืองการปกครอง เมื่อความเสื่อมและความขัดสนเกิดขึ้นโดยทั่วไปก็ย่อมทำให้คนเห็นผิดเป็นชอบหรือเกิดมีจิตอาชญา และความเห็นผิดนี้จะนำไปสู่การประกอบอาชญากรรม นอกจากนี้ยังมีปัจจัยทางสังคมด้านอื่น ๆ ที่ส่งผลต่อการเกิดอาชญากรรมตามพุทธศาสนาก็คือ ปัจจัยเกี่ยวกับเหยื่ออาชญากรรมโดยสรุปได้ว่า คนตกเป็นเหยื่อก็เพราะความเห็นผิด แล้วก่อให้เกิดการกระทำที่ผิดหรือการประกอบอาชญากรรมได้ และปัจจัยทาง

สังคม ประการสุดท้ายที่เกี่ยวข้องกับอาชญากรรม คือ ความอ่อนแอของสถาบันการปกครอง หากไม่เข้มแข็งพอและไม่บังคับใช้กฎหมายอย่างจริงจัง ก็จะก่อให้เกิดอาชญากรรมได้มาก

3. ปัจจัยสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ พิจารณาเฉพาะปัจจัยภายนอกที่มีส่วนก่อให้เกิดการกระทำความผิด สิ่งจูงใจที่ทำให้เกิดการกระทำความผิดเท่าที่ค้นพบ ได้แก่ สถานที่เปลี่ยวหรือสถานที่ที่ไม่เสี่ยงต่อการถูกจับกุมง่ายต่อการเกิดอาชญากรรม การเสพสิ่งเสพติดทำให้ตั้งตนอยู่ในความประมาท ขาดสติ ทำให้เกิดความเห็นผิดและประกอบอาชญากรรมได้ นอกจากนี้ยังมีปัจจัยของสิ่งแวดล้อมทางกายภาพที่เกี่ยวกับอาวุธ เวลาที่ไม่สมควร และวัตถุที่รักก็ล้วนเป็นปัจจัยที่ทำให้บุคคลกระทำความผิดได้ทั้งสิ้น

ภาพประกอบ 2 ปัจจัยต่าง ๆ ที่มีผลต่อการเกิดอาชญากรรมตามหลักพุทธศาสนา (อรรถพ ชูบำรุง. 2540)

จากภาพประกอบนี้ชี้ให้เห็นว่าปัจจัยทางจิตก็ดี ปัจจัยทางสังคมก็ดี และปัจจัยทางกายภาพก็ดี ย่อมทำให้เกิดความเห็นผิดได้ และอาชญากรรมก็เกิดจาก “ความเห็นผิด” หรือ

“มิจฉาทิฏฐิ” นั่นเอง อรรถนพ ชูบำรุง (2540) ยังกล่าวว่า การให้คนมากที่สุดมีความคิดที่ถูกต่อนั้นคือ แนวความคิดในทำนองคลองธรรม และเรื่องของจิตเป็นสิ่งสำคัญมาก เนื่องจากการทำให้คนหมกมุ่นนั้นเป็นสิ่งทำได้ยาก แต่การบรรเทาจิตให้น้อยอยู่ในวิสัยที่จะทำได้ ซึ่งควรฝึกอบรมตั้งแต่เยาว์วัย ควรถ่ายทอดหลักพระพุทธศาสนาให้แก่เยาวชนตั้งแต่สามารถอ่านออกเขียนได้ สถาบันทางสังคมโดยเฉพาะครอบครัว โรงเรียน วัด จะต้องเคร่งครัดในเรื่องความเห็นที่ถูกต้องของเยาวชน ยิ่งเมื่อเด็กโตเข้าสู่วัยรุ่นต้องเอาใจใส่ให้มาก เพราะวัยรุ่นเป็นหัวเลี้ยวหัวต่อของชีวิต โดยเฉพาะวัยรุ่นที่มีแนวโน้มว่าจะกระทำความผิด เช่น สูบบุหรี่ ดื่มสุรา ชอบเที่ยวกลางคืน ชัดขึ้นคำสั่งพ่อแม่ ดื้อดิ่ง เกียจคร้านทำการ งานชอบหนีโรงเรียน ชอบทะเลาะกับคนอื่น พุดจาหลอกลวง ไม่สนใจการเรียน ไม่มีวินัยในตนเอง เป็นต้น เพราะเด็กเหล่านี้เป็นเด็กที่มี “มิจฉาทิฏฐิ” หรือมีความเห็นผิดต้องรีบแก้ไขโดยให้เขาได้อยู่ในสิ่งแวดล้อมที่เหมาะสม และวัดคือ สถานที่ที่ดีที่สุดที่เขาควรจะได้สัมผัสและเรียนรู้ความดีและความงาม

ในการศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะนำหลักธรรมะในพุทธศาสนาในบางประเด็นที่สำคัญและเป็นหัวใจของพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้เพื่อพัฒนาจิตใจและอัธมโนทัศน์ของเยาวชนกระทำความผิดที่มีต่อตนเองในทุกๆ ด้านตามแบบวัดอัธมโนทัศน์ของแทนแนสซีซึ่งประกอบไปด้วย อัธมโนทัศน์ด้านความเป็นเอกลักษณ์ด้านความพึงพอใจในตนเอง ด้านพฤติกรรม ด้านร่างกาย ด้านคุณธรรม ด้านความเป็นส่วนตัว ด้านครอบครัว ด้านสังคม และด้านการวิพากษ์วิจารณ์ตนเองเพื่อให้เยาวชนกระทำความผิดได้ค้นพบตนเองและสามารถวางแผนชีวิตตลอดจนปรับตัวอยู่ในสังคมได้โดยไม่กลับไปกระทำความผิดซ้ำอีก

ลักษณะทั่ว ๆ ไปและสภาพปัญหาของเยาวชนกระทำความผิด

สภาพปัญหาของเยาวชนกระทำความผิดจากรายงานประจำปีของศาลเยาวชนและครอบครัวนั้น พบว่า มีจำนวนเพิ่มสูงขึ้นทุกปี จากปี พ.ศ.2537 มีคดีเกิดขึ้น 9,330 คดี และเพิ่มเป็น 14,338 คดี ในปี 2538 โดยคดีที่พบสูงสุด มาเป็นอันดับหนึ่งคือ คดียาเสพติด คิดเป็นร้อยละ 23.45 คดีลักทรัพย์สูงเป็นอันดับสอง คิดเป็นร้อยละ 21.29 คดีสารระเหยสูงเป็นอันดับสาม คิดเป็นร้อยละ 13.97 และมีข้อน่าสังเกตว่าในช่วงระยะเวลา 44 ปีที่ผ่านมา ตั้งแต่ พ.ศ.2495 - 2537 พบว่า คดีลักทรัพย์มีสถิติสูงเป็นอันดับหนึ่งมาตลอด และในช่วงหลัง 20 - 30 ปีจากนี้ คดียาเสพติดมีแนวโน้มสูงขึ้นเรื่อย ๆ นอกจากนี้ เด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดซ้ำในปี 2538 พบว่า กระทำความผิดซ้ำครั้งที่ 2 มากที่สุด จำนวน 832 คน คิดเป็นร้อยละ 9.24 และผลการตรวจทางจิตวิทยา พบว่า เยาวชนส่วนใหญ่มีระดับเชาวน์ปัญญาอยู่ในระดับปานกลาง (IQ. 90 - 109) คิดเป็นร้อยละ 62.72 ระดับเชาวน์ปัญญาฉลาด (IQ. 109 - 119) เป็นอันดับรองลงมา คิดเป็นร้อยละ 25.77 และปัญญาอ่อนขนาดเล็กน้อย (IQ. 52 - 67) พบน้อยที่สุด

ร้อยละ 0.11 (อาภรณ์ สายเชื้อ. 2538) เยาวชนกระทำผิดส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 15 - 17 ปี และพบเพศชายมากกว่าเพศหญิง

และจากรายงานสรุปของศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดสุราษฎร์ธานี ย้อนหลัง 6 ปี ตั้งแต่ปี พ.ศ.2534-2539 พบคดีอาญาเกิดใหม่ ในปี พ.ศ.2534 จำนวน 219 คดี และเพิ่มขึ้นทุกปี ในปี พ.ศ.2539 เพิ่มขึ้นเป็น 581 คดี ซึ่งเพิ่มขึ้นถึงเกือบ 3 เท่า นับเป็นสถิติที่สูงมาก โดยคดีที่พบสูงสุดคือ คดียาเสพติด รองลงมาคือ คดีลักทรัพย์ และคดีเกี่ยวกับเพศตามลำดับ จึงเป็นที่สนใจของผู้วิจัยที่ต้องการหาวิธีช่วยเหลือพัฒนาเยาวชนกระทำผิดกลุ่มนี้ให้กลับตัวกลับใจเป็นพลเมืองดีและเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศชาติต่อไป โดยในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ได้นำเอาหลักการพัฒนาอัตมโนทัศน์มาใช้เพื่อพัฒนาให้เยาวชนกระทำผิดให้มีอัตมโนทัศน์ที่ดีและจะเกิดพฤติกรรมที่ดีตามมาเนื่องจากเชื่อว่าอัตมโนทัศน์แกนของบุคลิกภาพและเป็นตัวชี้นำพฤติกรรม

ความหมายของอัตมโนทัศน์ (Self-Concepts)

อัตมโนทัศน์เป็นสิ่งที่นักจิตวิทยาให้ความสนใจเป็นอย่างมากโดยเฉพาะในช่วงต้นศตวรรษที่ 19 ซึ่ง ฮัทตี (Marsh. 1992 : citing Hattie. n.d.) ได้รวบรวมบทความและงานศึกษาวิจัยต่าง ๆ จาก Psychological Abstract ในปี 1974 พบว่า มีเรื่องที่ศึกษาเกี่ยวกับอัตมโนทัศน์ไว้ถึง 10,910 เรื่อง นอกจากนี้นักจิตวิทยาเรื่องตนเองเชื่อว่า พฤติกรรมทุกอย่างที่คนแสดงออกเป็นผลจากความนึกคิดเกี่ยวกับตน (อ่ำไพ ศิริพิพัฒน์. 2515) และนักจิตวิทยาหลายท่านได้ให้ความหมายของอัตมโนทัศน์ไว้ดังนี้

โรเจอร์ (สุชา จันทรธม. 2536 ; อ้างอิงมาจาก Roger. 1902) นักจิตวิทยาชาวอเมริกันให้ความเห็นว่าบุคลิกภาพของบุคคลขึ้นอยู่กับความรู้ตนเองหรืออัตมโนทัศน์ของบุคคล ถ้าบุคคลมีอัตมโนทัศน์แบบไหนบุคลิกภาพของเขาก็จะพัฒนาไปแบบนั้น และอัตมโนทัศน์นี้มีการเปลี่ยนแปลงได้โดยโรเจอร์ได้นำเอาหลักการนี้ไปใช้ในการรักษาคนไข้ที่มีอาการทางประสาท คือพยายามให้คนไข้ได้เปลี่ยนอัตมโนทัศน์เสียใหม่ ให้รู้ว่าตนเองเป็นใคร ควรจะสมทบทางอย่างไร เมื่อคนไข้เข้าใจตนเองดีขึ้นอาการทางประสาทก็จะค่อย ๆ หายไป

ริชาร์ด และเดวิด (Richard and David. 1983) ได้ร่วมกันให้ความหมายของอัตมโนทัศน์ ไว้ว่า เป็นการรวบรวมผสมผสานรูปแบบของการรับรู้ตนเอง (Self - Perception) ของบุคคลและเป็นกระบวนการที่ต่อเนื่องจนถึงวัยผู้ใหญ่ซึ่งประกอบไปด้วย การรับรู้คุณค่าของตนเอง (Self-Esteem) และภาพลักษณ์ของตนเอง (Self-Image) กล่าวสรุปว่า อัตมโนทัศน์นี้เป็นรูปแบบของความรู้ของบุคคลหนึ่ง ๆ เกี่ยวกับตัวเขาเอง

เคนด์เลอร์ (อ้อมเดือน สดมณี. 2522 ; อ้างอิงมาจาก Kendler. 1963) กล่าวว่า การมองตน ซึ่งมีความหมายเดียวกับอัตมโนทัศน์ หมายถึง ทศนคติที่มีต่อตนเองการเรียนรู้

เกี่ยวกับตนเอง ซึ่งเกิดขึ้นตามลำดับตั้งแต่เล็กลงไปจะเปลี่ยนแปลงไปตามวุฒิภาวะ
ประสบการณ์ ไม่จำกัดอายุ ถ้าบุคคลมีความรู้และประสบการณ์เพิ่มขึ้นความคิดเห็นเกี่ยวกับตน
จะเปลี่ยนแปลงไป

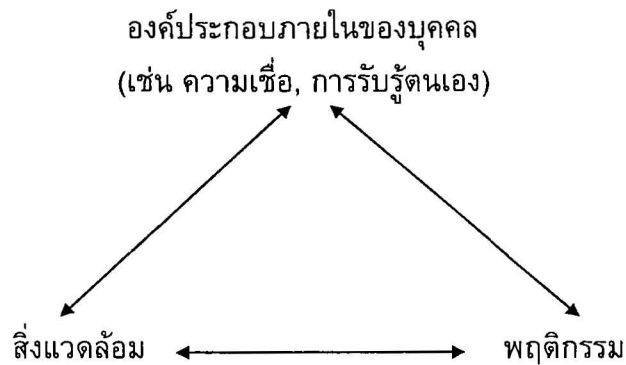
ซัทเธอร์แลนด์ (Sutherland. 1989) ได้ให้ความหมายคำว่า อัตมโนทัศน์ไว้สั้น ๆ
ใน Dictionary of Psychology ว่าเป็นแนวทางของบุคคลที่มองตัวเขาเอง (The Way
Someone See Himself)

เปอร์คี (Perkey. 1970) สรุปความหมายของอัตมโนทัศน์ไว้ว่า เป็นองค์ประกอบ
และกระบวนการของความเชื่อและการให้คุณค่า ลักษณะสำคัญของ “ตัวตน” (Self) มี 2
ประการคือ การรวบรวมอย่างมีระบบ (Organized) และเปลี่ยนแปลงไม่คงที่ (Dynamic)
ซึ่งเกิดจากการเรียนรู้ (Learn)

คอมป์ และสเนค (อ่ำไพ ศิริพิพัฒน์. 2515 ; อ้างอิงมาจาก Combs and Snygg.
1959) ได้ให้นิยามไว้ว่า ตนคือ วิถีทางของตนเองเป็นการหยั่งรู้ภายในตน (Gestalt) ของความ
นึกคิดเกี่ยวกับตนทั้งหมด ทั้งนี้รวมถึงทุกสิ่งทุกอย่างที่คนอ้างถึง “I” หรือ “me” รวมทั้งร่างกาย
บุคลิกภาพ สถิติปัญญา ความสามารถ นิสัยใจคอ เช่น ฉันเป็นคนไทย ฉันเรียนไม่เก่ง เป็นต้น

ฮัทตี้ (Marsh. 1992 ; citing Hattie. 1992) ได้อธิบายเกี่ยวกับอัตมโนทัศน์ไว้ว่า
เป็นการประเมินตัวของเราเอง ซึ่งแสดงออกในรูปของการคาดหวัง (Expectation) การบรรยาย
เกี่ยวกับตนเองในด้านต่าง ๆ เกี่ยวกับคุณสมบัติของตนเองซึ่งขึ้นอยู่กับความรู้จากการคิดของ
คนอื่นเกี่ยวกับตัวเรา

แมคเดวิด (McDavid. 1990) ได้ให้ความหมายของอัตมโนทัศน์ว่า หมายถึง
ประสบการณ์ในการดำเนินชีวิตของบุคคล ซึ่งบุคคลจะเรียนรู้ตัวเขาจากประสบการณ์โดยตรง
การคิดสะท้อน และการตอบสนองจากบุคคลรอบข้าง อัตมโนทัศน์เป็นการจัดระบบโครงสร้าง
การคิดในเรื่องของทัศนคติ ความเชื่อ และค่านิยม บุคคลจะแสดงออกตามการรับรู้ นั้น และจะ
กลายเป็นลักษณะเฉพาะของแต่ละคนไป เช่นเดียวกับ แมคไควร์ และแบนดูรา (Raymond.
1994 ; อ้างอิงมาจาก McGuire and Bandura. 1978) ที่มองว่าสิ่งแวดล้อมมีผลต่อ
อัตมโนทัศน์และพฤติกรรม ซึ่งสรุปเป็นแผนภาพได้ดังนี้

ทิสนา แชมมณี (2526) ให้คำจำกัดความอัตมโนทัศน์หรือความรู้สึกนึกคิดเกี่ยวกับตนเองว่า คือ ความรู้สึกและความคิดเห็นเกี่ยวกับตนเอง อันเป็นผลมาจากการรับรู้ของตนเองที่มีต่อตนเอง เช่น การรับรู้ตนเองว่าเป็นคนอย่างไร มีความสามารถอะไร มีปัญหาหรือปมด้อยอะไร ความเชื่อความรู้สึกและความคิดเห็นต่าง ๆ เกี่ยวกับตนเองที่รวมกันขึ้น จะเป็นเครื่องบ่งชี้หรือเป็นตัวกำหนดพฤติกรรมของบุคคลนั้น - อัตมโนทัศน์เป็นสิ่งที่เรียนรู้ได้ตั้งแต่ระยะเริ่มต้นของชีวิตโดยเรียนรู้จากประสบการณ์ต่าง ๆ ในชีวิต บุคคลจะสะสมข้อมูลเกี่ยวกับตนเองและสิ่งแวดล้อมรอบตนเองจนเกิดเป็นอัตมโนทัศน์ขึ้น

อำไพ ศิริพิพัฒน์ (2515) สรุปความนึกคิดเกี่ยวกับตนซึ่งมีความหมายเช่นเดียวกับคำว่า อัตมโนทัศน์ ไว้ว่าเป็นส่วนหนึ่งของตนแต่เป็นส่วนที่สำคัญเป็นแก่นแท้ที่เป็นคุณลักษณะประจำตัวของคนเป็นลักษณะที่จัดว่าเป็นตัวเขาตลอดเวลาและทุกสถานที่ ซึ่งจะตรงกับคำว่า "อีโก้" (Ego) ตามทฤษฎีของฟรอยด์ (John. 1992 ; citing Freud. n.d.) ซึ่งกล่าวว่า อีโก้ นั้นเป็นสิ่งที่บุคคลคิดเกี่ยวกับ "ตน" (Self) และอีโก้ยังทำหน้าที่เป็นแกนของบุคลิกภาพ (Core of Personality)

ชูชัย สมิทธิไกร (2530) สรุปความหมายของอัตมโนทัศน์ไว้ว่า หมายถึง ความรู้สึกนึกคิดที่บุคคลมีต่อตนเอง ซึ่งจะครอบคลุมด้านต่าง ๆ อันได้แก่ ความรู้สึกนึกคิดเกี่ยวกับรูปร่าง หน้าตา หรือลักษณะทางกาย ความรู้สึกนึกคิดต่อลักษณะนิสัยใจคอและความรู้สึกนึกคิดต่อคุณค่าและความสามารถของตน อัตมโนทัศน์ของแต่ละบุคคลก่อรูปขึ้นจากการที่บุคคลมีปฏิสัมพันธ์ (Interaction) กับบุคคลอื่นและสิ่งแวดล้อม กล่าวคือบุคคลจะรวบรวมและสังเคราะห์ข้อมูลที่ตนเองได้รับจากภายนอก แต่อัตมโนทัศน์นี้ไม่จำเป็นจะต้องเป็นกระจกสะท้อนความเป็นจริงเสมอไป ซึ่งจะกลายเป็นอัตมโนทัศน์ที่ไม่ตรงกับลักษณะที่แท้จริงของเขาก็ได้

พรณทิพย์ เกษะนันท์ (2516) สรุปความหมาย ความรู้สึกเกี่ยวกับตนไว้ว่า เป็นการปฏิรูปจากประสบการณ์ต่าง ๆ ที่มนุษย์ได้จากสิ่งแวดล้อมประกอบกับพันธุกรรมของ

แต่ละคน ซึ่งสิ่งทั้งสองอย่างนี้จะสร้างความนึกคิดเกี่ยวกับตนหรืออัตมโนทัศน์ของมนุษย์ให้เป็นอิสระและเป็นสิ่งจำเพาะบุคคล

กล่าวโดยสรุป อัตมโนทัศน์ หมายถึง ความรู้สึกนึกคิด ทศนคติและการรับรู้เกี่ยวกับตนเองของบุคคลในทุก ๆ ด้าน ซึ่งจะเกิดขึ้นและมีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลาขึ้นอยู่กับ การรับรู้ใหม่ ๆ และสิ่งแวดล้อมรอบ ๆ ตัวเขา อัตมโนทัศน์นี้จะมีการพัฒนาสูงสุดในช่วงวัยรุ่น ดังที่ อิริคสัน กล่าวว่า วัยรุ่นเป็นช่วงเวลาของการแสวงหาเอกลักษณ์แห่งตน หลังจากนั้นจะค่อนข้างคงที่หรืออาจเปลี่ยนแปลงได้ตามสิ่งแวดล้อมที่เปลี่ยนไป ซึ่งอัตมโนทัศน์นี้อาจจะ จำแนกได้เป็น 2 ชนิดด้วยกันคือ อัตมโนทัศน์ที่ดีและอัตมโนทัศน์ที่ไม่ดี บุคคลที่มีอัตมโนทัศน์ ดีจะมีความรู้สึกนึกคิดต่อตนเองในทางที่ดี เช่น คิดว่าตนเองเป็นคนมีความสามารถ ฉลาด ขยัน ขันแข็ง ส่วนบุคคลที่มีอัตมโนทัศน์ที่ไม่ดี ก็จะมีความรู้สึกนึกคิดต่อตนเองในทางร้าย เช่น คิดว่า ตนเองเป็นคนไม่มีคุณค่า ไร้ ชี้อภัย เป็นต้น และพฤติกรรมที่เขาแสดงออกก็จะสอดคล้องกับ อัตมโนทัศน์ของบุคคลนั้น ๆ

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับอัตมโนทัศน์

นักจิตวิทยา จิตแพทย์ นักพฤติกรรมบำบัด ตลอดจนนักการศึกษา ได้ให้ความสนใจ เรื่องอัตมโนทัศน์กันมาก โดยเฉพาะนักจิตวิทยาเรื่องตนเชื่อว่าพฤติกรรมทุกอย่างที่บุคคล แสดงออกเป็นผลจากความนึกคิดเกี่ยวกับตนหรืออัตมโนทัศน์ นอกจากนี้ยังพบว่าอัตมโนทัศน์ ยังเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับการปรับตัวและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนอีกด้วย (Perkey. 1970) และการศึกษาถึงความคิดเกี่ยวกับตนหรืออัตมโนทัศน์นี้ยังมีประโยชน์ในการช่วยให้เราเข้าใจ พฤติกรรม พยากรณ์พฤติกรรมและเปลี่ยนพฤติกรรมของผู้อื่น ดังนั้นเพื่อเป็นแนวทางใน การศึกษาการปรับเปลี่ยนอัตมโนทัศน์ของเยาวชนกระทำผิด ผู้วิจัยได้รวบรวมแนวคิดเกี่ยวกับ อัตมโนทัศน์ของนักจิตวิทยาหลาย ๆ ท่าน ซึ่งมีแนวคิดที่หลากหลายแตกต่างกันไปตาม ความเชื่อและประสบการณ์ในแง่มุมต่าง ๆ ของแต่ละคนนำมาเสนอดังนี้

แนวคิดเชิงปรากฏการณ์นิยมของโรเจอร์

โรเจอร์ (Raymond. 1987 ; citing Roger. 1951) เป็นนักจิตวิทยาคลินิกคนแรกที่ ศึกษาวิจัยเรื่องอัตมโนทัศน์ โดยแนวคิดของเขาได้พัฒนามาจากการรักษาคอนไซในคลินิกของ เขาเอง อัตมโนทัศน์ตามแนวคิดของโรเจอร์เป็นการจัดระบบของการรับรู้ซึ่งประกอบไปด้วย การรับรู้ลักษณะนิสัยและความสามารถของบุคคล การรับรู้ที่มีความสัมพันธ์กับบุคคลและ สิ่งแวดล้อม หรือกล่าวได้ว่าเป็นแนวคิดที่พยายามเข้าใจบุคคลโดยพิจารณาว่าบุคคลมองตนเอง อย่างไร มีความต้องการ ความเชื่อ ความรู้สึกและค่านิยมอย่างไร พฤติกรรมของบุคคลเกิดจาก

การรับรู้เหตุการณ์ในอดีตและสิ่งสมประสบการณ์ต่าง ๆ ให้สอดคล้องกับสิ่งแวดล้อมหรือที่ Roger เรียกว่า “Life Space” ของแต่ละบุคคล แนวคิดหลักตามทฤษฎีของ Roger สรุปได้ดังนี้

1. แนวคิดที่เกี่ยวกับตนในลักษณะปรากฏการณ์นิยม ถือว่าบุคคลมีชีวิตเป็นส่วนตัว และเป็นเชิงอัตวิสัย (Subjective) คือ สามารถที่จะคิดและตัดสินใจได้ด้วยตนเอง
2. อัตมโนทัศน์เป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนาความสามารถของตนให้เต็มที่ (Self-Actualization) และเกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อมโดยเฉพาะอย่างยิ่งสิ่งแวดล้อมทางสังคม
3. อัตมโนทัศน์เป็นการจัดระบบระเบียบของการเรียนรู้ตนเป็นส่วนสำคัญของบุคลิกภาพและพฤติกรรมของบุคคล
4. อัตมโนทัศน์เป็นสิ่งที่สำคัญที่สุดต่อการตอบสนองสิ่งแวดล้อมและจะครอบคลุมการรับรู้ลักษณะต่าง ๆ ของสิ่งแวดล้อม
5. ไม่ว่าจะเกิดจากการเรียนรู้หรือมีมาแต่กำเนิด การที่อัตมโนทัศน์จะพัฒนาได้ จำเป็นต้องมีการยอมรับนับถือในแง่บวก (Positive Regard) จากผู้อื่น เช่น การยอมรับการเคารพนับถือและการได้รับความอบอุ่นใจ
6. ความต้องการการยอมรับนับถือตนเองในแง่บวก (Positive Self-Regard) เป็นการเรียนรู้จากการยอมรับนับถือในแง่บวกจากผู้อื่น
7. การยอมรับนับถือตนเองในแง่บวกขึ้นอยู่กับประเพณีของผู้อื่น ซึ่งบางทีเกิดความไม่ลงรอยกันระหว่างประสบการณ์ของบุคคลกับความต้องการการยอมรับนับถือตนเองทางบวก ดังนั้นจึงทำให้เกิดความไม่ลงรอยกันระหว่างตนและประสบการณ์นั้น
8. พัฒนาการของอัตมโนทัศน์ไม่ใช่เป็นเพียงการเพิ่มพูนประสบการณ์อย่างช้า ๆ เท่านั้น แต่อัตมโนทัศน์ยังเป็นวิถีทางที่บุคคลมองเห็นตนเองโดยที่ Roger เน้นว่าอัตมโนทัศน์เป็นกระบวนการควบคุมและผสมผสานพฤติกรรม แต่อัตมโนทัศน์ไม่ได้เป็นผู้กระทำ เพราะตามธรรมชาติแล้วอินทรีย์เป็นผู้กระทำและมุ่งสู่การพัฒนาความสามารถของตนอย่างเต็มที่ โดยอัตมโนทัศน์เป็นส่วนหนึ่งของอินทรีย์ในการพัฒนาความสามารถของตนอย่างเต็มที่ด้วย

นอกจากนี้ โรเจอร์ (ฤทัยรัตน์ ธรเสนา. 2534 ; อ้างอิงมาจาก Roger. 1954) ได้สรุปองค์ประกอบของบุคลิกภาพไว้ 3 ส่วน คือ

1. อินทรีย์ หรือตัวบุคคล (Organism) เป็นองค์ประกอบพื้นฐานของบุคลิกภาพ เป็นส่วนที่มีการเคลื่อนไหวไปในทิศทางต่าง ๆ ตามการปรับตัว และการโต้ตอบต่อสิ่งแวดล้อม
2. ขอบข่ายของสนามประสบการณ์ (Phenomenal Field) เป็นโลกของสนามประสบการณ์ทั้งหมดของบุคคล ซึ่งจะเป็นแหล่งของข้อมูลสำหรับบุคคลในการปรับตัวและมีปฏิกิริยาต่อสิ่งต่าง ๆ ข้อมูลนี้บุคคลสามารถรู้ได้คนเดียว ส่วนของขอบข่ายสนามประสบการณ์ (Phenomenal Field) จะมีทั้งส่วนที่รู้ตัว (อยู่ในจิตสำนึก) และส่วนที่ไม่รู้ตัว (อยู่ในจิตไร้สำนึก)

3. “อัตตา” หรือ “อัตมโนทัศน์” (Self or Self - Concept) เป็นส่วนที่พัฒนามาจากส่วนของสนามประสบการณ์โดยจะค่อยพัฒนาขึ้นจนแยกออกมาเป็นอีกระบบหนึ่ง เป็นส่วนที่สำคัญต่อการเคลื่อนไหวของอินทรีย์ (Organism) ความกลมกลืนระหว่างอินทรีย์ และอัตตา จะช่วยให้บุคคลปรับตัวได้ดี Roger ได้แบ่ง “อัตตา” หรือ “อัตมโนทัศน์” เป็น 2 ชนิดคือ ตนจริง (Real Self) และตนในอุดมคติ (Ideal Self)

3.1 ตนตามสภาพความเป็นจริง (Real Self) เป็นลักษณะของบุคคลที่ปรากฏออกมา รวมถึงทัศนคติ ความรู้สึกที่ตนคือใคร เป็นอย่างไร จึงเป็นภาพสะท้อนของตนเองตามสภาพที่เป็นจริง

3.2 ตนในอุดมคติ (Ideal Self) เป็นความนึกคิดที่ตนอยากจะเป็นรวมถึงทัศนคติ ความคิดเห็นเกี่ยวกับการรับรู้ของตนเองว่าเป็นคนในอุดมคติอย่างไร

จากคำจำกัดความคำว่า อัตมโนทัศน์ของโรเจอร์ (Stensrud. 1994 ; citing Roger. 1951) ที่ว่า อัตมโนทัศน์เป็นโครงสร้างของตน (Self-Structure) เป็นการรับรู้ “ตน” (Self) ที่บุคคลรับรู้ได้ ซึ่งประกอบไปด้วยการรับรู้ถึงความสามารถและบุคลิกภาพของบุคคลนั้นๆ ซึ่งการคิดและการรับรู้ของ “ตน” นั้นจะเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับคนอื่น ๆ รวมทั้งสิ่งแวดล้อมรอบตัวเขา ประสบการณ์ที่เขาได้รับเป็นไปได้ทั้งในทางบวกและทางลบ นอกจากนี้ สเต็นรูด (Stensrud. 1994) ได้สรุปไว้ว่า จากการวิเคราะห์งานของโรเจอร์ และงานเขียนอีกมากมาย ในปัจจุบันสามารถแยกแยะอัตมโนทัศน์ได้ดังนี้

1. Personal Self-Concept เป็นการอธิบายถึงคุณสมบัติประจำตัวหรือลักษณะบุคลิกภาพของบุคคลจากการมองตนเอง ซึ่งอาจเป็นลักษณะเฉพาะ เช่น ฉันเป็นเด็กผู้ชาย ฉันสามารถเล่นโรลเลอร์สเก็ตได้ดี หรือลักษณะทั่ว ๆ ไป เช่น ฉันเป็นคนฉลาด ฉันรู้สึกเขินอายเมื่ออยู่ต่อหน้าคนอื่น ๆ เป็นต้น ซึ่ง Personal Self Concept นี้ ไม่ได้หมายถึง ลักษณะทางกาย พฤติกรรม และบุคลิกลักษณะภายในเท่านั้น แต่ยังรวมไปถึงเอกลักษณ์ทางเพศ เชื้อชาติหรือวัฒนธรรม สถานภาพทางสังคม อายุ และความรู้สึกในการดำเนินชีวิตที่ได้รับการยอมรับ

2. Social Self-Concept เป็นการบรรยายถึงตนเองเกี่ยวกับคุณสมบัติและลักษณะบุคลิกภาพที่บุคคลคิดว่าคนอื่น ๆ มองเขาอย่างไร ซึ่งบุคคลอาจเห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วยกับสิ่งที่คนอื่น ๆ มอง ตัวอย่างเช่น “ฉันเชื่อว่าคนอื่น ๆ คิดว่าฉันเป็นคนฉลาด หรือฉันเชื่อว่าคนอื่น ๆ คิดว่าฉันเป็นคนกล้าแสดงออก (ในขณะที่ฉันคิดว่าฉันเป็นคนขี้อาย)

3. Self-Ideals Regarding One's Personal Self-Concept เป็นมโนทัศน์ของบุคคลเกี่ยวกับสิ่งที่เขาปรารถนาจะเป็น ซึ่งอาจจะเป็นลักษณะเฉพาะหรือสิ่งทั่ว ๆ ไป ตัวอย่างเช่น “ฉันอยากมีตาสีฟ้า” หรือ “ฉันต้องการเป็นนักกฎหมาย” เป็นต้น

4. Self-Ideals Regarding One's Social Self-Concept เป็นมโนทัศน์ หรือการรับรู้ของบุคคลว่าคนอื่น ๆ ประเมินจะให้เขาเป็นอย่างไร ซึ่งอาจต่างจากสิ่งที่เขารับรู้ตนเอง

5. เป็นการบรรยายประเมินความสัมพันธ์ระหว่างอัตมโนทัศน์ของบุคคล (Personal Self - Conception) กับการยอมรับความคิดที่เขาต้องการจะเป็น (Ideal for Self Regarding) เช่น “ฉันไม่พอใจขนาดสีน้ำตาลของฉันเลย” หรือ “ฉันรู้สึกพอใจในความฉลาดของตนเอง”

6. เป็นการบรรยายประเมินความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้ในสิ่งที่สังคมมอง (Social Self Concepts) กับความคิดที่จะให้สังคมมอง (Ideal for One's Social Self- Concepts) ตัวอย่างเช่น “มันเป็นสิ่งสำคัญต่อฉันอย่างมากที่คนอื่น ๆ คิดว่า ฉันเป็นคนฉลาด” หรือ “ฉันรู้สึกยินดีมากที่คนอื่น ๆ รู้สึกว่าฉันเป็นคนกล้าแสดงออก” (ในขณะที่ตัวฉันเองก็ยังไม่แน่ใจว่าเป็นเช่นนั้น)

แนวคิดเชิงปฏิสัมพันธ์สัญลักษณ์ (Symbolic Interaction)

Symbolic Interaction คือ ลักษณะการประพจน์ปฏิบัติต่อกันของมนุษย์ในสังคมที่อาศัยการติดต่อสื่อสารสัมพันธ์ในรูปแบบต่าง ๆ ทั้งภาษาและอากัปกิริยาท่าทาง (Gesture) ที่เป็นสัญลักษณ์ การปฏิบัติต่อกันอย่างที่เป็นสัญลักษณ์ (Symbolic Interaction) การเข้าใจความหมายของการกระทำระหว่างกันจึงเป็นสิ่งสำคัญ และจำเป็นอย่างมากสำหรับสังคมมนุษย์ ถ้าปราศจากซึ่ง Symbolic Interaction แล้วมนุษย์คงจะไม่อยู่ร่วมกันเป็นสังคมที่ค่อนข้างจะราบรื่นสันติสุขเพราะต่างไม่เข้าใจในพฤติกรรมของกันและกัน (อ้อมเดือน สดมณี. 2522)

ปี ค.ศ.1937 เป็นปีแห่งการถือกำเนิดของ Symbolic Interaction เพราะเป็นปีที่ มีด (Mead) ได้เขียนบทความเรื่องสำคัญที่เกี่ยวข้องกับ Symbolic Interaction คือ “Mind, Self and Society” ทฤษฎีแนวความคิด Symbolic Interaction ในระยะแรก ๆ อยู่ในลักษณะกระจัดกระจายไม่สมบูรณ์แบบนัก แต่ก็พัฒนามาเรื่อย ๆ Symbolic Interaction เน้นความสำคัญของสังคมว่าเป็นเสมือนเบ้าหลอมบุคคลให้มีพฤติกรรมแบบต่าง ๆ และพิจารณาว่าปัจเจกบุคคลซึ่งเป็นสมาชิกของสังคมก็มีความสำคัญในฐานะเป็นแหล่งสร้างสรรค์พฤติกรรม ในขณะที่ต้องทำตามระเบียบบรรทัดฐานของกลุ่มบุคคลก็มีอิสระที่จะแสดงพฤติกรรมบางอย่างตามความต้องการของตนเองด้วย (อ้อมเดือน สดมณี. 2522)

แนวคิดเชิงปฏิสัมพันธ์สัญลักษณ์นี้มีนักทฤษฎีที่สำคัญคือ มีด (Mead) และคูเลย์ (Cooley) ซึ่งเขาได้อธิบายความสำคัญของอัตมโนทัศน์ต่อการแสดงพฤติกรรมไว้ดังนี้

มีด (อ้อมเดือน สดมณี. 2522 ; อ้างอิงมาจาก Mead. 1934) กล่าวว่า การมีปฏิสัมพันธ์กันนั้นมีหัวใจอยู่ 3 อย่างคือ จิตใจ (Mind) ตัวตน (Self) และสังคม (Society) จิตใจคือบ่อเกิดหรือเป็นสิ่งที่ทำให้เกิดตัวตน มีด กล่าวว่า พฤติกรรมของมนุษย์ คือ ผลสะท้อนอย่างหนึ่งที่มีเงื่อนไขต่อการตอบสนองสิ่งเร้า ประสบการณ์ที่ได้รับก็จะมีอิทธิพลต่อการตอบสนอง

ในครั้งต่อไป โดยจะมีเรื่องของจิตใจ จิตใต้สำนึก เรื่องปรากฏการณ์ทางจิตเข้าไปเกี่ยวข้องกับพฤติกรรมทางสังคมของบุคคล ซึ่งพฤติกรรมหรือการกระทำนี้จะเริ่มจากระบบประสาทส่วนกลางเป็นตัวจัดระเบียบขั้นตอนการกระทำต่าง ๆ ให้เป็นไปตามแนวความคิดหรือทัศนคติที่มีต่อสิ่งนั้น ๆ และวิธีการจัดระเบียบในการแสดงพฤติกรรมนี้จะแตกต่างกันไปในแต่ละบุคคล ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับทัศนคติของแต่ละบุคคล

นอกจากนี้ มีด (Mead. 1934) ได้อธิบายขั้นตอนการแสดงพฤติกรรม (The Program of Behaviorism) ไว้ว่า บุคคลอาจได้รับประสบการณ์มาไม่เหมือนกัน ดังนั้นการแสดงปฏิกิริยาตอบสนองต่อสิ่งเร้าจึงแตกต่างกันไปตามประสบการณ์ที่ได้รับและเงื่อนไขแห่งประสบการณ์นั้น ๆ ที่ได้รับมาโดยในการมีปฏิสัมพันธ์กันนี้ท่าทางหรือพฤติกรรมของบุคคลหนึ่งจะเป็นตัวกระตุ้นความคิดของอีกฝ่ายหนึ่ง ซึ่งท่าทางนั้นก็กลายเป็นสัญลักษณ์ที่มีความหมายเกิดขึ้นมาในตัวเอง แต่มีดได้ให้ความสำคัญกับสัญลักษณ์ทางภาษามากกว่า เพราะเขากล่าวว่า ภาษาคือสัญลักษณ์ที่มีความหมายแน่นอนเพราะฉะนั้นการมีปฏิสัมพันธ์กันของบุคคลในสังคมภายใต้กระบวนการทางสังคมนั้น จะแปลความหมายของสิ่งกระตุ้นหรือสัญลักษณ์ที่ได้รับไปตามประสบการณ์ที่เขาได้รับมาในกระบวนการทางสังคมเช่นกัน และจากการมีปฏิสัมพันธ์นี้เองที่ทำให้บุคคลได้เกิดความคิดและเข้าใจสัญลักษณ์ที่เกิดขึ้นภายในจิตใจของผู้ที่เขากำลังมีปฏิสัมพันธ์ต่อกัน และจะพัฒนาไปตามประสบการณ์ทางสังคมซึ่งเป็นขั้นตอนการแสดงพฤติกรรมนั่นเอง อาจกล่าวโดยสรุปว่าการมีปฏิสัมพันธ์เป็นตัวก่อให้เกิดจิตใจ (Mind) และจะพัฒนาขึ้นเรื่อย ๆ ตามประสบการณ์ทางสังคมการพัฒนาจิตใจนี้จะทำให้เกิดตัวตน (Self) ขึ้นมา และตัวตนนี้จะเป็นตัวทำให้เกิดการกระทำทางสังคม หรือพฤติกรรมทางสังคมขึ้นมา ซึ่งในทัศนะของ มีด นั้น ถือว่า จิตใจ พัฒนามาอย่างใกล้ชิดกับตัวตน

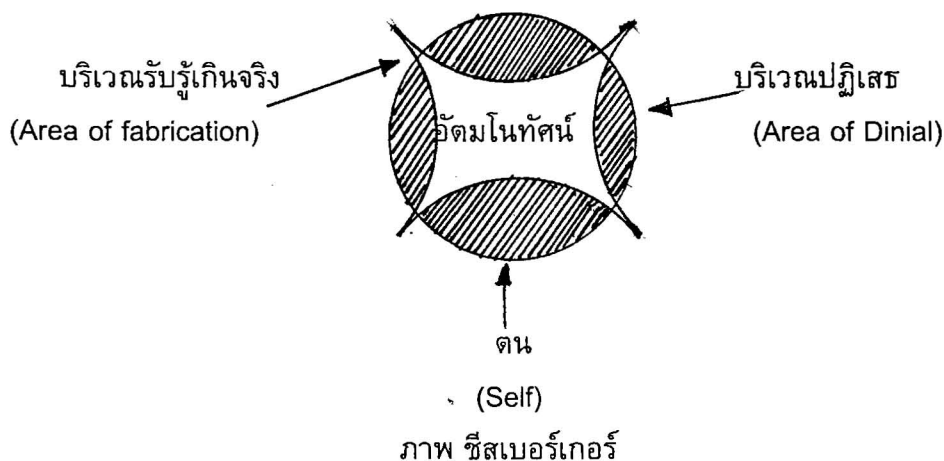
ในส่วนที่เกี่ยวกับอัตมโนทัศน์นั้น มีด (Mead) ได้อธิบายว่าเกิดขึ้นจากการมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมบุคคลจะสร้างมโนภาพให้แก่ตนเองโดยการติดต่อทั้งทางทัศนคติและการใช้สัญลักษณ์กับสังคมที่เขาอาศัยอยู่ บุคคลเริ่มรู้จักตนเองและตอบสนองต่อตนเองเช่นเดียวกับที่ผู้อื่นมองและตอบสนองต่อตัวเขา และเบิร์น (กึ่งเพชร ชนะชัยวิบูลย์วัฒน์. 2534 และอ้อมเดือน สดมณี. 2522 ; อ้างอิงมาจาก Burns. 1982) ได้สรุปว่าบุคคลจะมีความใส่ใจต่อปฏิกิริยาของบุคคลอื่นและพยายามคาดคะเนปฏิกิริยาของผู้อื่นเพื่อตัวเองจะได้ประพฤติตนให้เหมาะสม

มีด (Hartie. 1992 ; อ้างอิงมาจาก Mead. 1934) ได้พัฒนาแนวคิดเกี่ยวกับ “ตน” (Self) โดยเสนอว่า “ตน” นั้นเป็นกระบวนการทางสังคมที่อยู่ภายในตัวบุคคล ซึ่ง “ตน” แบ่งเป็น 2 ส่วน คือ “I” และ “Me” โดย “I” จะเป็นพฤติกรรมตามธรรมชาติของบุคคลเป็นลักษณะที่ไม่มีระเบียบหรือกฎเกณฑ์ตายตัว ไม่สามารถทำนายได้ ส่วน “Me” จะเกี่ยวข้องกับลักษณะของสังคม (Social Identity) และการขัดเกลาทางสังคม (Socialization) โดย “Me” จะเป็นตัวกำหนดทิศทางของการกระทำนั้น ๆ

นอกจากนี้ มีด (Mead) ยังได้เสนอว่า ตัวตนมีความสำคัญต่อการกระทำของตัวเอง ทั้งในปัจจุบันและอนาคตอันมีผลมาจากอดีตอีกทีหนึ่ง การมีปฏิสัมพันธ์ภายในตัวตนของแต่ละคนนั้นก็เหมือนกับการเล่น (Play) คือผู้เล่นได้สวมบทบาทของผู้อื่นที่ตนได้เล่นจากการคาดคะเนความคิดของบุคคลที่เขาไปมีความสัมพันธ์ด้วย ซึ่งมีดเรียกว่า “คนอื่นที่สำคัญ” (Significant Other) ส่วนการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคลหรือกลุ่มนั้นก็เหมือนกับการเล่นเกมส์ (Games) ซึ่งผู้เล่นจะต้องสวมบทบาทของทุกคน ซึ่งเรียกว่า “คนอื่นโดยทั่วไป” (Generalized Other) และสิ่งนี้จะเป็นตัวเชื่อมโยงระหว่างการควบคุมตัวตนกับการควบคุมทางสังคมทำให้บุคคลพัฒนาทัศนคติต่อตนเอง (Self-Attitude) ขึ้นมาและจะประเมินคุณค่าของตัวเองเหมือนกับที่ผู้อื่นประเมินเขาเช่นเดียวกับที่มีดได้สรุปไว้ว่าสังคมเป็นตัวหล่อหลอมอัตมโนทัศน์ของบุคคล

แนวคิดของแมคเดวิดและฮารารี

แมคเดวิดและฮารารี (กึ่งเพชร ชนะชัยวิบูลย์วัฒน์. 2536 ; อ้างอิงมาจาก McDavid and Harari. 1969) ให้ความหมายของอัตมโนทัศน์ว่าเป็นโครงสร้างของความรู้ความเข้าใจที่จัดระบบระเบียบแล้ว ซึ่งได้มาจากประสบการณ์ของบุคคลที่มีต่อ “ตน” เป็นระบบของพฤติกรรมที่รวมเข้าด้วยกันและจัดระเบียบแล้วรวมทั้งการระลึกถึงสิ่งใดสิ่งหนึ่ง (Recognition) ซึ่งผ่านทางการรับรู้และการประเมินตนเองของบุคคล ซึ่งบุคคลอาจรับรู้อย่างไม่ถูกต้อง (Misperception) และมีการบิดเบือนที่จะเข้าใจตนเอง อัตมโนทัศน์ถือเป็นโครงสร้างทางทัศนคติอย่างหนึ่งเช่นเดียวกับการรับรู้ที่มีต่อบุคคลอื่น ประกอบด้วยองค์ประกอบของการระลึกถึงและการรับรู้ที่บิดเบือนซึ่งไม่ตรงกับความเป็นจริงของ “ตน” ทุกประการทำให้เกิดการบิดเบือนการรับรู้เกี่ยวกับตนขึ้นมาแสดงเป็นภาพดังนี้

“ตน” หมายถึง ส่วนรวมทั้งหมดของบุคคลนั้น ได้แก่ ร่างกาย พฤติกรรมและความรู้สึกแทนด้วยวงกลมทั้งหมด

“อัทมโนทัศน์” หมายถึง ระบบโครงสร้างของความรู้ความเข้าใจ (Cognitive) ที่บุคคลมีต่อ “ตน” ซึ่งเป็นผลมาจากประสบการณ์ทั้งในอดีตและปัจจุบัน แทนด้วยสี่เหลี่ยมที่คลุมทับวงกลม

“บริเวณรับรู้เกินจริง” หมายถึง ส่วนของอัทมโนทัศน์ซึ่งไม่มีอยู่ใน “ตน” แต่เป็นส่วนที่บุคคลรับรู้ได้เกินความจริง การรับรู้เกินความจริงนี้จะทำให้บุคคลไม่ได้รับรู้ตนเองตามสภาพที่เป็นจริง อาจเป็นได้ทั้งลักษณะที่ดีและไม่ดี

“บริเวณปฏิเสธ” หมายถึง ส่วนของ “ตน” ที่ไม่อยู่ในอัทมโนทัศน์เป็นส่วนของบุคคลไม่ยอมรับความเป็นจริงของ “ตน” เป็นส่วนที่รับรู้ไม่ได้หรือไม่ยอมรับ อาจเป็นได้ทั้งลักษณะดีและไม่ดี

แมคเดวิด และฮารารี (McDavid และ Harari. 1969) มีความเห็นว่า อัทมโนทัศน์ที่บุคคลมีอยู่จะเป็นตัวกำหนดกรอบความคิด (Frame of Reference) ในการตีความประสบการณ์ใหม่ ๆ ถ้าข้อมูลที่ได้รับเข้ามาสอดคล้องกับเนื้อหาและโครงสร้างของอัทมโนทัศน์แล้วบุคคลก็จะรับรู้ประสบการณ์นั้นมา แต่ถ้าข้อมูลใหม่ไม่สอดคล้องก็มีแนวโน้มจะถูกกรองออก (Filtered Out) และถูกปฏิเสธไม่ให้เข้ามาอยู่ในอัทมโนทัศน์

ประเภทและโครงสร้างของอัทมโนทัศน์

เนื่องจากอัทมโนทัศน์นั้นเป็นสิ่งที่นักจิตวิทยาทั้งหลายทราบว่ามีผลสำคัญในการกำหนดพฤติกรรมและการสร้างบุคลิกภาพ จึงได้มีการศึกษาในรายละเอียดโครงสร้างของอัทมโนทัศน์เพื่อนำมาใช้ประโยชน์ในการสร้างเสริมให้บุคคลมีอัทมโนทัศน์ที่เหมาะสม ซึ่งได้รวบรวมนำมาเสนอพอสังเขปดังนี้

ไวลี (Wylie. 1968) ได้แบ่งอัทมโนทัศน์หรือมโนภาพแห่งตนออกเป็น 2 ประเภทใหญ่ ๆ ได้แก่

1. มโนภาพแห่งตนตามอัตภาพ (Actual Self-Concept) คือทัศนคติหรือความเห็นเกี่ยวกับการรับรู้ของตนว่าตนเองเป็นคนอย่างไร เช่น ฉันเป็นคนมีเหตุผล "ฉันเป็นคนดี" เป็นต้น ซึ่งเรียกว่า "ตนตามอัตภาพ" แบ่งเป็น 2 ชนิดคือ

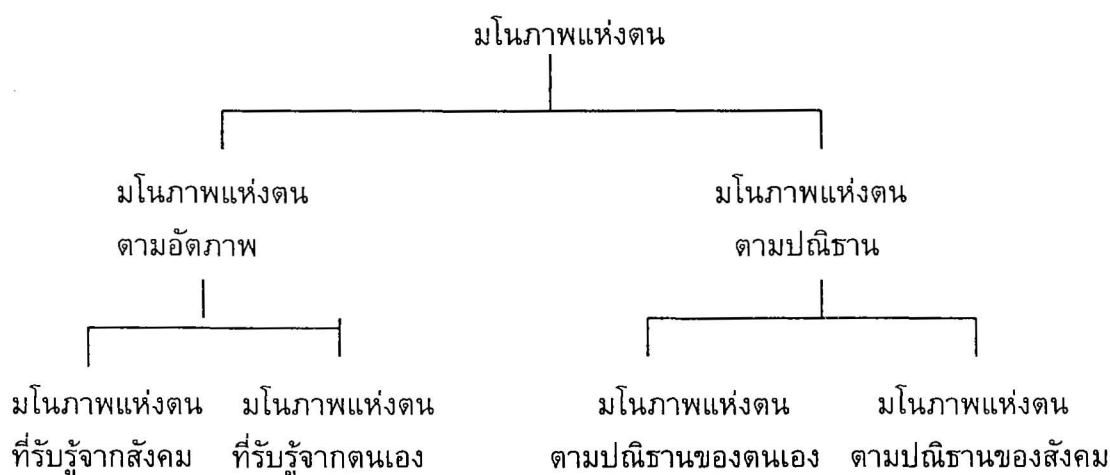
1.1 มโนภาพแห่งตนที่รับรู้จากสังคม (Social Self-Concept) คือ ทัศนคติหรือความรู้สึกนึกคิดเกี่ยวกับตนเองว่าคนอื่น ๆ ในสังคมรับรู้ว่าเป็นคนอย่างไร

1.2 มโนภาพแห่งตนที่รับรู้จากตนเอง (Private Self Concept) คือ ทัศนคติหรือความรู้สึกนึกคิดที่มีต่อตนเองว่าตนเป็นคนอย่างไร

2. มโนภาพแห่งตนตามปณิธาน (Ideal Self Concept) คือ ทศนคติหรือความคิดเห็นเกี่ยวกับตนเอง โดยมีอุดมคติว่าต้องการเป็นอย่างไร ซึ่งแบ่งได้เป็น 2 ชนิดคือ

2.1 มโนภาพแห่งตนตามปณิธานของตน (Own Ideal Self Concept) คือ ทศนคติหรือความรู้สึกนึกคิดที่มีต่อตนเองว่าตนต้องการเป็นตามอุดมคติอย่างไร

2.2 มโนภาพแห่งตนตามปณิธานของสังคม (Concept of Other's Ideal for One) คือ ทศนคติหรือความคิดเห็นเกี่ยวกับตนว่า คนอื่น ๆ ในสังคมตั้งอุดมคติไว้สำหรับตนอย่างไร โดยสรุป โครงสร้างอัตมโนทัศน์หรือมโนภาพแห่งตนของ ไวล์ เขียนเป็นแผนภาพได้ดังนี้

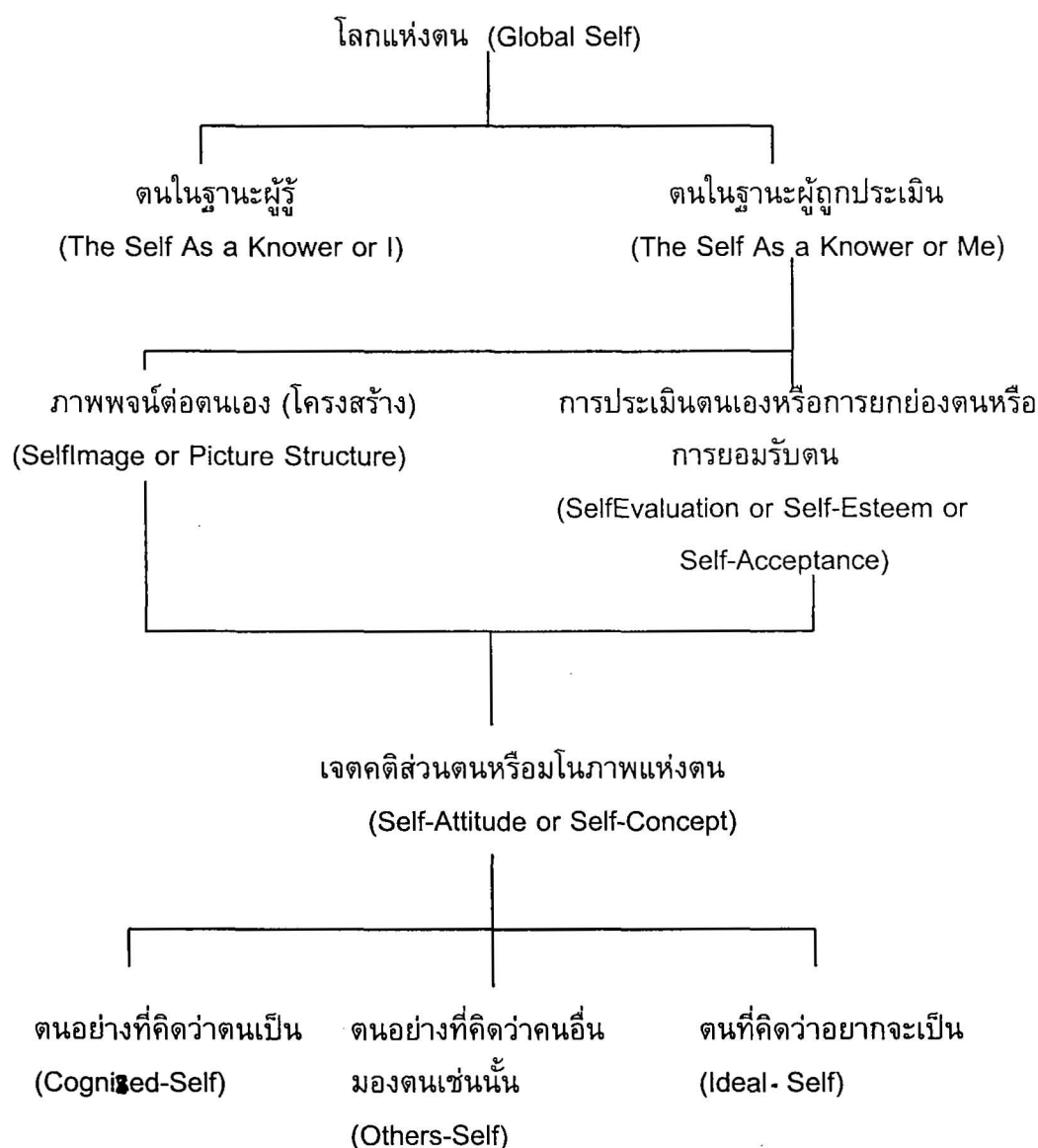
ภาพประกอบ 3 แสดงโครงสร้างมโนภาพแห่งตนของไวล์

นอกจากนี้ เบิร์น (Burns. 1979) ได้กล่าวว่า อัตมโนทัศน์ คือ ผลรวมทั้งหมดของความคิดเห็นของบุคคลที่มีต่อตนเองโดยประกอบไปด้วย ความเชื่อ การประเมินและแนวโน้มของพฤติกรรม ซึ่งให้เห็นว่าอัตมโนทัศน์ก็คือ ทศนคติที่บุคคลมีต่อตนเอง (Self-Attitude) ซึ่งอาจแตกต่างกันไปในแต่ละบุคคลหรือเรียกอีกนัยหนึ่งก็คือความรู้สึกที่บุคคลประเมินตนเองตามอัตวิสัย (Subjective) เบิร์นได้สรุปโครงสร้างของอัตมโนทัศน์ไว้ดังนี้

1. อัตมโนทัศน์ตามที่บุคคลเข้าใจ (The Cognized Self-Concept) หรือการรับรู้ของบุคคลในด้านความสามารถ สถานภาพและบทบาทของตน เป็นมโนทัศน์ของบุคคลตามที่เขาคิดว่าเขาจะเป็น

2. ตนทางสังคม (The Other Self or Social - Self) คือสิ่งที่บุคคลเชื่อว่าคนอื่น ๆ มองตัวเขาและประเมินตัวเขาว่าเป็นอย่างไร

3. ตนในอุดมคติ (The Ideal Self) คือสิ่งที่บุคคลหวังหรือต้องการที่จะเป็น

ภาพประกอบ 4 แผนภูมิแสดงแนวคิดเกี่ยวกับมโนภาพแห่งตนของเบิร์น

ฟิท (รัฐกมล บรรหาร. 2535 ; อ้างอิงมาจาก Fitts. 1988) ได้แบ่งองค์ประกอบของอัตมโนทัศน์ ซึ่งปรากฏในแบบวัดเทนเนสซี (Tennessee Self-Concept Scale) โดยอาศัยทฤษฎีพื้นฐานทางจิตวิทยาในแบบวัดนี้จะมี 2 องค์ประกอบใหญ่ ๆ ให้บุคคลประเมินอัตมโนทัศน์ของตนเอง ได้แก่

1. องค์ประกอบที่พิจารณาโดยใช้ตนเองเป็นเกณฑ์ (Internal Frame of Reference) ประกอบไปด้วย

1.1 อัตมโนทัศน์ด้านความเป็นเอกลักษณ์ (Identity) หมายถึง ความคิดเห็นของบุคคลเกี่ยวกับตนเองว่าเป็นคนอย่างไร (What He is) เป็นการพิจารณาอัตมโนทัศน์ด้านที่เกี่ยวกับคำถามที่ว่า "ฉันเป็นอะไร" (What I am)

1.2 อัตมโนทัศน์ด้านความพึงพอใจในตนเอง (Self-Satisfaction) หมายถึง ความรู้สึกของบุคคลเกี่ยวกับการยอมรับตนเอง (How He Accepts Himself) เป็นการพิจารณาอัตมโนทัศน์ในด้านที่เกี่ยวกับคำถามที่ว่า "ฉันมีความรู้สึกเกี่ยวกับตัวฉันอย่างไร" (How I Feel About Myself)

1.3 อัตมโนทัศน์ด้านพฤติกรรม (Behavior) หมายถึง การรับรู้และความคิดเห็นของบุคคลเกี่ยวกับการปฏิบัติในเรื่องต่าง ๆ ของตนเอง (How He Acts) เป็นการพิจารณาอัตมโนทัศน์ด้านที่เกี่ยวกับคำถามที่ว่า "ฉันประพฤติอะไร" (What I Do, or the Way I Acts)

2. องค์ประกอบที่พิจารณาโดยใช้คนอื่นเป็นเกณฑ์ (External Frame of Reference) ซึ่งประกอบไปด้วย

2.1 อัตมโนทัศน์ด้านร่างกาย (Physical Self) หมายถึง ความคิดเห็นของบุคคลที่มีต่อตนเองเกี่ยวกับรูปร่างลักษณะของร่างกาย เพศ สุขภาพ ความสามารถและทักษะต่างๆ

2.2 อัตมโนทัศน์ด้านคุณธรรม (Moral - Ethical Self) หมายถึง ความคิดเห็นของบุคคลที่มีต่อตนเองเกี่ยวกับคุณค่าทางศีลธรรม ความสัมพันธ์ที่มีต่อศาสนา ความรู้สึกเกี่ยวกับการเป็นคนดีหรือคนเลว และความพึงพอใจในศาสนาของตน

2.3 อัตมโนทัศน์ด้านความเป็นส่วนตัว (Personal Self) หมายถึง ความคิดเห็นของบุคคลเกี่ยวกับคุณค่าของตนเอง ความรู้สึกมั่นใจในตนเองและการประเมินค่าบุคลิกภาพของตนเองโดยไม่รวมลักษณะทางด้านร่างกายและความสัมพันธ์กับผู้อื่น

2.4 อัตมโนทัศน์ด้านครอบครัว (Family Self) หมายถึง ความรู้สึกในคุณค่าและความพอใจในฐานะที่ตนเป็นสมาชิกคนหนึ่งของครอบครัว เป็นการแสดงถึงการรับรู้ตนเองว่าใกล้ชิดหรือห่างเหินจากครอบครัว

2.4 อัตมโนทัศน์ด้านครอบครัว (Family Self) หมายถึง ความรู้สึกในคุณค่าและความพอใจในฐานะที่ตนเป็นสมาชิกคนหนึ่งของครอบครัว เป็นการแสดงถึงการรับรู้ตนเองว่า ไกลชิดหรือห่างเหินจากครอบครัว

2.5 อัตมโนทัศน์ด้านสังคม (Social Self) หมายถึง ความคิดเห็นของบุคคลที่มีต่อตนเองเกี่ยวกับความมั่นใจและความเชื่อมั่นในการสร้างสัมพันธภาพกับผู้อื่น ในขณะเดียวกัน ฟิต (Fitts, 1988) ยังได้นำเอาอัตมโนทัศน์ด้านการวิพากษ์ตนเอง (Self - Criticism) มาเป็นอีกองค์ประกอบหนึ่งในการวัดอัตมโนทัศน์ โดยหมายถึงความกล้าที่จะยอมรับความจริงเกี่ยวกับตนเองทั้งในด้านดีและไม่ดีของบุคคล ซึ่งสามารถชี้ให้เห็นการประเมินตนเองของบุคคลได้มากยิ่งขึ้นบุคคลที่ปฏิเสธอัตมโนทัศน์ในด้านนี้ทั้งหมดมักจะเป็นผู้ที่ปกป้องตนเอง ในขณะที่ผู้ตอบได้คะแนนสูงจะเป็นผู้มีสุขภาพจิตดีเปิดเผย และผู้ที่ตอบในระดับคะแนนสูงมากกว่าตำแหน่งเปอร์เซ็นต์ไทล์ที่ 99 จะเป็นข้อบ่งชี้ว่าอาจมีความบกพร่องทางจิตได้

นอกจากนี้ คาลฮอนน์ (รัฐกมล บรรหาร, 2535 ; อ้างอิงมาจาก Calhoun, 1990) ยังได้อธิบายไว้อีกว่า บุคคลจะสร้างอัตมโนทัศน์ใน 2 ลักษณะคือ

1. อัตมโนทัศน์ในทางบวก (Positive Self-Concept) เป็นลักษณะที่บุคคลพึงพอใจและยอมรับสภาพที่ตนเป็นจริง ไม่ขึ้นชกกับตนเองจนเกินไป นั่นคือ บุคคลรู้จักตนดีว่าเป็นอย่างไร บุคคลกลุ่มนี้จะมีความคงที่ในอัตมโนทัศน์ที่มีต่อตนเองแต่สามารถเปลี่ยนแปลงได้เมื่อเขามีข้อมูลใหม่ ๆ พวกเขาสามารถยอมรับความแตกต่างกันอย่างมากมายของอัตมโนทัศน์ได้เพราะการเปิดใจกว้างที่จะรับข้อมูลแล้วประมวลสิ่งเหล่านั้นด้วยปัญญาและประสบการณ์ บุคคลเหล่านี้จะมีความอดทนและตอบสนองต่อผู้อื่นด้วย ความรัก ความเข้าใจ เคารพในสิทธิของผู้อื่นมีพฤติกรรมที่เหมาะสมและมีความพึงพอใจในชีวิต

2. อัตมโนทัศน์ในทางลบ (Negative Self-Concept) บุคคลที่มีอัตมโนทัศน์ในทางลบจะรับรู้ตนเองไม่ชัดเจน สามารถแบ่งอัตมโนทัศน์ในทางลบเป็น 2 ลักษณะ คือ

2.1 บุคคลกลุ่มนี้จะขาดความมั่นคง ไม่สามารถเข้าใจตนเองอย่างถ่องแท้ว่าอะไรเป็นจุดยืนของตน ทำให้บุคคลรู้สึกสับสนต่อตนเองและวิถีทางการดำเนินชีวิต

2.2 บุคคลจะมีลักษณะตรงกันข้ามกับ 2.1 กล่าวคือ จะมีลักษณะไม่ยืดหยุ่น (Rigid) เป็นลักษณะที่บุคคลสร้างภาพของตนขึ้นมาและยึดไว้เป็นสิ่งตายตัวไม่สามารถเปลี่ยนแปลงได้ โดยบุคคลคิดว่าสิ่งนั้นคือสิ่งที่ดี และถูกต้องแล้ว ทำให้เขาประสบปัญหาในการดำเนินชีวิต เนื่องจากความไม่ยืดหยุ่นต่อสถานการณ์นั่นเอง

ส่วนซูซีย์ สมิทริไกร (2530) ได้กล่าวถึงอัตมโนทัศน์ของบุคคลโดยแบ่งเป็น 2 ชนิด คือ

1. อัตมโนทัศน์ที่ดี (Positive Self-Concept) บุคคลที่มีอัตมโนทัศน์ที่ดีจะมีความรู้สึกต่อตนเองในทางที่ดี เช่น คิดว่าตนเองมีความสามารถ ฉลาด ขยันขันแข็ง และการมีอัตมโนทัศน์ที่

ดีนี้เองทำให้บุคคลนั้นมีพฤติกรรมที่ตีสอดคล้องไปกับอัตมโนทัศน์ของเขา ซึ่งจะส่งผลต่อการมีบุคลิกภาพที่ดีอีกด้วย

2. อัตมโนทัศน์ที่ไม่ดี (Negative Self-Concept) บุคคลที่มีอัตมโนทัศน์ไม่ดีก็จะมีความรู้สึกนึกคิดต่อตนเองในทางร้าย เช่น คิดว่าตนเองเป็นคนไม่มีคุณค่า ไร้ค่า เป็นต้น ความรู้สึกที่ว่าตนเองขาดความสามารถ มีลักษณะด้อย ไร้คุณค่า หรือความรู้สึกไม่ดีอื่น ๆ อันเกิดจากประสบการณ์บางอย่าง อาจทำให้บุคคลหลงผิดคิดว่า ตนเอง “ไม่มีอะไรดีสักอย่าง” เมื่อเป็นเช่นนั้น ก็จะเป็นสิ่งชักนำไปสู่พฤติกรรมต่อต้านสังคม (Antisocial Behavior) กลายเป็นอันธพาลหรือโจรผู้ร้ายในที่สุด หรืออาจทำให้เป็นบุคคลแยกตัวหนีออกไปจากสังคมเลยก็ได้

พัฒนาการของอัตมโนทัศน์

อัตมโนทัศน์ (Self-Concept) นั้นถูกสร้างขึ้นในช่วงระยะต้นของชีวิต และได้รับการเสริมแต่งในภายหลังมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของมนุษย์เป็นอย่างมาก (ซูชัย สมितिไกร. 2530) ส่วนเบิร์ก (Berk. 1989) ได้สรุปไว้ว่า ตั้งแต่ระยะวัยก่อนเรียน (Preschool) จนกระทั่งวัยรุ่น (Adolescence) เป็นช่วงระยะเวลาของการพัฒนาโครงสร้างของอัตมโนทัศน์เช่นเดียวกับในทฤษฎีบุคลิกภาพ (Personal Theory) ที่ว่า ตัวตน (Self) เป็นส่วนที่เกี่ยวข้องกับประสบการณ์ของแต่ละบุคคลอัตมโนทัศน์เป็นสิ่งที่มีการเปลี่ยนแปลงต่อเนื่องตลอดเวลาเมื่อบุคคลได้รับข่าวสารหรือความรู้ใหม่ ๆ เมื่อเด็กมีการเรียนรู้มากขึ้นเขาก็จะสามารถคิดเกี่ยวกับตัวเขาและสังคมภายนอก รอบ ๆ ตัวได้ อีส์ติน และฮาร์เตอร์ (Berk. 1989 ; citing Epstein. 1973 ; Harter. 1983)

นอกจากนี้ แมคเดวิด (Mc.David. 1990) ยังได้สรุปพัฒนาการของอัตมโนทัศน์ไว้ว่า อัตมโนทัศน์นั้นจะพัฒนาไปอย่างสัมพันธ์กับการสั่งสมประสบการณ์ของบุคคล และเมื่ออายุมากขึ้นอัตมโนทัศน์จะมีความซับซ้อนมากขึ้นโดยมีสิ่งสนับสนุนการพัฒนาของอัตมโนทัศน์ 4 ประการด้วยกัน ได้แก่

1. ภาษา เมื่อเด็กมีพัฒนาการของภาษามากขึ้น เขาสามารถคิดและเข้าใจสิ่งต่าง ๆ ได้มากขึ้น
2. ความสำเร็จและความล้มเหลวของบุคคล โดยสิ่งเหล่านี้จะส่งผลต่อความคิดและความรู้สึกของบุคคลที่เป็นรางวัลหรือการลงโทษ
3. การสะท้อนกลับของสังคม การรับรู้ว่าคุณคนอื่นคิดอย่างไรกับตนเอง และการสวมบทบาททางสังคม ตลอดจนทักษะทางสังคม ทำให้บุคคลรู้จักตนเอง
4. การเลียนแบบ ซึ่งเป็นกระบวนการของความเชื่อและการให้คุณค่า เด็ก ๆ จะเลียนแบบ พ่อ-แม่ ครู หรือบุคคลที่เขาชื่นชม เกิดเป็นอัตมโนทัศน์และค่านิยมของตนเอง ซึ่งข้อสรุปดังกล่าวนี้ของแมคเดวิดก็สอดคล้องกับความคิดของเวียร์ (รัฐกมล บรรหาร. 2535 ;

อ้างอิงมาจาก Weir. 1962) ที่กล่าวว่า อัตมโนทัศน์จะมีความก้าวหน้าอย่างรวดเร็ว เมื่อเด็กสามารถใช้ภาษาสื่อสารได้ สามารถเข้าใจสิ่งที่ผู้อื่นสื่อกับตนทำให้เขารู้ข้อมูลเกี่ยวกับตนและอัตมโนทัศน์นี้จะพัฒนาไปตลอดชีวิต ส่วนทฤษฎีตัวแบบ (Model Theory) กล่าวว่าอัตมโนทัศน์ของบุคคลพัฒนาขึ้นจากกระบวนการที่บุคคลเลียนแบบคนอื่น ๆ รอบ ๆ ตัวเขา และทฤษฎีกระจกเงา (Mirror Theory) กล่าวว่า อัตมโนทัศน์พัฒนาขึ้นจากผลสะท้อนในการประเมินคุณค่าของบุคคลโดยบุคคลอื่นที่มีความสำคัญต่อเขา โรเจอร์ (นงลักษณ์ วงศ์ประเสริฐ. 2534 ; อ้างอิงมาจาก Roger. 1978) นอกจากนั้น โลวิงเจอร์ (Loevinger. 1968) ยังให้ความเห็นว่าความสามารถของบุคคลจะพัฒนาเพิ่มขึ้นตามอายุ ระดับสติปัญญา การศึกษา ระดับเศรษฐกิจและสังคม ซึ่งสอดคล้องกับบทสรุปของ อำไพ ศิริพิพัฒน์ (2515) ที่กล่าวว่า อัตมโนทัศน์เป็นกระบวนการเรียนรู้ (Learning Process) ซึ่งเกิดขึ้นได้ตลอดเวลา

ลำดับขั้นของการพัฒนาอัตมโนทัศน์ กูร์เน (ฤทัยรัตน์ ธรเสนา. 2534 ;

อ้างอิงมาจาก Gruney. 1988) ได้กล่าวถึงพัฒนาการของอัตมโนทัศน์ว่าเป็นการเรียนรู้ที่ได้มาจากประสบการณ์และการรวมของโครงสร้างทางสมองมีลำดับขั้น ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ตนตามปรากฏหรือระยะก่อนรู้สำนึกตน (Existential or Pre Self-Awareness) อยู่ในระยะ 0 - 2 ปี มีข้อสงสัยว่าในระยะนี้เกิดพัฒนาการของ “อัตตา” บ้างหรือไม่ คำตอบที่เป็นพื้นฐานคือ ในระยะนี้เด็กจะเรียนรู้เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมรอบตัวทั้งที่มีชีวิตและไม่มีชีวิต ซึ่งกระบวนการนี้จะนำไปสู่ความเข้าใจตนเอง การแยกตนเองออกจากสิ่งแวดล้อม ในช่วงแรกเด็กไม่สามารถพูดเกี่ยวกับตนเองได้ ดังนั้น จึงต้องอาศัยการสังเกตพฤติกรรมและสัญญาณที่เด็กแสดงออกมาว่าเขารู้จักตนเอง เช่น เมื่อมารดาใช้สัญลักษณ์ชื่อเขาว่า “ปีเตอร์” ในระยะแรก ๆ เด็กยังไม่เข้าใจ หลังจากนั้น 2 - 3 สัปดาห์ เด็กจะเข้าใจว่า “ฉันคือ ปีเตอร์” ในช่วงแรกของขั้นตอนนี้จะเกี่ยวข้องกับการเรียกชื่อสรรพนามบุคคล ซึ่งระยะนี้มีเวลาระหว่าง 18 - 30 เดือน หรือโดยเฉลี่ย 24 เดือน

ขั้นตอนที่ 2 ตนตามภายนอก (Exterior Self) ระยะนี้อยู่ในช่วงอายุ 2 - 13 ปี การวินิจฉัยอัตมโนทัศน์ของเด็กวัยนี้จะง่ายขึ้น เพราะนอกจากสังเกตแล้วยังได้ข้อมูลจากการตอบคำถามง่าย ๆ ที่เด็กวัยนี้สามารถเข้าใจและตอบได้ ในขั้นตอนนี้เด็กจะรวบรวมรายละเอียดจากข้อมูลต่าง ๆ มีการประเมินความรู้สึกทั้งด้านบวกและลบ รายละเอียดที่รวบรวมได้และการประเมินผลจะรวมเป็นอัตมโนทัศน์ซึ่งเป็นตัวสำคัญในการดำเนินกิจกรรมที่เกี่ยวกับการควบคุมและการรับรู้ตนเอง ดังนั้น ระยะนี้จึงเป็นระยะที่สำคัญมากเพราะเป็นช่วงที่เด็กจะได้รับข้อมูลต่าง ๆ เข้าไป ได้แก่ การประสบความสำเร็จหรือความล้มเหลว ข้อวิพากษ์วิจารณ์ของผู้ใหญ่ เป็นสิ่งที่มีอิทธิพลในการพัฒนาอัตมโนทัศน์ในระยะนี้ ดังนั้น พ่อแม่ คนรอบข้างจะมีส่วนช่วยส่งเสริมการพัฒนาอัตมโนทัศน์ของเด็กอย่างมากในช่วงแรกของขั้นตอนนี้เด็กยังสับสนเกี่ยวกับ “ตน” “จิตใจ” และ “ร่างกาย” เมื่อเด็กอายุได้ 8 ปี จะเริ่มแยกแยะระหว่าง “จิตใจ” กับ “ร่างกาย”

อย่างไรก็ตาม “ตน” ในระยะนี้ยังเป็นผลกระทบจากภายนอกเด็กยังไม่สามารถใช้วิธีการภายในเพื่อการรู้สึกในตนเองเช่นในวัยรุ่นจนกระทั่งในช่วงสุดท้ายของระยะนี้เด็กจะมีการรู้สำนึกในตนเอง (Self-Awareness) มากขึ้น จะมีการสำนึกในกระบวนการภายในและเมื่อเข้าสู่วัยรุ่นเขาจะเริ่มรู้จักกระบวนการภายในตนเองมากขึ้น

ขั้นตอนที่ 3 ตนตามภายใน (Interior Self) เมื่ออายุ 13 ปีขึ้นไป เด็กเล็ก ๆ จะบรรยายตนเองในด้านรูปธรรม เช่น ต้องการอะไร เหมือนอะไร แต่สำหรับวัยรุ่นจะบรรยายตนเองในเรื่องของบุคลิกภาพส่วนบุคคลและความเชื่อของเขา มุลเลนเนอร์ และเลอร์ด (ฤทัยรัตน์ ธรเสนา, 2534 ; อ้างอิงมาจาก Mullener and Laird, 1971) พบว่า ในระหว่างอายุ 12 - 29 ปี เป็นช่วงที่อัตมโนทัศน์จะเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ และสามารถแยกแยะได้มากขึ้น อัตมโนทัศน์ของวัยรุ่นจะมีพัฒนาการไปอย่างต่อเนื่องและเปลี่ยนแปลงไปอย่างช้า ๆ

ในวัยรุ่นสิ่งสำคัญอย่างยิ่งจากการเปลี่ยนแปลงอัตมโนทัศน์ คือ ความสามารถในการหลอหลอมกลั่นกรองเอาความรู้สึกนึกคิดของตนเองออกมา การเปลี่ยนแปลงทางด้านความสามารถเกิดขึ้นหลังอายุ 15 ปีขึ้นไป วัยรุ่นจะอ้างอิงกลุ่มของบุคคลที่เขาเชื่อมาพิจารณาเป็นบุคลิกภาพของตนเอง

กล่าวโดยสรุป พัฒนาการของอัตมโนทัศน์นั้นจะเริ่มพัฒนาดังแต่ในวัยทารก แต่ในระยะแรก ๆ ของชีวิตนั้นจะเป็นไปในลักษณะการสะสมความรู้และประสบการณ์มากกว่าและจะเริ่มพัฒนาเป็นอัตมโนทัศน์ของบุคคลได้ก็เมื่อเด็กรู้จักแยกแยะตนเองออกจากสิ่งแวดล้อมคือ อายุประมาณ 2 ขวบขึ้นไป และเมื่อการใช้ภาษาและการรับรู้ของเด็กดีขึ้นอัตมโนทัศน์ก็จะพัฒนาไปอย่างรวดเร็วจนกระทั่งเข้าสู่วัยรุ่น และช่วงวัยรุ่นนี้เองที่เด็กจะเกิดความสับสนเกี่ยวกับอัตมโนทัศน์หรือ เอกลักษณ์ของตนเองอย่างมาก ดังเช่นที่กล่าวไว้ในทฤษฎีพัฒนาการทางบุคลิกภาพของอีริคสัน ดังนั้นถ้าวัยรุ่นคนใดปรับตัวไม่ได้และสับสนในเอกลักษณ์ก็จะส่งผลให้อัตมโนทัศน์เบี่ยงเบนไปและมีพฤติกรรมที่เบี่ยงเบนไม่เหมาะสมเกิดปัญหาสุขภาพจิตได้ แต่เมื่ออายุหลัง 15 ปี หรือผ่านช่วงวัยรุ่นไปแล้วการเปลี่ยนแปลงหรือพัฒนาอัตมโนทัศน์ก็จะเกิดขึ้นอย่างช้า ๆ เมื่อเขาได้รับความรู้ หรือประสบการณ์ใหม่ ๆ เนื่องจากกระบวนการเกิดหรือพัฒนาอัตมโนทัศน์เป็นกระบวนการเรียนรู้ (Learning Process)

ดังนั้น ในเยาวชนกระทำผิดหรือวัยรุ่นที่กระทำผิดนั้นอาจมีผลมาจากอัตมโนทัศน์ที่ไม่ดีจึงส่งผลต่อบุคลิกภาพและพฤติกรรมที่เบี่ยงเบนไป ผู้วิจัยเชื่อว่าถ้าเราพยายามให้การรักษาหรือพัฒนาปรับเปลี่ยนอัตมโนทัศน์ของวัยรุ่นเหล่านี้ให้เป็นไปในทางที่ดีและเหมาะสมก็จะสามารถช่วยเหลือให้พวกเขาเหล่านั้นสามารถปรับตัวอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุขและมีพฤติกรรมที่เหมาะสมพยายามพัฒนาตนเองให้ดียิ่ง ๆ ขึ้นไป โดยในที่นี้จะนำเสนอข้อสรุปของบุคคลที่มีอัตมโนทัศน์ที่ดีมาเสนอ ดังนี้

ลักษณะของบุคคลที่มีอัตมโนทัศน์ที่ดี

การส่งเสริมให้บุคคลมีอัตมโนทัศน์ที่ดีนั้น โรเจอร์และเฮอร์ลอค (ฤทัยรัตน์ ธรเสนา. 2534 ; อ้างอิงมาจาก Roger. 1954 ; Hurlock. 1978) สรุปว่าควรส่งเสริมให้บุคคลมีลักษณะอัตมโนทัศน์ที่ดีหรืออัตมโนทัศน์ในทางบวก ซึ่งประกอบด้วยลักษณะต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

1. รู้สำนึกในตนเอง
2. รู้จักและเข้าใจตนเอง
3. ยอมรับในความเป็นตัวของตัวเอง
4. รู้จักและเข้าใจผู้อื่น
5. ยอมรับในความแตกต่างระหว่างบุคคล
6. สามารถปรับตัวเข้ากับสถานการณ์ต่าง ๆ ได้ดี
7. มีสัมพันธภาพที่ดีกับบุคคลอื่น
8. มองเห็นคุณค่าในตนเอง
9. ไม่มีความรู้สึกที่เป็นปมด้อย
10. ต้องการปรับปรุงตนเอง
11. มีทัศนคติที่ดีต่อตนเอง

บุคคลจะมีอัตมโนทัศน์ที่ดีได้นั้นขึ้นอยู่กับปัจจัยหลาย ๆ อย่าง เช่น ในระยะแรก ๆ พ่อแม่จะเป็นบุคคลที่มีอิทธิพลอย่างมากต่อพัฒนาการของอัตมโนทัศน์ การเลี้ยงดูที่เต็มไปด้วยความรัก ความอบอุ่น และการทนุถนอมนั้น เป็นการบอกให้เด็กทราบว่าตัวเขาเป็นที่รักและต้องการของพ่อแม่ ทำให้รู้สึกมีคุณค่า แต่ถ้าเด็กได้รับการปฏิเสธอยู่บ่อย ๆ มีการทำโทษสูง เด็กก็จะมองว่าตนไม่มีความสำคัญความรักของพ่อแม่เป็นความรักที่มีเงื่อนไข สิ่งเหล่านี้จะทำให้เด็กเกิดความนึกคิดต่อตนเองหรืออัตมโนทัศน์ที่ไม่ดีและจะพอกพูนมากขึ้น ทำให้มีพฤติกรรมที่เป็นปัญหาได้ ดังนั้นจึงเป็นหน้าที่ของนักจิตวิทยาที่จะต้องศึกษาและหาวิธีการที่จะช่วยปรับเปลี่ยนให้เด็กเหล่านี้มีอัตมโนทัศน์ที่ดีดังที่กล่าวมาแล้วและมีพฤติกรรมที่เหมาะสมเป็นที่ต้องการของสังคมต่อไป

การพัฒนาและการเปลี่ยนแปลงความคิดเห็นเกี่ยวกับตนเองหรืออัตมโนทัศน์ (The Changing of Self-Concept)

อัตมโนทัศน์เป็นสิ่งที่นำพฤติกรรมของบุคคลและยังเป็นแกนของบุคลิกลักษณะจากงานวิจัยที่ผ่านมามีพบว่า บุคคลกลุ่มหนึ่งที่พฤติกรรมเบี่ยงเบนและมีอัตมโนทัศน์ต่ำ คือ เยาวชนกระทำผิด (Juvenile Delinquent) และจากงานวิจัยของลี (Lee. 1984) ได้สำรวจอัตมโนทัศน์ของเยาวชนเกาหลี โดยใช้แบบวัด Tennessee Self-Concept Scale พบว่ากลุ่มเยาวชนที่มีอัตมโนทัศน์ต่ำ ได้แก่ เยาวชนกระทำผิดในสถานพินิจและคุ้มครองเด็ก เยาวชนที่

ติดคุกและเด็กในสถานเด็กกำพร้า นอกจากนี้จากการศึกษาบุคลิกภาพของเยาวชนกระทำผิดของเมธี วงศ์วีระพันธ์ (2534) โดยใช้แบบวัด CPI (California Psychological Inventory) พบว่า เยาวชนกระทำผิดทั้งเพศชายและเพศหญิง มีคะแนน 17 มาตราจากจำนวน 18 มาตรต่ำกว่าระดับ Standard Score ที่ 50 และจากการศึกษาอัตมโนทัศน์ของวัยรุ่นชายที่ก้าวร้าวและวัยรุ่นชายปกติของรัชฎมกล บรรหาร (2535) โดยใช้แบบวัด Tennessee Self-Concept Scale พบว่า วัยรุ่นชายที่มีความก้าวร้าวมีอัตมโนทัศน์ทั้ง 10 ด้านต่ำกว่าวัยรุ่นชายปกติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ดังนั้นการพัฒนาและเปลี่ยนอัตมโนทัศน์ของเยาวชนที่มีพฤติกรรมเบี่ยงเบนจึงเป็นที่น่าสนใจศึกษาเนื่องจากในปัจจุบันนี้พบว่าเยาวชนที่กระทำผิดมีจำนวนมากขึ้นทุกปี

การเปลี่ยนแปลงความคิดเห็นเกี่ยวกับตนหรืออัตมโนทัศน์นั้น พรหมทิพย์ เกกะนันท์ (2516) ได้กล่าวว่าเนื่องจากอัตมโนทัศน์ของมนุษย์ปฏิรูปจากพันธุกรรมและสิ่งแวดล้อมและยังเป็นกระบวนการเรียนรู้ (Learning Process) แม้ว่าพันธุกรรมเป็นสิ่งตายตัวแต่สิ่งแวดล้อมสามารถเปลี่ยนแปลงได้เพราะฉะนั้นอัตมโนทัศน์จึงควรเป็นสิ่งที่เปลี่ยนแปลงได้ โดยสิ่งแวดล้อมที่จะมีส่วนช่วยในการเปลี่ยนแปลงอัตมโนทัศน์ ได้แก่

1. สังคมที่เขาอาศัยอยู่ การยอมรับหรือไม่ยอมรับจากสังคมที่เขาอาศัยอยู่นั้นมีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงให้อัตมโนทัศน์ของบุคคลดีขึ้นหรือด้อยลงได้
2. ผู้ที่อยู่ใกล้ชิดและมีอิทธิพลเหนือการพัฒนาของบุคคลนั้น (Significant Other) เช่น บิดา-มารดา ครู และเพื่อนสนิท การได้รับความไว้วางใจและการสรรเสริญจะมีส่วนส่งเสริมให้อัตมโนทัศน์ของบุคคลดีขึ้น
3. อัตมโนภาพตามปณิธาน (Ideal Self - Concept) บางคนตั้งอัตมโนทัศน์ตามปณิธานไว้สูง แต่อัตมโนทัศน์จริง ๆ ของเขาไม่สูงเท่าจะก่อให้เกิดความไม่สบายใจ ซึ่งการที่แก้ไขก็คือ พยายามเปลี่ยนมโนภาพจริง ๆ ของเขาให้สูงขึ้น แต่ถ้าทำไม่ได้ตั้งปณิธานที่วางไว้ก็จะเป็นสาเหตุให้เกิดความท้อแท้และรู้สึกตัวเองไม่มีคุณค่าซึ่งจะทำให้อัตมโนทัศน์ด้อยลงได้

วิธีการที่ใช้เปลี่ยนแปลงความนึกคิดเกี่ยวกับตน (อัตมโนทัศน์) ให้ดีขึ้น

พรหมทิพย์ เกกะนันท์ (2516) ได้สรุปวิธีการเปลี่ยนแปลงอัตมโนทัศน์ไว้ 2 วิธีคือวิธีการเปลี่ยนแปลงระยะยาว และการเปลี่ยนแปลงระยะสั้น โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. วิธีเปลี่ยนแปลงระยะยาว มี 2 แบบ ได้แก่

1.1 การทำจิตบำบัด (Psychotherapy) โดยการสร้างสถานการณ์ของสิ่งแวดล้อมของบุคคลให้เขาเกิดความเชื่อมั่นในตนเอง มีความภาคภูมิใจในตนเอง และมีความเชื่อมั่นว่ามีความสามารถที่จะทำงานชนิดนั้น ๆ ให้ลุล่วงไปด้วยดีซึ่งจะทำให้อัตมโนทัศน์ของเขาสูงขึ้นการใช้วิธีทำจิตบำบัด (Psychotherapy) นั้นต้องระวังและพิจารณาใช้ให้ถูกต้องตามหลักการ ผู้ทำจะต้องศึกษาและมีความรู้ความชำนาญได้รับการฝึกฝนมาอย่างดี

1.2 การให้คำปรึกษาแนะแนว (Counseling) เป็นอีกวิธีหนึ่งที่ช่วยเปลี่ยนแปลง อัตมโนทัศน์ของบุคคลได้ ผู้ที่มีปัญหาต้องอาศัยผู้ทำการแนะแนว (Counselor) ช่วยแก้ปัญหา ด้วยวิธีตัวต่อตัว (Face to Face) โดยใช้กระบวนการให้คำปรึกษา ซึ่งต้องใช้ทักษะและความชำนาญของผู้ให้คำปรึกษาพอสมควรจึงจะได้ผล ช่วยให้ผู้บุคคลมีอัตมโนทัศน์ที่ดีขึ้น

2. วิธีเปลี่ยนแปลงระยะสั้น มี 2 แบบ ได้แก่

2.1 การใช้ผู้นำเป็นแบบอย่าง (ตัวจริง, Real Model) คือการใช้สิ่งมีชีวิตเป็นแบบอย่าง ซึ่งจะให้ผู้บุคคลที่มีอิทธิพลเหนือบุคคลที่ต้องการเปลี่ยนแปลงอัตมโนทัศน์เพื่อให้มีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงอัตมโนทัศน์ของบุคคลคนนั้นได้ ผู้ที่มีอิทธิพลเหนือบุคคล ได้แก่ บิดา-มารดา ครู หรือเพื่อนสนิท เป็นต้น

2.2 การใช้แบบอย่างโดยจินตนาการ (Imagined Model) คือ การที่เราสมมติแบบอย่างที่ดีขึ้นมาเป็นลายลักษณ์อักษรหรือโดยวาจา ถ้าหากแบบอย่างโดยจินตนาการนี้มีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับบุคคลผู้นั้นก็สามารถมีอิทธิพลที่จะเปลี่ยนอัตมโนทัศน์ระยะสั้นของบุคคลได้

บรรยากาศที่ช่วยส่งเสริมอัตมโนทัศน์ที่ดี

อัตมโนทัศน์ของบุคคลนั้นพัฒนามาจากกระบวนการเรียนรู้ของบุคคลซึ่งกระบวนการนี้เกิดจากการที่บุคคลได้มีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมรอบ ๆ ตัวของบุคคลนั้น เพราะฉะนั้นการที่เรามุ่งจะส่งเสริมให้บุคคลมีการพัฒนาอัตมโนทัศน์ให้ดีขึ้นนั้น การจัดบรรยากาศที่เหมาะสมและเอื้ออำนวยต่อการมีอัตมโนทัศน์ที่ดีนับว่าเป็นสิ่งสำคัญสิ่งหนึ่งเช่นกัน ทั้งนี้ ดร.อำไพ ศิริพิพัฒน์ ได้สรุปไว้ว่า บรรยากาศที่สร้างขึ้นล้วนมีอิทธิพลต่อการพัฒนาการเด็กทั้งสิ้น สิ่งสำคัญอย่างหนึ่งที่ควรทำคือ การเข้าใจเด็ก ซึ่งการที่จะเข้าใจเด็กได้นั้น จะต้องมองสิ่งต่าง ๆ ให้เห็นอย่าง que เด็กเห็น เพื่อครูจะได้เข้าใจถึงสาเหตุที่อยู่เบื้องหลังการกระทำของเด็ก เพราะการมองของครูมีผลต่อการรับรู้ของเด็ก ถ้าครูมีความรู้สึกนึกคิดที่ดีเด็กก็พร้อมที่จะทำตามความเชื่อหรือความคาดหวังที่ดีนั้น (อำไพ ศิริพิพัฒน์. 2515) และกลาสเซอร์ (ซูซัน สมิตทไกร. 2530 ; อ้างอิงมาจาก Glasser. 1969) นักจิตวิทยาผู้ก่อตั้งทฤษฎีการปรึกษาเชิงจิตวิทยาแบบยึดถือความเป็นจริง (Reality Therapy) ได้เสนอว่า บุคคลจะรู้สึกว่าคุณประสบความสำเร็จ (Success Identity) ได้ก็ต่อเมื่อบุคคลนั้นได้รับการตอบสนองความต้องการสองประการ คือ ความต้องการที่จะมีความรักผู้อื่นและเป็นที่รักของผู้อื่น กล่าวโดยสรุปก็คือ บุคคลจะมีอัตมโนทัศน์ที่ดีได้ก็ต่อเมื่อเขามีความรักผู้อื่น และเป็นที่รักของผู้อื่น

นอกจากนั้น พรณี ซูทัย (2522) ยังได้ให้แนวคิดที่ครูจะช่วยส่งเสริมการสร้างอัตมโนทัศน์ที่ดีให้กับนักเรียนได้โดยการสร้างบรรยากาศดังต่อไปนี้

1. บรรยากาศที่ท้าทาย (Challenge) โดยกระตุ้นให้กำลังใจเพื่อให้เด็กประสบความสำเร็จในการทำงาน พูดให้ครูรู้สึกว่าคุณเชื่อในความสามารถของเด็กที่จะทำงานนั้น ๆ ให้เด็กมีอิสระในการทำงานและอย่าให้รู้สึกว่าคุณบังคับ

2. บรรยากาศที่อิสระ (Freedom) บรรยากาศที่จะช่วยให้เด็กมีการยอมรับนับถือตนเอง (Self Esteem) คือ บรรยากาศที่มีอิสระ เด็กมีโอกาที่จะเลือกสามารถตัดสินใจเลือกในสิ่งที่มีความหมายและมีคุณค่า ทั้งนี้รวมถึงโอกาสที่จะผิดพลาดด้วย บรรยากาศเช่นนี้จะก่อให้เกิดการเรียนรู้

3. บรรยากาศซึ่งมีการยอมรับนับถือ (Respect) การที่ครูเห็นคุณค่าในตัวเด็กจะเป็นสิ่งสำคัญในการพัฒนาอัตมโนทัศน์ของเด็ก ในการเรียนการสอนไม่มีอะไรสำคัญกว่า ความรู้สึกที่ครูเห็นว่าเด็กเป็นบุคคลสำคัญ มีคุณค่าและสามารถเรียนได้ ถ้าครูมีความรู้สึกเช่นนี้ให้กับเด็กอย่างจริงจังจะมีผลต่อการกระทำกิจกรรมต่าง ๆ ของเด็ก เด็กจะรู้สึกว่าตนเองมีคุณค่าและยอมรับนับถือตนเอง ซึ่งในเรื่องนี้ ทิศนา แคมมณี (2526) ให้ความเห็นว่า การจัดประสบการณ์ที่ช่วยให้เด็กพบความสำเร็จช่วยให้เด็กมีความรู้สึกนึกคิดต่อตนเองในทางบวก เป็นการเสริมกำลังใจและความมั่นใจในตนเองให้กับเด็ก

4. บรรยากาศที่มีความอบอุ่น (Warmth) ความรู้สึกทางด้านจิตใจมีผลต่อความสำเร็จในการเรียนเช่นเดียวกับการที่เด็กตระหนักว่าตนเองมีคุณค่า ดังนั้น การที่ครูเข้าใจ เป็นมิตร ยอมรับตลอดจนให้ความช่วยเหลือจะทำให้เด็กเกิดความอบอุ่น สิ่งเหล่านี้มีผลต่อการเรียนของเด็กเป็นอันมาก โดยทิศนา แคมมณี (2526) กล่าวว่า การส่งเสริมบรรยากาศที่ปลอดภัยสำหรับเด็ก อันประกอบด้วย บรรยากาศแห่งการเป็นมิตร รับฟัง การปลอดภัยจากการตัดสินใจ วิจารณ์วิจารณ์และการยอมรับ จะช่วยสนับสนุนให้เด็กพร้อมที่จะเสี่ยงเพื่อการเรียนรู้มากขึ้น

5. บรรยากาศแห่งการควบคุม (Control) เด็กที่อยู่ในบรรยากาศที่ปล่อยปละละเลย (Permissive) จะพัฒนาการยอมรับนับถือในตนเองได้น้อยกว่าเด็กที่อยู่ในบรรยากาศแห่งการควบคุม ดังนั้นจึงจำเป็นที่ครูจะต้องฝึกเด็กให้มีวินัย แต่ไม่ได้หมายความว่าต้องทำอยู่ภายใต้การควบคุมลงโทษ ครูจะชี้แจงให้เด็กเข้าใจว่าทำไมจึงต้องทำหรือไม่ทำสิ่งต่าง ๆ การพูดของครูต้องสุภาพและมีความหนักแน่นต้องไม่ให้สิทธิพิเศษสำหรับเด็กบางคน คือทุกคนต้องทำตามระเบียบเหมือน ๆ กัน

6. บรรยากาศแห่งความสำเร็จ (Success) การเห็นชอบจากครูซึ่งเป็นบุคคลที่มีความสำคัญต่อเด็ก จะมีผลต่อความสำเร็จในการกระทำกิจกรรมต่าง ๆ ของเด็ก ครูที่ฉลาดจะพูดถึงจุดที่เด็กประสบความสำเร็จมากกว่าพูดเกี่ยวกับความล้มเหลว การที่เราคำนึงถึงแต่ความล้มเหลวจะมีผลทำให้ความคาดหวังต่ำ ซึ่งคนเราจะเรียนรู้ว่าตนเองมีความสามารถจากความสำเร็จไม่ใช่จากความล้มเหลว

จากการรวบรวมและค้นคว้าเอกสารที่ผ่านมาทำให้ทราบว่าอัตมโนทัศน์นั้นเป็นกระบวนการเรียนรู้ (Learning Process) สามารถเปลี่ยนแปลงได้ตามสภาพของสิ่งแวดล้อม และการรับรู้ข่าวสารใหม่ ๆ นอกจากนี้อัตมโนทัศน์เป็นสิ่งที่มีความสำคัญอย่างมากในพัฒนาการมนุษย์จึงเป็นเรื่องสำคัญอย่างยิ่งที่จะช่วยกันส่งเสริมและพัฒนาให้บุคคลมีอัตมโนทัศน์ที่ดีและเปลี่ยนแปลงอัตมโนทัศน์ที่ด้อยให้พัฒนาเป็นอัตมโนทัศน์ที่ดี เพื่อให้บุคคลได้มีโอกาสบรรลุถึงสุดยอดแห่งพัฒนาการของเขาทั้งทางด้านเชาวปัญญา (Intellectual Development) อารมณ์ (Emotional Development) และร่างกาย (Physical Development) และพัฒนาตนเองสู่ Self- Actualization ตามทฤษฎีของ Maslow ได้ในที่สุด (พรหมทิพย์ เกษะนันท์. 2516)

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับอัตมโนทัศน์ของเยาวชนกระทำผิด

มีผู้สนใจศึกษาในเรื่องสาเหตุของการมีพฤติกรรมเบี่ยงเบนและพฤติกรรมที่ขัดต่อกฎหมายของเยาวชนมากมาย การศึกษาถึงสาเหตุที่มีส่วนส่งเสริมการมีพฤติกรรมเบี่ยงเบนเป็นแนวทางสำคัญในการป้องกันหรือสกัดกั้นการมีพฤติกรรมเบี่ยงเบนได้ จากการรวบรวมเอกสารที่ผ่านมาทำให้ทราบว่าปัจจัยหนึ่งที่สำคัญต่อการแสดงพฤติกรรมทั้งพฤติกรรมปกติและพฤติกรรมเบี่ยงเบน คือ ปัจจัยในตัวเยาวชนเอง ซึ่งปัจจัยอย่างหนึ่งที่เป็นส่วนชี้นำต่อพฤติกรรมและบุคลิกภาพคือ อัตมโนทัศน์ ในที่นี้ผู้วิจัยจึงขอเสนอเฉพาะงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับอัตมโนทัศน์ และบุคลิกภาพของเยาวชนเท่านั้น

งานวิจัยของเรคเลส และไดนิทซ์ (อ้อมเดือน สดมณี. 2522 ; พรเพ็ญ เพชรสุขศิริ. 2527 และ นงลักษณ์ วงศ์ประเสริฐ. 2534 ; อ้างอิงมาจาก Reckless and Dinitz. 1955 ; 1956 ; 1960) โดยในปี 1955 Reckless และ Dinitz สนใจศึกษาว่าปัจจัยในตน (Self Factor) โดยเฉพาะความคิดเกี่ยวกับตนหรืออัตมโนทัศน์นั้นเป็นเสมือนฉนวนที่ขัดขวางการกระทำผิดของเด็กเนื่องจากสังเกตว่า เด็กชายบางคนที่อยู่อาศัยอยู่ในเขตพื้นที่ที่มีอัตราการกระทำผิดสูงบางคนกลายเป็นเด็กเกเรและมีอีกจำนวนมากที่ไม่ได้กระทำผิดกฎหมาย โดยเขาเลือกกลุ่มตัวอย่างมาทำการศึกษาในครั้งนี้เป็นเยาวชนชายผิวขาวที่อาศัยอยู่ในเขตที่มีอัตราการกระทำผิดสูง อายุ 12 ปี เลือกกลุ่มตัวอย่างโดยให้ครูประจำชั้นเป็นผู้เลือก "เด็กดี" มา 125 คน ผลที่ได้จากการสัมภาษณ์ และการวัดบุคลิกภาพ ความโน้มเอียงในการกระทำผิดและความรับผิดชอบต่อสังคม พบว่า คะแนนเกี่ยวกับความโน้มเอียงในการกระทำผิดต่ำ คะแนนความรับผิดชอบต่อสังคมสูง การประเมินตนมีลักษณะเคารพต่อกฎหมายและเชื่อฟัง มีการรับรู้ด้านดีเกี่ยวกับสัมพันธภาพในครอบครัว และลักษณะครอบครัวมีความมั่นคงต่อมาหลังจากนั้นอีก 1 ปี ถึงในปี ค.ศ.1956 คณะผู้วิจัยได้ให้ครูชุดเดิม เลือกกลุ่ม "เด็กไม่ดี" คือเด็กที่คิดว่าจะฝ่าฝืนกฎหมายในอนาคตได้กลุ่มตัวอย่างมา 101 คน ซึ่งผลจากการทดสอบ "เด็กไม่ดี" พบว่า มีความโน้มเอียงในการกระทำผิดสูง และความรับผิดชอบต่อสังคมต่ำกว่าเด็กดีที่ทำไว้ คะแนนความง่าย

ต่อการกระทำผิดสูงกว่าคะแนนของ “เด็กดี”

หลังจากการศึกษาอัตมโนทัศน์ของ “เด็กดี” และ “เด็กไม่ดี” แล้วพบว่า เด็กที่ครูประเมินว่า เป็น “เด็กดี” ก็จะประเมินตนเองสอดคล้องกับครูด้วยเช่นกัน คือเห็นว่าตนเป็นเด็กดี มีแผนและคาดว่าจะเรียนจบการศึกษาในระดับมัธยมได้ ตลอดจนมองเพื่อนและครอบครัวของตนไปในทางที่ดีด้วย ในทางตรงกันข้ามเด็กที่ครูประเมินว่าเป็น “เด็กไม่ดี” ก็จะประเมินตนเองไปในทางที่ไม่ดีและเชื่อว่าตนเองและเพื่อนจะมีเรื่องเดือดร้อนได้เสมอ ไม่ชอบครอบครัวของตนเองและไม่หวังที่จะต้องเรียนหนังสือให้จบ

ในการศึกษาเปรียบเทียบระยะยาวต่อมาอีก 4 ปี คือ ในปี ค.ศ.1960 ทำการประเมินกลุ่มตัวอย่างที่ครูประเมินว่าเป็น “เด็กดี” และทำการประเมินกลุ่มตัวอย่างที่ครูประเมินว่าเป็น “เด็กไม่ดี” พบว่า นักเรียนที่ติดเกือบทั้งหมดยังเรียนหนังสืออยู่ในโรงเรียน มีเพียงส่วนน้อยมากที่มีความประพฤติฝ่าฝืนกฎหมาย ในทางตรงกันข้ามนักเรียนที่ครูประเมินว่า “เด็กไม่ดี” มีถึงร้อยละ 36 ของกลุ่มตัวอย่าง กระทำผิดกฎหมายและถูกนำตัวส่งศาลคดีเด็กและเยาวชนและถูกจับกุมว่ากระทำความผิดโดยเฉลี่ยคนละ 3 ครั้ง คณะผู้วิจัยชุดนี้จึงสรุปว่า อัตมโนทัศน์ของเยาวชนเป็นปัจจัยเกี่ยวกับตัวเยาวชนปัจจัยหนึ่งที่เป็นตัวกำหนดทิศทางการแสดงพฤติกรรมของเยาวชน โดยสรุปว่าอัตมโนทัศน์ที่ดีเป็นหลักฐานยืนยันว่าเยาวชนคนนั้นได้รับการขัดเกลาทางสังคมอย่างดีและมีพัฒนาการทางจิตใจของตนอย่างดีและเยาวชนที่มีอัตมโนทัศน์ที่ดีมีแนวโน้มที่จะหลีกเลี่ยงเพื่อน ๆ หรือสถานการณ์ต่าง ๆ ที่ชักนำไปสู่การกระทำผิดกฎหมาย เรคเลส (พรเพ็ญ เพชรสุขศิริ. 2527 ; อ้างอิงมาจาก Reckless. 1967) สรุปว่า อัตมโนทัศน์ที่ดีเป็นเครื่องป้องกัน (Insulator) ไม่ให้เยาวชนกระทำความผิดกฎหมายแม้ว่าจะอยู่ในสภาพแวดล้อมที่ไม่ดี

นอกจากนี้ ยังมีงานวิจัยอื่น ๆ ที่สนับสนุนว่าผู้กระทำความผิดกฎหมายมีอัตมโนทัศน์ที่ไม่ดี เช่น จอห์นสัน (พรเพ็ญ เพชรสุขศิริ. 2527 ; อ้างอิงมาจาก Johnson. 1967) ได้ศึกษาอัตมโนทัศน์ในอาชญากรพบว่า อาชญากรส่วนใหญ่มีอัตมโนทัศน์ที่ไม่ดีและสรุปได้ว่า อัตมโนทัศน์ที่ไม่ดีสอดคล้องกับบุคคลที่มีพฤติกรรมไม่เป็นที่ยอมรับของสังคม ส่วนบอลล์ (พรเพ็ญ เพชรสุขศิริ. 2527 ; อ้างอิงมาจาก Ball. 1977) ได้ศึกษาเยาวชนในเขตเมืองใหญ่ทั้งชาย-หญิงที่เป็นบุตรของคนไร้แรงงาน พบว่า อัตมโนทัศน์ที่ดีมีความสัมพันธ์ทางลบกับการชอบประพฤติตนขัดกับกฎเกณฑ์ของสังคม และจากการศึกษาอัตมโนทัศน์และค่านิยมในวัยรุ่นเกาหลีของ ลี (Lee. 1987) พบว่า กลุ่มวัยรุ่นที่มีอัตมโนทัศน์ต่ำ ได้แก่ เยาวชนกระทำผิดในสถานควบคุม เยาวชนที่ถูกจำคุกและกลุ่มเด็กกำพร้า จะเห็นได้ว่างานวิจัยเหล่านี้ได้รายงานผลที่สอดคล้องกันว่าเยาวชนกระทำผิดส่วนมากมีอัตมโนทัศน์ไม่ดี

งานวิจัยชิ้นใหม่ ๆ ในปัจจุบันของนิสิตปริญญาโท - เอก อีกหลายชิ้นที่ได้ศึกษาถึงอัตมโนทัศน์ และจิตลักษณะอื่น ๆ ในเยาวชนกระทำผิดที่เกี่ยวข้องกับอัตมโนทัศน์ เช่น อลิส (Elise. 1995) ได้ทำการสำรวจพัฒนาการของอีโก้ (Ego Development) พัฒนาการทาง

จริยธรรม (Moral Development) และอัตมโนทัศน์ของวัยรุ่นชายที่กระทำผิดทางเพศ (Sex Offender) โดยใช้แบบวัด The Washington University Sentence Completion Test (WUSCT), The Defining Issues Test (DIT) และ The Tennessee Self-Concept Scale (TSCS) ตามลำดับ ผลการศึกษาพบว่า วัยรุ่นชายกลุ่มนี้มีระดับพัฒนาการทางจริยธรรมอยู่ในขั้นที่ 1 (Conventional) และมีคะแนนอัตมโนทัศน์ที่บ่งบอกถึงสัญญาณของการมีพฤติกรรมเบี่ยงเบน และมีความผิดปกติของอัตมโนทัศน์ (Pathology of Self-Concepts)

บรอดดี้ (Brody. 1993) ได้ศึกษาถึงสัมพันธภาพและอัตมโนทัศน์ของเยาวชนหญิงกระทำผิดเพื่อวัดความแตกต่างระหว่างเยาวชนหญิงกระทำผิดและเยาวชนหญิงทั่วไปเกี่ยวกับอัตมโนทัศน์กับการรับรู้สัมพันธภาพกับครอบครัวและเพื่อน โดยตั้งสมมติฐานว่าเยาวชนกระทำผิดหญิงจะมีอัตมโนทัศน์ สัมพันธภาพกับพ่อแม่และเพื่อนต่ำกว่าเยาวชนหญิงที่ไม่ได้กระทำผิด กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาเป็นวัยรุ่นหญิงอายุระหว่าง 14-16 ปี จำนวน 62 คน เป็นเยาวชนหญิงกระทำผิด 29 คน และเยาวชนที่ไม่ได้กระทำผิดโดยรับสมัครจากโรงเรียนอีก 33 คน เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า ได้แก่ แบบวัด The Tennessee Self-Concept Scale การรายงานตนเองของเยาวชนและการสัมภาษณ์เกี่ยวกับเพื่อน และสัมพันธภาพกับพ่อแม่ โดยใช้แบบวัด Seven Parental Attachment Scale ผลการศึกษาพบว่า เยาวชนหญิงที่ไม่ได้กระทำผิด มีอัตมโนทัศน์สูงกว่าอย่างมีนัยสำคัญ และเยาวชนที่ไม่ได้กระทำผิดจะมีสัมพันธภาพกับพ่อแม่ ดีกว่าอย่างมีนัยสำคัญ มีความขัดแย้งน้อย พ่อแม่รังเกียจเพื่อนน้อย มีการพูดคุยกันมากกว่ามีการสนับสนุนให้เกิดเอกลักษณ์มากกว่าและมีการเลี้ยงดูดีกว่าเยาวชนกระทำผิด นอกจากนี้ยังพบว่าพ่อของเยาวชนที่ไม่ได้กระทำผิดจะใช้เหตุผลมากกว่าการควบคุมมากกว่าพ่อของเยาวชนกระทำผิด และลักษณะอัตมโนทัศน์ที่สูงจะมีความสัมพันธ์กับสัมพันธภาพในทางบวกกับแม่ ส่วนสัมพันธภาพในทางลบกับแม่นั้นเป็นตัวบ่งชี้ที่สำคัญในการมีพฤติกรรมกระทำผิดของเยาวชนหญิง ผลการศึกษาในครั้งนี้ยังแสดงให้เห็นถึงทฤษฎี “ตน” ที่สัมพันธ์กับพัฒนาการของผู้หญิง (Self-in Relation Theory of Women's Development) เกี่ยวกับสัมพันธภาพระหว่างลูกสาวกับแม่อีกด้วย

ซีลล่า (Sheila. 1990) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างอัตมโนทัศน์และพฤติกรรมทางเพศในวัยรุ่นชาย ซึ่งได้นำมาเสนอในการประชุมครั้งที่ 6 ของ American Collage of Forensic Psychology (1990) ที่ลาส เวกัส โดยมีการศึกษาเปรียบเทียบระหว่างวัยรุ่นชาย 10 คนที่กระทำผิดทางเพศกับวัยรุ่นกระทำผิด 10 คน ที่ไม่ได้กระทำผิดคดีทางเพศและวัยรุ่นชาย 9 คน ที่ไม่ได้กระทำผิดกฎหมาย กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ศึกษามีอายุระหว่าง 13-18 ปี ตัวแปรที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้คือ สิ่งที่ได้จากแบบวัด TAT การวัดภาพลักษณ์ของตนเอง (Self- Image) และความคิดเห็นเรื่องเพศ พบว่าวัยรุ่นกระทำผิดมีลักษณะภายใน สุขภาพจิต ลักษณะนิสัยใจคอ และพัฒนาการที่ผิดปกติ

การศึกษาความต้องการและอัตมโนทัศน์ของวัยรุ่นที่หนีออกจากบ้านของฟิลลิส และแมคคอร์ด (Phyllis and McCord. 1994) เพื่อประเมินความต้องการและอัตมโนทัศน์ของวัยรุ่นซึ่งหนีออกจากบ้านในบ้านพักสำหรับเด็กที่หลบหนีออกจากบ้าน โดยศึกษาจากกลุ่มตัวอย่าง 76 คน อายุ 12 - 18 ปี เครื่องมือในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้คือ Tennessee Self-Concept Scale พบว่าวัยรุ่นมีความต้องการที่อยู่อาศัยมากที่สุด ต้องการมีสัมพันธภาพที่ดีกับพ่อแม่ ต้องการเกี่ยวกับเพศศึกษาส่วนผลการสำรวจอัตมโนทัศน์ พบว่า กลุ่มตัวอย่างรู้สึกว่าเป็นสมาชิกที่ไม่ดีของครอบครัวเพราะทำให้ครอบครัวผิดหวังลักษณะอัตมโนทัศน์คล้ายกับเยาวชนกระทำผิด

ส่วนงานวิจัยในประเทศไทยนั้นก็ได้มีการศึกษากันไว้มากมาย ซึ่งนำมารวบรวมเสนอพอเป็นสังเขป ได้แก่ นงลักษณ์ วงศ์ประเสริฐ (2534) ได้ศึกษาเปรียบเทียบอัตมโนทัศน์ของวัยรุ่นปกติกับวัยรุ่นติดยาเสพติดในสถานบำบัดรักษาของกรุงเทพมหานคร โดยใช้แบบวัด Tennessee Self-Concept Scale พบว่า วัยรุ่นปกติมีอัตมโนทัศน์ทั้ง 10 ด้าน คือ ด้านร่างกาย ด้านศีลธรรมจรรยา ด้านส่วนตัว ด้านครอบครัว ด้านสังคม ด้านการวิพากษ์วิจารณ์ตนเอง ด้านความเป็นเอกลักษณ์ ด้านความพึงพอใจในตนเอง ด้านพฤติกรรมที่ตนแสดงออก และด้านรวมดีกว่าวัยรุ่นติดยาเสพติด วัยรุ่นติดยาเสพติดหญิงมีอัตมโนทัศน์ดีกว่าวัยรุ่นติดยาเสพติดชาย และวัยรุ่นที่มีอายุมากกว่าจะมีอัตมโนทัศน์ดีกว่าวัยรุ่นอายุน้อย

รัฐกมล บรรหาร (2535) ได้ศึกษาเปรียบเทียบอัตมโนทัศน์ ระหว่างวัยรุ่นชายที่มีความก้าวร้าวกับวัยรุ่นชายปกติที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูในรูปแบบที่แตกต่างกันตามการรับรู้ต่อตนเองโดยใช้แบบวัดอัตมโนทัศน์ Tennessee Self - Concept Scale ผลการวิจัยพบว่า วัยรุ่นชายที่มีความก้าวร้าวมีคะแนนอัตมโนทัศน์ต่ำกว่าวัยรุ่นชายปกติ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของวิมล สุวรรณมณี (2527) ที่พบว่าบุคคลที่มีพฤติกรรมก้าวร้าวจะมีอัตมโนทัศน์ที่ประเมินได้ต่ำกว่าบุคคลทั่วไป

กิ่งเพชร ชนะชัยวิบูลย์วัฒน์ (2534) ได้ศึกษาอัตมโนทัศน์ของวัยรุ่นเพศชายที่กระทำผิดในสถานฝึกอบรมของสถานพินิจและคุ้มครองเด็ก พบว่า วัยรุ่นชายกระทำผิดที่บิดามารดาอยู่ร่วมกันมีอัตมโนทัศน์ด้านครอบครัวสูงกว่าวัยรุ่นชายกระทำผิดที่บิดามารดาไม่ได้อยู่ร่วมกัน ส่วนด้านอื่นๆ ไม่พบความแตกต่าง และจากการศึกษาของ กาญจน์ แก้วทอง (2522) พบว่า อัตมโนทัศน์ของวัยรุ่นในสถานสงเคราะห์บ้านศรีธรรมราช จากคะแนนของแบบวัด Rubin's Self-Esteem Scale นั้นอยู่ในระดับปานกลาง และเมื่อได้รับการพัฒนาแล้วมีคะแนนสูงขึ้นกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 ส่วน สมพัฒน์ ศรีแก้ว และคนอื่น ๆ (2520) ได้ศึกษาเปรียบเทียบทัศนคติของเยาวชนในโรงเรียนเมตตาศึกษาและเยาวชนในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กจังหวัดเชียงใหม่ พบว่า เยาวชนในโรงเรียนเมตตาศึกษามีทัศนคติต่อตนเองสูงกว่าเยาวชนในสถานพินิจและคุ้มครองเด็ก

จากการรวบรวมงานวิจัยเกี่ยวกับอัตมโนทัศน์ของเยาวชนกลุ่มที่มีพฤติกรรมเบี่ยงเบนหรือเยาวชนกระทำความผิดกฎหมายนั้นพอจะสรุปได้ว่าสิ่งสำคัญอย่างหนึ่งที่จะส่งผลต่อการกระทำผิดนั้นคืออัตมโนทัศน์ของบุคคล และอัตมโนทัศน์นี้ยังเป็นสิ่งที่จะช่วยป้องกันการเกิดพฤติกรรมเบี่ยงเบนหรือการกระทำผิดได้อีกด้วย การมีอัตมโนทัศน์ต่ำหรืออัตมโนทัศน์ไม่ดีนั้นเป็นปัจจัยในตัวบุคคลที่ควรได้รับการพัฒนาส่งเสริมเพื่อเปลี่ยนแปลงให้มีอัตมโนทัศน์ที่ดี ดังนั้นเยาวชนกระทำความผิดทุกคนควรได้รับการพัฒนาจิตใจเพื่อส่งเสริมให้พวกเขามีอัตมโนทัศน์ในทางที่ดีอันจะส่งผลต่อพฤติกรรมที่ดีตามมา

แนวคิดการพัฒนาอัตมโนทัศน์เพื่อพัฒนาเยาวชนกระทำความผิด

ประเทิน มหาพันธ์ (2521 : 42 - 43) สรุปไว้ว่า การป้องกันและแก้ไขการกระทำผิดกฎหมายของเยาวชนเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่ง วิธีหนึ่ง ได้แก่ การควบคุมพฤติกรรม ซึ่งตามทฤษฎีกลไกการควบคุมของ เรคเลส (ประเทิน มหาพันธ์. 2521 ; อ้างอิงมาจาก Reckless. 1962 : 131 - 134) กล่าวว่า การควบคุมนั้นมีได้ 2 ลักษณะคือ ประการแรก การควบคุมภายในตัวบุคคล ได้แก่ การควบคุมตนเอง การมีความคิดรวบยอดเกี่ยวกับตนเองที่ดี การมีพลังอีโก้ การมีซูเปอร์อีโก้ที่พัฒนาแล้ว การมีความอดทนต่อความคับข้องใจ การมีความรับผิดชอบสูง การมีจุดมุ่งมั่นที่จะบรรลุจุดหมายปลายทาง การหาวิธีลดความตึงเครียดได้อย่างเหมาะสม สิ่งเหล่านี้จะเป็นเครื่องมือป้องกันมิให้กระทำการที่ไม่ดี ประการที่สอง การควบคุมภายนอก ได้แก่ ลักษณะของสิ่งแวดล้อมภายนอกที่มีส่วนผลักดันมิให้บุคคลมีพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมบังคับให้มีอุปนิสัยที่ดีและแสดงพฤติกรรมที่เหมาะสมต่อสังคม ได้แก่ การมีจริยธรรมต่อผู้อื่น การมีปทัสสถานที่ควบคุมโดยสถาบันทางสังคม การมีความมุ่งหวังและจุดหมายปลายทาง การมีกิจกรรมที่เหมาะสม การมีความรับผิดชอบ การเป็นตัวของตัวเอง เป็นต้น

ความคิดรวบยอดเกี่ยวกับตนเอง ได้แก่ ความเข้าใจตนเองโดยทั่วไป ความเข้าใจตนเองในฐานะที่เป็นบุคคล ความเข้าใจในจริยธรรมของตน ความเข้าใจในครอบครัว ความเข้าใจในสังคมความเข้าใจในบุคลิกภาพของตนและความคิดรวบยอดเกี่ยวกับตนเองมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อบุคลิกภาพ เด็กและเยาวชนกระทำความผิดกฎหมายส่วนใหญ่มีความคิดรวบยอดเกี่ยวกับตนเองที่ไม่ถูกต้องจึงทำให้การรับรู้ต่าง ๆ ตลอดจนการกระทำของตนเองผิดพลาดไปด้วย ถ้าหากสามารถสร้างความคิดรวบยอดเกี่ยวกับตนเองที่ถูกต้องให้แก่เด็กได้แล้วย่อมเป็นเครื่องประกันได้ว่าปัญหาการกระทำผิดกฎหมายของเด็กและเยาวชนจะลดลง (ประเทิน มหาพันธ์. 2521 : 50) และพีค (ประเทิน มหาพันธ์. 2521 ; อ้างอิงมาจาก Peek. 1975) ได้ศึกษาผลการฝึกอบรมกับความคิดรวบยอดเกี่ยวกับตนเองของเด็กเกร ปรากฏว่า การให้การฝึกอบรมที่เหมาะสมแก่เด็กเกรที่กระทำความผิดกฎหมายมีส่วนช่วยให้เด็กมีความคิดรวบยอดเกี่ยวกับตนเองได้ถูกต้องยิ่งขึ้น

งานวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาอัตมโนทัศน์ในเยาวชนกระทำผิด

เป็นที่ทราบกันดีแล้วว่าอัตมโนทัศน์นั้นเป็นสิ่งที่มามีอิทธิพลต่อการแสดงพฤติกรรมของบุคคลทั้งพฤติกรรมที่ดีหรือไม่ดีก็ตาม และยังเป็นแกนของบุคลิกภาพของบุคคลอีกด้วย อัตมโนทัศน์นั้นพัฒนามาจากพัฒนาการภายในของเด็กเองและการมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมรอบ ๆ ตัวเขาเนื่องจากกระบวนการพัฒนาอัตมโนทัศน์นั้นเป็นกระบวนการเรียนรู้ (Learning Process) (อำไพ ศิริพิพัฒน์. 2515) กระบวนการพัฒนาอัตมโนทัศน์ที่บกพร่องจะส่งผลให้มีอัตมโนทัศน์ที่ไม่ดีและมีพฤติกรรมเบี่ยงเบนหรือขัดต่อระเบียบกฎเกณฑ์ของสังคมจนถึงขั้นกระทำผิดกฎหมายได้ สิ่งที่มีส่วนผลักดันให้เด็กและเยาวชนมีอัตมโนทัศน์ที่ไม่ดีนั้น ได้แก่ การอบรมเลี้ยงดู การให้ความรัก ความอบอุ่น การยอมรับและการไว้วางใจของพ่อแม่ เพื่อนและครู นับว่าเป็นสิ่งสำคัญต่ออัตมโนทัศน์ของเยาวชน

การที่เยาวชนได้รับการเลี้ยงดูหรือขัดเกลามาอย่างไม่ถูกต้องจนเกิดพฤติกรรมเบี่ยงเบนและกระทำผิดหมายนั้น มีวิธีการที่จะแก้ไขให้เขาหันกลับไปมีพฤติกรรมซึ่งเป็นที่ยอมรับของสังคมอีกครั้งโดยสิ่งหนึ่งที่ควรให้ความสนใจ คือ การพัฒนาอัตมโนทัศน์ของเขาให้ดีขึ้น ให้เยาวชนกระทำผิดมีการมองตนเองในแง่ดี และสามารถพัฒนาตนเองสู่การเป็นคนดีของสังคมต่อไป การศึกษาทดลองครั้งนี้ผู้วิจัยจึงได้คิดที่จะพัฒนาอัตมโนทัศน์ของเยาวชนกระทำผิดในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กให้ดีขึ้นโดยจะได้นำแบบอย่างการพัฒนาอัตมโนทัศน์มาเสนอพอเป็นสังเขปดังนี้

ลินเช่ (Lindsay. 1993) ได้ทำการทดลองเพื่อพัฒนาอีโก้และอัตมโนทัศน์ของเยาวชนกระทำผิดในระหว่างการฝึกโปรแกรมการผจญภัย (Adventure Base Programming) เป็นการศึกษาผลกระทบของการฝึกผจญภัยในป่าของเยาวชนกระทำผิดโดยมีสมมติฐานว่าโปรแกรมการฝึกนี้จะให้ผลในทางบวกทั้งในวัยรุ่นทั่วไปและเยาวชนกระทำผิดได้พอ ๆ กัน สิ่งที่สนใจศึกษา คือ พัฒนาการของอีโก้และอัตมโนทัศน์ กลุ่มตัวอย่างที่เข้าร่วมการทดลองในครั้งนี้เป็นวัยรุ่น 30 คน ใน Seven Hawks Wilderness School in Tennessee ใช้ระยะเวลาในการฝึก 6 เดือน ผลการศึกษาพบว่า มีการพัฒนาไปในทางบวกอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 ในตัวแปรทั้ง 2 คือ อีโก้และอัตมโนทัศน์ภายหลังการศึกษา 6 เดือน และในการฝึกอบรมอย่างเข้มข้นนั้น พบว่า พัฒนาการของอีโก้เพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 และเพิ่มมากกว่าการฝึกระยะยาว ส่วนพัฒนาการของอัตมโนทัศน์นั้นไม่พบความแตกต่างในการฝึกอย่างเข้มข้นกับการฝึกระยะยาว

ลอเรนซ์ (Lawrence. 1994) ได้ศึกษาผลกระทบต่อการร่างกายและประสบการณ์ทางอารมณ์ในการปรับอัตมโนทัศน์ของวัยรุ่นโดยวิธี Outward Bound การศึกษาครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อทำความเข้าใจอัตมโนทัศน์ของวัยรุ่นโดยมุ่งไปที่ประเด็นหลัก 3 ประเด็น ที่เกี่ยวกับอัตมโนทัศน์ ได้แก่ ความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้ความสามารถทางสังคมและอัตมโนทัศน์ อัตมโนทัศน์ได้จากการวัดอัตมโนทัศน์แบบหลายมิติและระดับของอัตมโนทัศน์นั้นสามารถ

ปรับเปลี่ยนได้ ประเด็นทั้งสามนี้ ทดสอบโดยการวัดผลกระทบต่อการร่างกายที่แข็งแรงและการมีประสบการณ์ทางอารมณ์ของวัยรุ่น กลุ่มตัวอย่างในการฝึกครั้งนี้ประกอบด้วยกลุ่มตัวอย่าง 60 คน (ชาย 45 คน หญิง 15 คน) กลุ่มตัวอย่างทั้งหมดเข้าร่วมโครงการ 22 วัน การเก็บข้อมูลแบ่งเป็น 3 ช่วง คือ ช่วงที่ 1 ตอนเริ่มต้น ช่วงที่ 2 ในระยะกลาง ๆ ของการดำเนินโครงการ และช่วงที่ 3 คือ หลังสิ้นสุดโครงการเครื่องมือในการศึกษาวิจัย ได้แก่ แบบวัด Self-Perception Profile for Adolescents ของ Harter และ Self-Descriptive Questionair II ของ Marsh ซึ่งใช้วัดอัตมโนทัศน์แบบหลายมิติ และวัดการควบคุมตนโดยแบบวัด The Multidimensional Measure of Children's Perception of Control ของ Cannell ผลการศึกษาแสดงให้เห็นว่า Outward Bound มีผลกระทบอย่างเชื่อมั่นได้ต่ออัตมโนทัศน์ การรับรู้การควบคุม และการรับรู้ความสามารถ นอกจากนี้ยังชี้ให้เห็นถึงความคล้ายคลึงกันของการเห็นคุณค่าในตนเอง (Self-Worth) และอัตมโนทัศน์ (Self-Concept) และยังมีความสัมพันธ์กับความเชื่ออำนาจภายในภายนอกตน (Locus of Control) อีกด้วย ยิ่งไปกว่านั้นพบว่าผลกระทบต่อการมีร่างกายแข็งแรงและการสนับสนุนทางอารมณ์มีความหมายครอบคลุมไปถึงการพัฒนาอัตมโนทัศน์ และการรู้สึกรู้ค่าในตนเองของวัยรุ่น เพราะฉะนั้นผลการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ชี้ให้เห็นว่าสามารถใช้เป็นแนวทางที่จะพัฒนาวิธีการนี้เพื่อนำไปใช้พัฒนาวิธีการวัดอัตมโนทัศน์ต่อไปอีกด้วย

งานวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาอัตมโนทัศน์ของเยาวชนกระทำผิดในประเทศนั้น จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่า มีผู้วิจัยเคยทำการทดลองมาบ้างเหมือนกันแต่ค่อนข้างน้อย ได้แก่ งานวิจัยเรื่อง “ผลของการปรึกษาเชิงจิตวิทยาแบบกลุ่มที่มีต่ออัตมโนทัศน์ของเยาวชนกระทำผิดชาย” ของกาญจนา อิมสำราญรัตน์ (2535) โดยกลุ่มตัวอย่างเป็นเยาวชนชายกระทำผิดกฎหมายที่สถานฝึกและอบรมบ้านกรุณา อายุระหว่าง 15-18 ปี เข้าร่วมการทดลองสัปดาห์ละ 2 ครั้ง ๆ ละ 1 ชั่วโมง จำนวน 10 ครั้ง ผลการวิจัยพบว่า เยาวชนกระทำผิดกฎหมายที่เข้าร่วมการปรึกษาเชิงจิตวิทยาแบบกลุ่มมีคะแนนอัตมโนทัศน์เพิ่มขึ้นกว่าก่อนได้รับการปรึกษาเชิงจิตวิทยาแบบกลุ่มอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทั้งในระยะหลังทดลองและระยะติดตามผล และยังพบว่าเยาวชนกระทำผิดที่เข้าร่วมการปรึกษาเชิงจิตวิทยาแบบกลุ่มมีคะแนนอัตมโนทัศน์สูงกว่ากลุ่มที่ไม่ได้เข้าร่วมการปรึกษาเชิงจิตวิทยาแบบกลุ่มอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 นอกจากนี้ยังมีงานวิจัยที่ใกล้เคียงกัน คืองานวิจัยของ กาญจณี แก้วทอง (2522) เรื่อง “การใช้เทคนิคแม่แบบเพื่อเปลี่ยนมโนภาพแห่งตนของเด็กวัยรุ่นในสถานสงเคราะห์บ้านศรีธรรมราช” ผลการศึกษาพบว่า ก่อนทดลองมโนภาพของเด็กวัยรุ่นในสถานสงเคราะห์บ้านศรีธรรมราชอยู่ในระดับปานกลาง (วัดโดยใช้แบบวัดความภาคภูมิใจในตนเองของรูบิน ที่ดัดแปลงโดย ดร.พรพนทิพย์ เกษะนันท์) และภายหลังการใช้เทคนิคแม่แบบพบว่ากลุ่มทดลองมีการเปลี่ยนแปลงอัตมโนภาพมากกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 ส่วนจากการรวบรวมงานวิจัยเพื่อพัฒนาอัตมโนทัศน์ในเยาวชนกระทำผิดในต่างประเทศนั้นพบได้ดังที่ได้นำเสนอมาแล้วซึ่งพอจะสรุปได้ว่าการพัฒนาอัตมโนทัศน์ในกลุ่มเยาวชนที่มีพฤติกรรม

เบี่ยงเบนและเยาวชนกระทำผิดนั้นเป็นสิ่งที่ต้องใช้ระยะเวลา และการสร้างบรรยากาศที่อิสระ พร้อมทั้งมีการสนับสนุนทางอารมณ์ที่ดีจะส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงอัตมโนทัศน์ได้ นอกจากนี้ยังพบว่า ถ้าสามารถพัฒนาอัตมโนทัศน์ได้แล้วจะยังมีอิทธิพลต่อจิตลักษณะอื่น ๆ ของบุคคลได้อีก เช่น การเห็นคุณค่าในตนเอง และความเชื่ออำนาจภายใน ภายนอกตน

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมีแนวคิดในการศึกษาเพื่อค้นหาวิธีการที่เหมาะสมในการพัฒนาปรับเปลี่ยนอัตมโนทัศน์ของเยาวชนกระทำผิดในสถานฝึกอบรมเด็กและเยาวชนของสถานพินิจ และคุ้มครองเด็กและเยาวชนให้พัฒนาดีขึ้นเพื่อให้เยาวชนเหล่านั้นเติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่มีคุณภาพต่อไป โดยนำทั้งวิธีการทางจิตวิทยา คือ แนวคิดเกี่ยวกับการให้คำปรึกษาแบบกลุ่มและหลักธรรมะในพระพุทธศาสนา คือ หลักอริยสัจ 4 และสัปปุริสธรรม 7 มาประยุกต์ใช้ ดังจะนำเสนอโดยสังเขปต่อไป

แนวความคิดเกี่ยวกับการให้คำปรึกษาแบบกลุ่ม (Group Counseling)

การให้คำปรึกษาแบบกลุ่มเป็นอีกทางเลือกหนึ่งที่สามารถช่วยเหลือผู้ประสบปัญหาในการปรับตัวอันเกิดมาจากการเปลี่ยนแปลงของสิ่งแวดล้อมและองค์ประกอบภายในของบุคคล เช่น ค่านิยม ทัศนคติ บุคลิกภาพ และความเป็นเอกลักษณ์ของตนเอง เป็นต้น เพราะการให้คำปรึกษาแบบกลุ่มจะช่วยให้บุคคลสามารถสำรวจตนเอง เข้าใจและยอมรับตนเองอย่างแท้จริง ตลอดจนสามารถแก้ไขปัญหา ความขัดแย้ง และความคับข้องใจต่าง ๆ ได้ อันจะนำไปสู่ความเจริญงอกงามทางด้านจิตใจ และมีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไปในทางที่ถูกต้องเหมาะสม (จิราภรณ์ อารยะรังษฤษฎ์. 2539)

คำจำกัดความของการให้คำปรึกษาแบบกลุ่ม

ทรอทเซอร์ (Trotzer. 1989 : 27) ให้คำจำกัดความของการให้คำปรึกษาแบบกลุ่มว่า คือ การพัฒนาลักษณะภายในของบุคคลเกี่ยวกับความไว้วางใจ การยอมรับ การให้เกียรติซึ่งกันและกัน ความอบอุ่น การติดต่อสื่อสาร และความเข้าใจ โดยผู้ให้คำปรึกษาและผู้มารับบริการจำนวนหลายคนมารวมกลุ่มกันเพื่อให้ความช่วยเหลือซึ่งกันและกันในการเผชิญหน้ากับสิ่งที่ทำให้เกิดความไม่สบายใจหรือปัญหาที่เกิดขึ้นในชีวิตของผู้มารับบริการ และทำให้เกิดการค้นพบทำความเข้าใจ และสนับสนุนแนวทางในการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ

โอลเซน (Ohlsen. 1977 : 1) กล่าวว่า การให้คำปรึกษาแบบกลุ่ม หมายถึง กระบวนการที่ผู้ให้คำปรึกษาจัดขึ้นในบรรยากาศที่อบอุ่นปลอดภัยเพื่อช่วยเหลือและเปิดโอกาสให้สมาชิกได้อภิปรายอย่างเปิดเผยในสิ่งที่ตนไม่สบายใจและสามารถสร้างความเข้มแข็ง ความเชื่อมั่นในตนเอง พร้อมทั้งจะแสดงพฤติกรรมใหม่ ๆ เรียนรู้การวางแผนอนาคต และสามารถประเมินความก้าวหน้าได้

เฮนเซน และคนอื่น ๆ (Hansen and others. 1980 : 4) ได้กล่าวถึงการให้คำปรึกษาแบบกลุ่มว่าเป็นกระบวนการของสัมพันธภาพระหว่างผู้ให้คำปรึกษา 1 คน และสมาชิกกลุ่มจำนวนหลายคนมาเกี่ยวข้องกันเพื่อร่วมกันสำรวจตนเองและปัญหาต่าง ๆ อันจะนำไปสู่ความพยายามที่จะเปลี่ยนแปลงแก้ไขทัศนคติและพฤติกรรมของตนเอง

คอเรย์ (Corey. 1985 : 6 - 7) ได้อธิบายถึงการให้คำปรึกษาแบบกลุ่มว่าเป็นกระบวนการของสัมพันธภาพระหว่างบุคคลที่เน้นในเรื่องความคิด ความรู้สึกและพฤติกรรมที่มักจะเป็นปัญหาของผู้มารับบริการ ซึ่งโดยทั่วไปจะเกี่ยวข้องกับการศึกษา อาชีพ ส่วนตัวและสังคม การให้คำปรึกษาแบบกลุ่มมีจุดมุ่งหมายทั้งการป้องกันและบำบัดรักษา บรรยาการของกลุ่มเต็มไปด้วยความไว้วางใจแสดงความเห็นอกเห็นใจและช่วยเหลือซึ่งกันและกัน อันจะนำไปสู่เรื่องราวที่เป็นความขัดแย้ง ความสับสน ตลอดจนปัญหาต่าง ๆ มีการพัฒนาตนเองจากการพยายามค้นหาศักยภาพและจุดเด่นที่มีอยู่ในตนเองและพยายามที่จะปรับเปลี่ยนพฤติกรรมที่ไม่พึงปรารถนาของตนเอง

ผ่องพรรณ เกิดพิทักษ์ (2529 : 180) ให้ความหมายของการให้คำปรึกษาแบบกลุ่มว่าเป็นกระบวนการของกลุ่มบุคคลที่มีปัญหาหรือความต้องการคล้าย ๆ กันมาปรึกษาหารือร่วมกัน โดยมีผู้ให้คำปรึกษาซึ่งมีความรู้ความสามารถและประสบการณ์ทางการให้คำปรึกษาร่วมให้ความช่วยเหลือหรือร่วมให้คำปรึกษา

โสรัย์ โพธิ์แก้ว (2529 : 6 - 8) กล่าวว่า การปรึกษาเชิงจิตวิทยาแบบกลุ่มไม่ใช่ลักษณะการสอนแต่เป็นการช่วยเหลือให้สมาชิกได้สำรวจ ค้นหา และเผชิญกับปัญหาที่รบกวนจิตใจเขาโดยตรงและหาทางแก้ปัญหานั้น กระแสความเคลื่อนไหวของกลุ่มจึงแตกต่างออกไปตามสภาพสมาชิก ระยะเวลาที่ใช้ในการทำกลุ่ม และสถานที่ทำกลุ่ม โดยมีผู้นำกลุ่มเป็นผู้คอยเอื้ออำนวย (Facilitator) ให้กลุ่มดำเนินไปอย่างราบรื่นบรรลุเป้าหมายให้สมาชิกตระหนักรู้ตนเอง (Self - Awareness) เพิ่มสัมพันธภาพที่ดีกับบุคคลอื่น และมีบุคลิกภาพที่สมบูรณ์ (Healthy) เป็นจิตใจที่อิสระอยู่บนรากฐานของความเป็นจริงกับสิ่งที่ปรากฏอยู่ข้างหน้าอย่างชัดเจน เป็นภาวะที่กลมกลืนเป็นหนึ่งเดียวกับความจริง

วัชร ทรัพย์มี (2533 : 271) กล่าวถึงการให้คำปรึกษาแบบกลุ่มว่าเป็นกระบวนการที่บุคคลซึ่งมีความต้องการตรงกันที่จะปรับปรุงตนเองหรือต้องการที่จะแก้ปัญหาใดปัญหาหนึ่งร่วมกันมาปรึกษาหารือกันเป็นกลุ่ม โดยมีผู้ให้คำปรึกษาร่วมอยู่ด้วย สมาชิกในกลุ่มจะมีโอกาสได้แสดงออกเกี่ยวกับความรู้สึกและความคิดเห็นของตนเอง เป็นการได้ระบายความรู้สึกขัดแย้งในจิตใจได้สำรวจตนเองได้ฝึกการยอมรับตนเอง กล้าที่จะเผชิญปัญหา รวมทั้งได้รับฟังความรู้สึกและความคิดเห็นของผู้อื่นและได้ตระหนักว่าผู้อื่นก็มีความรู้สึกขัดแย้งหรือความคิดเห็นเช่นเดียวกับตน

จิราภรณ์ อารยะรังสฤษฎ์ (2539 : 8) สรุปการให้คำปรึกษาแบบกลุ่มว่าเป็นกระบวนการที่ผู้ให้คำปรึกษาจัดขึ้นเพื่อเป็นการช่วยเหลือผู้มารับบริการขอคำปรึกษา ซึ่งมีจำนวน ตั้งแต่ 2 คนขึ้นไปมาเข้ากลุ่มร่วมกันโดยมีผู้ให้คำปรึกษาซึ่งเป็นผู้มีคุณลักษณะและบุคลิกภาพในการเป็นผู้นำกลุ่มทำหน้าที่เอื้ออำนวยให้บรรยากาศในกลุ่มมีความอบอุ่นเป็นกันเอง รู้สึกปลอดภัย จนทำให้สมาชิกเกิดความรู้สึกไว้วางใจซึ่งกันและกันและนำไปสู่การเปิดเผยตนเองเพื่อช่วยให้สมาชิกได้สำรวจและเผชิญหน้ากับปัญหาหรือสิ่งที่ทำให้เกิดความรู้สึกวิตกกังวล ด้วยการทำความเข้าใจและค้นหาวิถีทางในการแก้ปัญหา นอกจากนี้กลุ่มยังช่วยเสริมสร้างให้สมาชิกมีการพัฒนาความสามารถของตนเองมีแนวทางการปฏิบัติเป็นที่ยอมรับของสังคม และรู้จักปรับตัวเพื่อการดำเนินชีวิตที่มีคุณค่าของตนเอง

กล่าวโดยสรุป การให้คำปรึกษาแบบกลุ่มก็คือ การให้คำปรึกษาแก่บุคคลตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป โดยมีผู้นำกลุ่มคอยช่วยเหลือในการจัดบรรยากาศของกลุ่มให้ดำเนินไปอย่างราบรื่นด้วยความอบอุ่น เป็นกันเอง มีความไว้วางใจ รู้สึกปลอดภัย ทำให้สมาชิกกล้าที่จะเปิดเผยตนเองและร่วมกันหาแนวทางเพื่อให้สมาชิกได้แก้ไขปัญหาหรือพฤติกรรมของตนเพื่อให้เป็นที่ยอมรับของสังคม

จุดมุ่งหมายของการให้คำปรึกษาแบบกลุ่ม

แพทเทอร์สัน (Patterson. 1973 : 174) มีความเห็นว่า การให้คำปรึกษาแบบกลุ่มนั้นสมาชิกของกลุ่มต่างมีจุดมุ่งหมายทั่วไปคล้ายคลึงกันแต่จุดมุ่งหมายเฉพาะบางด้านอาจต่างกัน อย่างไรก็ตามสมาชิกแต่ละคนของกลุ่มต่างมีจุดมุ่งหมายทั่วไปเหมือนกัน คือ เพื่อพัฒนาปรับปรุงตนเอง

ทรอทเซอร์ (จิราภรณ์ อารยะรังสฤษฎ์. 2539 ; อ้างอิงมาจาก Trotzer. 1988 : 363 - 366) กล่าวถึงวัตถุประสงค์ทั่วไปของการให้คำปรึกษาแบบกลุ่มไว้ดังต่อไปนี้

1. เพื่อพัฒนาความสัมพันธ์ ซึ่งจะช่วยให้สมาชิกแต่ละคนได้ค้นพบความต้องการทางด้านจิตใจและการพัฒนาการของตนเอง
2. เพื่อช่วยให้สมาชิกค้นหาเอกลักษณ์ของตนเอง
3. เพื่อช่วยให้สมาชิกมีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมที่ไม่พึงปรารถนา
4. เพื่อช่วยให้สมาชิกพัฒนาทักษะทางสังคม และสามารถแก้ไขปัญหาที่เกี่ยวข้องกับสัมพันธ์ภาพทางสังคม
5. เพื่อช่วยให้สมาชิกมีการยอมรับ มีความเข้าใจในตนเองและผู้อื่นเพิ่มขึ้น
6. เพื่อช่วยให้สมาชิกร่วมกันดำเนินการกับปัญหาที่มีลักษณะอย่างเดียวกันและปัญหาที่เกิดขึ้นโดยเฉพาะในกลุ่ม
7. เพื่อช่วยให้สมาชิกร่วมกันแก้ไขปัญหาและจัดการกับสิ่งที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการตัดสินใจในเรื่องการศึกษาและอาชีพ

8. เพื่อช่วยให้สมาชิกตรวจสอบความรู้สึก ทศนคติ ค่านิยม ความคิดเกี่ยวกับตนเอง และประสบการณ์ที่เขามีอยู่

9. เพื่อช่วยให้สมาชิกได้เรียนรู้ใหม่และมีพฤติกรรมการปรับตัวตามที่ต้องการ เคลแมน (Kelman. 1963 : 399 - 432) ได้แบ่งจุดมุ่งหมายของการให้คำปรึกษาแบบกลุ่มไว้ดังนี้

1. ทำให้บุคคลไม่รู้สึกโดดเดี่ยว
2. ทำให้บุคคลรู้จักตนเองและยอมรับตนเอง
3. ช่วยให้ผู้คลุ้รู้จักปรับตัวและพัฒนาตนเอง
4. ทำให้เป็นตัวของตัวเอง และกล้าแสดงความรู้สึกที่แท้จริง
5. ทำให้เกิดความรับผิดชอบในตนเองและแก้ปัญหาของตนเอง
6. เป็นการฝึกทักษะในการสร้างความสัมพันธ์กับผู้อื่น
7. ช่วยให้ผู้คลุ้เปลี่ยนทัศนคติและพฤติกรรม
8. นำทักษะและแนวคิดที่ได้จากกลุ่มไปปรับปรุงตนเองในชีวิตประจำวัน และผ่องพรรณ เกิดพิทักษ์ (2529 : 180) ได้กล่าวถึงจุดมุ่งหมายของการให้

คำปรึกษาแบบกลุ่มไว้ดังนี้

1. เพื่อช่วยให้สมาชิกของกลุ่มแต่ละคนรู้จักและเข้าใจตนเอง
2. เพื่อช่วยให้สมาชิกของกลุ่มแต่ละคนพัฒนาการยอมรับตนเอง และรู้สึกกว่าตนเอง

มีค่า

3. เพื่อช่วยให้สมาชิกของกลุ่มแต่ละคนพัฒนาวิธีการต่าง ๆ ที่จะช่วยให้งานตามพัฒนาการของตนเป็นไปอย่างเหมาะสม

4. เพื่อช่วยให้สมาชิกของกลุ่มแต่ละคนพัฒนาแนวทางการแก้ปัญหาของตนเองและสามารถตัดสินใจแก้ปัญหาที่ประสบได้อย่างมีประสิทธิภาพ

5. เพื่อให้สมาชิกของกลุ่มแต่ละคนพัฒนาความเข้าใจเกี่ยวกับความต้องการและความรู้สึกของบุคคลอื่น ตระหนักในบทบาทและความรับผิดชอบของตนเองในการมีปฏิสัมพันธ์กับบุคคลอื่นและเรียนรู้ที่จะมีปฏิสัมพันธ์กับสมาชิกภายในกลุ่ม

6. เพื่อเสริมสร้างสัมพันธภาพระหว่างมวลสมาชิกให้มีความรักใคร่ปรองดองกัน

จากจุดมุ่งหมายของการให้คำปรึกษาแบบกลุ่มที่นักจิตวิทยาหลาย ๆ ท่านได้ให้ไว้ นั้นพอสรุปได้ว่าวัตถุประสงค์โดยทั่วไปของการให้คำปรึกษาแบบกลุ่มนั้น จัดขึ้นเพื่อช่วยเหลือให้สมาชิกหรือบุคคลที่มาเข้าร่วมกลุ่มได้สำรวจและค้นพบตนเองมีความเข้าใจในตนเองอย่างชัดเจนมากยิ่งขึ้น สามารถปรับเปลี่ยนทัศนคติ และพฤติกรรมที่มีต่อตนเองและผู้อื่นได้ ซึ่งเป็นการช่วยให้อัตมโนทัศน์ที่มีต่อตนเองของบุคคลดีขึ้นนั่นเอง การศึกษาทดลองครั้งนี้คาดว่าหลังจากเสร็จสิ้นการทดลองกลุ่มเยาวชนกระทำผิดกลุ่มตัวอย่างจะมีอัตมโนทัศน์สูงขึ้นกว่าก่อนการทดลอง

หลักพื้นฐานการให้คำปรึกษาแบบกลุ่ม

ในทฤษฎีการปรึกษาเชิงจิตวิทยาของโรเจอร์ส (กาญจนา อิ่มสำราญรัตน์. 2534 ; อ้างอิงมาจาก Roger. 1980 : 113 - 134) เน้นบุคคลเป็นศูนย์กลางโดยมีจุดมุ่งหมายให้ผู้รับการปรึกษาเกิดความรู้สึกมีคุณค่า มีการเปิดกว้างต่อประสบการณ์และเพิ่มระดับความสอดคล้องระหว่างอัตมโนทัศน์และประสบการณ์ โดยโรเจอร์มีแนวคิดพื้นฐานเกี่ยวกับบุคคลว่า

1. มนุษย์มีศักดิ์ศรีและคุณค่า โรเจอร์เชื่อว่ามนุษย์คิดและตัดสินใจด้วยตนเองและทำตามความคิดเห็นของตนเองโดยอิสระ มนุษย์มีความตระหนักรู้ในศักดิ์ศรีและคุณค่าแห่งตน มีความสามารถในการพัฒนาคุณค่าของตนตามแบบฉบับอย่างมีเหตุผล
2. มนุษย์มีแนวโน้มที่จะพัฒนาตนเอง โรเจอร์เชื่อว่ามนุษย์มีแนวโน้มที่จะพัฒนาตนเองในทุก ๆ ด้านทั้งร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคม สติปัญญา ตลอดจนกิจกรรมต่าง ๆ การพัฒนาจะเป็นไปได้อย่างดีเมื่ออยู่ในสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม มนุษย์มีแนวโน้มที่จะพัฒนาตนเองอย่างเต็มที่ตามศักยภาพของตน
3. มนุษย์เป็นคนดีน่าเชื่อถือและไว้วางใจได้ โรเจอร์เชื่อว่าพื้นฐานมนุษย์เป็นคนดี เชื่อถือไว้วางใจได้แม้ว่าบางครั้งมนุษย์อาจไม่น่าไว้วางใจ โหดร้าย หรือมีพฤติกรรมชั่วร้ายอื่น ๆ แต่พฤติกรรมเหล่านี้ไม่ใช่พื้นฐานของมนุษย์แต่เป็นผลของการปรับตัวไม่ได้
4. มนุษย์มีการรับรู้เกี่ยวกับตนเองและสิ่งแวดล้อมตามประสบการณ์ของแต่ละบุคคล โรเจอร์สเชื่อว่าการกระทำและการปรับตัวของบุคคลต่อสภาพการณ์ต่าง ๆ จะสอดคล้องกับการพิจารณาตนเองและการพิจารณาสิ่งแวดล้อมตามประสบการณ์ของเขาที่เปลี่ยนแปลงตลอดเวลาการรับรู้สิ่งต่าง ๆ จะมีอิทธิพลต่อการแสดงออกของเขา
5. มนุษย์ต้องการการเอาใจใส่และยอมรับจากผู้อื่น ความต้องการนี้เริ่มจากการที่ทารกต้องการความรัก ความเอาใจใส่จากบิดามารดาหรือผู้เลี้ยงดู เมื่อโตขึ้นก็ต้องการความรักและการยอมรับจากเพื่อน ครู หรือผู้ที่เกี่ยวข้อง

และวัชร ทรัพย์มี (2533 : 40 - 42) ได้สรุปการให้คำปรึกษาแบบยึดผู้รับการปรึกษาเป็นศูนย์กลางไว้ดังนี้

1. การพัฒนาความรู้สึกนึกคิดต่อตนเอง ทฤษฎีนี้เชื่อว่าแกนสำคัญของบุคลิกภาพคือ อัตมโนคติหรือความรู้สึกนึกคิดที่บุคคลมีต่อตนเอง (Self-Concepts) ซึ่งเกิดจากการที่บุคคลสังเกตปฏิกริยาที่ผู้อื่นมีต่อตนเองและเกิดจากประสบการณ์ที่ได้รับ อันจะก่อให้เกิดการรับรู้ว่าเป็นคนดีหรือไม่ มีความสามารถมากน้อยเพียงใด ซึ่งนับได้ว่ามีผลต่อความสำเร็จและความล้มเหลวในชีวิตของบุคคล
2. สาเหตุแห่งปัญหาหรือความทุกข์ เกิดจากอารมณ์และความรู้สึกของบุคคลอันเนื่องมาจากความไม่สอดคล้อง (Incongruence) ระหว่างความรู้สึกที่มีต่อตนเองกับสิ่งที่ตน

ประสบ จึงทำให้บุคคลรู้สึกว่าคุณได้รับการคุกคามทางด้านจิตใจก่อให้เกิดความกังวลใจว่าตนไม่มีคุณค่าตามที่ได้อาคติไว้

3. บุคคลที่ปรับตัวได้ดี คือ บุคคลที่ไม่บิดเบือนประสบการณ์ ยอมรับความจริง ความรู้สึกนึกคิดของบุคคลเปลี่ยนแปลงได้ สิ่งที่คุณให้คำปรึกษาจะต้องตระหนักคือ ช่องว่างระหว่างประสบการณ์กับความรู้สึกนึกคิดที่บุคคลมีต่อตนเอง

4. การที่จะช่วยให้ผู้รับคำปรึกษาไม่รู้สึกว่าถูกคุกคามและเสี่ยงกลวิธีป้องกันจิตใจ คือ ผู้ให้คำปรึกษาจะต้องสร้างสัมพันธภาพกับผู้รับคำปรึกษาเพื่อให้ผู้รับคำปรึกษาไม่เคร่งเครียด คลายความรู้สึกถูกคุกคามด้านจิตใจ กล่าวพิจารณาตนเองและสภาพการณ์ต่าง ๆ อย่างถูกต้องต่อความเป็นจริง เปิดรับประสบการณ์ต่าง ๆ โดยผู้ให้คำปรึกษาจะต้องมีความจริงใจ ยอมรับผู้รับคำปรึกษาโดยปราศจากเงื่อนไข มีเมตตาพร้อมที่จะให้ความช่วยเหลือผู้รับคำปรึกษาและผู้ให้คำปรึกษาจะต้องพยายามเข้าใจผู้รับคำปรึกษาทั้งเนื้อหาและสีหน้าท่าทางที่ผู้รับคำปรึกษาแสดงออก

5. ผู้ที่เหมาะสมจะรับการให้คำปรึกษาและผู้รับคำปรึกษาเป็นศูนย์กลางควรมีลักษณะดังนี้ คือ มีความเครียดทางอารมณ์ มีโอกาสได้พบผู้ให้คำปรึกษาอย่างสม่ำเสมอ สามารถระบายความรู้สึกขัดแย้ง ด้านจิตใจ หรือคับข้องใจ ด้วยคำพูด และสีหน้าท่าทาง มีระดับสติปัญญาไม่ต่ำกว่าระดับปานกลาง สามารถใช้ความคิดในการแก้ปัญหาหรือการปรับตัวได้

การทดลองเพื่อพัฒนาอัตมโนทัศน์ในกลุ่มเยาวชนกระทำผิดครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ยึดหลักการให้คำปรึกษาตามแนวของโรเจอร์สโดยการยึดผู้รับคำปรึกษาเป็นศูนย์กลางเพื่อให้ผู้รับคำปรึกษาได้ตระหนักในความรู้สึกต่อตนเองในทุก ๆ ด้าน พร้อมทั้งยอมรับตนเองตามที่เป็นและตั้งใจที่จะพัฒนาตนเองตามศักยภาพที่มีอยู่ภายในบุคคล มองเห็นตนเองทั้งด้านบวกด้านลบ และยอมรับการพัฒนาตนเองด้วยตนเองโดยใช้บรรยากาศของกลุ่มเป็นสื่ออำนวยความสะดวกและเชื่อว่าเมื่อสิ้นสุดการทดลองเยาวชนกระทำผิดกลุ่มทดลองจะมีการพัฒนาความรู้สึกต่อตนเองในทางบวกหรืออัตมโนทัศน์ที่ดีได้

การจัดกลุ่มให้คำปรึกษา

การจัดกลุ่มเพื่อให้คำปรึกษาทางจิตวิทยานั้น ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าและรวบรวมขั้นตอนในการจัดกลุ่มมานำเสนอดังนี้

1. การคัดเลือกสมาชิก

การคัดเลือกสมาชิกเข้ากลุ่มให้คำปรึกษาเป็นสิ่งที่ผู้ให้คำปรึกษาต้องตัดสินใจ โดย โอลเซน (Ohlsen. 1988 : 39 - 42) ได้เสนอว่า สิ่งควรนำมาพิจารณา ได้แก่ อายุ ความสามารถทางสติปัญญา เพศ และลักษณะของปัญหา ในเรื่องของอายุส่วนมากมักเลือกสมาชิกกลุ่มที่มีอายุอยู่ในระดับเดียวกันเพื่อให้สมาชิกมีความสบายใจในการสร้างสัมพันธภาพ

ภายในกลุ่ม และโอลเซน (Trotsky. 1989 ; อ้างอิงมาจาก Olhson. n.d.) ยังได้แสดงความเห็นว่า วุฒิสภาทางสังคมจะมีความสำคัญมากกว่าอายุตามปฏิทิน และระดับความสามารถทางสติปัญญานั้นไม่ควรแตกต่างกันมากเพื่อจะได้ไม่มีปัญหาในการสื่อความหมาย สมาชิกที่มีความสามารถน้อยกว่าจะถูกข่มโดยสมาชิกที่มีความสามารถมากกว่า การเลือกเพศของสมาชิกกลุ่มให้คำปรึกษานั้นขึ้นอยู่กับลักษณะของปัญหามากกว่า บางกลุ่มเมื่อจัดสมาชิกเพศเดียวกัน อาจจะมีผลดีมากกว่าเนื่องจากเด็กผู้หญิงจะบรรลุนิติภาวะเร็วกว่าเด็กผู้ชาย กินด์ (จิราภรณ์ อารยะรังสฤษฎ์. 2539 : 44 ; อ้างอิงมาจาก Gindt. n.d.) กล่าวว่าในกลุ่มเด็กก่อนวัยรุ่น ควรจัดสมาชิกเพศเดียวกันเพราะในวัยนี้เด็กกำลังแสวงหาเอกลักษณ์ของความเป็นหญิงและเป็นชาย ส่วนสมาชิกกลุ่มวัยรุ่นและผู้ใหญ่มักจะจัดมีทั้งหญิงและชายในกลุ่มเดียวกัน แต่มีบางกลุ่มที่จัดเป็นเพศเดียวกัน ซึ่งเป็นกลุ่มที่จัดตั้งขึ้นเฉพาะกรณี เช่น กลุ่มของผู้ถูกคุมขัง กลุ่มชายติดยาเสพติด และกลุ่มหญิงตั้งครรภ์นอกสมรส เป็นต้น

ส่วนลักษณะของปัญหานั้น พบว่า สมาชิกที่มีปัญหาคลายคลึงกันช่วยให้สมาชิกมีแรงจูงใจที่จะช่วยเหลือซึ่งกันและกัน แต่สมาชิกต้องตระหนักในความแตกต่างในสาเหตุของปัญหา ซึ่งจะได้รับประโยชน์ในการนำไปใช้ และทรอทเซอร์ (Trotsky. 1989 : 378) ได้กล่าวว่า ความสมัครใจของสมาชิกในการเข้ากลุ่มก็เป็นสิ่งสำคัญ โดยเสนอแนวทาง 2 ประการคือ 1) เลือกสมาชิกที่สมัครใจ และ 2) สมาชิกที่ผู้ให้คำปรึกษารู้สึกว่ากระบวนการกลุ่มสามารถให้ความช่วยเหลือเขาได้

2. ขนาดของกลุ่ม

ทรอทเซอร์ (Trotsky. 1989 : 379) กล่าวว่า ไม่มีตัวเลขที่แน่นอนในการกำหนดจำนวนสมาชิกกลุ่ม ส่วนเฮนเซนและคนอื่น ๆ (จิราภรณ์ อารยะรังสฤษฎ์. 2539 ; อ้างอิงมาจาก Hansen and others. 1980) เสนอว่า ส่วนใหญ่กลุ่มให้คำปรึกษาควรมีสมาชิกประมาณ 7 - 8 คน และมีขอบเขตระหว่าง 5 - 10 คน สำหรับวัยรุ่นและผู้ใหญ่จำนวนสมาชิก 6 - 10 คน จะสามารถดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพโดยผู้นำกลุ่ม 1 คน และคณเพชร์ ฉัตรศุภกุล (2530 : 102) สรุปว่า สมาชิกโดยทั่วไปพบว่ายู่ระหว่าง 6 - 15 คน และกลุ่มสำหรับเด็กควรมีสมาชิกประมาณ 4 - 6 คน การกำหนดขนาดหรือจำนวนสมาชิกกลุ่มให้คำปรึกษาควรมีความยืดหยุ่นไปตามความเหมาะสมของการจัดกลุ่มโดยพิจารณาจาก อายุสมาชิก ชนิดของกลุ่มวัตถุประสงค์ในการจัดกลุ่มประสบการณ์ของผู้ให้คำปรึกษา และประโยชน์ที่สมาชิกจะได้รับ

3. ระยะเวลาในการจัดกลุ่ม

คณเพชร์ ฉัตรศุภกุล (2530 : 105) มีความเห็นว่าการให้คำปรึกษาแบบกลุ่ม ควรจัดให้มีสัปดาห์ละ 2 ครั้ง ๆ ละไม่ควรต่ำกว่า 1 ชั่วโมง แต่ไม่ควรเกิน 2 ชั่วโมง และกำหนดจำนวนครั้งไว้ประมาณ 6 - 7 ครั้ง ซึ่งถือเป็นกลุ่มที่ใช้ระยะเวลาสั้น ๆ ส่วนทรอทเซอร์

(Trotzer. 1989 : 381) กล่าวว่า ระยะเวลาที่นิยมใช้สำหรับการให้คำปรึกษาแบบกลุ่มคือ 1 ชั่วโมงและ 1 ชั่วโมง - 2 ชั่วโมง และมาห์เลอร์ (Mahler. 1969 : 57) เสนอว่า การให้คำปรึกษาแบบกลุ่มควรจัดอย่างน้อยสัปดาห์ละ 1 ครั้ง และจำนวนต่ำสุดในการจัดกลุ่มคือ 10 ครั้ง แต่อาจยืดหยุ่นได้ตามความต้องการ สำหรับกลุ่มวัยรุ่นคอเรย์ (Corey. 1985 : 70) แนะนำว่า สำหรับสมาชิกเด็กและวัยรุ่นควรจัดกลุ่มมากกว่า 1 ครั้งต่อสัปดาห์ และใช้เวลาไม่เกิน 2 ชั่วโมง ส่วนนักศึกษาในระดับอุดมศึกษาควรใช้เวลาในการจัดกลุ่มครั้งละ 1 - 2 ชั่วโมง ตลอดภาคการศึกษา

4. การจัดสถานที่

จิราภรณ์ อารยะรังษฤษฎ์ (2539 : 52) สรุปว่า การจัดสภาพแวดล้อมให้มีความเหมาะสมต่อการจัดกลุ่มนั้น สิ่งสำคัญที่สุดที่ควรคำนึงถึงคือ ความเป็นส่วนตัวเพื่อส่งเสริมการมีปฏิสัมพันธ์ของสมาชิกและเปิดโอกาสให้สมาชิกได้แสดงออกอย่างเต็มที่ รู้สึกเป็นอิสระ ปราศจากการรบกวน สำหรับการจัดตำแหน่งที่นั่งนั้นมักจะจัดเป็นรูปวงกลมเพื่อให้สมาชิกได้มองเห็นกันอย่างทั่วถึง และพื้นห้องควรสะอาดเพื่อว่าในบางครั้งสามารถนั่งบนพื้นได้

การจัดกลุ่มให้คำปรึกษานั้น สามารถสรุปได้ว่า สิ่งที่ต้องคำนึงถึงในการเลือกสมาชิก ได้แก่ อายุ เพศ ความสามารถทางสติปัญญาและลักษณะของปัญหา ทั้งนี้ผู้ให้คำปรึกษาจะเป็นผู้พิจารณาตามความเหมาะสม ส่วนเรื่องระยะเวลาและขนาดของกลุ่มนั้น การจัดกลุ่มให้คำปรึกษาในสมาชิกวัยรุ่นอาจมีจำนวนสมาชิกได้ระหว่าง 6 - 15 คน จัดกลุ่มได้นานครั้งละ 1 - 2 ชั่วโมง จัดได้มากกว่า 1 ครั้งต่อสัปดาห์ และควรจัดอย่างต่ำ 10 ครั้งขึ้นไป หรืออาจยืดหยุ่นได้ตามความเหมาะสมหรือความต้องการของผู้ให้คำปรึกษา

ขั้นตอนการให้คำปรึกษาแบบกลุ่ม

เมื่อผู้ให้คำปรึกษาเลือกสมาชิกและจัดตั้งกลุ่มได้แล้วจะต้องกำหนดกระบวนการและขั้นตอนของกลุ่มให้เหมาะสมเพื่อเป็นแนวทางในการให้คำปรึกษาแบบกลุ่มและสามารถบรรลุเป้าหมายของกลุ่มได้ ทรอตเซอร์ (จิราภรณ์ อารยะรังษฤษฎ์. 2539 : 55 - 21 ; อ้างอิงมาจาก Trotzer. 1989 : 108 - 126) แบ่งขั้นตอนของกระบวนการกลุ่มได้ 5 ขั้นตอนคือ

1. ขั้นสร้างความมั่นคงปลอดภัยภายในกลุ่ม (The Security Stage)
2. ขั้นการยอมรับกลุ่ม (The Acceptance Stage)
3. ขั้นสร้างความรับผิดชอบ (The Responsibility Stage)
4. ขั้นดำเนินการ (The Work Stage)
5. ขั้นยุติกลุ่ม (The Closing Stage)

ขั้นตอนทั้ง 5 ขั้นตอนมีรายละเอียดพอสรุปได้ดังนี้ คอร์เลย์ และทรอทเซอร์ (จิราภรณ์ อารยะรังษฤษฎ์. 2539 ; อ้างอิงมาจาก Corey. 1985 : 85 - 88 and Trotzer. 1989 : 105 - 126)

ขั้นสร้างความมั่นคงปลอดภัยภายในกลุ่ม มีจุดมุ่งหมายและโครงสร้างของกลุ่มเพื่อสร้างบรรยากาศของความคุ้นเคยกันระหว่างสมาชิกด้วยกันและกับผู้นำกลุ่ม เนื่องจากในขั้นเริ่มต้นสมาชิกจะมีความวิตกกังวล ลังเล ไม่แน่ใจในบทบาทและหน้าที่ของตนเองที่มีต่อกลุ่ม ขั้นนี้จึงจำเป็นต้องมีการพัฒนาความไว้วางใจ การกำหนดกฎเกณฑ์พื้นฐานในการเข้ากลุ่ม เพื่อให้สมาชิกเกิดความสบายใจและมีความเชื่อมั่นต่อกลุ่มว่ากลุ่มเป็นสถานที่ที่มีความปลอดภัยที่จะช่วยให้สมาชิกสามารถเปิดเผยตนเองได้อย่างเต็มที่โดยปราศจากการคุกคามทางด้านจิตใจ เมื่อสมาชิกเริ่มผ่อนคลายความวิตกกังวลต่าง ๆ จากการเข้ากลุ่ม การยอมรับในสถานการณ์ของกลุ่มก็จะมีมากขึ้น

ขั้นการยอมรับกลุ่ม ขั้นนี้สมาชิกจะยอมรับโครงสร้างของกลุ่มและบทบาทของผู้นำกลุ่ม รวมทั้งการยอมรับตนเองและยอมรับผู้อื่นด้วย การยอมรับนี้จะทำให้รู้สึกว่าคุณค่ามีความเชื่อมั่นในตนเองและกล้าที่จะเผชิญกับปัญหาต่าง ๆ สมาชิกกล้าเปิดเผยปัญหาของตนเองมากขึ้น ขณะเดียวกันการยอมรับตนเองก็ทำให้สมาชิกรู้สึกว่าคุณค่าได้รับการยอมรับและนับถือว่าเป็นบุคคลที่มีคุณค่าและมีความสำคัญ

ขั้นสร้างความรับผิดชอบ เป็นการพัฒนาสมาชิกกลุ่มต่อเนื่องจากการยอมรับกลุ่มมาสู่การมีความรับผิดชอบต่อตนเอง สนับสนุนให้สมาชิกก้าวไปสู่การกระทำเพื่อการแก้ปัญหาโดยการรวมการยอมรับตนเองและการรับผิดชอบต่อตนเองเข้าด้วยกัน ขั้นตอนการสร้างควมรับผิดชอบมีลักษณะที่สำคัญคือ การประเมินตนเองของสมาชิกกลุ่มและความสำนึกกว่าปัญหาที่เกิดขึ้นเป็นส่วนหนึ่งของตัวเขาและเขาจะต้องรับผิดชอบต่อตนเองในการแก้ไขปัญหา

ขั้นดำเนินการ ประกอบด้วยการแก้ไขปัญหา การระดมทรัพยากรภายในกลุ่ม การทดสอบตามสภาพความเป็นจริง โดยผู้นำกลุ่มจะต้องมีบทบาทเป็นผู้เอื้ออำนวยและสร้างบรรยากาศของกลุ่มให้มีการเสนอแนะแนวทางในการแก้ไขปัญหา นอกจากนั้นผู้นำกลุ่มจะต้องมีบทบาทเป็นผู้เชี่ยวชาญโดยใช้ความสามารถและความชำนาญในการตรวจสอบผลที่เกิดขึ้นตามมาของแนวทางในการแก้ปัญหาซึ่งจะช่วยให้สมาชิกมีการตัดสินใจอย่างเหมาะสมในการเลือกแนวทางที่ใช้ในการเปลี่ยนแปลงแก้ไข

ขั้นยุติกลุ่ม มีลักษณะสำคัญคือ การให้ความสนับสนุนสมาชิกให้สามารถแก้ปัญหาภายในกลุ่มและนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงแก้ไขการดำเนินชีวิตของเขาภายนอกกลุ่ม การกล่าวถึงงานที่ยังค้างใจ การเห็นพ้องและการรับรองในความองงามของสมาชิกกลุ่ม การกล่าวอำลา และการติดตามผล เมื่อสมาชิกกลุ่มสามารถแก้ไขปัญหาของตนเองได้และเรียนรู้วิธีการที่จะนำไปใช้ก็เป็นการแสดงว่ากลุ่มได้พัฒนาถึงจุดมุ่งหมายและสมควรจะยุติกลุ่มได้แล้ว

อย่างไรก็ตาม ขั้นตอนต่าง ๆ ของกระบวนการกลุ่มมิได้แยกจากกันโดยเด็ดขาด อาจมีความซ้ำซ้อนกันมากกว่า 1 ขั้นตอนในขณะเดียวกันก็ได้ และการเคลื่อนไหวเพื่อการพัฒนาของกลุ่มอาจจะย้อนกลับไปสู่ขั้นตอนต้น ๆ ได้ตลอดเวลา ก่อนที่กลุ่มจะพัฒนาไปสู่ขั้นตอนต่อไป ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับผู้นำกลุ่ม สมาชิกกลุ่ม ความรับผิดชอบร่วมกันภายในกลุ่มและปัจจัยพื้นฐานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการกลุ่ม

ทองเรียน อมรัชกุล (2520 : 113 - 120) ได้สรุปขั้นตอนในการให้คำปรึกษาแบบกลุ่มว่ามักจะดำเนินเป็นขั้นต่าง ๆ 4 ขั้นตอนดังนี้

1. ขั้นเริ่มการให้คำปรึกษา (The Involvement Stage) ในระยะนี้ผู้ให้คำปรึกษาจะดำเนินการในเรื่อง การทำความเข้าใจเกี่ยวกับจุดมุ่งหมายของการให้คำปรึกษาแบบกลุ่ม ทำความรู้จักคุ้นเคยกัน สร้างความไว้วางใจกันและเริ่มอภิปราย แสดงความรู้สึกนึกคิด สมาชิกจะมองเห็นปัญหาของกลุ่มเป็นเรื่องสำคัญ ผู้ให้คำปรึกษาจะต้องทำหน้าที่เป็นผู้นำกลุ่มให้กลุ่มได้พิจารณาถึงความรู้สึก ความคิด และความเชื่อของสมาชิกที่มีต่อสิ่งที่อภิปรายกันมากกว่า เนื้อหาสาระที่เป็นประเด็นของการอภิปรายเทคนิคที่ผู้ให้คำปรึกษาใช้ในขั้นเริ่มให้คำปรึกษา ได้แก่ เทคนิคการเขียนในการ์ด (Card - Writing Techniques) และการให้สมาชิกได้เล่าถึงความรู้สึกที่ตนมีต่อเรื่องใดเรื่องหนึ่ง

2. ขั้นเปลี่ยนแปลง (The Transition Stage) เป็นขั้นที่สมาชิกสร้างความไว้วางใจซึ่งกันและกัน มีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ มีความรู้สึกร่วมกัน มีการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน อาจมีความตึงเครียด ความวิตกกังวลเกิดขึ้นในขั้นนี้ ซึ่งผู้ให้คำปรึกษาควรจะทำให้บุคคลในกลุ่มได้เห็นคุณค่าของการเปิดเผยตนเอง และทำให้สมาชิกในกลุ่มรับผิดชอบต่อพฤติกรรมของตนเอง และทำให้สมาชิกรู้จักตนเองอย่างแท้จริง

3. ขั้นปฏิบัติการ (Working Stage) ขั้นนี้จะเปิดโอกาสให้สมาชิกได้หาทางเลือกต่าง ๆ เพื่อการแก้ปัญหาโดยปกติแล้วเมื่อมาถึงขั้นนี้สมาชิกจะพร้อมที่จะนำเอาปัญหาที่ตนกำลังเผชิญอยู่มาอภิปรายหรือพูดคุยกัน พร้อมทั้งจะเผชิญกับปัญหาตามความเป็นจริง พร้อมทั้งจะเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมเป็นการกระทำแล้วลงมือปฏิบัติจริง ๆ ผู้ให้คำปรึกษายอมรับและแสดงความเคารพนับถือในแนวความคิดและค่านิยมที่แตกต่างกันจะช่วยให้สมาชิกพิจารณาทางเลือกเกี่ยวกับตนเองได้ดีที่สุด

4. ขั้นยุติการให้คำปรึกษา (The Ending Stage) ขั้นนี้จะเป็นขั้นที่สมาชิกยอมรับตนเอง และแต่ละคนจะมีการป้องกันตนเองน้อยลง ผู้ให้คำปรึกษาและสมาชิกจะคิดในสิ่งที่จะนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน โดยผู้ให้คำปรึกษาจะให้การเสริมแรงเพื่อย้ำให้สมาชิกได้เกิดการหยั่งเห็นพฤติกรรมของตนเองในแนวใหม่สนับสนุนให้บุคคลได้ปฏิบัติการในการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของตนตัดสินใจที่จะเผชิญปัญหาและทำตนให้เป็นผู้มีคุณค่าและประสิทธิภาพ รวมทั้งการนำเอาประสบการณ์จากกลุ่มไปใช้เพื่อพัฒนาความสัมพันธ์กับคนอื่นด้วย

จากเอกสารดังกล่าวสรุปได้ว่า การให้คำปรึกษาแบบกลุ่มจะต้องดำเนินการไปตามขั้นตอนโดยลำดับ ขั้นตอนเหล่านี้ถือว่าเป็นพัฒนาการของกลุ่มที่จะดำเนินไปตามธรรมชาติของกลุ่ม โดยจะเริ่มจากขั้น เริ่มการให้คำปรึกษา ขั้นการเปลี่ยนแปลง ขั้นปฏิบัติการ และขั้น ยุติการให้คำปรึกษา ซึ่งเป็นขั้นที่สมาชิกทุกคนพอใจและสามารถแก้ปัญหาของตนเองได้ การยุติกลุ่มจะขึ้นอยู่กับความพอใจของสมาชิกในกลุ่ม

พลังในการให้คำปรึกษาแบบกลุ่ม

การให้คำปรึกษาแบบกลุ่มผู้ให้คำปรึกษาต้องรู้ เข้าใจ และยอมรับที่จะนำพลังต่าง ๆ มาใช้ในการดำเนินการให้คำปรึกษาและช่วยให้สมาชิกกลุ่มสามารถนำพลังเหล่านั้นมาใช้ด้วย คมเพชร ฉัตรศุภกุล (2530 : 103 - 104) กล่าวสรุปพลังในการให้คำปรึกษาแบบกลุ่มไว้ดังนี้

1. ข้อผูกพัน (Commitment) บุคคลที่จะได้รับประโยชน์จากการให้คำปรึกษาแบบกลุ่มจะต้องรับรู้และยอมรับว่ามีความต้องการที่จะรับคำปรึกษาและจะพูดถึงปัญหาของตนเอง จะแก้ไขและเปลี่ยนพฤติกรรมเมื่อรับคำปรึกษาจากกลุ่มแล้ว
2. ความรับผิดชอบ (Responsibility) สมาชิกที่มีปัญหาทั้งหลายจะต้องพยายามเพิ่มความรับผิดชอบสำหรับตนเองและเพื่อการแก้ไขปัญหากลุ่ม นอกจากนี้จะต้องเพิ่มโอกาสให้เกิดความเจริญงอกงามภายในกลุ่มที่รับคำปรึกษา
3. การยอมรับ (Acceptance) การให้คำปรึกษาแบบกลุ่มจะได้ผลดีก็ต่อเมื่อสมาชิกให้การยอมรับตนเอง ซึ่งจะเป็นผลให้แต่ละบุคคลเกิดการเคารพนับถือตนเองและมีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของเขาด้วย
4. ความดึงดูดใจ (Attractiveness) ถ้าหากกลุ่มเป็นที่ดึงดูดใจของสมาชิกในกลุ่มมากเท่าใดก็ยิ่งจะทำให้การให้คำปรึกษาแบบกลุ่มที่มีอิทธิพลต่อสมาชิกในกลุ่มเพิ่มขึ้น
5. ความรู้สึกเป็นเจ้าของ (Belonging) สมาชิกทั้งประเภทที่จะต้องมีการเปลี่ยนแปลงตนเองและบุคคลที่จะต้องมีอิทธิพลในกลุ่มเพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงนั้นจะต้องมีความรู้สึกอย่างรุนแรงต่อความรู้สึกเป็นเจ้าของกลุ่ม ซึ่งจะทำให้เป็นผลดีต่อการช่วยเหลือกลุ่ม
6. ความปลอดภัย (Security) เมื่อสมาชิกมีความรู้สึกปลอดภัยอย่างมีเหตุผล ในขณะที่อยู่ในกลุ่มเขาจะมีความเป็นตัวของตัวเอง มีการอภิปรายปัญหาที่เกิดขึ้นกับตัวเขา มีการยอมรับความคิดของบุคคลอื่นที่แสดงต่อตัวเราและสามารถแสดงความรู้สึกของตนเองต่อบุคคลอื่น
7. ความเครียด (Tension) การมีความเครียดและความไม่พึงพอใจที่อยู่ในระดับพอเหมาะจะเป็นแรงจูงใจที่จะเปลี่ยนแปลงสิ่งต่าง ๆ ได้อย่างสำเร็จ
8. ปทัสถานของกลุ่ม (Group Norms) สมาชิกย่อมต้องการจะได้รับความช่วยเหลือ และไม่ต้องการจะให้บุคคลอื่นมองเขาไปในแง่ของบุคคลที่แตกต่างไปจากสมาชิกคนอื่น ๆ ในกลุ่มที่รับคำปรึกษาร่วมกัน

พลังในการให้คำปรึกษาแบบกลุ่มที่ผู้ให้คำปรึกษาจะต้องรู้ เข้าใจ ยอมรับ และต้องพยายามที่นำเอาพลังต่าง ๆ มาใช้ตลอดจนให้สมาชิกภายในกลุ่มใช้พลังงานเหล่านี้ด้วย พอสรุปได้ดังนี้ (1) ข้อผูกพัน (2) ความรับผิดชอบ (3) การยอมรับ (4) ความตั้งใจ (5) ความรู้สึกเป็นเจ้าของ (6) ความปลอดภัย (7) ความเครียด และ (8) ปทัสถานของกลุ่ม

บทบาทของผู้นำกลุ่ม

ไคเออร์ และเวอร์น (พยอม วงศ์พรหม. 2536 ; อ้างอิงมาจาก Dyer and Vrien. 1975 : 142 - 175) กล่าวถึง บทบาทหน้าที่ของผู้นำกลุ่มในการให้คำปรึกษาไว้ดังนี้

1. ผู้นำควรบ่งชี้เกี่ยวกับความรู้สึก ความคิด การกระทำและเนื้อหาสาระที่สมาชิกแต่ละคนได้อภิปรายแล้วสะท้อนกลับให้เจ้าตัวได้เข้าใจ และให้สมาชิกคนอื่น ๆ ในกลุ่มได้เข้าใจตรงกัน
2. ผู้นำควรสรุปและทบทวนส่วนสำคัญเพื่อให้เจ้าของปัญหาและสมาชิกคนอื่น ๆ ได้เข้าใจเรื่องราวโดยตลอด รวมทั้งให้ทราบถึงความก้าวหน้าของกลุ่ม การสรุปและทบทวนจะมาเป็นระยะ ๆ และกระทำในตอนสุดท้ายที่จะยุติการให้คำปรึกษาของสมาชิกคนใดคนหนึ่งด้วย
3. ผู้นำควรตีความหมายพฤติกรรมต่าง ๆ ที่สมาชิกแสดงออกทั้งที่เป็นคำพูดและไม่ใช้คำพูด แต่ต้องระมัดระวังเพราะถ้าสมาชิกยังมีจิตใจไม่พร้อมที่จะฟังอาจทำให้เกิดความรู้สึกไม่ปลอดภัยได้
4. ผู้นำควรให้ข้อมูลที่คิดว่าเป็นประโยชน์แก่กลุ่มและให้ข้อมูลเมื่อสังเกตว่ากลุ่มรับรู้ข้อเท็จจริงบางอย่างคลาดเคลื่อนไปจากความเป็นจริง แต่ต้องพิจารณาด้วยว่าควรจะให้เวลาใดจึงจะเหมาะสม
5. ผู้นำควรจะเริ่มในการดำเนินงาน ซึ่งกระทำได้ตลอดกระบวนการของการให้คำปรึกษาแบบกลุ่ม เช่น อาจเริ่มเพื่อให้สมาชิกพูดเมื่อเจียบ ริเริ่มให้กลุ่มร่วมกันกำหนดเป้าหมายให้สมาชิกบางคนได้แสดงความคิดเห็น และให้กลุ่มได้พูดถึงปัญหาของสมาชิกคนใดคนหนึ่งในกลุ่ม เป็นต้น
6. ผู้นำควรกระตุ้น สนับสนุน และให้ความมั่นใจแก่สมาชิกโดยกระตุ้นให้สมาชิกได้พูดถึงปัญหาของเขา และนอกจากนั้นก็พยายามสนับสนุนให้กำลังใจเพื่อให้สมาชิกเกิดความมั่นใจที่จะพูดถึงปัญหาของเขาต่อไป
7. ผู้นำควรมีวิธีขัดขวางกลุ่มอย่างเหมาะสมและพฤติกรรมของสมาชิกในกลุ่มที่ควรจะขัดขวางคือ
 - 7.1 เมื่อสมาชิกพูดแทนกัน ผู้นำจะขัดขวางเพื่อให้เจ้าตัวพูดเอง
 - 7.2 เมื่อมีการพูดเน้นถึงบุคคลภายนอกกลุ่ม สถานการณ์ภายนอกกลุ่มหรือเหตุการณ์ในอดีตมากเกินไป
 - 7.3 เมื่อสมาชิกพูดเกริ่นเชิงออกตัวเพื่อเรียกร้องความเห็นใจจากกลุ่ม

7.4 เมื่อสมาชิกในกลุ่มเจียบหรือสมาชิกคนหนึ่งคนใดไม่ยอมพูดโดยอ้างว่าการพูดของเขาจะมีผลกระทบกระเทือนต่อเพื่อน

7.5 เมื่อสมาชิกแสดงออกว่าไม่รับผิดชอบที่จะช่วยตนเอง บัดปัญหา เช่น บอกว่า “ไม่เป็นไรหรอกแล้วจะดีเอง”

8. ผู้นำควรให้สมาชิกตั้งเป้าหมายทุกครั้งที่มีอภิปรายปัญหาของสมาชิกคนต่อไป ผู้นำจะช่วยสมาชิกที่เป็นเจ้าของปัญหาตั้งเป้าหมายในการพัฒนาปรับปรุงตนเองให้เรียบร้อยก่อน ซึ่งการตั้งเป้าหมายนี้จะมีการระบุว่าจะเริ่มปรับปรุงตนเมื่อไร ที่ไหน และกระทำอย่างไร

9. ผู้นำควรช่วยให้มีการยุติการอภิปรายกลุ่มอย่างเหมาะสมทั้งการยุติเมื่อจบการอภิปรายปัญหาของสมาชิกคนหนึ่งคนที่แน่ใจว่าเขาบรรลุเป้าหมายของเขาแล้ว และการยุติการปิดอภิปรายกลุ่มในแต่ละครั้งด้วย ซึ่งผู้นำจะทำได้โดยสรุปผลของการประชุมให้สมาชิกทราบและกำหนดการนัดหมายครั้งต่อไป

จากเอกสารที่กล่าวมาสรุปได้ว่า ผู้ให้คำปรึกษาในฐานะผู้นำกลุ่มจะมีบทบาทที่สำคัญในการเอื้ออำนวยความสะดวกให้เกิดการเปลี่ยนแปลงขึ้นภายในกลุ่ม เช่น ริเริ่มให้กลุ่มร่วมกันกำหนดเป้าหมาย เป็นผู้ทำความเข้าใจและส่งเสริมความมั่นใจ การตีความหมายพฤติกรรมต่าง ๆ การให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ ตลอดจนเป็นผู้ยุติการให้คำปรึกษาโดยการสรุปความเป็นต้น ทั้งนี้เพื่อจะให้กลุ่มและสมาชิกแต่ละคนได้บรรลุเป้าหมายที่วางไว้

บทบาทสมาชิก

ผู้นำกลุ่มจะต้องชี้แจงให้สมาชิกได้ทราบถึงบทบาทของตนเอง ดังที่เนลสัน (พยอมวงศ์พรหม, 2536 ; อ้างอิงมาจาก Nelson, 1973 : 80 - 81) ได้กล่าวสรุปเกี่ยวกับบทบาทของสมาชิกที่เข้ารับการให้คำปรึกษาแบบกลุ่มไว้ว่า

1. ฟังอย่างตั้งใจโดยแสดงออกให้ผู้พูดเห็นว่าสนใจและตั้งใจฟังโดยตลอด ขณะที่ฟังพยายามจับความหมายให้ถูกต้องและควรให้ความสนใจในน้ำเสียง สีหน้าท่าทางของผู้พูดด้วย เพื่อจะได้เข้าใจในความรู้สึกของผู้พูด สมาชิกไม่ควรเตรียมตัวโต้ตอบในขณะที่ฟังเพราะจะทำให้ไม่มีสมาธิในการฟัง

2. ส่งเสริมให้สมาชิกคนอื่น ๆ ได้พูด ได้แสดงออกมาทุกสิ่งทุกอย่างที่เขาต้องการ จะไม่มีการตัดสินว่าถูกหรือผิด ดีหรือไม่ดีอย่างไร แต่จะเน้นว่าการแสดงออกนั้นมีอะไรเป็นสาเหตุ ตัวเองพอใจหรือไม่ ถ้าไม่พอใจกลุ่มจะช่วยให้ข้อคิดในการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงต่อไป

3. สมาชิกควรให้ความสนใจเมื่อกำลังได้พูดถึงปัญหาของสมาชิกคนหนึ่งคนใดคนหนึ่ง เพื่อจะได้ร่วมกันช่วยให้สมาชิกเกิดความเข้าใจตนเอง เข้าใจปัญหาและพบแนวทางในการแก้ไขปัญหา

4. ควรให้ความสนใจเป็นพิเศษเกี่ยวกับความรู้สึกในกลุ่มเพราะบุคคลมักจะไม่เข้าใจตนเองจนกว่าจะได้พูดถึงความรู้สึกของตนเองที่มีต่อปัญหาที่เกิดขึ้นนั้น

5. ควรกล่าวอ้างยืนยันให้ผู้ที่มีความขัดแย้งในตัวเองได้เข้าใจในตนเองดีขึ้น
6. ควรให้ข้อคิดเห็นแก่ผู้ที่กำลังวางแผนปรับปรุงหรือเปลี่ยนแปลงตนเอง
7. ควรให้ข้อมูลย้อนกลับเพื่อให้บุคคลได้ทราบถึงส่วนดีและส่วนที่บกพร่องของตนเอง ถ้าเป็นการให้ข้อมูลส่วนที่บกพร่องควรจะพิจารณาก่อนว่าส่วนบกพร่องนั้นเขาสามารถปรับปรุงแก้ไขได้ในปัจจุบัน และพิจารณาต่อไปด้วยว่าเขามีจิตใจพร้อมที่จะรับฟังข้อบกพร่องของเขาหรือยังสำหรับวิธีการในการให้ข้อมูลนั้นควรใช้การสื่อสารที่ช่วยให้เกิดความเข้าใจตรงกันทั้งผู้ให้ข้อมูลและผู้รับข้อมูล
8. ควรรักษาความลับของสมาชิกในกลุ่ม สิ่งใดก็ตามที่ได้อภิปรายกันในกลุ่มให้สมาชิกทุกคนถือว่าเป็นความลับไม่ควรนำไปพูดนอกกลุ่ม

จากเอกสารดังกล่าว จะเห็นได้ว่าสมาชิกมิได้มีบทบาทแต่เพียงการรับคำปรึกษาเพื่อให้เกิดความเข้าใจตนเองและปัญหาของตนเองตลอดจนทราบถึงวิธีแก้ไขและปรับปรุงตนเองเท่านั้น แต่สมาชิกยังมีบทบาทเป็นผู้ให้คำปรึกษาต่อสมาชิกคนอื่นในกลุ่มด้วย กล่าวคือจะต้องรับฟังอย่าง ตั้งใจ และให้ความสนใจเมื่อกลุ่มพูดถึงปัญหาของสมาชิกคนอื่น สนใจความรู้สึกผู้อื่น และให้ข้อคิดเห็นแก่กันและกัน ส่งเสริมให้สมาชิกคนอื่นได้แสดงออกเพื่อให้เกิดความเข้าใจปัญหาและพบแนวทางในการแก้ปัญหาตลอดจนบรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้

ประโยชน์และคุณค่าของการให้คำปรึกษา

กาซดา (Gazda. 1971 : 44 - 45) ได้กล่าวถึงประโยชน์และคุณค่าของการให้คำปรึกษาแบบกลุ่มไว้ดังนี้

1. สมาชิกในกลุ่มได้พบว่า เขามีได้้อยู่อย่างโดดเดี่ยวหรือแปลกไปจากคนอื่นแต่ยังมีบุคคลอื่นที่มีปัญหาล้ายคลึงกันกับปัญหาของตน
2. ผลจากการที่กลุ่มให้ความยอมรับ ให้รางวัลและให้กำลังใจแก่สมาชิกจะเป็นสิ่งกระตุ้นให้สมาชิกในกลุ่มยอมรับที่จะเผชิญหน้ากับปัญหาและแก้ไขปัญหามาของเขา
3. สภาพของกลุ่มเปรียบเสมือนสังคมเล็ก ๆ ของชีวิตจริง เป็นที่ซึ่งทำให้สมาชิกสามารถทดลองพฤติกรรมบางอย่าง เช่น การติดต่อสัมพันธ์กับผู้อื่น
4. กลุ่มเป็นสถานที่ปลอดภัยซึ่งเปิดโอกาสให้สมาชิกได้แสดงพฤติกรรมและความรู้สึกของตน
5. สมาชิกได้เรียนรู้ที่จะมีการให้และการรับความช่วยเหลือตามบทบาทของตนภายในกลุ่ม
6. สมาชิกในกลุ่มมีโอกาสได้เรียนรู้จากกันและกันด้วยการสังเกตว่าผู้อื่นแก้ไขปัญหามาของตนอย่างไร
7. ประสบการณ์ที่ได้จากการเข้ากลุ่มอาจจะทำให้สมาชิกแสวงหาคำปรึกษาเพิ่มเติมอีกในรูปแบบของการให้คำปรึกษาเป็นรายบุคคล

8. สภาพของกลุ่มอาจจะเป็นตัวแทนที่แสดงถึงสภาพในครอบครัวของสมาชิกในกลุ่ม ดังนั้นจึงสามารถใช้เป็นสิ่งที่ช่วยแก้ไขปัญหาคือครอบครัวของสมาชิกคนนั้นได้

9. การให้คำปรึกษาแบบกลุ่มมีคุณค่าสำหรับวัยรุ่นซึ่งเป็นวัยที่แสวงหาเอกลักษณ์ของตนและต้องการได้รับการยอมรับจากกลุ่มเพื่อน

10. การให้คำปรึกษาแบบกลุ่มช่วยลดเวลาการทำงานของผู้ให้คำปรึกษา เนื่องจากผู้ให้คำปรึกษาได้พบปะกับสมาชิกหลายคนในเวลาเดียวกัน นอกจากนี้ยังทำให้ผู้รับคำปรึกษามีโอกาสได้รับคำปรึกษามากขึ้น

จากที่กล่าวมาสรุปได้ว่า การให้คำปรึกษาแบบกลุ่มเป็นกลุ่มที่คุณภาพมากในการช่วยให้บุคคลรู้จักตนเอง เข้าใจผู้อื่น รู้จักแก้ปัญหา ตลอดจนได้ฝึกทักษะในด้านต่าง ๆ ให้กับบุคคล

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการทำกลุ่มบำบัดเพื่อพัฒนาอัตมโนทัศน์

พรรณวิภา ถาวรประเสริฐ (2533) ศึกษาผลของการใช้กลุ่มบำบัดแบบประคับประคองที่มีต่ออัตมโนทัศน์และการติดยาเสพติดซ้ำของผู้ป่วยที่มารับการรักษาในโรงพยาบาลธัญญารักษ์ โดยกลุ่มตัวอย่าง 2 กลุ่ม กลุ่มทดลอง 8 คน กลุ่มควบคุม 12 คน ทดลองในเวลา 8 วัน วันละ 1 ครั้ง ๆ ละ 3 ชั่วโมง รวมทั้งหมด 24 ชั่วโมง และวัดด้วยแบบวัดอัตมโนทัศน์เทนเนสซี ผลการวิจัยพบว่า อัตมโนทัศน์เกือบทุกด้านของผู้ติดยาเสพติดสูงขึ้นกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และมีคะแนนสูงกว่ากลุ่มที่ไม่ได้ทำการบำบัดเกือบทุกด้าน

กาญจนา อัมสราญรัตน์ (2534) ศึกษาผลการปรึกษาเชิงจิตวิทยาแบบกลุ่มที่มีต่ออัตมโนทัศน์ของเยาวชนกระทำผิด อายุระหว่าง 15 - 18 ปี โดยแบ่งกลุ่มตัวอย่างเป็น 2 กลุ่ม คือกลุ่มทดลอง 1 8 คน และกลุ่มทดลอง 2 8 คน กลุ่มทดลองที่ 1 ทดสอบก่อนการทดลอง แล้วให้คำปรึกษาแบบกลุ่มและทำการทดสอบหลังการทดลองครั้งที่ 1 อีก 5 สัปดาห์ทดสอบครั้งที่ 2 ซ้ำ ส่วนในกลุ่มทดลองที่ 2 ทำการทดสอบก่อนการทดลอง ครั้งที่ 1 หลังจากนั้นทำการทดสอบก่อนทดลองครั้งที่ 2 แล้วเข้าร่วมกลุ่มการให้คำปรึกษา และทดสอบหลังสิ้นสุดการทดลองโดยใช้แบบวัดอัตมโนทัศน์เทนเนสซี ผลการวิจัยพบว่า เยาวชนกระทำผิดกฎหมายที่เข้าร่วมการปรึกษาเชิงจิตวิทยาแบบกลุ่มมีคะแนนอัตมโนทัศน์เพิ่มขึ้นกว่าก่อนได้รับการปรึกษาเชิงจิตวิทยาแบบกลุ่มอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทั้งในระยะสิ้นสุดการทดลองและระยะติดตามผล และเยาวชนกระทำผิดกฎหมายที่เข้าร่วมกลุ่มการปรึกษาเชิงจิตวิทยามีคะแนนอัตมโนทัศน์สูงกว่ากลุ่มที่ยังไม่ได้เข้าร่วมกลุ่มการปรึกษาเชิงจิตวิทยาที่ระดับ .05

เดเอส (ชยาพร ลีประเสริฐ, 2536 ; อ้างอิงมาจาก De Esch, 1979 : 117 - 122) ศึกษาผลของการปรึกษาเชิงจิตวิทยาแบบกลุ่มต่อนักเรียนที่มีปัญหาด้านผิกระเปาะวินัยและมีพฤติกรรมเป็นปัญหาในกลุ่มตัวอย่างนักเรียนที่เป็นอาสาสมัครเกรด 7-10 รัฐเพนซิลวาเนีย

จำนวน 14 คน สุ่มเลือกเป็นกลุ่มทดลอง 7 คน และกลุ่มควบคุม 7 คน กลุ่มทดลองเข้าประชุมกลุ่ม 10 สัปดาห์ ๑ ละ 1 ครั้ง ๑ ละ ประมาณ 1 ชั่วโมง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือ แบบวัดอัตมโนทัศน์เทนเนสซี ผลการทดลองพบว่า กลุ่มทดลองมีความขัดแย้งกับโรงเรียนลดลง มีอัตมโนทัศน์ดีขึ้น แตกต่างจากกลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

แนวคิดเกี่ยวกับหลักธรรมในพุทธศาสนาและการนำมาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาอัตมโนทัศน์

พุทธทาสภิกขุ (2537 : 44) อธิบายไว้ว่า มนุษย์สามารถรู้จักตนเองได้ด้วยการศึกษาโดยคำว่า “ศึกษา” หรือ “สิกขา” ในพุทธศาสนานั้นแปลว่า คุณตนเองซึ่งตนเอง โดยตนเองแล้วจะเห็นตัวเอง เมื่อรู้จักตัวเองแล้วจะวิจัยวิจารณ์ตนเองตามที่รู้จักและจะสามารถสรุปได้ว่า จะต้องทำอย่างไร เมื่อรู้จักตนเองก็สามารถสัมพันธ์หรือสมาคมกับผู้อื่นได้โดยง่าย ทุกวันนี้มนุษย์มีปัญหาเพราะไม่รู้จักตัวเอง ถ้ามนุษย์รู้จักตัวเองและมีสติอยู่กับตัวเองตลอดเวลาปัญหาต่าง ๆ ก็จะไม่เกิด และด้วยการปฏิบัติให้ถูกต้องตามฐานะของตนมนุษย์จะได้สิ่งที่ดีที่สุดที่ควรจะได้ (Summum Bonum) 4 ประการ โดยกล่าวตรงให้กันตามหลักจริยธรรมสากล (พุทธทาสภิกขุ. 2539 : 31 - 32) ได้แก่ ความสุขที่แท้จริง (Happiness) ความเต็มเปี่ยม (Perfection) การทำหน้าที่เพื่อหน้าที่ (Duty for Duty's Sake) และเพื่อความรักสากล (Universal Love) หมายถึง ความเมตตา

การนำหลักธรรมในพุทธศาสนาามาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาอัตมโนทัศน์ครั้งนี้ เนื่องจากพิจารณาเห็นว่าพุทธศาสนาและจิตวิทยามีความเห็นตรงกันว่า ความเห็นและความคิดของบุคคลมีอิทธิพลอย่างมากต่อพฤติกรรมหรือการกระทำของบุคคล ในพุทธศาสนาจะเรียกความเห็นว่า “ทิฐิ” ถ้าบุคคลมีความเห็นดี ก็จะคิดดีและการกระทำก็จะดีตามมา โดยเชื่อว่า “ทิฐิ” หรือ “ความเห็น” มีอิทธิพลครอบงำและมีบทบาทสำคัญในการกำหนดวิถีชีวิตและสังคมของมนุษย์เป็นอย่างมาก ในกรรมบทจัดทิฐิเป็นมโนกรรมซึ่งเป็นกรรมที่สำคัญมีผลมากมาย ร้ายแรงที่สุดยิ่งกว่ากายกรรมและวจีกรรมเพราะเป็นตัวดลบันดาลกายกรรมและวจีกรรมสามารถนำชีวิตและสังคมไปสู่ความเจริญงอกงามรุ่งเรืองหรือความพินาศได้ การมองโลกและชีวิตขึ้นอยู่กับทิฐิของบุคคลนั้น ๆ โดยเริ่มตั้งแต่การรับรู้ การตีค่า การตัดสินใจแล้วชักนำสู่ความคิดและการกระทำหรือแสดงออกตามทิฐิของบุคคลที่สั่งสมมา ซึ่งอาจเป็นมิจฉาทิฐิหรือความเห็นผิดคือความเห็นที่ไม่ถูกต้องไม่ตรงกับความเป็นจริงหรืออาจเป็นสัมมาทิฐิ คือความเห็นที่ถูกต้องตามทำนองคลองธรรม เห็นตรงตามความเป็นจริง เห็นในสัจธรรม บุคคลที่ประกอบด้วยสัมมาทิฐิจะมีการกระทำที่ถูกต้องเหมาะสมไม่ขัดต่อกฎหมายและเป็นที่ยอมรับของบุคคลทั่วไป (พระราชวรมนี. 2529 : 735 - 736)

ทวิภูติหรือความเห็นทั้ง 2 ประเภทคือ มิจฉาทิภูติ และสัมมาทิภูติ มีปัจจัยการเกิดที่แตกต่างกัน กล่าวคือ มิจฉาทิภูติ เกิดจากปรโตโฆสะหรือมิตรที่ไม่ดีไม่งาม สภาพแวดล้อมทางสังคมที่ชั่วร้ายเฉพาะอย่างยิ่งบาปมิตรและอโยนิโสมนสิการ คือ การทำในใจไม่แยบคาย ไม่รู้จักคิด คิดไม่เป็น คิดไม่ถูกวิธี ส่วนปัจจัยในการเกิดสัมมาทิภูติ ได้แก่ ปรโตโฆสะที่ดีงาม การกล่อมเกล่าในทางที่ถูกต้อง คือ การทำในใจโดยแยบคาย รู้จักคิด คิดเป็น คิดถูกวิธี (พระราชนิพนธ์. 2529 : 737 - 739) สัมมาทิภูติ แบ่งเป็น 2 ระดับคือ โลภียสัมมาทิภูติ และโลกุตตรสัมมาทิภูติ สามารถอธิบายโดยสังเขปได้ดังนี้

โลภียสัมมาทิภูติ คือ ความเข้าใจเกี่ยวกับโลกและชีวิตที่ถูกต้องตามหลักแห่งความดี เป็นไปตามทำนองคลองธรรมหรือสอดคล้องกับศีลธรรม และโลภียสัมมาทิภูตินี้อาจเชื่อมโยงไปสู่โลกุตตรสัมมาทิภูติได้เมื่อเป็นความรู้ความเข้าใจที่สอดคล้องกับความเป็นจริงตามธรรมชาติของธรรมชาติ

โลกุตตรสัมมาทิภูติ คือ ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับโลกและชีวิตถูกต้องตามความเป็นจริงหรือรู้เข้าใจตามสภาวะของธรรมชาติ โลกุตตรสัมมาทิภูติช่วยให้บุคคลหลุดพ้นได้ทั้งอิทธิพล ค่านิยมทางสังคม และจากการเป็นทาสแห่งตัณหาหรืออารมณ์ กิเลสของตน ทำให้มีพฤติกรรมอิสระที่เปี่ยมไปด้วยปัญญาหลุดพ้นจากอำนาจปรุงแต่งของสังคมได้อย่างแท้จริง โดยสรุป เมื่อทวิภูติกลายเป็นสัมมาทิภูติ เมื่อนั้นก็จัดเป็นปัญญา โดยจะพัฒนาดังแต่ความเห็นและความเชื่อที่ถูกต้องจนไปถึงความรู้ความเข้าใจตามสภาวะที่เป็นจริง

และจากงานวิจัยการเกิดอาชญากรรมตามแนวทางของพุทธศาสนาของ อัมณพ ชูบารุง (2540) สรุปเกี่ยวกับการกระทำผิดไว้ว่า พุทธศาสนานับเรื่องปัจจัยทางจิตในส่วนลึกหรือที่เรียกว่า “ปัจจัยทางวิญญาณ” (Spiritual Factor) โดยเฉพาะความเห็นผิดหรือมิจฉาทิภูติ ถือเป็นรากเหง้าของการก่ออาชญากรรม เมื่อบุคคลเห็นผิดก็จะคิดผิด พุดผิดและกระทำผิดตาม มา ซึ่งถ้ากระทำผิดกฎหมายก็จะกลายเป็นอาชญากรได้ในที่สุด เพราะฉะนั้นถ้าไม่ต้องการให้เกิดการกระทำผิดทั้งต่อสังคมและกระทำผิดต่อกฎหมายจะต้องแก้ไขที่ตัวทวิภูติหรือความเห็นของบุคคลให้ถูกต้องเสียก่อน โดยการช่วยสนับสนุนให้บุคคลเกิดสัมมาทิภูติ ทั้งในระดับ โลภียสัมมาทิภูติ และสืบเนื่องกันไปถึงสัมมาทิภูติแนวโลกุตตระ อันเป็นโลกุตตรสัมมาทิภูติในขั้นที่เป็นของปุถุชน การสร้างสัมมาทิภูติมีปัจจัย 2 ประการคือ การชักจูงจากภายนอก (มีปรโตโฆสะที่ดี) และการคิดของตนเอง (โยนิโสมนสิการ) (พระราชนิพนธ์. 2529 : 737 - 739)

การพัฒนาอัตมโนทัศน์เพื่อให้บุคคลมีความคิดเห็นหรือความเข้าใจที่ถูกต้อง (สัมมาทิภูติ) ทั้งต่อตนเองตลอดถึงบุคคลอื่น ๆ และสิ่งแวดล้อมทางสังคม จะทำให้บุคคลมีการกระทำหรือพฤติกรรมที่ถูกต้องเหมาะสม นอกจากนี้เมื่อบุคคลเข้าใจตนเองอย่างถูกต้องตามความเป็นจริงจะช่วยให้บุคคลตระหนักในศักยภาพของตนเองสามารถพัฒนาตนเองต่อไปได้ตลอดจนสามารถปรับตัวให้เข้ากับสังคมได้ มีสุขภาพจิตที่ดีตามมา ไม่กระทำการที่ขัดต่อ

ปทัสสถานของสังคัมและผิวดกกฎหมาย โดยหลักธรรมที่จะนำมาประยุกต์ใช้ในการพัฒนา อัตมโนทัศน์ของเยาวชนกระทำผิวดครั้งนี้ ได้แก่ หลักอริยสัจ 4 ซึ่งถือเป็นหัวใจสำคัญของ พุทธศาสนาเป็นหลักความจริงหรือสัจธรรมที่องค์สัมมาสัมพุทธเจ้าทรงตรัสรู้ ประกอบไปด้วย ความจริงอันประเสริฐ 4 ประการ ได้แก่ ทุกข์ (สภาวะทุกข์), สมุทัย (เหตุแห่งทุกข์), นิโรธ (ความดับแห่งทุกข์) และมรรค (ทางปฏิบัติเพื่อความดับทุกข์) และอีกประการคือ หลักธรรมะ ที่พึงปฏิบัติเพื่อความเป็นปกติสุขของสังคัม เป็นธรรมชาติของคณติ หรือ “สัตบุรุษ” คือ สัปบุริส ธรรม 7 ประการ โดยอาศัยแนวทางของการสร้างสัมมาทิฎฐิ ซึ่งจะนำเสนอโดยสังเขปต่อไป

สัมมาทิฎฐิ

ตามที่กล่าวมาแล้วว่า การช่วยให้บุคคลมีความเห็นที่ถูกต้องและตรงกับความเป็นจริง ในทุก ๆ ด้าน ทั้งด้านส่วนตัวและโลกภายนอก จะทำให้บุคคลเข้าใจตนเองและโลกมากขึ้น และอาจจะส่งผลให้บุคคลมีอัตมโนทัศน์ที่ดีขึ้นได้ ในทางพุทธศาสนาเรียกลักษณะเช่นนี้ว่า สัมมาทิฎฐิหรือความเห็นที่ถูกต้อง การสร้างสัมมาทิฎฐิต้องอาศัยปัจจัยทั้งจากภายนอก (ปรโตโมสะ) และภายในตัวบุคคล (โยนิโสมนสิการ) สัมมาทิฎฐิเป็นเรื่องสำคัญอย่างยิ่งในระบบ การศึกษาหรือการปฏิบัติในพุทธศาสนา เพราะจะเป็นรากฐานสู่การศึกษาและการพัฒนาใน ระดับสูงขึ้นได้ ปัจจัยในการเกิดสัมมาทิฎฐิ มี 2 ประการ (พระราชมุนี. 2529) พอสรุปได้ ดังนี้

1. ปรโตโมสะ เป็นการกระตุ้นหรือชักจูงจากภายนอก เช่น การสั่งสอน แนะนำการ ถ่ายทอด การโฆษณา คำบอกเล่า ข่าวสาร ข้อเขียน คำชี้แจง อธิบาย การเรียนรู้จากผู้อื่น ในที่นี้หมายถึงเฉพาะส่วนที่ฟังตามถูกต้อง เฉพาะอย่างยิ่งการรับฟังธรรม ความรู้หรือคำแนะนำ จากกัลยาณมิตร (Hearing or Learning From Others ; Inducement by Others) เป็น องค์ประกอบฝ่ายภายนอกได้แก่ ปัจจัยทางสังคม อาจเรียกง่าย ๆ ว่าวิธีการแห่งศรัทธา

2. โยนิโสมนสิการ การทำในใจโดยแยบคาย เป็นการใช้ความคิดถูกวิธี ความรู้จักคิด คิดเป็น หรือคิดอย่างมีระเบียบ หมายถึง รู้จักมอง รู้จักพิจารณาสิ่งทั้งหลาย โดยมองตามที่สิ่ง นั้น ๆ มันเป็นของมันและโดยวิธีคิดหาเหตุผล สืบค้นถึงต้นเค้า สืบสาวให้ตลอดสาย แยกแยะ สิ่งนั้น ๆ หรือปัญหานั้น ๆ ออกให้เห็นตามสภาวะและตามความสัมพันธ์สืบทอดแห่งเหตุปัจจัย โดยไม่เอาความรู้สึกด้วยต้นเหตุอุปาทานของตนเข้าจับ (Analytical Reflection ; Reasoned or Systematic Attention) ส่วนนี้เป็นปัจจัยภายในบุคคล อาจเรียกง่าย ๆ ว่า วิธีการแห่งปัญญา สามารถคิดวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้รับเข้ามาอย่างเป็นขั้นตอนและคิดได้ถูกต้องตามความเป็นจริง จัดเป็นปัญญาระดับ “จินตมยปัญญา” (พระเมธีธรรมาภรณ์. 2539 : 36) พอสรุปความหมาย ของโยนิโสมนสิการได้ดังนี้ (พระเทพเวที. 2533 : 31 - 35)

1. อุปายมณสิการ (คิดถูกวิธี) แปลว่า คิดหรือพิจารณาโดยอุบายคือคิดอย่างมีวิธี หรือคิดถูกวิธี หมายถึง คิดถูกวิธีที่จะให้เข้าถึงความจริงสอดคล้องเข้ากับแนวสัจจะทำให้หยั่งรู้ สภาวะลักษณะของสิ่งทั้งหลาย

2. ปถมนสิกการ (คิดมีระเบียบ) แปลว่า คิดเป็นทางหรือคิดถูกทางคือ คิดได้ ต่อเนื่องเป็นลำดับ จัดลำดับได้ หรือมีลำดับขั้นตอน หมายถึง ความคิดมีระเบียบตามแนว เหตุผล เป็นต้น ไม่ยุ่งเหยิงสับสนคิดเรื่องโน้นที่เรื่องนี้ที่ กระโดดไปกระโดดมาต่อเป็นชิ้นเป็นอันไม่ได้ ทั้งนี้รวมทั้งความสามารถที่จะชักชวนนึกคิดเข้าสู่แนวทางที่ถูกต้อง

3. การณมนสิกการ (คิดมีเหตุผล) แปลว่า คิดตามเหตุ คิดค้นเหตุ คิดตามเหตุผล หรือคิดอย่างมีเหตุผล หมายถึง การคิดสืบค้นตามแนวความสัมพันธ์สืบทอดกันแห่งเหตุปัจจัย พิจารณาสืบสาวหาสาเหตุให้เข้าใจถึงต้นเค้าหรือแหล่งที่มา

4. อุปาทกมนสิกการ (คิดเร้ากุศล) แปลว่า คิดให้เกิดผลคือใช้ความคิดให้เกิดผลที่พึงประสงค์ เล็งถึงการคิดอย่างมีเป้าหมาย หมายถึง การคิดพิจารณาที่ทำให้เกิดกุศลธรรม เช่น ปลุกเร้าให้เกิดความเพียร การรู้จักคิดในทางที่ทำให้หายหวาดกลัว ให้หายโกรธ การพิจารณาที่ทำให้มีสติหรือทำจิตใจให้เข้มแข็งมั่นคง เป็นต้น

สามด้านแรกของโยนิโสมนสิกการนั้นโปรโตโฆสะหรือกัลยาณมิตรสามารถช่วยชี้แนะได้ แต่ตัวบุคคลต้องพิจารณาเข้าใจด้วยตนเองเมื่อถึงขั้นเข้าใจจริงศรัทธาจะทำให้ไม่ได้ การคิดแบบโยนิโสมนสิกการนั้นมีอยู่ 10 วิธี (พระราชมุนี. 2529 : 669 - 731) สรุปได้ดังนี้

1. วิธีคิดแบบสืบสาวเหตุปัจจัย คือ พิจารณาปรากฏการณ์ที่เป็นผลให้รู้จักสภาวะที่เป็นจริง หรือพิจารณาปัญหา หาหนทางแก้ไขด้วยการค้นหาสาเหตุและปัจจัยต่าง ๆ ที่สัมพันธ์ส่งผลสืบทอดกันมา อาจเรียกว่า "วิธีคิดแบบอิตทัปปัจจยา" หรือคิดตามหลักปฏิจจสมุปบาท

2. วิธีคิดแบบแยกแยะส่วนประกอบ เป็นการคิดที่มุ่งให้มองและให้รู้จักสิ่งทั้งหลายตามสภาวะของมันเอง ในทางธรรมมักใช้พิจารณาเพื่อให้เห็นความไม่มีแก่นสารหรือความไม่มีตัวตนที่แท้จริงของสิ่งทั้งหลาย เมื่อแยกแยะส่วนประกอบออกก็จะเห็นภาวะที่องค์ประกอบเหล่านั้นอาศัยกันขึ้นต่อเหตุปัจจัยที่เกี่ยวข้องและมีการเกิดดับอยู่ตลอดเวลา

3. วิธีคิดแบบสามัญลักษณะ หรือวิธีคิดแบบรู้เท่าทันธรรมดา มองอย่างรู้เท่าทันความเป็นไปของสิ่งทั้งหลายในฐานะที่เป็นสิ่งซึ่งเกิดจากเหตุปัจจัยต่าง ๆ ประดูแต่งขึ้น และเป็นไปตามเหตุปัจจัยนั้นเป็นธรรมดา วิธีคิดแบบนี้มี 2 ขั้นตอนคือ ขั้นที่หนึ่งรู้เท่าทันและยอมรับความจริง วางท่าทีต่อสิ่งนั้นด้วยปัญญาและเป็นอิสระ ขั้นที่สองคือแก้ไขและทำการไปตามเหตุปัจจัย ปฏิบัติต่อสิ่งทั้งหลายโดยสอดคล้องกับความเป็นจริงตามธรรมชาติ

4. วิธีคิดแบบอริยสัจ หรือคิดแบบแก้ปัญหา เป็นวิธีคิดแบบหลักเพราะสามารถขยายครอบคลุมวิธีอื่นได้ทั้งหมด วิธีคิดแบบอริยสัจมีลักษณะทั่วไป 2 ประการคือ 1) เป็นวิธีคิดตามเหตุผลสืบสาวจากผลไปหาเหตุ แล้วทำการแก้ไขที่เหตุ 2) เป็นวิธีคิดที่ตรงจุด ตรงเรื่อง ตรงไปตรงมา มุ่งตรงต่อการแก้ปัญหาของชีวิต โดยหลักการสำคัญของวิธีคิดแบบอริยสัจคือ คิดตามแนวของอริยสัจ 4 ได้แก่ ทุกข์ สมุทัย นิโรธ มรรค

5. วิธีคิดแบบอรรถธรรมสัมพันธ์ หรือคิดตามหลักการและความมุ่งหมายเมื่อจะลงมือปฏิบัติธรรมหรือทำการตามหลักการอย่างใดอย่างหนึ่ง เพื่อให้ได้ผลตรงตามความมุ่งหมายไม่

คลาดเคลื่อนหรือมั่วสับสน ต้องเข้าใจว่าความมุ่งหมายของหลักการนั้นว่าทำไปเพื่ออะไร ความเข้าใจถูกต้องในเรื่องหลักการและความมุ่งหมายนำไปสู่การปฏิบัติที่ถูกต้อง เรียกว่า ธรรมานุธรรมปฏิบัติ

6. วิธีคิดแบบคุณโทษและทางออก เป็นการมองสิ่งทั้งหลายตามความเป็นจริงอีกแบบหนึ่ง ซึ่งเน้นการยอมรับความจริงตามที่สิ่งนั้น ๆ เป็นอยู่ทุกแง่ทุกด้าน ทั้งด้านดีด้านเสีย ทั้งคุณและโทษ และเมื่อจะปฏิบัติก็เห็นทางออกและจุดมุ่งหมายที่จะไปนั้นว่าคืออะไรเป็นอย่างไร ดีกว่าอย่างไร มีข้อดีข้อเสียอย่างไร ไม่ผลิผลลามละทิ้งสิ่งที่คิดว่าเป็นปัญหาหรือผลิผลลามปฏิบัติ

7. วิธีคิดแบบคุณค่าแท้ - คุณค่าเทียม หรือการพิจารณาเกี่ยวกับการใช้สอยหรือบริโภค เป็นวิธีคิดแบบสกตหรือบรรเทาตัณหา เป็นขั้นฝึกหัดขัดเกลากิเลสหรือตัดทางไม่ให้กิเลสเข้ามาครอบงำจิตใจแล้วชักจูงพฤติกรรมต่อ ๆ ไป วิธีนี้ใช้มากในชีวิตประจำวัน มีหลักการโดยย่อว่าคนเราเข้าไปเกี่ยวข้องกับสิ่งต่าง ๆ เพราะเรามีความต้องการและเห็นว่าสิ่งนั้น ๆ จะสนองความต้องการของเราได้ สิ่งใดสามารถสนองความต้องการของเราได้สิ่งนั้นก็มีความค่าแก่เรา และคุณค่านี้จำแนกได้ 2 ประเภทตามชนิดของความต้องการคือ 1) คุณค่าแท้ หมายถึงคุณค่าหรือประโยชน์ของสิ่งทั้งหลายในแง่ที่สนองความต้องการของชีวิตโดยตรง คุณค่านี้อาศัยปัญญาเป็นเครื่องตีค่าหรือวัดราคาจะเรียกว่าคุณค่าที่สนองปัญญาก็ได้ 2) คุณค่าเทียมหรือคุณค่าพอกเสริม หมายถึงคุณค่าที่มนุษย์ทั้งหลายพอกเสริมให้แก่สิ่งนั้นเพื่อปรนเปรอเสพส่วยเวทนา คุณค่านี้อาศัยตัณหาเป็นเครื่องตีค่าหรือวัดราคา จะเรียกว่าคุณค่าที่สนองตัณหาก็คือได้

8. วิธีคิดแบบอุปมาอุปไมย อาจเรียกว่าง่าย ๆ ว่า วิธีคิดแบบเร้ากุศลหรือคิดแบบกุศลภาวนา เป็นวิธีคิดในแนวสกตกันหรือบรรเทาและขัดเกลากิเลส จัดเป็นวิธีปฏิบัติระดับต้น ๆ สำหรับส่งเสริมความเจริญงอกงามแห่งกุศลธรรมและสร้างเสริมสัมมาทิฐิที่เป็นโลกียะ หลักการทั่วไปของวิธีคิดแบบนี้มีอยู่ว่า ประสพการณ์คือสิ่งที่ได้ประสบหรือได้รับรู้อย่างเดียวกัน บุคคลผู้ประสบหรือรับรู้ต่างกันอาจมองเห็นและนึกคิดปรุงแต่งไปคนละอย่าง สุดแต่ความเคยชินและโครงสร้างที่เป็นเครื่องปรุงของจิตคือสังขารที่ผู้นั้นสะสมไว้ โยนิโสมนสิการแบบเร้ากุศลนี้มีความสำคัญทั้งในแง่ที่ทำให้เกิดความคิดและชักนำในสิ่งดีงามและสร้างนิสัยความเคยชินใหม่ ๆ ที่ดีงามให้แก่จิตใจเวลาเดียวกันด้วย

9. วิธีคิดแบบเป็นอยู่ในขณะปัจจุบัน หรือวิธีคิดแบบมีปัจจุบันธรรมเป็นอารมณ์ เป็นการคิดในแนวทางของความรู้หรือคิดด้วยอำนาจของปัญญา มีสติตามทันสิ่งที่รับรู้เกี่ยวข้องหรือต้องทำอยู่ในเวลานั้น ๆ ต้องรู้ต้องทำเป็นสำคัญ ต้องปฏิบัติได้ไม่ใช่คิดเลื่อนลอยฟุ้งเฟ้อไปกับอารมณ์ที่ชอบใจหรือไม่ชอบใจอย่างไร้จุดหมาย

10. วิธีคิดแบบวิภาษวาท วิภาษวาทไม่ใช่วิธีคิดโดยตรงแต่เป็นวิธีพูดหรือการแสดงหลักการแห่งคำสอนแบบหนึ่ง แต่การพูดกับการคิดเป็นสิ่งที่ใกล้ชิดกันที่สุดก่อนพูดต้องคิดก่อน

วิภาษวาทคือการมองและแสดงความจริง โดยแยกแยะออกให้เห็นแต่ละแง่แต่ละด้าน ครบทุกแง่ทุกด้านไม่ใช่จับเอาแง่หนึ่งแง่เดียวหรือบางแง่ขึ้นมาวินิจฉัย ตีคลุมไปทั้งหมด ทำให้ความคิดและการวินิจฉัยเรื่องราวต่าง ๆ ชัดเจนตรงไปตรงมาตามความเป็นจริงและเท่าความจริง ไม่สับสนในเรื่องต่าง ๆ

หลักอริยสัจ 4

หลักอริยสัจ 4 เป็นหลักธรรมที่สำคัญถือเป็นหัวใจของพุทธศาสนา เป็นวิธีคิดที่มุ่งสอนให้บุคคลตระหนักถึงปัญหา (ทุกข์) เหตุหรือที่มาของปัญหา (สมุทัย) ภาวะแห่งความพ้นทุกข์ หรือหมดปัญหา (นิโรธ) และแนวทางการปฏิบัติเพื่อแก้ปัญหาคือดับทุกข์ (มรรค) หลักอริยสัจ 4 เป็นกฎแห่งเหตุผลที่สามารถพิสูจน์ได้ตามหลักวิทยาศาสตร์ การก่ออาชญากรรมเป็นปัญหาหรือทุกข์ อันมีเหตุมาจากอวิชชา คือ ความไม่รู้หรือความรู้ที่ไม่ถูกต้อง ไม่ตระหนักรู้ในความเป็นจริงถือเป็นมิจฉาทิฎฐิอย่างหนึ่ง ดังนั้น การแก้ปัญหาคือแก้ที่ตัวทิฎฐิของบุคคลจากมิจฉาทิฎฐิให้เป็นสัมมาทิฎฐิ เพื่อให้บุคคลตระหนักรู้ในความถูกต้องและความเป็นจริงทั้งในส่วนที่เกี่ยวกับตนเอง บุคคลอื่น และสังคมแวดล้อม เมื่อบุคคลมีสติตระหนักรู้ในตนเอง บุคคลอื่น ตลอดจนสังคมแวดล้อมจะสามารถปฏิบัติตนได้อย่างถูกต้องตรงตามสภาวะนั้น ๆ และถ้าบุคคลตระหนักรู้ในข้อดี ข้อด้อยของตนก็จะสามารถพัฒนาตนให้ดียิ่งขึ้นได้ตามศักยภาพของตน ซึ่งจะสอดคล้องกับแนวทางในการพัฒนาตนหรืออัตมโนทัศน์หรือความรู้สึกความคิดเห็นของบุคคลที่มีต่อตนเองตามหลักการทางจิตวิทยา และการพัฒนาอัตมโนทัศน์ของเยาวชนกระทำผิดโดยนำหลักธรรมมาประยุกต์ใช้ครั้งนั้นนอกจากพัฒนาให้เยาวชนกระทำผิดมีความคิดเห็นที่ดีต่อตนเองและยังช่วยให้เยาวชนกระทำผิดตระหนักในความจริงเกี่ยวกับตนเอง บุคคลอื่นและสภาพแวดล้อมอีกด้วยเพื่อจะได้พัฒนาตนให้ดียิ่ง ๆ ขึ้นไป

พระราชวรมนี (2529 : 920) สรุปคุณค่าที่เด่นของอริยสัจ 4 ไว้ดังนี้

1. เป็นวิธีการแห่งปัญญาซึ่งดำเนินการแก้ไขปัญหามาตรบบแห่งเหตุผล เป็นระบบวิธีแบบอย่าง ซึ่งวิธีการแก้ปัญหาคือใด ๆ ก็ตามที่มีคุณค่าและสมเหตุผลจะต้องดำเนินไปในแนวเดียวกันนี้
2. เป็นการแก้ปัญหาและจัดการกับชีวิตของตนด้วยปัญญาของมนุษย์เอง โดยนำเอาหลักความจริงที่มีอยู่ตามธรรมชาติมาใช้ประโยชน์ ไม่ต้องอ้างอำนาจเหนือธรรมชาติหรือสิ่งศักดิ์สิทธิ์ใด ๆ
3. เป็นความจริงที่เกี่ยวข้องกับคนทุกคนไม่ว่ามนุษย์จะเติบโตออกไปเกี่ยวข้องกับสิ่งที่อยู่ห่างไกลเพียงใด ถ้าเขายังต้องมีชีวิตของตนเองที่มีคุณค่าและสัมพันธ์กับสิ่งภายนอกเหล่านั้นอย่างมีผลดีแล้ว เขาจะต้องเกี่ยวข้องและใช้ประโยชน์จากหลักความจริงนี้ตลอดไป
4. เป็นหลักความจริงกลาง ๆ ที่ติดเนื่องอยู่กับชีวิตเพื่อแก้ปัญหและพัฒนาความเป็นอยู่ของตน เป็นหลักความจริงและใช้ประโยชน์ได้ตลอดกาลและการกล่าวถึงอริยสัจ 4 ใน

หมวดของมรรคจะกล่าวถึงมรรคในลักษณะของการปฏิบัติตามอริยมรรคมีองค์ 8 หรือที่เรียกว่า ไตรสิกขา คือ ศีล สมาธิ ปัญญา ซึ่งจะเสนอรายละเอียดของอริยสัจ 4 โดยย่อดังนี้

ความหมายของอริยสัจ 4

อริยสัจ 4 จำแนกเป็น 4 ขั้นตอนได้แก่ (พระราชวรมนี. 2529 : 895 - 904)

1. ทุกข์ แปลว่า ความทุกข์หรือสภาพที่ทนได้ยาก ได้แก่ ปัญหาต่าง ๆ ของมนุษย์ กล่าวให้ลึกลงไปอีกคือ สภาวะของสิ่งทั้งหลายที่ตกอยู่ในกฎธรรมดาแห่งความไม่เที่ยง เป็นทุกข์ เป็นอนัตตา ในขั้นตอนของการปฏิบัติ "ทุกข์" หมายถึง ฐานะที่เป็นทุกข์ ซึ่งต้องกำหนดรู้ตามสภาพที่แท้จริงของมัน (คือไม่ใช่รู้ตามที่เรายากให้มันเป็นหรือตามที่เรากลียดขังมันเป็นต้น) ถ้าจัดเป็นขั้นได้แก่ ขั้นแถลงหรือสำรวจปัญหาที่จะต้องทำความเข้าใจและรู้ขอบเขต

2. ทุกข์สมุทัย เรียกสั้น ๆ ว่า "สมุทัย" แปลว่า เหตุเกิดแห่งทุกข์หรือสาเหตุให้ทุกข์เกิดขึ้น ได้แก่ ความอยากที่ยึดถือเอาตัวตนเป็นที่ตั้ง ทำให้ชีวิตถูกบีบคั้นด้วยความเร่าร้อน ติดขัดอยู่ตลอดเวลา ในขั้นตอนของการปฏิบัติ "สมุทัย" หมายถึง รู้สิ่งที่เป็นสาเหตุแห่งทุกข์ ซึ่งจะต้องกำจัดเสีย ถ้าเป็นขั้นได้แก่ ขั้นสืบค้น วิเคราะห์ และวินิจฉัยมูลเหตุของปัญหา ซึ่งจะต้องแก้ไขกำจัดให้หมดไป

3. ทุกข์นิโรธ เรียกสั้น ๆ ว่า "นิโรธ" แปลว่า ความดับทุกข์ ได้แก่ ภาวะที่เข้าถึงเมื่อกำจัดอวิชชา สรรกัตถุหาสิ้นแล้วหลุดเป็นอิสระประสบความสุขที่บริสุทธิ์ สงบ ปลอดโปร่ง โล่งเบา ผ่องใส เบิกบาน เรียกสั้น ๆ ว่า "นิพพาน" ในขั้นตอนของการปฏิบัติ "นิโรธ" หมายถึง ฐานะดับทุกข์ ซึ่งจะต้องทำให้ประจักษ์แจ้ง ถ้าจัดเป็นขั้นได้แก่ ขั้นเล็งรู้ภาวะหมดปัญหาที่เอาเป็นจุดหมายให้เห็นว่าการแก้ไขปัญหานั้นเป็นสิ่งที่เป็นไปได้และจุดหมายนั้นควรเข้าถึง ซึ่งจะต้องทำให้สำเร็จพร้อมทั้งรู้ว่าการเข้าถึงจุดหมายนั้นจะสำเร็จหรือเป็นไปได้อย่างไร

4. ทุกข์นิโรธคามินีปฏิปทา เรียกสั้น ๆ ว่า "มรรค" แปลว่า ปฏิปทาที่นำไปสู่ความดับทุกข์ หรือข้อปฏิบัติให้ถึงความดับทุกข์ คือ อริยมรรคมีองค์ 8 หรือทางประเสริฐอันมีองค์ประกอบ 8 ประการได้แก่ สัมมาทิฐิ สัมมาสังกัปปะ สัมมาวาจา สัมมากรรม สัมมาอาชีวะ สัมมาวายามะ สัมมาสติ สัมมาสมาธิหรือเรียกว่า มัชฌิมาปฏิปทา เป็นทางสายกลาง ซึ่งดำเนินไปพอดีที่จะให้ถึงนิโรธได้โดยไม่ติดขัดหรือเอียงไปหาที่สุด 2 อย่างคือ กามสุขัลลิกานุโยค (ความหมกมุ่นในกามสุข) และอัตตakilมณานุโยค (การประกอบความลำบากแก่ตนคือบีบคั้นทรมานตนเองให้เดือดร้อน) ในขั้นตอนของการปฏิบัติ "มรรค" หมายถึง รู้มรรคา คือ ข้อปฏิบัติให้ถึงความดับทุกข์ ซึ่งจะต้องฝึกฝนปฏิบัติ ถ้าจัดเป็นขั้นได้แก่ ขั้นกำหนดวางหรือทราบวิธีการและรายละเอียดทั้งหลายในการแก้ไขกำจัดสาเหตุของปัญหา ซึ่งจะต้องลงมือปฏิบัติต่อไป

อธิบายอริยสัจโดยสังเขป

1. ทุกข์ คือปัญหาต่าง ๆ ของมนุษย์ เป็นเรื่องบีบคั้นชีวิตจิตใจมีอยู่ทั่วไปแก่สัตว์มนุษย์ทุกคน ทุกข์เป็นของน่าเกลียดน่ากลัวคนทั่วไปหลีกเลี่ยงไม่อย่าได้ยิน ผู้ที่กำลังหลงเพลิดเพลนไม่ตระหนักว่ากำลังมีปัญหา เมื่อมีผู้มาชี้ปัญหาให้ก็จะกระทบใจหวั่นไหวพระพุทธเจ้าทรงปรารภเรื่องทุกข์เพื่อกระตุ้นเตือนให้ได้ถูกคิดเป็นทางที่จะเริ่มต้นพิจารณาแก้ปัญหาหรือด้านทุกข์ต่อไป การสอนเรื่องทุกข์พูดกับใครก็เกี่ยวกับคนนั้น เมื่อพูดเป็นกลาง ๆ ก็เกี่ยวกับทุกคน พระพุทธเจ้าสอนเรื่องทุกข์มิใช่เพื่อให้เป็นทุกข์แต่เพื่อเป็นจุดเริ่มต้นที่จะดับทุกข์ เพราะรู้ว่าทุกข์หรือปัญหานั้นแก้ไขได้ดับได้ การรับรู้สัจธรรมไม่ใช่หมายความว่าเข้าไปแบกทุกข์ไว้หรือทำให้ตนเป็นทุกข์ แต่เมื่อรู้เท่าทันจะได้แก้ไขกำจัดมันได้ เรียกว่า “รู้เท่าเอาไว้นั่นรู้ทันเอาไว้นั่น” การรู้เท่าทันคือการทำหน้าที่ต่อทุกข์ได้ถูกต้อง สาระสำคัญของอริยสัจ 4 ข้อที่ 1 คือ ยอมรับความจริงเกี่ยวกับทุกข์ตามที่มันเป็นอยู่แล้วมองดูรู้จักชีวิตและโลกตามที่มันเป็นจริง

2. สมุทัย คือเหตุแห่งทุกข์ หรือสาเหตุของปัญหา การดับทุกข์นั้นทำได้ด้วยการกำจัดสาเหตุของมัน ดังนั้นเมื่อกำหนดจับได้แล้วว่าทุกข์หรือปัญหาของตนคืออะไร เป็นอย่างไร อยู่ที่ไหน แล้วก็สืบสาวหาสาเหตุต่อไปเพื่อจะได้ละหรือกำจัดเสีย อย่างไรก็ตามแม้เมื่อค้นหาสาเหตุ คนก็มักเลียงหนีความจริงมักขัดโทษออกไปนอกตัว ให้รู้สึกว่อกนอกเหนือความรับผิดชอบของตนหรือถ้าจะเกี่ยวกับตนเองก็จะโทษว่าเป็นความผิดพลาด 3 ประการคือ 1) เป็นเพราะกรรมในปางก่อน 2) เป็นเพราะการบันดาลของเทพ และ 3) แล้วแต่โชคชะตา ในขั้นพื้นฐานกล่าวว่า “ตัณหา” หรือ ความทะยานอยากทำให้ปฏิบัติตนและกระทำต่อชีวิตและโลกอย่างไม่ถูกต้องคือที่มาแห่งความทุกข์ของมนุษย์ โดยอวิชชาเป็นมูลของตัณหาตามกระบวนการแห่งปัจจุสมุปบาท เมื่อได้กำจัดอวิชชาตัณหาที่เป็นต้นตอของปัญหาและซึ่งเป็นสาเหตุของความทุกข์ได้แล้วเมื่อนั้นก็จะสามารถปฏิบัติต่อชีวิตและสัมพันธ์กับโลกทั้งส่วนมนุษย์ สัตว์อื่น และธรรมชาติด้วยปัญญาที่เข้าใจสภาวะและรู้เหตุปัจจัยของสิ่งทั้งหลายตามเป็นจริงทำให้แก้ปัญหาได้จริงอย่างเต็มความสามารถและสติปัญญาของมนุษย์ แม้ความทุกข์จะเหลืออยู่ก็เป็นทุกข์ตามสภาวะธรรมดาไม่มีอิทธิพลครอบงำจิตใจของเขาได้เมื่อไม่มีอิทธิพลของตัณหาครอบงำอยู่ภายใน

3. นิโรธ คือ ความดับทุกข์ หรือภาวะหมดปัญหา เมื่อได้กล่าวถึงทุกข์หรือปัญหา พร้อมทั้งสาเหตุอันเป็นเรื่องราวไม่น่าพึงใจแล้วพระพุทธเจ้าก็ทรงขโลมดวงใจของเวไนยสัตว์ให้เกิดความเบาใจและมีความหวังขึ้นด้วยการตรัสอริยสัจข้อที่ 3 คือนิโรธ แสดงให้เห็นว่า ทุกข์ที่บีบคั้นนั้นดับได้ ปัญหาที่ก่อดันนั้นแก้ไขได้ ทางออกที่น่าพึงใจมีอยู่ เพราะสาเหตุแห่งปัญหาหรือความทุกข์นั้นเป็นสิ่งที่กำจัดหรือทำให้หมดสิ้นไปได้ เมื่อกำจัดตัณหาพร้อมทั้งกิเลสว่านเครือออกไปได้จิตก็ไม่ถูกทรมานด้วยความเร่าร้อน จิตหลุดพ้นเป็นอิสระ เป็นตัวของตัวเองมีความสุขที่ไร้ฝ้าฝัน ไม่มีสิ่งคั่งค้างในใจ จิตสงบ สดชื่น เบิกบาน ผ่องใสได้ตลอดเวลาอย่างเป็น

ปกติของใจบรรลภาวะสมบูรณ์แห่งชีวิตด้านใน ส่วนอีกด้านหนึ่งเมื่อจิตเป็นอิสระผ่องใสแล้ว อวิชชาไม่มีอิทธิพลชักนำอีกต่อไป ปัญญาก็พลอยหลุดพ้นจากกิเลสทำให้สามารถคิดพิจารณา สิ่งทั้งหลายอย่างถูกต้องตรงตามความเป็นจริง มองสิ่งทั้งหลายตรงตามสภาวะและตามเหตุ บัจจัย ปัญญาเป็นเจ้าการในการชักนำพฤติกรรมทำให้วางตน ปฏิบัติตนแสดงออกสัมพันธ์กับ โลกและชีวิตด้วยการรู้เท่าทันทัศนคติแห่งธรรมดา ส่วนในชีวิตด้านนอกช่วยให้ใช้ความรู้ความสามารถของตนไปในทางที่เป็นไปเพื่อการแก้ปัญหา เสริมสร้างประโยชน์สุขได้อย่างแท้จริง ซึ่ง ท่านเรียกว่าเป็นการดำเนินชีวิตด้วยปัญญา และชีวิตที่ดำเนินไปเพื่อปัญญานี้จะอยู่เป็นปกติสุข ไม่ห่วงไม่กังวลกับตัวตน จิตใจก็จะเปิดกว้างออกแผ่ความรู้สึกอิสระออกไป พร้อมทั้งจะรับรู้สุข ทุกข์ของเพื่อนสัตว์โลกและคิดช่วยเหลือเกื้อกูล โดยนัยนี้ "ปัญญา" จึงได้ "กรุณา" มาเป็นแรง ชักนำพฤติกรรมต่อไป ทำให้ดำเนินชีวิตเพื่อประโยชน์สุขของผู้อื่นได้เต็มที่ ในระหว่างปฏิบัติ ตามนิโรธนั้นมีผลแห่งการปฏิบัติได้เรื่อยไปมี 5 ระดับคือ

1. วิกัมภณนิโรธ ดับกิเลสดับทุกข์ด้วยข่มไว้ ทำใจให้สงบเยือกเย็น ผ่อนคลาย ด้วยวิธีการฝ่ายสมาธิ
2. ตทังคนิโรธ ดับกิเลสดับทุกข์ด้วยองค์ธรรมคู่ปรับหรือธรรมที่ตรงข้าม โดยเฉพาะอย่างยิ่งการรู้จักพิจารณา มีปัญญารู้เท่าทันความจริงที่เป็นธรรมชาติของสิ่งทั้งหลาย ซึ่งเป็นไปตามเหตุปัจจัยและจะพึงแก้ไขที่เหตุปัจจัย ปฏิบัติต่อสิ่งเหล่านั้นด้วยท่าทีแห่งความรู้ ความเข้าใจ
3. สมุจเฉทนิโรธ ดับกิเลสดับทุกข์ด้วยตัดขาด คือบรรลุลोकุตตระมรรค ดับทุกข์ได้ เสร็จสิ้นตามระดับของมรรคนั้น ๆ
4. ปฏิบัติสัทธินิโรธ ดับกิเลสดับทุกข์ด้วยสงบระงับไป คือ บรรลุลोकุตตระผล เป็น พระอริยบุคคล
5. นิสสรณนิโรธ ดับกิเลสด้วยสลัดออกได้ หมายถึง ภาวะที่เป็นอิสระปลอดโปร่ง อย่างแท้จริงและโดยสมบูรณ์ คือ ภาวะแห่งนิพพาน
และแนวทางหรือข้อควรปฏิบัติให้ถึงเพื่อดับทุกข์และขจัดปัญหาในหมู่เยาวชนนั้น ท่านพุทธทาสภิกขุ (ม.ป.ป.) ได้เสนอไว้ 7 ประการ ได้แก่
 1. เป็นผู้ที่รักชื่อเสียง กตัญญูกตเวทีต่อบิดา มารดา แม้ชีวิตก็ยอมสละเพื่อท่านได้
 2. เป็นผู้ที่ไม่เคารพเชื่อฟังครูบาอาจารย์ คนแก่ คนเฒ่า และพระสงฆ์
 3. เป็นผู้รักเพื่อนมนุษย์อย่างเพื่อนร่วมเกิด แก่ เจ็บ ตาย และไม่เห็นแก่ตัวเพราะมีความรักเช่นนั้น
 4. เป็นผู้กล้าบุญกล้าบาป ขยะแขยงอบายมุขในทุก ๆ ความหมาย
 5. เป็นผู้ที่สามารถบังคับความรู้สึกของตนเองฝ่ายต่ำ (อารมณ์ร้าย) และพิทักษ์รักษาความรู้สึก ฝ่ายสูง (โพธิ) ไว้ได้
 6. เป็นผู้ที่ถือว่าการทำหน้าที่ของมนุษย์อย่างถูกต้องครบถ้วนเป็นการปฏิบัติธรรม

7. เป็นผู้ที่เห็นความสำคัญและเข้าถึงหัวใจของสิ่งที่เรียกว่า ชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์

4. มรรค คือ ทางดับทุกข์ หรือวิธีปฏิบัติเพื่อกำจัดสาเหตุแห่งปัญหา เมื่อรู้ปัญหาสาเหตุแห่งปัญหา จุดหมายที่เป็นภาวะหมดปัญหาครบถ้วนแล้วก็ถึงเวลาที่ต้องลงมือปฏิบัติ โดยผู้ปฏิบัติย่อมยินดีในการปฏิบัตินั้นเพราะเห็นคุณค่าหรือประโยชน์ของสิ่งที่เป้าหมายแล้ว และเห็นว่าเป็นภาวะควรบรรลุถึงอย่างแท้จริงจึงมีกำลังใจเข้มแข็งในการปฏิบัติตามมรรคด้วยตนเองไม่หวังพึ่งสิ่งศักดิ์สิทธิ์หรือเทพเจ้าหรือนอนคอยโชคชะตา วิธีการแก้ไขปัญหาระดับที่ถูกต้องคือ มีความมั่นใจในคุณพระรัตนตรัย ทำใจให้สงบและเข้มแข็ง แล้วใช้ปัญญามองดูปัญหาอย่างเป็นกลางตามสภาวะของมันและพิจารณาแก้ไขปัญหานั้นที่เหตุปัจจัย การปฏิบัติตามมรรคต้องอาศัยปัจจัย 2 ประการเป็นเครื่องหล่อเลี้ยงสนับสนุนเรียกว่า ปัจจัยแห่งสัมมาทิฐิ 2 ประการ อย่างแรกเป็นปัจจัยภายนอกหรือปัจจัยทางสังคม คือ ปรโตโมหะที่ดี โดยเฉพาะกัลยาณมิตร และอย่างที่สองเป็นปัจจัยภายในคือ โยนิโสมนสิการ หรือการทำในใจโดยแยบคาย ฉลาดคิด คิดเป็น คิดถูกวิธี พิจารณาสังทั้งหลายตามสภาวะและเหตุปัจจัยโดยอาศัยแนวทางตามหลักอริยมรรคมีองค์ 8

อริยมรรคมีองค์ 8 เป็นระบบการปฏิบัติธรรมที่ครบถ้วนสมบูรณ์และสรุปลงเพื่อการปฏิบัติเป็นไตรสิกขา จัดหมวดหมู่ตามสภาวะที่เป็นธรรมประเภทเดียวกันดังนี้ (พระราชวรมนี. 2529 : 601 - 604)

ปัญญา	{	1. สัมมาทิฐิ = เห็นชอบ (Right View หรือ Right Understanding)
		2. สัมมาสังกัปปะ = ดำริชอบ (Right Thought)
ศีล	{	3. สัมมาวาจา = วาจาชอบ (Right Speech)
		4. สัมมากัมมันตะ = กระทำชอบ (Right Action)
		5. สัมมาอาชีวะ = เลี้ยงชีพชอบ (Right Livelihood)
สมาธิ	{	6. สัมมาวายามะ = พยายามชอบ (Right Effort)
		7. สัมมาสติ = ระลึกรู้ชอบ (Right Mindfulness)
		8. สัมมาสมาธิ = จิตมั่นชอบ (Right Concentration)

ในทางปฏิบัติไตรสิกขา “ปัญญา” เรียกเป็นอริปัญญาสิกขา “ศีล” เรียกเป็น อริศีลสิกขา และ “สมาธิ” เรียกเป็นอริจิตตสิกขา มีความหมายดังนี้

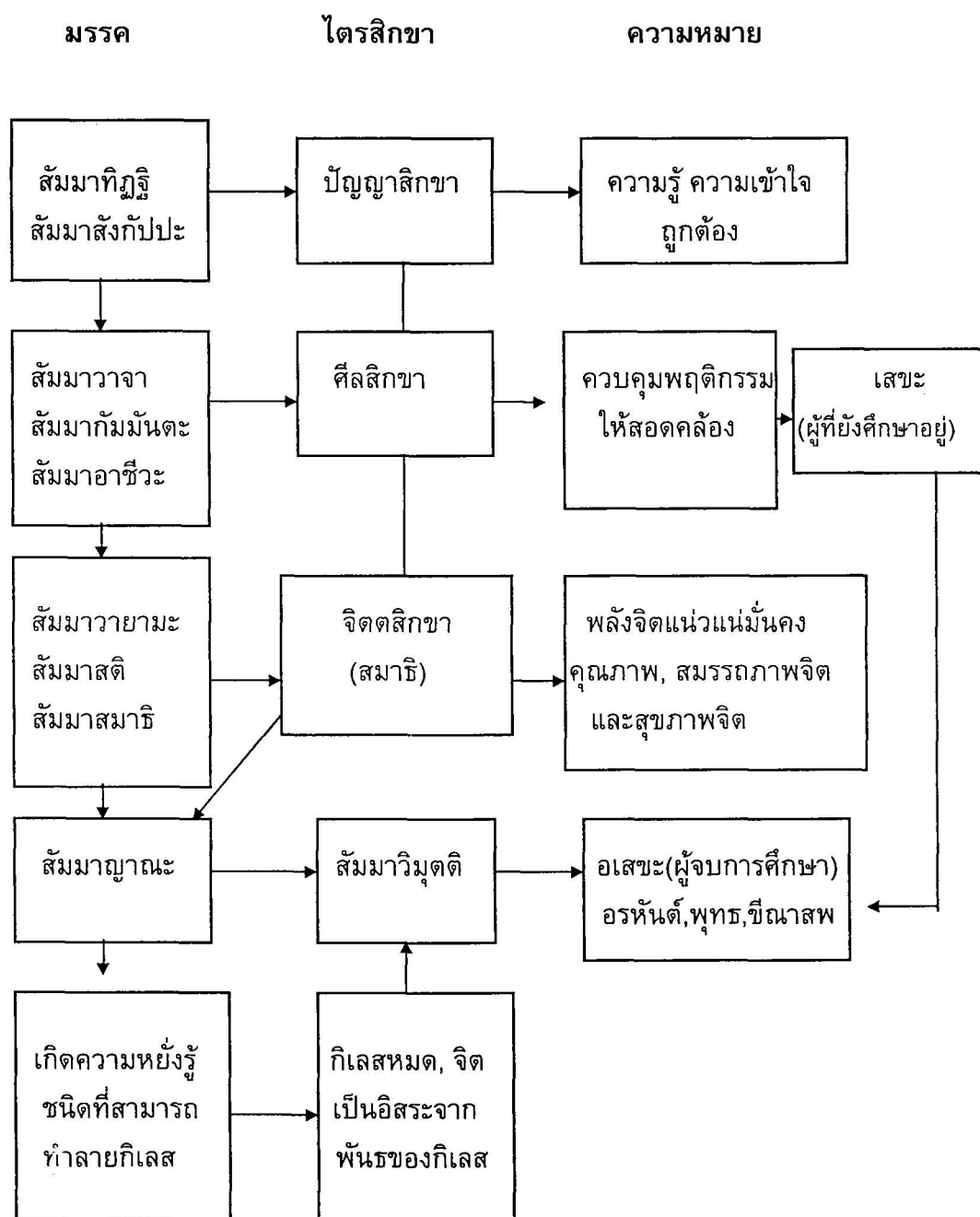
1. อริศีลสิกขา การฝึกอบรมในด้านความประพฤติระเบียบวินัยให้มีสุจริตทางกาย วาจา และอาชีพ (Training in Higher Morality) สารของอริศีลสิกขา คือ การดำรงตนด้วยดี

มีชีวิตที่เกื้อกูลท่ามกลางสภาพแวดล้อมที่ตนมีส่วนช่วยสร้างสรรค์รักษาให้เอื้ออำนวยแก่การมีชีวิตที่ดีงามร่วมกัน เป็นพื้นฐานที่ดีสำหรับการพัฒนาคุณภาพจิตและการเจริญปัญญา

2. อธิจิตตสิกขา การฝึกอบรมทางจิตใจ การปลูกฝังคุณธรรม สร้างเสริมคุณภาพจิต และรู้จักใช้ความสามารถในกระบวนการสมาธิ (Training in Higher Mentality หรือ Mental Discipline) สารสำคัญของอธิจิตตสิกขา คือ การพัฒนาคุณภาพจิตหรือการปรับปรุงจิตให้มีคุณภาพและสมรรถภาพสูง ซึ่งเอื้อแก่การมีชีวิตที่ดีงามและพร้อมที่จะใช้งานในทางปัญญาอย่างได้ผลที่สุด

3. อธิปัญญาสิกขา การฝึกอบรมทางปัญญาอย่างสูงทำให้เกิดความรู้แจ้งที่สามารถชำระจิตให้บริสุทธิ์หลุดพ้นเป็นอิสระภาพโดยสมบูรณ์ (Training in Higher Wisdom) สารสำคัญของอธิปัญญาสิกขา คือ การมองดูรู้จักและเข้าใจสิ่งทั้งหลายตามความเป็นจริงหรือรู้เท่าทันธรรมชาติของสังขารธรรมทั้งหลายที่ทำให้เป็นอยู่และทำการต่าง ๆ ด้วยปัญญา คือ รู้จักวางใจวางท่าที และปฏิบัติต่อโลกและชีวิตได้อย่างถูกต้องเหมาะสมในทางที่เป็นไปเพื่อแผ่ขยายประโยชน์สุข มีจิตผ่องใสไร้ทุกข์ เป็นอิสระเสรี สดชื่นเบิกบาน

การปฏิบัติเพื่อแก้ไขปัญหาก็ตามแนวทางขององค์มรรค (อริยมรรคมีองค์ 8) หรือไตรสิกขานั้นจะเริ่มด้วยการสร้างสมาธิภาวนา ซึ่งถือเป็นปัญญาระดับหนึ่ง และพัฒนาไปเรื่อย ๆ ตามกระบวนการพัฒนาตนในองค์มรรคโดยอาศัยศีลและสมาธิเป็นพื้นฐาน เมื่อพัฒนาจนก้าวหน้าและสมบูรณ์ก็จะนำไปสู่ปัญญาระดับสูงที่เรียกว่า “สัมมาญาณะ” (ความรู้ที่ถูกต้อง) สามารถสรุปเป็นแผนภูมิได้ดังนี้ (เสถียรพงษ์ วรรณปก. 2539 : 52 - 54)

สาระสำคัญของอริยมรรคมีองค์ 8

1. สัมมาทิฐิ คือ ความรู้ในอริยสัจ 4 รู้กุศลและอกุศลมูล กับกุศลและอกุศลมูล เห็นไตรลักษณ์ เห็นปฏิจazzสมุพบาท สัมมาทิฐิแบ่งเป็น 2 ระดับคือ

1.1 โลกียสัมมาทิฐิ ความเห็นชอบระดับโลกีย์ คือ ยังเนื่องในโลก ขึ้นต่อโลก ได้แก่ ความเห็น ความเชื่อ ความเข้าใจเกี่ยวกับโลกและชีวิตที่ถูกต้องตามหลักแห่งความดี เป็นไปตามคลองธรรมหรือสอดคล้องกับศีลธรรม ทิฐิระดับนี้เป็นเรื่องเกี่ยวกับคุณค่า เช่น ดี

ชั่ว ถูก ผิด เปลี่ยนแปลงได้ตามอิทธิพลของสภาพแวดล้อมและความเป็นไปของสังคม สัมมาทิฐิประเภทนี้เกิดจาก “ปรโตโมสะ” หรือ ปัจจัยภายนอก

1.2 โลกุตตรสัมมาทิฐิ ความเห็นชอบระดับโลกุตตระ คือเห็นโลก ไม่ขึ้นต่อโลก ได้แก่ ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับโลกและชีวิตถูกต้องตามความเป็นจริงหรือรู้เข้าใจตามสภาวะของธรรมชาติ สัมมาทิฐิประเภทนี้เกิดจาก “โยนิโสมนสิการ” เป็นปัจจัยภายในตัวบุคคลเอง พึงเห็นความสำคัญของสัมมาทิฐิแนวโลกุตตระว่าเป็นธรรมที่มีผลลึกซึ้งกว่าโลกียสัมมาทิฐิมาก

โดยสรุปสัมมาทิฐิ ก็คือความเห็นที่ตรงตามสภาวะ คือ เห็นตามที่ตั้งทั้งหลายเป็นจริง การที่สัมมาทิฐิเจริญขึ้น ย่อมต้องอาศัยโยนิโสมนสิการเรื่อยไป เพราะช่วยให้ไม่มองสิ่งต่าง ๆ อย่างผิวเผิน ไม่ถูกยั่วยุโดยง่ายจากผัสสะทางอายตนะทั้ง 6 ทำให้มีสติสัมปชัญญะเป็นอิสระเป็นตัวของตัวเอง คิดตัดสินใจและกระทำการต่าง ๆ ด้วยปัญญา

2. สัมมาสังกัปปะ คือ ความดำริชอบ หรือความนึกคิดในทางที่ถูกต้อง คิดในทางมีประโยชน์ทั้งแก่ตนเองและผู้อื่น วางจิตของตนไว้ในทางที่จะเกิดประโยชน์ จิตวิทยายกบอกว่าความคิดของคนมีอิทธิพลต่อชีวิตของเขาเป็นอันมาก คนคิดบ่อย ๆ ในที่สุดก็จะเป็นอย่างที่เขาคิด (All That We are is the Result of What are Have Thought) การสร้างความคิดให้ดีแยกเป็นเรื่อง ๆ พอเป็นแนวทางดังนี้

2.1 ความตั้งใจในทางดี เช่น ตั้งใจจะเป็นคนดี

2.2 ความคิดในการต่อสู้อุปสรรค คนที่จะฝ่าฟันอุปสรรคไปได้จะต้องมีความคิดในทางต่อสู้หรือ Positive Thinking มากกว่าความคิดในทางหลบหนี หรือ Negative Thinking

สัมมาสังกัปปะมี 3 อย่างคือ 1) เนกขัมมสังกัปปี คือความดำริที่ปลอดจากโลภะ ความนึกคิดที่ปลอดจากกาม ปราศจากความเห็นแก่ตัว คิดเสียสละ คิดเป็นกุศลทุกอย่าง ปราศจากราคะหรือ โลภะ 2) อพยยาบาทสังกัปปี คือ ดำริที่จะไม่พยายาบทเคียดแค้น มุ่งเฉพาะธรรมที่ตรงข้ามคือ เมตตาปรารถนาดีต้องการให้ผู้อื่นมีความสุข จัดเป็นความนึกคิดที่ปราศจากโทสะ 3) อวิหิงสาสังกัปปี คือ ความดำริที่ไม่มีการเบียดเบียน การคิดทำร้าย มุ่งเฉพาะธรรมที่ตรงข้าม คือ กรุณา ซึ่งหมายถึง คิดช่วยเหลือผู้อื่นให้พ้นจากทุกข์ จัดเป็นความนึกคิดที่ปราศจากโทสะเช่นกัน

3. สัมมาวาจา คือ การพูดชอบ โดยเว้นจากการพูดเท็จ เว้นจากการพูดส่อเสียด เว้นจากการพูดคำหยาบ เว้นจากการพูดเพ้อเจ้อ โดยสรุปคือเว้นจากวจีทุจริต 4 และพูดในสิ่งที่ควรพูด ได้แก่ พูดจริง พูดสุภาพ สามัคคี พูดอ่อนหวาน สุภาพ นุ่มนวล น่าฟัง พูดมีประโยชน์และถูกกาลเทศะ

4. สัมมากัมมันตะ คือ การกระทำชอบ มีกายสุจริต 3 ในกุศลกรรมบท 10 ได้แก่ เว้นจากการฆ่าสัตว์ เว้นจากการลักขโมย เว้นจากการประพฤติผิดในกามทั้งหลาย และการ

กระทำชอนนั้นต้องปฏิบัติในสิ่งตรงกันข้ามด้วย คือ ไม่ฆ่าแล้วยังต้องมีเมตตากรุณา ไม่ลักทรัพย์แล้วยังต้องเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ จะต้องทำสิ่งที่ควรทำให้มากเสมอ อย่าทำเพราะเห็นแก่ตน

5. สัมมาอาชีวะ คือ การเลี้ยงชีพชอบ หมายถึง การหาเลี้ยงชีวิตอยู่อย่างชอบเป็นไปเพื่อความชอบธรรมและถูกต้อง ได้แก่

- การงานสุจริต การงานไม่คั่งค้าง ทำงานเสร็จทันเวลา
- การเลือกอาชีพให้ถูกต้องกับอุปนิสัยของตน เลือกงานที่ชอบสนุกกับงาน
- อาชีพสุจริต

6. สัมมาวายามะ คือ ความเพียรชอบ ได้แก่ เพียรระงับกุศลที่ยังไม่เกิด เพียรกำจัดอกุศลที่เกิดขึ้นแล้ว เพียรสร้างกุศลที่ยังไม่เกิด เพียรรักษาและส่งเสริมกุศลที่เกิดขึ้นแล้วให้ดำรงอยู่และเจริญยิ่ง ๆ ขึ้นไป ความเพียรเป็นคุณธรรมสำคัญอย่างยิ่งข้อหนึ่งในพุทธศาสนา หมวดธรรมที่เกี่ยวกับการปฏิบัติแทบทุกหมวดจะพบความเพียรแทรกอยู่ด้วย ทุกคนต้องเพียรพยายามสร้างผลสำเร็จด้วยเรี่ยวแรงของตน ไม่ควรคิดหวังอันนอนขอผลที่ต้องการโดยไม่กระทำ การทำความเพียรต้องสอดคล้องกับธรรมข้ออื่น ๆ โดยเฉพาะสติสัมปชัญญะ มีความรู้ความเข้าใจ ใช้ปัญญาดำเนินความเพียรให้พอเหมาะไม่ตึงหรือหย่อนเกินไป เพียรพยายามสร้างสรรค์ชีวิตที่ดีงาม และการเข้าถึงจุดหมายสูงสุดของพุทธศาสนา

7. สัมมาสติ คือ สติปัฏฐาน 4 นั้นเอง ได้แก่

- 1) กายานุปัสสนา (การพิจารณากาย, การตามดูรู้ทันกาย)
- 2) เวทนานุปัสสนา (การพิจารณาเวทนา, การตามดูรู้ทันเวทนา)
- 3) จิตตานุปัสสนา (การพิจารณาจิต, การตามดูรู้ทันจิต)
- 4) ธัมมานุปัสสนา (การพิจารณาธรรมต่าง ๆ การตามดูรู้ทันธรรม)

คำว่า “สติ” แปลง่าย ๆ ว่า ความระลึกได้ นอกจากนี้ยังหมายถึง ความไม่ลืม ความไม่เผลอ ไม่เลินเล่อ ไม่พัวพันเพื่อนเลือนลอยด้วย สติเปรียบเหมือนนายประตูเป็นตัวควบคุมการปฏิบัติหน้าที่และคอยป้องกันยับยั้งตนเองไม่ให้หลงเพลิดเพลिनตามความชั่วและไม่ให้ความชั่วเล็ดลอดเข้าไปในจิตได้ สติปัฏฐานจะช่วยให้ท่านฉลาดในกระบวนการของจิต

8. สัมมาสมาธิ หมายถึง การมีกำลังใจ มีกำลังของจิตอย่างหนักแน่นมั่นคงมีอำนาจที่จะทำให้สำเร็จประโยชน์ ต้องมีสมาธิให้มากพอที่จะให้อริยมรรคมีกำลังเดินไปได้

สมาธิ แปลว่า ความตั้งมั่นของจิตหรือภาวะจิตที่แน่วแน่ต่อสิ่งที่กำหนดไม่ฟุ้งซ่าน ในคัมภีร์ รุณนรรัตนการะบุว่า สมาธิ คือภาวะอารมณ์หนึ่งเดียวของกุศลจิตอย่างสม่ำเสมอและด้วยดี

สัมมาสมาธิตามคำจำกัดความในพระสูตรทั่วไปจะจงว่า ได้แก่ สมาธิตามแนวमाण 4 คือ ปฐมฌาน ทุติยฌาน ตติยฌาน จตุตถฌาน

โดยสาระสำคัญ หมายถึง สมาธิที่ใช้ถูกทาง เพื่อจุดหมายในทางหลุดพ้นเป็นไปเพื่อปัญญาที่รู้เข้าใจสิ่งทั้งหลายตามเป็นจริง มิใช่เพื่อผลในทางสนองความอยากของตัวตน

ลักษณะของจิตที่เป็นสมาธิ หมายถึง ภาวะจิตที่มีคุณภาพและมีสมรรถภาพดีที่สุดในลักษณะสำคัญดังนี้

1) แข็งแรง มีพลังมาก เปรียบเหมือนกระแสน้ำที่ถูกควบคุมให้ไหลพุ่งไปทิศทางเดียว ย่อมมีกำลังแรงกว่าน้ำที่ปล่อยให้ไหลพรากระจ่าย

2) ราบเรียบ สงบซึ่ง เหมือนน้ำในบึงที่ไม่มีสิ่งรบกวน

3) ไสกระจ่าง มองเห็นอะไร ๆ ได้ชัด

4) นุ่มนวลควรแก่การทำงาน เพราะไม่เครียด ไม่กระด้าง ไม่ขุ่นมัว ไม่สับสน ไม่กระวนกระวาย

จิตที่เป็นสมาธิขั้นสมบูรณ์ เรียกว่า จิตประกอบด้วยองค์ 8 คือ 1) ตั้งมั่น 2) บริสุทธิ์ 3) ผ่องใส 4) โปร่งโล่งเกลี้ยงเกลา 5) ปราศจากสิ่งมัวหมอง 6) นุ่มนวล 7) ควรแก่การทำงาน 8) อยู่ตัวไม่วอกแวกหวั่นไหว งานที่ถูกต้องตามหลักพุทธศาสนาคือ งานทางปัญญา พร้อมจะใช้ปัญญา

ประโยชน์ของสมาธิ

1. ประโยชน์ที่เป็นจุดหมายหรืออุดมคติทางศาสนา คือ เป็นส่วนสำคัญอย่างหนึ่งแห่งการปฏิบัติเพื่อบรรลุจุดหมายสูงสุด อันได้แก่ การหลุดพ้นจากทุกข์ทั้งปวง

2. ประโยชน์ด้านการสร้างความสามารถพิเศษ เหนือสามัญวิสัย ได้แก่ การใช้สมาธิระดับฌานสมาบัติเป็นฐานทำให้เกิดฤทธิ์และอภิญญาชั้นโลกียอย่างอื่น ๆ คือ หูทิพย์ ตาทิพย์ ทายใจคนได้ ปัจจุบันเรียก ESP (Extrasensory Perception)

3. ประโยชน์ในด้านสุขภาพจิตและการพัฒนาบุคลิกภาพ ทำให้เป็นผู้มีจิตใจและบุคลิกลักษณะเข้มแข็ง หนักแน่น มั่นคง สงบ เยือกเย็น สุขภาพ นุ่มนวล สดชื่น ผ่องใส กระฉับกระเฉง กระปรี้กระเปร่า งามสง่า มีเมตตากรุณา มองดูรู้จักตนเองและผู้อื่นตามความเป็นจริง เตรียมจิตใจพร้อมในการปลูกฝังคุณธรรมต่าง ๆ และเสริมสร้างนิสัยที่ดี มีความมั่นคงทางอารมณ์ และมีภูมิคุ้มกันโรคทางจิต ดำเนินชีวิตอย่างมีสติ ตามดูรู้ทันพฤติกรรมทางกาย วาจา ความรู้สึกนึกคิด และภาวะจิตของตน

4. ประโยชน์ในชีวิตประจำวัน เช่น

- 1) ใช้ช่วยทำให้จิตผ่อนคลายหายเครียด เกิดความสงบ หายความกระวนกระวาย
- 2) เป็นเครื่องเสริมประสิทธิภาพในการทำงาน เรียกว่า “จิตเป็นกัมมณียะ”
- 3) ช่วยเสริมสุขภาพกายและใช้แก้โรคได้ เนื่องจากร่างกายกับจิตอาศัยกันและมีอิทธิพลต่อกัน ประโยชน์ข้อนี้จะสมบูรณ์เมื่อมีปัญญารู้เท่าทันสภาวธรรมประกอบอยู่ด้วย

การตรวจสอบความสำเร็จของการปฏิบัติอริยสัจ 4

การปฏิบัติตามแนวอริยสัจ 4 สามารถตรวจสอบความสำเร็จได้ด้วยญาณ 3 หรือ

“ญาณทัสสนะ” หมายถึง การหยั่งรู้ยังเห็น ครบ 3 รอบ กล่าวคือ สัจญาณ กิจญาณ และกตญาณ ซึ่งหลักญาณทัสสนะมี 12 รายการ เขียนได้ดังนี้ (พระราชวรมณี. 2529 : 904)

ญาณ 3 สัจจะ 4	สัจญาณ	กิจญาณ	กตญาณ
ทุกข์	ทุกข์คือดังนี้ : รู้ว่าปัญหา คืออะไร, ตัวปัญหาอยู่ ที่ไหน	รู้ว่าทุกข์ควรกำหนดรู้:รู้ว่า ปัญหานี้ต้องเข้าใจสภาพ และขอบเขต	รู้ว่าทุกข์นี้กำลังรู้ รู้ว่าได้เข้าใจสภาพและ ขอบเขตของปัญหาแล้ว
สมุทัย	รู้ว่าสมุทัยคือดังนี้:รู้ว่า สาเหตุของปัญหาคืออะไร (รู้ว่าต้นเหตุเป็นเหตุแห่ง ทุกข์)	รู้ว่าสมุทัย (ต้นเหตุ)ควรละ เสีย : รู้ว่าจะต้องแก้ไข ที่สาเหตุนั้น	รู้ว่าสมุทัยนี้ได้แล้ว: รู้ว่าสาเหตุนั้นได้แก้ไข หรือกำจัดแล้ว
นิโรธ	รู้ว่านิโรธคือดังนี้:รู้ว่า ภาวะหมดปัญหาที่ ต้องการคืออะไร ตน ต้องการหรือควร ต้องการอะไร	รู้ว่านิโรธควรทำให้แจ้ง: รู้ว่าภาวะนั้นเป็นจุดหมาย ที่ต้องไปให้ถึง	รู้ว่านิโรธได้ประจักษ์ แจ้งแล้ว: รู้ว่าได้บรรลุ จุดหมายนั้นแล้ว (รู้ว่านิพพานควรบรรลุ)
มรรค	รู้ว่ามรรคคือดังนี้:รู้ว่า วิธีแก้ปัญหาคืออย่างไร (รู้ว่ามรรคมองค์ 8 เป็น ทางดับทุกข์)	รู้ว่ามรรคควรเจริญ : รู้ว่าวิธีแก้ปัญหานั้นต้องลงมือ ปฏิบัติดำเนินการ(รู้ว่า มรรคมองค์ 8 ควรปฏิบัติ)	รู้ว่ามรรคได้เจริญแล้ว รู้ว่าได้ปฏิบัติตามวิธีการ นั้นเรียบร้อยแล้ว

สัปปริสธรรม 7

การสร้างสังคมเพื่อให้อยู่ร่วมกันด้วยความปกติสุขนั้นบุคคลในสังคมจะต้องตระหนักรู้ในตนเองเสียก่อนเพื่อจะได้สามารถวางตัวและปรับตัวให้เข้ากับสังคมตลอดจนสิ่งแวดล้อมได้อย่างเหมาะสมตามวิถีชีวิตและแนวพุทธนั้นมีธรรมะที่บุคคลพึงถือปฏิบัติเพื่อความปกติสุขของสังคม และเพื่อความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ เรียกว่า เป็นธรรมะของคณติ หรือ “สัตบุรุษ” คือ สัปปริสธรรม

7 ประการ ซึ่งถ้าบุคคลยึดถือนำไปปฏิบัติตามหลักสัปปริสธรรม 7 ประการนี้ แล้วนอกจากจะทำให้บุคคลได้ตระหนักรู้ในตนเอง ตลอดจนปัญหาต่าง ๆ สามารถประพัตติตนได้อย่างถูกต้องเหมาะสมแล้ว ยังทำให้รู้จักเลือกคบเพื่อนและสามารถเลือกสังคมหรือบุคคลที่ตนจะเข้าไปสัมพันธ์ด้วยได้ การนำหลักสัปปริสธรรม 7 ประการ มาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาอัตมโนทัศน์ของเยาวชน กระทำผิดครั้งนี้เพื่อเป็นการเน้นให้เยาวชนกระทำผิดเกิดการตระหนักรู้ในตนเองเกี่ยวกับความสามารถหรือสมรรถนะของตนเอง ทำให้เยาวชนกระทำผิดเข้าใจตนเองมากขึ้นและมีกำลังใจที่จะพัฒนาตนเองต่อไปตามกระบวนการแก้ปัญหาหรือการดับทุกข์เพื่อให้ตนเองเป็นที่ยอมรับของสังคมและบุคคลรอบข้าง ตลอดจนเป็นผู้มองโลกได้ตามความเป็นจริงในทุก ๆ แ่ง ทั้งแง่ดีและด้อย อันจะส่งผลให้เยาวชนกระทำผิดสามารถพัฒนาอัตมโนทัศน์ของตนในด้านดียิ่งขึ้นได้สาระสำคัญของสัปปริสธรรม 7 ประการพอสรุปได้ดังนี้

1. ขัมมัญญตา “รู้หลักและรู้จักเหตุ” คือ รู้หลักการและกฎเกณฑ์ของสิ่งทั้งหลายที่ตนเข้าไปเกี่ยวข้องในการดำเนินชีวิต การปฏิบัติกิจหน้าที่และดำเนินการต่าง ๆ รู้เข้าใจสิ่งที่ตนจะต้องประพัตติปฏิบัติตามเหตุผล เช่น รู้ว่าตำแหน่ง ฐานะ อาชีพ การงานของตน มีหน้าที่ความรับผิดชอบอย่างไร มีอะไรเป็นหลักการ จะต้องทำอะไรอย่างไรจึงจะเป็นเหตุให้บรรลุถึงผลสำเร็จที่เป็นไปตามหน้าที่และความรับผิดชอบนั้น ๆ ดังนี้ เป็นต้นตลอดจนขั้นสูงสุดคือ รู้เท่าทันกฎธรรมชาติ หรือหลักความจริงของธรรมชาติ เพื่อปฏิบัติต่อโลกและชีวิตอย่างถูกต้อง มีจิตใจเป็นอิสระ ไม่ตกเป็นทาสของโลกและชีวิตนั้น โดยสรุปการรู้จักเหตุคือเมื่อได้ยินได้ฟังอะไรก็จับหลัก สาระมองเห็นเนื้อแท้ของสิ่งหรือเรื่องราวนั้นได้

2. อัตถัญญตา “ความมุ่งหมายและรู้จักผล” คือ รู้ความหมายและความมุ่งหมายของหลักการที่ตนปฏิบัติ เข้าใจวัตถุประสงค์ของกิจการที่ตนกระทำ รู้ว่าหลักการนั้นๆ มีความมุ่งหมายอย่างไร รู้ว่าที่ตนทำอยู่อย่างนั้น ๆ ดำเนินชีวิตอย่างนั้นเพื่อประสงค์ประโยชน์อะไร หรือควรจะได้บรรลุผลอะไร ที่ให้มีความที่ ตำแหน่ง ฐานะการงานอย่างนั้น ๆ เขากำหนดวางกันไว้เพื่อความมุ่งหมายอะไร กิจการที่ตนทำอยู่นั้นเมื่อทำไปแล้วจะเกิดผลอะไรบ้าง เป็นผลดีหรือผลเสียอย่างไร ดังนี้ เป็นต้น ตลอดจนขั้นสูงสุดคือรู้ความหมายของคติธรรมดาและประโยชน์ที่เป็นสาระแก่ชีวิต โดยสรุปการรู้จักผลคือเมื่อได้ยินได้ฟังอะไรก็เข้าใจความหมายและความมุ่งหมายวัตถุประสงค์แนวทางที่จะขยายความเรื่องนั้นได้ และวิริยบุต วิเชียรโชติ (2526) ได้สรุปไว้ว่า ผู้ที่รู้จักผลเป็นผู้ทำใจพิจารณาอยู่เสมอว่าผลที่ปรากฏในทางวัตถุ ทางจิตใจและทางสังคมนั้นสืบเนื่องมาจากเหตุอันใด ความทุกข์กายทุกข์ใจที่เกิดขึ้นกับตนนั้นสืบเนื่องมาจากสาเหตุอันใดบ้าง

3. อัตตัญญตา “รู้จักตน” คือ รู้ตามความเป็นจริงว่าตัวเรานั้นว่าโดยฐานะ ภาวะ เพศ กำลังความรู้ ความถนัด ความสามารถ และคุณธรรม เป็นต้น ของตนตามเป็นจริง บัดนี้เท่าไร อย่างไรเพื่อประพัตติให้เหมาะสมและเกิดผลดี ตลอดจนรู้จักแก้ไขปรับปรุงส่งเสริมทำการต่าง ๆ ให้สอดคล้องถูกจุดตรงทางที่จะให้เจริญงอกงามบังเกิดผลดี

4. มัตตัญญูตา “รู้จักประมาณ” คือ รู้จักพอดี เช่น รู้จักประมาณในการบริโภค รู้จักประมาณในการใช้จ่ายทรัพย์ รู้จักความพอเหมาะพอดีในการพูด การปฏิบัติกิจและทำการต่าง ๆ ตลอดจนการพักผ่อนนอนหลับ และการสนุกสนานรื่นเริงต่าง ๆ หรือการรู้จักประมาณในการบริโภคปัจจัย 4 เป็นต้น ซึ่งวิริยบุต วิเชียรโชติ (2526) ได้สรุปไว้เช่นกันว่า ผู้รู้จักประมาณเป็นผู้ที่พิจารณาอยู่เสมอว่า การกระทำที่ดี การพูดที่ดี การคิดที่ดี ควรมีความพอเหมาะพอดีกับอัตภาพและความสามารถโดยเข้ากับลักษณะของการดำเนินชีวิตโดยใช้ทางสายกลางเป็นหลัก

5. กาลัญญูตา “รู้จักกาล” คือ รู้จักกาลเวลาอันเหมาะสมและระยะเวลาอันพึงใช้ในการประกอบกิจการทำหน้าที่การทำงานปฏิบัติการต่าง ๆ และเกี่ยวข้องกับผู้อื่น เช่น รู้ว่าเวลาไหนควรทำอะไรและทำให้ตรงเวลาเป็นเวลา ให้ทันเวลา พอเหมาะกับเวลา รู้ว่าเวลาไหนเป็นเวลาเรียน เวลาทำงาน เวลาพักผ่อน เป็นต้น และยังเป็นผู้รู้จักคุณค่าของเวลา รู้จักจัดการเวลาให้เป็นประโยชน์เหมาะสมกับตนเองและผู้อื่น

6. ปริสฺสัญญูตา “รู้จักชุมชน” คือ รู้จักถิ่น รู้จักที่ชุมนุม และชุมชน รู้จักมารยาทระเบียบ วินัย ขนบธรรมเนียมประเพณี รู้กาลอันควรประพฤติปฏิบัติในถิ่นที่ชุมนุมและต่อชุมชน นั่นว่า ชุมชนนี้ เมื่อเข้าไปหาต้องทำกริยาอย่างนี้ควรต้องพูดอย่างนี้ ชุมชนนี้มีระเบียบวินัยและวัฒนธรรมประเพณีอย่างนี้ มีความต้องการอย่างนี้ ควรเกี่ยวข้อง ควรสงเคราะห์ ควรรับใช้ ควรบำเพ็ญประโยชน์ให้อย่างนี้ เป็นต้น ทั้งนี้เพื่อเป็นแนวทางในการปรับตัวให้เข้ากับสังคมและอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข

7. บุคคลัญญูตา “รู้จักบุคคล” คือ รู้จักและเข้าใจความแตกต่างระหว่างบุคคลโดยอาศัยความสามารถและคุณธรรม เป็นต้น ว่าใคร ๆ ยิงหรือหย่อนอย่างไรและรู้จักที่จะปฏิบัติต่อบุคคลอื่น ๆ ด้วยดีว่าควรจะคบหรือไม่ จะเกี่ยวข้อง จะใช้ จะยกย่อง จะตำหนิหรือแนะนำสั่งสอนอย่างไร จึงจะได้ผลดี เป็นต้น ตลอดจนควรเลือกคบคนเช่นไรเป็นเพื่อน เป็นผู้ร่วมงานเป็นคู่คิดและคู่ชีวิต การสร้างมนุษยสัมพันธ์ให้เหมาะสมกับบุคคลในเพศ วัย อาชีพ และบทบาทต่าง ๆ

ถ้าเยาวชนเข้าใจและตระหนักในหมวดธรรมะเพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขในสังคมหรือสัปปริสธรรม 7 ประการ ดังได้สรุปมาแล้วนั้นย่อมจะทำให้เยาวชนตระหนักในสภาพหรือสภาวะแห่งตนเองและบุคคลอื่น ๆ ที่ตนเองไปสัมพันธ์ด้วย สามารถแสดงออกได้ตามศักยภาพของตนเองและเหมาะสมกับบุคคล สถานที่ ที่ทำให้วางตัวอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข เป็นที่ยอมรับของบุคคลในสังคมและยังจะเป็นกัลยาณมิตรให้กับบุคคลอื่น ๆ ที่ตนไปสัมพันธ์ รู้จักเลือกคบคนที่จะเป็นมิตรกับตนและเป็นปัจจัยพื้นฐานในการสร้างสัมมาทิฐิให้กับตนเองอีกด้วย

วิธีการสอนธรรมะหรือศีลธรรมแก่ประชาชน

วิธีการสอนศีลธรรม อันจะนำไปสู่การละเว้นชั่วประพฤติชอบและประกอบตนในทางที่สมควรนั้น นอกจากขึ้นกับผู้สอน ผู้รับการสอนและเรื่องที่สอนแล้ว วิธีการสอนนับเป็นสิ่งสำคัญอีก

อย่างหนึ่งในการสอนธรรมหรือศีลธรรม เพราะแม้ผู้สอนดี เนื้อหาดี แต่ถ้าเลือกวิธีสอนไม่เหมาะสม ก็อาจจะทำให้ไม่ประสบความสำเร็จในการสอนได้ ในพระพุทธศาสนามีหลักการสอน 7 ประการ (สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์. 2531) ได้แก่

1. อุปนิสินนกถา หมายถึง ถ้อยคำที่กล่าวกับคนที่นั่งอยู่ใกล้ ๆ โดยปรารภธรรมหรือมีธรรมแทรกอยู่ในถ้อยคำนั้นด้วย ได้แก่ การพูดคุยกันธรรมดาแต่สอดแทรกธรรมหรือคติธรรม บางอย่างบางประการเข้าไปในข้อคุยกันนั้น เพื่อมุ่งให้เกิดความรู้แก่ผู้ฟังบ้าง ปลอบโยนจิตใจบ้าง โน้มน้าวจิตใจบ้าง สุดแท้แต่กาลเทศะและบุคคลผู้รับฟัง อุปนิสินนกถามีได้มุ่งที่จะสอนธรรมแบบเป็นเรื่องเป็นราวจริงจังหรือกำหนดเรื่องราวแน่นอนแต่ผู้สอนเลือกโอกาสที่จะสอดแทรกคำสอนขณะคุย ซึ่งผู้รับการสอนจะมีเพียงคนเดียวหรือหลายคนก็ได้แล้วแต่เหตุการณ์ การสอนโดยวิธีนี้ผู้ฟังจะไม่รู้สึกว่าถูกสอนโดยตรงการสอนลักษณะนี้เป็นการพูดสั้น ๆ แต่กินใจ อาจพูดตรง ๆ หรือพูดอ้อม เช่น ยกตัวอย่างเรื่องอื่นมาพูดให้เขาเกิดความคิดเองก็ได้

2. ธรรมิกถา หมายถึง การกล่าวหรือการชี้แจงธรรมะหรือเรื่องราวต่าง ๆ ที่จะสอนเป็นการพูดที่มุ่งชี้แจง อธิบายเหตุผลในข้อธรรมหรือเหตุการณ์นั้นให้แจ่มแจ้งชัดเจนทำให้ผู้ฟังหรือผู้รับการสอนเข้าใจและเกิดความรู้ตามวัตถุประสงค์ของผู้สอน เป็นการปรารภข้อธรรมหรือเหตุการณ์อย่างใดอย่างหนึ่งแล้วจึงพูดชี้แจงแสดงคำสอนให้เข้าใจ การสอนแบบธรรมิกถาเป็นการสอนที่มุ่งชี้แจงแสดงธรรมะหรือเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นอย่างเป็นเรื่องเป็นราวจริงจัง การสอนลักษณะนี้อาจทำได้หลายวิธี เช่น ชี้แจง ปาฐกถา บรรยาย อภิปราย

3. โอวาทกถา หมายถึง คำแนะนำ คำตักเตือนหรือคำสั่งสอน เป็นการสอนธรรมะแก่ผู้ฟังอย่างเป็นเรื่องราวสาระแก่นสาร มุ่งสอนให้ผู้ฟังระมัดระวังไม่ทำความชั่ว ละทิ้งความชั่วที่เคยทำ ตั้งใจทำความดี และรักษาความดีที่มีอยู่แล้ว การให้โอวาทนี้อาจทำเป็นครั้งคราว หรือนาน ๆ ครั้ง หรือทำทุกวันพระก็ได้ โอวาทกถา อาจทำในลักษณะของการแนะนำ คือ แนะนำให้เห็นจริงเข้าใจในความดี แนะนำคือบอกวิธีการดำเนินชีวิตในทางที่ถูกต้องแก่ผู้หลงผิด กำลังดำเนินชีวิตในทางผิดให้เขาเห็นทางถูกและทำตามได้ และการตักเตือนคือ พูดเตือนสติให้รู้สึกตัว เตือนให้เลิกสิ่งที่ผิดเสียและบอกแนวทางที่ควรปฏิบัติให้ทราบ และวิธีสุดท้ายคือกล่าวสอน พูดให้เว้นชั่ว ประพฤติชอบและประกอบตนในทางที่ควร คำสอนนั้นเป็นคำมีคติ เตือนใจและกินใจ ใครจะปฏิบัติตาม

4. อนุสาสนิกถา หมายถึง คำสอนที่สอนกันบ่อย ๆ ตรงคำภาษาไทยว่า “พร่ำสอน” นั้นเอง เป็นการสอนแบบติดตามสอนไม่ขาดระยะ โดยสรุปก็คือ คำแนะนำ คำแนะแนว คำตักเตือนและคำกล่าวสอนซึ่งหากทำในโอกาสอันควรก็จัดเป็นโอวาทกถา แต่หากทำเป็นประจำหรือทำบ่อย ๆ ก็เป็นอนุสาสนิกถา วิธีการสอนของอนุสาสนิกถาก็มีวิธีเช่นเดียวกับโอวาทกถา เพียงแต่อนุสาสนิกถาทำบ่อยกว่าจนทำให้ผู้ฟังเคยชิน เช่น การอบรมเด็กวัดให้มีระเบียบทุกวันอาทิตย์ เป็นต้น

5. ธรรมสาส์นจากถา หมายถึง การพูดสนทนากันโดยมุ่งเอาเฉพาะเรื่องธรรมะเพื่อหวังให้เกิดความรู้ความเข้าใจธรรมะ เพื่อให้เกิดคุณธรรมขึ้นในใจและได้สาระแก่นสารในเรื่องที่คุยกันเป็นที่ตั้ง เป็นการถ่ายทอดความรู้ความเข้าใจเรื่องธรรมะให้แกกันและกัน เป็นการคุยธรรมะในระหว่างผู้สนใจธรรมะด้วยกัน เรียกว่า “การสนทนาธรรม” และการสนทนาธรรมนี้มีขอบเขตหรือเป้าหมายคือ เพื่อให้เกิดสติ เพื่อให้เกิดปัญญา และเพื่อแก้ปัญหาข้อข้องใจ วิธีการสอนแบบธรรมสาส์นจากถานั้น อาจจะเป็นการสนทนาระหว่างคน 2 คน หรือเป็นกลุ่มก็ได้ตามโอกาส ซึ่งอาจแบ่งเป็น 2 แบบคือ สนทนาตามกาล เช่น ทุกวันอาทิตย์ หรือทุกวันพระ และสนทนาตามนัดหมายโดยมีการนัดล่วงหน้า กำหนดเวลาและเรื่องราวโดยเฉพาะ

6. ปจฉาวิสัชนาถา หมายถึง การถามตอบในเรื่องการสอนของผู้สอนและผู้รับสอน กล่าวคือ ก่อนเปิดการสอน ผู้สอนอาจตั้งคำถามขึ้นก่อนตามหัวข้อเรื่องที่จะสอนเพื่อต้องการทราบพื้นความรู้เดิมของผู้รับการสอน หรือเพื่อสะกิดใจผู้รับการสอนให้เกิดความสนใจใคร่ฟังต่อไปหรืออาจจะมีการถามตอบระหว่างผู้สอนกับผู้รับการสอนในขณะกำลังสอนหรือสอนจบแล้วเพื่อทดสอบความจำและความเข้าใจของผู้รับการสอนก็ได้

7. ธรรมเทศนาถา หมายถึง การแสดงธรรม คือ ชี้แจงแสดงหลักธรรม หลักปฏิบัติ ความดีให้ผู้ฟังรู้แจ้งเห็นจริงในธรรมะที่ควรรู้ควรเห็น เป็นการชี้แนะให้ผู้ฟังได้รับประโยชน์คือ ได้ฟังเรื่องที่ยังไม่เคยฟัง เรื่องที่เคยฟังแล้วแต่ยังไม่ชัดเจนก็เข้าใจได้ชัดเจนขึ้น หายข้อสงสัย มีความคิดเห็นตรงตามเป็นจริงและมีจิตใจเข้มแข็งผ่องใส การสอนแบบธรรมเทศนาถานี้ จะคล้ายคลึงกับธรรมิกถาเพียงแต่ทำเป็นกิจลักษณะและกระบวนการมากกว่าธรรมิกถาโดยเน้นในหัวข้อธรรม สิลลา อริยบท มีความเรียบร้อยทั้งกายวาจาเพื่อความเป็นพระธรรมกถึกที่สมบูรณ์

กล่าวโดยสรุปการสอนธรรมในทางพุทธศาสนานั้นมีอยู่หลายวิธี ในตอนต้นนั้นกล่าวมา 7 วิธีพอสังเขป การสอนธรรมแต่ละครั้งนั้นผู้สอนจะต้องพิจารณาเลือกวิธีการสอนให้เหมาะสมกับลักษณะของผู้ฟังและเนื้อหาที่จะใช้สอนเพื่อให้การสอนบรรลุตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ว่าจะใช้หลักการสอนมากกว่า 1 วิธีก็ได้ในแต่ละครั้ง ขึ้นกับความเหมาะสมของเนื้อหาและสถานการณ์ เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด การสอนธรรมะในการวิจัยครั้งนี้ก็จะใช้วิธีการสอนผสมผสานกันหลายวิธี ได้แก่ อุปนิสันทนา ธรรมิกถา โอวาทถา และปจฉาวิสัชนาถา เป็นหลักซึ่งแล้วแต่สถานการณ์ของการสอน จุดประสงค์โดยทั่วไปในการสอนธรรมะนั้นก็เพื่อให้ผู้เรียนหรือผู้ฟังเกิดความรู้ใน 3 ระดับคือ ความรู้ระดับวิญญาน สัญญา และปัญญา ความรู้ในระดับปัญญาก็เป็นความรู้ในระดับสูง เกิดได้เฉพาะมนุษย์เท่านั้นไม่มีในสัตว์อื่น ได้มาจากการพิจารณาหาเหตุผล ทดสอบทดลองจนสามารถเข้าใจในความจริงต่าง ๆ ทั้งในตนและสิ่งแวดล้อมรอบตนได้อย่างถูกต้องตามความเป็นจริง ความเข้าใจอย่างถูกต้องในโลกียธรรมทำให้เกิดความสุขความสำเร็จได้อย่างโลก เช่น สุขทางกาย สุขทางสังคม และการปฏิบัติเพื่อให้เข้าถึงโลกุตระธรรม ทำให้เกิดความสุขอันแท้จริงถาวร อันเป็นเป้าหมายสูงสุดของการพัฒนาชีวิตและจิตใจ

ระยะเวลาในการฝึกอบรมทางพุทธศาสนา

สุรพงษ์ ชูเดช (2542) ได้สรุประยะเวลาในการฝึกอบรมทางพุทธศาสนาตามแนวทางไตรสิกขา พบว่า มีการฝึกใน 3 ลักษณะคือ

1. การฝึกแบบต่อเนื่องติดต่อกันไปมีระยะเวลาของการฝึกอบรมอยู่ในช่วง 2 - 30 วัน
2. การฝึกเป็นรายสัปดาห์ มีระยะเวลาของการฝึกอยู่ในช่วง 6.6 - 62.5 ชั่วโมง
3. ในกรณีการเรียนการสอนจะอยู่ในช่วง 10 - 18 ชั่วโมง

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการฝึกอบรมทางพุทธศาสนา

อวยชัย โรจน์นรินทร์กิจ (2526) ศึกษาผลของการฝึกอบรมอานาปานสติในพุทธศาสนาต่อการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม โดยใช้กลุ่มตัวอย่างเป็นนักศึกษาคณะวิทยาศาสตร์ ชั้นปีที่ 1 ที่มีอายุระหว่าง 17 - 20 ปี จำนวน 71 คน โดยใช้แบบวัดเหตุผลเชิงจริยธรรมด้วยแบบทดสอบ The Defining Issue Test (DIT) พบว่า กลุ่มที่ได้รับการฝึกอบรมสมาธิแบบอานาปานสติมีการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมสูงกว่ากลุ่มควบคุม และสูงกว่าก่อนการทดลอง

สมใจ เกียรติพิณิจกุล (2535) ศึกษาผลของการฝึกโปรแกรมพัฒนาจิตโดยเน้นหลักไตรสิกขาตามหลักพุทธศาสนาต่อสภาวะแท้จริงแห่งตนของนักเรียนชั้น ม.6 พบว่า นักเรียนที่ได้รับการฝึกโปรแกรมการพัฒนาจิตโดยเน้นหลักไตรสิกขาตามหลักพุทธศาสนา มีสภาวะแท้จริงแห่งตนมากกว่านักเรียนที่ไม่ได้รับการฝึกที่ระดับ .05 โดยใช้แบบทดสอบ Personal Orientation Inventory (POI) วัดสภาวะแท้จริงแห่งตน ของซอสตรอม ฉบับแปลเป็นภาษาไทยของ พญ.นิธยา คชภักดี

สำรวย วรเดชะคงคา (2534) ศึกษาผลของการฝึกอบรมทางศาสนาที่มีต่อการพัฒนาจิตลักษณะของนักเรียนที่เข้าโครงการบวชสามเณรภาคฤดูร้อนที่วัดม่วง เขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า

1. ผู้ที่เข้าอบรมทางศาสนามีการเปลี่ยนแปลงวินัยในตนเอง ทศนคติต่อพุทธศาสนา และการรับรู้ต่อการละเมิดศีลห้าสูงขึ้นมากกว่ากลุ่มที่ไม่ได้เข้ารับการฝึกอบรมทางศาสนา
2. ผู้เข้าฝึกอบรมที่มีความสามารถในการปรับตัวต่ำมีการเปลี่ยนแปลงทศนคติต่อพุทธศาสนาโดยรวม และด้านบทบาทของวัดและพระสงฆ์สูงกว่าผู้ที่ไม่ได้เข้ารับการฝึกอบรมที่มีความสามารถในการปรับตัวต่ำ
- 3) ผู้เข้าฝึกอบรมที่ได้รับการถ่ายทอดทางพุทธศาสนาจากครอบครัวมากมีการเปลี่ยนแปลงทศนคติต่อพุทธศาสนาสูงกว่าผู้ที่ไม่เข้ารับการฝึกอบรมที่ได้รับการถ่ายทอดทางศาสนาจากครอบครัวมากโดยเฉพาะกลุ่มที่ครอบครัวมีฐานะทางเศรษฐกิจปานกลาง
- 4) ผู้เข้ารับการฝึกอบรมที่บิดามีระดับการศึกษาสูงมีการเปลี่ยนแปลงทศนคติต่อพุทธศาสนาด้านหลักธรรมสูงกว่าผู้ที่ไม่เข้ารับการอบรมที่บิดามีการศึกษาต่ำ พบเฉพาะกลุ่มที่ได้รับ

การถ่ายทอดทางศาสนาจากครอบครัวมาก

5) ผู้เข้ารับการฝึกอบรมซึ่งได้รับการถ่ายทอดทางศาสนาจากครอบครัวมากมีการเปลี่ยนแปลงทัศนคติเชิงจริยธรรมสูงกว่าผู้ที่ไม่ได้เข้ารับการฝึกอบรมและได้รับการถ่ายทอดทางศาสนาจากครอบครัวมากเฉพาะกลุ่มที่มีฐานะทางเศรษฐกิจปานกลาง

6) ผู้เข้ารับการฝึกอบรมที่ได้รับการถ่ายทอดทางศาสนาจากครอบครัวมากมีการเปลี่ยนแปลงการรับรู้การละเมิดศีลห้าสูงกว่าผู้ที่ไม่ได้เข้ารับการฝึกอบรมที่ได้รับการถ่ายทอดทางพุทธศาสนาโดยเฉพาะกลุ่มที่มีฐานะทางเศรษฐกิจสูง

7) ผู้ที่เข้ารับการฝึกอบรมที่ได้รับการถ่ายทอดทางศาสนาจากครอบครัวมากมีการเปลี่ยนแปลงการรับรู้ต่อการละเมิดศีลห้าสูงกว่าผู้ที่ไม่ได้เข้ารับการฝึกอบรมที่ได้รับการถ่ายทอดทางศาสนาจากครอบครัวมาก เฉพาะกลุ่มฐานะทางเศรษฐกิจต่ำ

8) ผู้ที่เข้ารับการฝึกอบรมทางศาสนาที่ครอบครัวฐานะทางเศรษฐกิจปานกลางมีการเปลี่ยนแปลงการรับรู้ต่อการละเมิดศีลห้ามากกว่าผู้ที่ไม่ได้รับการฝึกอบรมที่ครอบครัวมีฐานะทางเศรษฐกิจต่ำ เฉพาะผู้ที่ได้รับการถ่ายทอดทางศาสนาจากครอบครัวมาก

ธานี กลิ่นเกษร (2537) ศึกษาผลการฝึกอบรมทางพุทธศาสนาเพื่อพัฒนาหิริโอตตัปปะ และทัศนคติต่อพุทธศาสนาของนักศึกษาวิทยาลัยเทคนิคพัทลุง พบว่า กลุ่มที่ได้รับการฝึกอบรมทางพุทธศาสนามีการเปลี่ยนแปลงหิริโอตตัปปะและทัศนคติต่อพุทธศาสนาสูงมากกว่ากลุ่มที่ไม่ได้เข้ารับการฝึกอบรมในทางพุทธศาสนาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ซีแมน และคนอื่นๆ (ธานี กลิ่นเกษร. 2537 ; อ้างอิงมาจาก Seeman and others. 1972) ได้ศึกษาอิทธิพลของการฝึกสมาธิกับการรู้จักตน (Self-Actualization) ในกลุ่มนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยซินเนติ โดยใช้ระยะเวลา 2 เดือน 3 วันแรก ฝึกสมาธิรายบุคคล เวลา 30 - 60 นาที หลังจากนั้นฝึกทุกวัน ๆ ละ 2 ครั้ง เข้าเย็น ครั้งละ 15 - 20 นาที พบว่า นักศึกษาที่ฝึกสมาธิในกลุ่มทดลองมีความสามารถควบคุมความโกรธสูงกว่ากลุ่มควบคุม

สุรพงษ์ ชูเดช (2542) ศึกษาผลการฝึกอบรมตามแนวทางไตรสิกขาที่มีต่อการพัฒนาวินัยในตนเองของนักศึกษาชั้น ป.5 ผลการวิจัยพบว่า 1) นักเรียนที่ได้รับการฝึกอบรมวินัยในตนเองตามแนวทางไตรสิกขามีวินัยในตนเองสูงกว่านักเรียนที่ได้รับการฝึกอบรมวินัยตามปกติทั้งเมื่อสิ้นสุดการฝึกอบรมและเมื่อสิ้นสุดการฝึกอบรมแล้ว 1 เดือน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 2) นักเรียนที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบรักมาก - ควบคุมน้อย เมื่อได้รับการฝึกอบรมวินัยในตนเองตามแนวทางไตรสิกขามีวินัยในตนเองไม่แตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ จากนักเรียนที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบรักมาก - ควบคุมมาก แบบรักน้อย - ควบคุมมาก และแบบรักน้อย-ควบคุมน้อย

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับอัตมโนทัศน์และพุทธศาสนา

งานวิจัยที่ผู้วิจัยพบว่าเคยมีการศึกษาความสัมพันธ์ของอัตมโนทัศน์และพุทธศาสนามีเพียงเรื่องเดียวคือ กรรณิการ์ ภูประเสริฐ (2518) ศึกษาอัตมโนทัศน์ของเยาวชนที่ศึกษาในโรงเรียนพุทธศาสนาวัดอาทิตย์พบว่า อัตมโนทัศน์ของเยาวชนที่ศึกษาในโรงเรียนพุทธศาสนาวัดอาทิตย์แตกต่างกับอัตมโนทัศน์ของเยาวชนที่ไม่ได้ศึกษาในโรงเรียนพุทธศาสนาวัดอาทิตย์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

นอกจากนี้ การนำพุทธศาสนามาใช้เพื่อพัฒนาผู้ต้องขังทั้งที่เป็นเด็กและผู้ใหญ่ก็พบอยู่บ่อยๆ ทั้งในเมืองไทยและต่างประเทศและพบว่า ศาสนาพุทธมีความแตกต่างจากลัทธิความเชื่ออื่นๆ ผู้ต้องขังที่หันไปถือและปฏิบัติกิจกรรมทางศาสนาพุทธสามารถพบกับความสงบสุขทางจิตได้ ซึ่งกรมราชทัณฑ์ได้สนับสนุนกิจกรรมการฝึกสมาธิวิปัสสนาเสมอมา (ศิวกกร คูรัตนเวช. 2540 : 67) และในเรือนจำรัฐมิชิแกน พระมหาชิน แพ่งนำได้ไปให้ความรู้เกี่ยวกับการทำสมาธิและฝึกสมาธิเป็นประจำทุกเดือนใช้ระยะเวลา 2 ชั่วโมง ทำให้ผู้ต้องขังหลุดพ้นจากสภาวะตึงเครียด มีชีวิตต่อไปได้ในเรือนจำความมั่นคงสูง เจ้าหน้าที่เรือนจำกล่าวว่า การสอนศาสนาอย่างจริงจังจะทำให้ผู้ต้องขังมุ่งความสนใจและมีพลังใจเพื่อก้าวไปในแนวทางที่ดีขึ้น ผู้ต้องขังที่มีทัศนคติที่ดีจะสามารถแยกตนเองออกจากปัญหาและแก๊งอาชญากรรมได้ (ศิวกกร คูรัตนเวช. 2540 ; อ้างอิงมาจาก Terry Wilson. n.d.)

การศึกษากิจกรรมเพื่อพัฒนาผู้ต้องขังตามแผนงานของกรมราชทัณฑ์ของ อาทิตย์ โพนทอง (พรเทพ มากะนัณฑ์. 2540 ; อ้างอิงมาจาก อาทิตย์ โพนทอง. ม.ป.ป.) พบว่า กิจกรรมที่ควรจัดและส่งเสริมอย่างยิ่งได้แก่ การฝึกอบรมจิตภาวนาสมาธิ การให้ธรรมศึกษา การจัดกิจกรรมอบรมในวันหยุดประจำสัปดาห์ ซึ่งกิจกรรมเหล่านี้มีปัญหาหน้าด่านงบประมาณ บุคลากร ผู้ดำเนินการ ตลอดจนอาคารสถานที่และด้านการให้ความร่วมมือจากเจ้าหน้าที่อื่น ๆ ดังนั้นจึงควรให้ความสำคัญและสนับสนุนเพื่อเป็นการแก้ไขพัฒนานิสัยและกล่อมเกลাজิตใจผู้ต้องขังให้เป็นผู้ที่สามารถปรับตัวเข้ากับสังคมได้เมื่อพ้นโทษออกไป

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยจึงเห็นความสำคัญว่า การนำพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาอัตมโนทัศน์ของเยาวชนกระทำผิดอาจจะพัฒนาเยาวชนเหล่านี้ให้มีอัตมโนทัศน์ที่ดีได้ และมีพฤติกรรมที่ดีงามตามมาทั้งในขณะที่ฝึกอบรมและเมื่อการฝึกอบรมสิ้นสุดแล้ว เพราะว่า พุทธศาสนาเชื่อว่าการพัฒนามนุษย์เพื่อให้เป็นบุคคลในอุดมคติของพุทธศาสนา (พระธรรมปิฎก. ม.ป.ป.) ผู้นั้นต้องปฏิบัติหน้าที่ของตนครบถ้วนบริบูรณ์ มีจิตบริสุทธิ์ มองสิ่งทั้งหลายด้วยความเข้าใจตามที่เป็นจริง มีความปลอดโปร่ง ปราศจากเงื่อนไขหรือปมภายในที่จะเป็นเหตุสร้างปัญหาชีวิตแก่ตนเองและผู้อื่น บุคคลจะปฏิบัติหน้าที่ได้ถูกต้องนั้นคือ ต้องมีสัมมาทิฐิเป็นเบื้องต้น ซึ่งเป็นหมวด “ปัญญา” ในอริยมรรคมีองค์ 8 เสียก่อน ในทำนองเดียวกัน อาจสรุปได้ว่า

ถ้าบุคคลมีทัศนคติต่อตนเองที่ถูกต้องหรือมีอัตมโนทัศน์ที่ดีต่อตนเองก็จะสามารถพัฒนาดนให้ทำในสิ่งที่ถูกต้องได้เช่นเดียวกัน

การพัฒนาบุคคลให้มีความคิดความเห็นหรือทัศนคติที่ดีและถูกต้องทั้งต่อตนเอง บุคคลอื่น และสังคมสิ่งแวดล้อมนั้น จะต้องอาศัยธรรมะเป็นพื้นฐาน การวิจัยครั้งนี้ได้เลือกธรรมะที่นำมาใช้ในการพัฒนาอัตมโนทัศน์ของเยาวชนคือ หลักอริยสัจ 4 อันถือเป็นหัวใจของพุทธศาสนาเป็นสิ่งที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงตรัสรู้ ประกอบไปด้วยทุกข์ สมุทัย นิโรธ และมรรค ซึ่งในทางปฏิบัติคือ อริยมรรคมีองค์ 8 เป็นหนทางอันประเสริฐที่จะทำให้บุคคลมีจิตที่เป็นอิสระ มีความเห็นความคิดที่ถูกต้องด้วยปัญญา มองสิ่งต่าง ๆ ได้ถูกต้องแจ่มชัด และปฏิบัติหน้าที่ต่อสิ่งเหล่านี้ได้อย่างถูกต้อง ไม่เกิดปัญหาในชีวิต และในได้นำเอาธรรมะที่จะนำไปปฏิบัติในการอยู่ร่วมกับสังคมได้อย่างปกติสุข สามารถปฏิบัติตนได้ถูกต้องยิ่ง ๆ ขึ้นไปมาไว้ในโปรแกรมพัฒนาอัตมโนทัศน์ในครั้งนี้ด้วย คือ สปัปรีสธรรม 7 ประการ อันถือว่าเป็นธรรมะของสัตบุรุษหรือผู้ที่เป็นคนดีหรือบัณฑิตโดยแท้จริงโดยสอดคล้องกับแนวทางการสร้างสัมมาทิฐิอันเป็นองค์ประกอบสำคัญในอริยมรรคมีองค์ 8 ที่ต้องมีสัมมาทิฐิเป็นเบื้องต้นคอยหล่อเลี้ยงองค์อื่น ๆ ตลอดไป

การนำหลักธรรมทางพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้และการให้คำปรึกษาแบบกลุ่มนั้น ผู้วิจัยคาดว่าจะส่งผลต่ออัตมโนทัศน์ของเยาวชนกระทำผิดได้ดีกว่าการให้การพัฒนาอัตมโนทัศน์โดยการนำหลักธรรมทางพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้เพียงอย่างเดียวหรือการให้คำปรึกษาแบบกลุ่มเพียงอย่างเดียว เพราะว่าการนำหลักธรรมทางพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้นั้นจะมีลักษณะของการพัฒนาอัตมโนทัศน์ในภาพรวมและลงในระดับของจิตส่วนลึกที่ในทางพุทธศาสนาเรียกว่า จิตวิญญาณ (Spiritual Mind) การสอนธรรมะแต่ละครั้งจะครอบคลุมอัตมโนทัศน์มากกว่า 1 ด้าน ส่วนการให้คำปรึกษาแบบกลุ่มจะมุ่งพัฒนาอัตมโนทัศน์ครั้งละ 1 ด้าน ดังนั้น การพัฒนาอัตมโนทัศน์โดยการนำหลักธรรมทางพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้และการให้คำปรึกษาแบบกลุ่มในเยาวชนกระทำผิดกลุ่มเดียวกันจึงน่าจะพัฒนาอัตมโนทัศน์ของเยาวชนกระทำผิดได้ดียิ่งขึ้น และการให้แบบแผนการทดลองในกลุ่มทดลองที่ 1 จึงต้องมีระยะเวลาในการทดลองมากเป็น 2 เท่าของกลุ่มทดลองที่ 2 และ 3 และในการวิเคราะห์ผลจะได้แสดงให้เห็นว่าการพัฒนาอัตมโนทัศน์โดยการนำหลักธรรมทางพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้พร้อมการให้คำปรึกษาแบบกลุ่มจะพัฒนาอัตมโนทัศน์ของเยาวชนกระทำผิดได้สูงกว่าการใช้การนำหลักธรรมทางพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้เพียงอย่างเดียว หรือการให้คำปรึกษาแบบกลุ่มเพียงอย่างเดียว

สมมติฐานการวิจัย

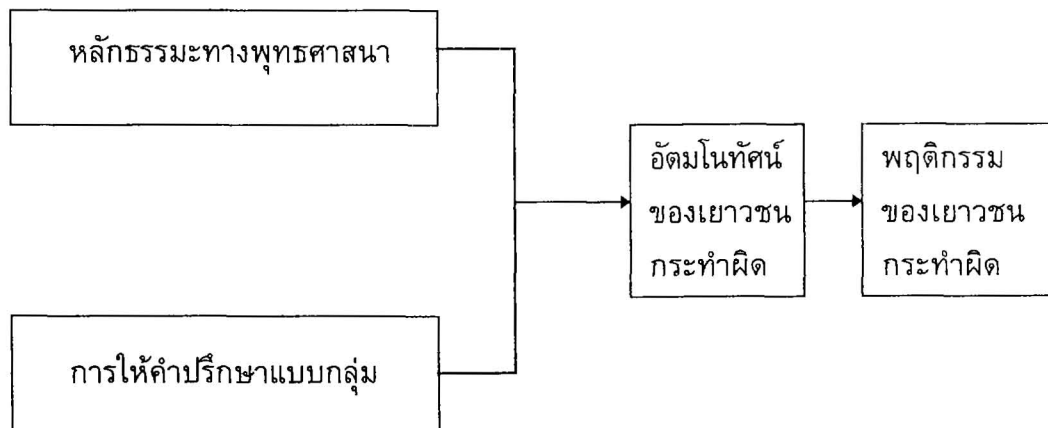
1. เยาวชนกระทำผิดกลุ่มที่ได้รับการพัฒนาอัตมโนทัศน์โดยนำหลักธรรมทางพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้พร้อมกับการให้คำปรึกษาแบบกลุ่มมีอัตมโนทัศน์สูงกว่ากลุ่มที่ได้รับการ

พัฒนาอัมมโนทัศน์โดยนำหลักธรรมทางพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้เพียงอย่างเดียว และกลุ่มที่ได้รับการให้คำปรึกษาแบบกลุ่มเพียงอย่างเดียว

2. เยาวชนกระทำผิดกลุ่มที่ได้รับการพัฒนาอัมมโนทัศน์โดยการนำหลักธรรมทางพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้มีอัมมโนทัศน์สูงกว่ากลุ่มที่ไม่ได้รับการพัฒนาอัมมโนทัศน์ โดยการนำหลักธรรมทางพุทธศาสนาไปประยุกต์ใช้

3. เยาวชนกระทำผิดกลุ่มที่ได้รับการพัฒนาอัมมโนทัศน์โดยการให้คำปรึกษาแบบกลุ่มมีอัมมโนทัศน์สูงกว่ากลุ่มที่ไม่ได้รับการพัฒนาอัมมโนทัศน์ โดยการให้คำปรึกษาแบบกลุ่ม

กรอบแนวคิดในการวิจัย

บทที่ 3

วิธีดำเนินการทดลอง

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาทดลองครั้งนี้ คือ เยาวชนกระทำผิดชาย อายุ 15 - 18 ปี นับถือศาสนาพุทธ ที่ศาลพิพากษาว่ากระทำผิดจริงและส่งตัวให้เข้ารับการฝึกอบรมในสถานฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนของสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนจังหวัดสุราษฎร์ธานี ในช่วงเวลาที่ผู้วิจัยศึกษาทดลองและมีผลการวัดทัศนคติที่ตนเองได้คะแนนด้านรวมต่ำกว่า 325 คะแนน (กาญจนา อิมสารราษฎร์ ได้หาค่าเฉลี่ยของแบบวัดทัศนคติที่ตนเองในเยาวชนอายุ 15 - 18 ปี ไว้เมื่อปี พ.ศ.2535 ได้ค่าเฉลี่ยด้านรวมเท่ากับ 325 คะแนน) จำนวน 33 คน

2. กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่เข้ารับการพัฒนาทัศนคติครั้งนี้เป็นเยาวชนกระทำผิดเพศชายในสถานฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนของสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนจังหวัดสุราษฎร์ธานี ในปี พ.ศ.2542 ที่ศาลพิพากษาว่ากระทำผิดจริงและส่งตัวเข้ารับการฝึกอบรมในสถานฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนของสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนจังหวัดสุราษฎร์ธานี ที่มีอายุระหว่าง 15 - 18 ปี นับถือศาสนาพุทธและมีทัศนคติต่ำ (ได้คะแนนรวมของแบบวัดทัศนคติที่ตนเองต่ำกว่า 325 คะแนน) จำนวน 28 คน ซึ่งได้มาจากการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) จากกลุ่มตัวอย่างที่มีทัศนคติต่ำทั้งหมด 33 คน หลังจากนั้นสุ่มแบ่งกลุ่มเพื่อเข้ารับโปรแกรมการทดลอง (Randomized Assign) แบ่งกลุ่มตัวอย่างเป็น 4 กลุ่ม ๆ ละ 7 คน โดยกลุ่มตัวอย่างทั้งหมดจะมีคะแนนทัศนคติที่ใกล้เคียงกันได้กลุ่มตัวอย่างดังนี้

กลุ่มที่ 1 จำนวน 7 คน ได้รับวิธีการพัฒนาทัศนคติ 2 แบบคือ การนำหลักธรรมะทางพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้และการให้คำปรึกษาแบบกลุ่ม

กลุ่มที่ 2 จำนวน 7 คน ได้รับการนำหลักธรรมะทางพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้เพียงอย่างเดียว

กลุ่มที่ 3 จำนวน 7 คน ได้รับการให้คำปรึกษาแบบกลุ่มเพียงอย่างเดียว

กลุ่มที่ 4 จำนวน 7 คน เป็นกลุ่มควบคุมจะไม่ได้รับการพัฒนาทัศนคติของผู้วิจัย แต่จะอยู่ภายใต้การฝึกอบรมของสถานฝึกและอบรมตามปกติ

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ประกอบด้วยแผนวิธีการพัฒนาอัตมโนทัศน์

2 ชุด แบบประเมินการเข้ากลุ่มให้คำปรึกษาและแบบวัดอัตมโนทัศน์ ได้แก่

ชุดที่ 1 แผนการนำหลักธรรมทางพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้

ชุดที่ 2 แผนการให้คำปรึกษาแบบกลุ่ม

ชุดที่ 3 แบบประเมินการเข้ากลุ่มให้คำปรึกษาของไลเบอร์แมน ยาลมและไมล์ส
แปลโดย อุบล สาธิตะกร

ชุดที่ 4 แบบวัดอัตมโนทัศน์แทนเนสซีของ วิลเลียม เอช ฟิทส์ ฉบับแปลเป็นภาษาไทยโดย ดร.อำไพ ศิริพิพัฒน์

เครื่องมือชุดที่ 1 แผนการนำหลักธรรมทางพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้

การพัฒนาอัตมโนทัศน์โดยนำหลักธรรมทางพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้ครั้งนี้ ผู้วิจัยตระหนักว่าหลักธรรมในพุทธศาสนานั้นเกิดขึ้นเพื่อความดับทุกข์ในโลกและใช้เพื่อพัฒนาคน โดยเฉพาะการพัฒนาคนนั้นจะต้องพัฒนาที่จิตใจและความรู้สึกของบุคคล ในทางพุทธศาสนา พระพุทธองค์ทรงมองมนุษย์เป็น “เวไนยสัตว์” คือ ผู้ที่สามารถอบรมสั่งสอนได้นั้นคือสามารถพัฒนาตนเองได้ และพระพุทธศาสนายังมีหลักสำคัญอยู่ว่ามนุษย์มีใจเป็นใหญ่ตรงกับคำพังเพยที่ว่า “ใจเป็นนาย กายเป็นบ่าว” ด้วยเหตุนี้ การฝึกอบรมจิตหรือพัฒนาจิตจึงเป็นจุดเริ่มต้นที่สำคัญของการพัฒนาบุคคล (เสถียรพงษ์ วรรณปก. 2531 : 4) ทศนะทางพุทธปรัชญาเชื่อว่าจิตเป็นศูนย์กลางแห่งปัญญาเมื่อฝึกจิตตามหลักศีล สมาธิ ปัญญา แล้วจิตก็จะมีปัญญาเป็นเครื่องประกอบ ซึ่งสามารถรู้สิ่งทั้งหลายได้ตามความเป็นจริง ไม่หลง ไม่ติด ไม่ยึด ในสิ่งทั้งหลายที่ทำให้คุณภาพจิตเสื่อม นี่คือ จิตที่มีคุณภาพดังพุทธพจน์ที่ว่า “การฝึกจิต เป็นความดี จิตที่ฝึกแล้วย่อมนำความสุขมาให้”

การพัฒนาชีวิตและอารมณ์ของเด็กในทางธรรมอย่างครบวงจรเพื่อให้เด็กมีชีวิตอันอุดมตามเป้าหมายของศาสนาต้องอาศัยมรรคมีองค์ 8 ซึ่งรวมย่อลงเป็นศีล สมาธิ ปัญญา (ไตรสิกขา) จะช่วยพัฒนาจิตของเด็กให้เป็นจิตที่ผ่องแผ้ว (พระมหาบุญชิต ญาณสวโร. 2532) และจิตที่บริสุทธิ์หรือจิตที่อบรมดีแล้วเท่านั้นจึงจะเข้าถึงตัวตนที่แท้จริงได้ (พุทธทาสภิกขุ. 2542) ผู้ที่เข้าถึงสภาวะตัวตนที่แท้จริงนั้นจะมองสิ่งทั้งปวงตามที่มันเป็นจริง ไม่มีการปรุงแต่งมองสิ่งต่าง ๆ ด้วยจิตที่เป็น “สัมมาทิฐิ” และมีผู้กล่าวไว้ว่า “สัมมาทิฐิเป็นรุ่งอรุณ” หมายความว่า สัมมาทิฐิเป็นแสงสว่างที่เริ่มส่องแสงขึ้นมาสำหรับให้มีการประพฤติกระทำทางกาย วาจา และทุกอย่างเป็นไปอย่างถูกต้องสัมมาทิฐิอย่างยิ่งก็คือ สัมมาทิฐิ

ที่รู้ว่าเราเกิดมาทำไม ส่วนคนมีมิจฉาทิฐิก็คือคนที่ไม่ว่าเกิดมาทำไมจึงไปทำอะไรที่ผิด ๆ ได้มากมาย (พุทธทาสภิกขุ. 2542) เช่นเดียวกับวัยรุ่นที่หลงผิด สับสนในบทบาทของตนเองมีทัศนคติต่อตนเองในทางไม่ดียอมง่ายที่จะประพฤติดีกฎหมาย ถ้าเราช่วยให้เขารู้จักตนเองและตระหนักในตนเองตามความจริงและเพียงพอจะทำให้วัยรุ่นพร้อมที่จะพัฒนาตนเองต่อไปได้ตามหลักไตรสิกขาหรืออริยมรรคมีองค์ 8

เพื่อให้การพัฒนาอัตมโนทัศน์โดยนำหลักธรรมทางพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้ครั้งนี้ มีความครบถ้วนและถูกต้องสมบูรณ์ ผู้วิจัยได้นิมนต์พระภิกษุที่มีความรู้ในหลักธรรมอย่างดี และมีประสบการณ์การทำงานเกี่ยวกับเด็กและเยาวชนจากสวนโมกขพลาราม จำนวน 2 รูป เป็นที่ปรึกษาในการศึกษาธรรมะและจัดทำแผนการพัฒนาอัตมโนทัศน์โดยนำหลักธรรมทางพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้ เพื่อเลือกหัวข้อธรรมะที่เหมาะสมและสามารถพัฒนาได้ครอบคลุมอัตมโนทัศน์ที่ต้องการพัฒนาทุกด้านตามแบบวัดอัตมโนทัศน์เทนเนสซี และประเด็นหรือหมวดธรรมะที่นำมาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาเยาวชนกระทำผิดในครั้งนี้คือ ในเบื้องต้นชั่วโมงแรกเป็นการพูดเพื่อโน้มน้าวให้เยาวชนมองเห็นแนวทางเพื่อให้เกิดสัมมาทิฐิ โดยจะกล่าวถึงประเด็นเกี่ยวกับชีวิตให้เยาวชนทราบว่าเขาก่อเกิดมาทำไม ควรดำเนินชีวิตอย่างไรจึงถูกต้องเหมาะสมและมีคุณค่าที่เกิดมาเป็นมนุษย์ จากนั้นจะกล่าวต่อไปในหมวดของอริยสัจ 4 อันเป็นธรรมะที่ถือเป็นหัวใจของพุทธศาสนาและเป็นสิ่งที่พระพุทธเจ้าทรงตรัสรู้เป็นแนวทางเพื่อการศึกษาและปฏิบัติเพื่อให้เกิดความถูกต้องในการดำเนินชีวิต ซึ่งประกอบด้วย ทุกข์ สมุทัย นิโรธ และมรรค และหมวดธรรมะของการเป็นคนดีหรือบัณฑิตและปฏิบัติเพื่อเป็นสัตบุรุษ คือ สัปปริสธรรม 7 ประการ โดยจะเน้นในส่วนที่พูดเพื่อให้เยาวชนได้ตระหนักในตนเองและเห็นความสำคัญพร้อมที่จะเปลี่ยนแปลงตนเองทั้งความรู้สึกและพฤติกรรมให้ดีขึ้น

วัตถุประสงค์ทั่วไปมีดังนี้

1. เมื่อเยาวชนได้ฟังธรรมะแล้วตระหนักในตนเองและเห็นประโยชน์ของการมีสัมมาทิฐิ หรือการมีความเห็นที่ถูกต้องทั้งต่อตนเอง บุคคลอื่น และสังคมสิ่งแวดล้อม พร้อมทั้งจะเปลี่ยนแปลงตนเอง
2. เมื่อเยาวชนทราบวิธีการฝึกหรือปฏิบัติเพื่อให้เกิดสัมมาทิฐิแล้วสามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้และมองโลกได้อย่างถูกต้องตรงตามความเป็นจริงแห่งเหตุปัจจัยสามารถปฏิบัติหน้าที่หรือแสดงพฤติกรรมของตนได้อย่างถูกต้องทั้งกาย วาจา ใจ หรือรู้สึกต่อสิ่งต่าง ๆ อย่างถูกต้องตามสภาพความเป็นจริง อันจะก่อให้เกิดผลที่ถูกต้องตามมาและมีชีวิตอยู่ด้วยความถูกต้อง

3. เพื่อให้เยาวชนสามารถวางแผนได้อย่างถูกต้องและมีสติตลอดเวลา มีความเห็นที่ถูกต้องเห็นคุณค่าของตนเองและบุคคลอื่น ซึ่งจะ使他ดำเนินชีวิตด้วยความรอบคอบ ระมัดระวัง ไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่นสามารถอยู่ร่วมในสังคมได้อย่างเป็นสุขและเป็นที่รักของคนในสังคม

วิธีดำเนินการและกิจกรรม

1. ขั้นนำ (~15 นาที)
 - กล่าวทักทายและทบทวนสาระเดิม
 - นั่งสมาธิเพื่อฝึกจิตและสำรวจกายวาจา เตรียมความพร้อม
2. ขั้นดำเนินการ (~ 60 นาที)
 - พระภิกษุบรรยายธรรมะและให้เยาวชนแบ่งกลุ่มทำกิจกรรมตามที่กำหนด
 - เยาวชนร่วมอภิปรายประเด็นที่ร่วมทำกิจกรรมโดยพระภิกษುದำเนินการสรุป
 - เยาวชนร่วมสนทนาและซักถามปัญหาข้อสงสัยกับพระภิกษุ
3. ขั้นสรุป (~15 นาที)
 - พระภิกษุบรรยายสรุป
 - นั่งสมาธิ

การประเมินผล

1. สังเกตจากบรรยากาศในการสอนและการมีปฏิสัมพันธ์กันภายในกลุ่มของเยาวชนขณะพระภิกษุสอนธรรมะ
2. สังเกตจากความสนใจและตั้งใจฟังพระภิกษุสอนธรรม
3. ความสนใจในการร่วมกิจกรรมกลุ่มย่อยตามใบงานและความกล้าแสดงความคิดเห็นต่อกลุ่มของเยาวชน
4. ความสามารถในการตอบคำถามหรือการโต้ตอบปัญหา กับพระภิกษุวิทยากร
5. ประเมินผลการเปลี่ยนแปลงคะแนนอัตมโนทัศน์หลังสิ้นสุดการสอนธรรมะ (Post-test) โดยใช้แบบวัดอัตมโนทัศน์เทนเนสซี โดยเยาวชนจะต้องเข้าร่วมกิจกรรมครบทุกครั้งหรือมากกว่าร้อยละ 90 (ขาดได้ไม่เกิน 2 ครั้ง)

แผนการจัดการนำหลักธรรมทางพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้

สัปดาห์ที่	ครั้งที่	ระยะเวลา	ชื่อเรื่อง / ข้อธรรมะ	วัตถุประสงค์เฉพาะ
1	1	60 นาที	1. คุณค่าแห่งชีวิต	1. เพื่อให้เยาวชนเข้าใจตัวชีวิตหรือความหมายของคำว่า “ชีวิต” 2. เพื่อให้เยาวชนเห็นความสำคัญของการดำเนินชีวิตที่ถูกต้องและเห็นคุณค่าของชีวิต 3. เพื่อให้เยาวชนสามารถวางแผนและกำหนดแนวทางการดำเนินชีวิตของตนเองได้
	2	60 นาที	2. การเรียนรู้ปัญหาของชีวิต (ทุกข์)	1. เพื่อให้เยาวชนตระหนักและเข้าใจเรื่องปัญหาในชีวิตหรือทุกข์ 2. เพื่อให้เยาวชนได้รู้จักวิธีสำรวจสิ่งที่เรียกว่า “ทุกข์” หรือปัญหาในตนเอง 3. เพื่อเป็นแนวทางให้เยาวชนสามารถนำไปใช้ในการแก้ปัญหาหรือดับทุกข์ต่อไป
2	3	60 นาที	3. ปัญหาเกิดได้อย่างไร (สมุทัย)	1. เพื่อให้เยาวชนทราบถึงที่มาหรือสาเหตุของปัญหาหรือความทุกข์ที่แท้จริง 2. เพื่อให้เยาวชนตระหนักถึงโทษของความไม่รู้ (อวิชชา) หรือความรู้ที่ไม่ถูกต้อง (มิจฉาทิฎฐิ) 3. เพื่อให้เยาวชนตระหนักรู้หรือมีสติแก้ปัญหาได้ทันเหตุการณ์
	4	60 นาที	4. ชีวิตที่พึงปรารถนา (นิโรธ)	1. เพื่อให้เยาวชนทราบและตระหนักในแนวทางการดำเนินชีวิตที่ถูกต้อง 2. เพื่อให้เยาวชนเห็นถึงประโยชน์ของการดำเนินชีวิตที่ถูกต้อง

สัปดาห์ที่	ครั้งที่	ระยะเวลา	ชื่อเรื่อง / ข้อธรรมะ	วัตถุประสงค์เฉพาะ
3	5	60 นาที	5. การรอบรู้สิ่งที่ต้องรู้ และควรรู้/(ปัญญา = สัมมาทิฐิ, สัมมาสังกัปปะ)	3. เพื่อให้เยาวชนมีแนวทางการดำเนินชีวิตที่ถูกต้องเหมาะสม 1. เพื่อให้เยาวชนทราบว่าคุณค่าและความเห็นที่ถูกต้องเป็นอย่างไร (ทั้งต่อตนเอง, บุคคลอื่น และสังคม) 2. เพื่อให้เยาวชนเห็นประโยชน์ของวิธีการคิดและความเห็นที่ถูกต้อง 3. เพื่อให้เยาวชนสามารถวางแผนการดำเนินชีวิตของตนเองที่ถูกต้องได้
	6	60 นาที	6.ความมีระเบียบวินัยในตนเอง/(ศีล=สัมมาวาจา, สัมมากัมมันตะ, สัมมาอาชีวะ)	1. เพื่อให้เยาวชนเห็นความสำคัญและประโยชน์ของการมีระเบียบวินัยในตนเอง 2. เพื่อให้เยาวชนทราบว่าการมีความสุจริตทางกาย วาจา และการดำรงชีพนั้นเป็นอย่างไร และมีประโยชน์อย่างไรบ้าง 3. เพื่อให้เยาวชนมีแนวทางการดำเนินชีวิตที่ถูกต้อง 4. เพื่อการอยู่ร่วมในสังคมอย่างผาสุก
4	7	ครึ่งละ 60 นาที	7. การบังคับตนเองได้ด้วยลมหายใจ/(สมาธิ= สัมมาวายามะ สัมมาสติ สัมมาสมาธิ และ อานาปานสติภาวนา)	1. เพื่อให้เยาวชนเรียนรู้วิธีการควบคุมอารมณ์ของตนเอง 2. เพื่อให้เยาวชนตระหนักในอารมณ์และความรู้สึกของตนเองทุกขณะ ไม่ปล่อยตัว 3. เพื่อให้เยาวชนเข้าใจและทราบวิธีการแสดงออกที่เหมาะสมเป็นประโยชน์ต่อตนเองและส่วนรวม 4. เพื่อให้เยาวชนได้ฝึกการมีสติและการมีสมาธิในการดำเนินชีวิตประจำวัน

สัปดาห์ที่	ครั้งที่	ระยะเวลา	ชื่อเรื่อง / ข้อธรรมะ	วัตถุประสงค์เฉพาะ
4-6	8-12	ครึ่งละ 60 นาที	8. การอยู่ร่วมกันใน สังคมอย่างเป็นสุข (สัปปริสธรรม 7)	5. เพื่อให้เยาวชนเป็นที่รักและชื่นชอบ ของคนอื่น ๆ 1. เพื่อให้เยาวชนทราบและตระหนัก ในเหตุ อันจะนำมาซึ่งปัญหาหรือ ความทุกข์ (ความไม่สุขสบายทั้ง ร่างกายและจิตใจ) และเหตุอัน ควรกระทำเพื่อไม่ก่อให้เกิดปัญหา 2. เพื่อให้เยาวชนทราบวิธีการดำเนิน ชีวิตในสังคมที่สืบสนได้อย่างถูกต้อง 3. เพื่อให้เยาวชนสามารถปฏิบัติตนให้ เข้ากับสังคมหรือบุคคลรอบข้างได้ อย่างเหมาะสม รู้จักเลือกคบเพื่อน 4. เพื่อให้เยาวชนเห็นความสำคัญของ การใช้ชีวิตด้วยความพอดี (มัชฌิมาปฏิปทา) 5. เพื่อให้เยาวชนสามารถวางแผน การดำเนินชีวิตได้อย่างถูกต้อง เหมาะสม 6. เพื่อให้เยาวชนพัฒนาตนเองและ ปรับตัวอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข

การทดลองใช้วิธีการพัฒนาอัตมโนทัศน์โดยนำหลักธรรมทางพุทธศาสนา มา
ประยุกต์ใช้ในครั้งนี้จะสอนธรรมะโดยพระภิกษุ จำนวน 12 ครั้ง ๆ ละ 1½ ชั่วโมง เป็น
ระยะเวลา 6 สัปดาห์ ๆ ละ 2 ครั้ง โดยต้นชั่วโมงก่อนบรรยาย จะให้เยาวชนนั่งสมาธิ 10 นาที
และท้ายชั่วโมงนั่งสมาธิอีก 10 นาที บรรยายภาคในการสอนจะเป็นบรรยายภาคที่อบอุ่น และให้
อภัยพร้อมทั้งการให้กำลังใจในขณะที่พระภิกษุสอนธรรมะนั้นเพื่อความชัดเจนใน

เนื้อหาและดึงดูดความสนใจของเยาวชนจะมีการยกตัวอย่างจากนิทานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องประกอบไปด้วย อันถือว่าเป็นลักษณะหนึ่งในการสอนธรรมะหรือศีลธรรมของพุทธศาสนา ซึ่งจะทำให้ง่ายต่อการทำความเข้าใจและเห็นคล้อยตามและเกิดสัมมาทิฐิได้ในที่สุด การสอนครั้งนี้จะใช้วิธีการสอนธรรมะหลาย ๆ วิธีร่วมกัน เช่น อุปนิสัณทภา ธรรมมีกภา โอวาทกภา และปุจฉาวิสัชนากภา เป็นหลักในการบรรยาย ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับสถานการณ์หรือเหตุปัจจัย

การหาคุณภาพแผนการสอนธรรมะโดยนำหลักธรรมะทางพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้

ผู้วิจัยได้นำวิธีการนำหลักธรรมะทางพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้หาความเที่ยงตรงของเครื่องมือโดยใช้ Content Validity ด้วยการให้ผู้เชี่ยวชาญทางด้านจิตวิทยา 3 ท่าน ตรวจสอบความถูกต้องของเนื้อหาทางจิตวิทยาและความถูกต้องของภาษาและนมัสการพระภิกษุผู้ทรงคุณวุฒิ 3 รูป ช่วยตรวจสอบเนื้อหาทางหลักธรรมะของพุทธศาสนา หลังจากแก้ไขไปปรับปรุงแล้วจึงนำไปทดลองใช้ในการวิจัย

เครื่องมือชุดที่ 2 แผนการให้การปรึกษาแบบกลุ่ม ผู้วิจัยจัดกลุ่มการให้คำปรึกษาแบบกลุ่มแก่เยาวชนกระทำผิดกลุ่มตัวอย่างตามแนวทางการให้คำปรึกษาของโรเจอร์ คือ การยึดผู้รับคำปรึกษาเป็นศูนย์กลางและเชื่อว่าผู้รับคำปรึกษาหรือสมาชิกแต่ละคนมีศักยภาพในการแก้ปัญหาและสามารถพัฒนาตนเองได้ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้เกิดความสอดคล้องในอัตมโนทัศน์และประสบการณ์ มีแบบแผนการจัดกิจกรรมกลุ่มครอบคลุมอัตมโนทัศน์ทั้ง 10 ด้านตามแบบวัดอัตมโนทัศน์เทนเนสซี ของฟิฟส์ ได้แก่ ด้านรวม ด้านเอกลักษณ์ ด้านความพึงพอใจในตน ด้านพฤติกรรมที่แสดงออก ด้านร่างกาย ด้านศีลธรรมจรรยา ด้านส่วนตัว ด้านครอบครัว ด้านสังคม และด้านการวิพากษ์วิจารณ์ตนเอง โดยศึกษาและดัดแปลงมาจากแบบแผนการให้คำปรึกษาเชิงจิตวิทยาแบบกลุ่มของ กาญจนา อัมสำราญรัตน์ (2535) และการจัดกลุ่มเพื่อพัฒนาอัตมโนทัศน์ของเยาวชนของ ชูชัย สมितिไกร (2530) และแนวทางการจัดกิจกรรมกลุ่มให้คำปรึกษาของนักจิตวิทยาคนอื่น ๆ อีกหลายท่าน

การให้คำปรึกษาแบบกลุ่มนี้จะจัดแก่เยาวชนกระทำผิดกลุ่มทดลองทั้งสิ้น 12 ครั้ง ครั้งละ 1 1/2 ชั่วโมง สัปดาห์ละ 2 ครั้ง ระยะเวลา 6 สัปดาห์ รวมทั้งสิ้น 18 ชั่วโมง

แบบแผนและขั้นตอนการให้คำปรึกษาแบบกลุ่ม

ครั้งที่	หัวข้อ/วัตถุประสงค์	วิธีดำเนินการ/กิจกรรม
1	สร้างสัมพันธภาพและความคุ้นเคย <u>วัตถุประสงค์</u> 1. เพื่อทำความรู้จักและสร้างความคุ้นเคยระหว่างสมาชิกและผู้นำกลุ่มกับสมาชิก 2. เพื่อชี้แจงข้อตกลงและทำความเข้าใจถึงความคาดหวังของสมาชิกและผู้นำกลุ่ม	1. ผู้วิจัยแนะนำตัวเองและผู้ช่วยผู้นำกลุ่มซึ่งเป็นนักจิตวิทยาประจำสถานฝึกอบรมให้เยาวชนรู้จักพร้อมทั้งชี้แจงความเป็นมาของการทำกลุ่มครั้งนี้ให้เยาวชนทราบ 2. ให้สมาชิกกลุ่มจับคู่กับเพื่อนในกลุ่มและทำความรู้จักกับเพื่อนในประเด็น ชื่อ-สกุล ชื่อเล่น หรืออื่น ๆ ที่ต้องการทราบเพื่อจะทำความรู้จักให้มากขึ้น และหลังจากนั้นแนะนำคู่ของตนให้เพื่อน ๆ รู้จัก 3. เปิดโอกาสให้สมาชิกแต่ละคนได้ทบทวนว่าต้องการให้เพื่อน ๆ รู้จักตนเพิ่มเติมในด้านใดอีกบ้าง 1. ผู้นำกลุ่มชี้แจงวัตถุประสงค์ทั่วไปของการรวมกลุ่มให้คำปรึกษา ตลอดจนความคาดหวังของตนและของกลุ่มที่ควรจะได้รับ 2. ชี้แจงข้อตกลงและระเบียบข้อปฏิบัติของการเข้ากลุ่มให้สมาชิกทราบเพื่อให้กลุ่มดำเนินไปด้วยดีและได้ผลสูงสุด 3. สรุปปิดกลุ่มและนัดครั้งต่อไป
2	การสำรวจทัศนคติของตนเอง <u>วัตถุประสงค์</u> 1. เพื่อช่วยให้สมาชิกมีทัศนคติที่ดีต่อตนเองและผู้อื่น เป็นผู้มองโลกในแง่ดี อันเป็นพื้นฐานในการพัฒนาตนเอง	1. กล่าวทักทายสมาชิกในกลุ่ม ทบทวนสิ่งที่พูดในครั้งที่ผ่านมาและกล่าวถึงกิจกรรมที่จะทำในครั้งนี้ 2. ผู้นำกลุ่มแจกกระดาษให้สมาชิกคนละ 2 แผ่น และให้ใช้กระดาษแผ่นที่ 1 เขียนข้อดีของเพื่อน ๆ ทุกคน ในกลุ่มยกเว้นตนเอง ในประเด็นลักษณะภายนอกที่น่าประทับใจที่สุด 1 อย่าง และบุคลิกที่น่าประทับใจที่สุด 1 อย่าง และให้เก็บไว้

ครั้งที่	หัวข้อ/วัตถุประสงค์	วิธีดำเนินการ/กิจกรรม
3	อัตมโนทัศน์ด้านร่างกาย วัตถุประสงค์ 1. เพื่อพัฒนาอัตมโนทัศน์ด้านร่างกาย 2. เพื่อให้เกิดความรู้สึกสอดคล้องกันระหว่างรูปร่าง หน้าตา ตามที่รู้สึกกับความเป็นจริง	3. ให้สมาชิกแต่ละคนเขียนสิ่งที่เกี่ยวกับตนเองในประเด็นเดิมคือ ลักษณะภายนอกที่น่าประทับใจมากที่สุด และบุคลิกภาพที่น่าประทับใจมากที่สุด เรียงตามความสำคัญ ประเด็นละ 3 อย่างขึ้นไป 4. ผู้นำกลุ่มรวบรวมกระดาษทั้งหมดที่สมาชิกเขียนและอ่านลักษณะที่น่าประทับใจและบุคลิกภาพที่น่าประทับใจของแต่ละคนให้ฟังและเชิญชวนให้กลุ่มแลกเปลี่ยนความคิดเห็น 5. สรุปปิดกลุ่มและนัดกลุ่มครั้งต่อไป 1. กล่าวทักทายสมาชิกในกลุ่ม และทบทวนสิ่งพูดกันในครั้งที่ผ่านมาและกล่าวแนะนำกิจกรรมที่จะทำในครั้งนี้ 2. ผู้นำกลุ่มเชิญชวนให้สมาชิกในกลุ่มได้สำรวจตนเองในประเด็นต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับอัตมโนทัศน์ได้ เช่น รูปร่าง หน้าตา ความมีเสน่ห์ โดยให้เขียนประโยคในกระดาษที่แจกให้ เขียนประโยคที่ขึ้นต้นว่า “ฉันเป็นคนที่มีรูปร่างหน้าตา...” 3. หลังจากสมาชิกทุกคนเขียนความรู้สึกของตนเรียบร้อยแล้ว ผู้นำกลุ่มจึงกล่าวเชิญให้สมาชิกแต่ละคนเล่าให้เพื่อน ๆ ในกลุ่มฟัง โดยผู้นำกลุ่มคอยเชิญชวนและสรุปเป็นระยะ ๆ พร้อมกับเชิญชวนให้สมาชิกมีโอกาสแลกเปลี่ยนแสดงความคิดเห็นภายในกลุ่ม โดยใช้ทักษะต่าง ๆ ของการให้คำปรึกษา เช่น การสะท้อนความรู้สึก การสรุปความ การทำให้กระจ่าง การให้กำลังใจ เป็นต้น 4. ผู้นำกลุ่มสรุปเมื่อสมาชิกแลกเปลี่ยนประสบการณ์กันแล้ว โดยเน้นความสอดคล้องของความคิดเห็นเกี่ยวกับรูปร่าง หน้าตา ตามสภาพที่เป็นจริงและนัดกลุ่มครั้งต่อไป

ครั้งที่	หัวข้อ/วัตถุประสงค์	วิธีดำเนินการ/กิจกรรม
4	อัตมโนทัศน์ด้านความเป็นเอกลักษณ์ <u>วัตถุประสงค์</u> 1. เพื่อให้เยาวชนได้สำรวจหาเอกลักษณ์ของตนเองด้วยตนเอง และพัฒนาเอกลักษณ์นั้น ๆ 2. เยาวชนได้พิจารณาความสอดคล้อง เอกลักษณ์ของตนเองกับความเป็นจริงหรือประสบการณ์	1. ผู้นำกลุ่มกล่าวเปิดกลุ่ม ทักทายสมาชิกและทบทวนของกลุ่มครั้งที่ผ่านมารวมกับแจ้งวัตถุประสงค์และกิจกรรมที่จะทำในครั้งนี้ 2. กำหนดกิจกรรมเพื่อให้เยาวชนได้สำรวจหาเอกลักษณ์ของตนเอง ด้วยขั้นตอนประโยค “คนอื่น มักมองฉันเป็นคน ... แต่จริง ๆ ฉันเป็นคน” 3. ผู้นำกลุ่มให้เยาวชนแต่ละคนอ่านประโยคของตนให้เพื่อน ๆ ฟัง และผู้นำกลุ่มชักชวนให้กลุ่มแสดงความเห็นโดยใช้ทักษะและเทคนิคในการให้คำปรึกษาและสรุปเพื่อให้เยาวชนได้พิจารณาเอกลักษณ์ของตนเองที่สอดคล้องกับประสบการณ์หรือความเป็นจริง 4. สรุปปิดกลุ่มนัดกลุ่มครั้งต่อไป
5	อัตมโนทัศน์ด้านพฤติกรรม <u>วัตถุประสงค์</u> 1. ให้สมาชิกสำรวจความพึงพอใจและไม่พึงพอใจในพฤติกรรมของตนเองที่ผ่านมา เพื่อให้เกิดการเรียนรู้และตระหนักอยู่ในพฤติกรรมของตนเอง	1. วิธีดำเนินการเช่นเดียวกับครั้งที่ 3 แต่กำหนดกิจกรรมที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์คือ ให้สมาชิกเขียนประโยคในกระดาษแล้วอ่านให้เพื่อนฟัง ด้วยประโยค “สิ่งประทับใจ ที่ฉันได้กระทำคือ ...” “การกระทำที่ไม่ดีของฉันคือ ...” หลังจากนั้นผู้นำกลุ่มสรุป โดยเน้นพฤติกรรมที่ดีและสิ่งที่ได้รับการกระทำดี เพื่อให้สมาชิกเรียนรู้และนำไปแก้ไขพฤติกรรมไม่ดีของตนเอง 2. สรุปปิดกลุ่ม และนัดครั้งต่อไป
6	อัตมโนทัศน์ด้านส่วนตัว <u>วัตถุประสงค์</u> 1. เพื่อให้สมาชิกได้ตระหนักถึงความรู้สึกส่วนตัวและค้นหาสิ่งที่ตัวเองชอบหรือไม่ชอบ	1. วิธีดำเนินการกลุ่มเหมือนครั้งที่ 3 แต่กำหนดกิจกรรมใหม่ให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ โดยให้เยาวชนเขียน “สิ่งที่ฉันชอบคือ..” และ “สิ่งที่ฉันไม่ชอบคือ..” หลังจากนั้นผู้นำกลุ่มกล่าว สรุปโดยเน้นความรู้สึกส่วนตัว และค้นหาทั้งที่ชอบ และไม่ชอบ เพื่อช่วยให้สมาชิกได้หาแนวทางแก้ไขสิ่งที่ไม่ดีนั้น

ครั้งที่	หัวข้อ/วัตถุประสงค์	วิธีดำเนินการ/กิจกรรม
		2. สรุปปิดกลุ่มและนัดครั้งต่อไป
7	อัตมโนทัศน์ด้านความพึงพอใจในตนเอง <u>วัตถุประสงค์</u> 1. เพื่อให้สมาชิกค้นพบสิ่งดีเด่นของตนเองที่จะช่วยให้เกิดความรู้สึกที่ดีและพึงพอใจในตนเอง	1. วิธีดำเนินการให้คำปรึกษาเหมือนครั้งที่ 3 แต่กำหนดกิจกรรมใหม่ที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ “สิ่งที่ฉันรู้สึกที่ดีที่สุดในตัวฉันคือ ...” และผู้นำกลุ่มกล่าวสรุปโดยเน้นความรู้สึกที่ดีและเป็นที่พึงพอใจสมาชิกเพื่อให้รู้สึก ภาคภูมิใจในตนเอง 2. สรุปปิดกลุ่มและนัดกลุ่มครั้งต่อไป
8	อัตมโนทัศน์ด้านการวิพากษ์วิจารณ์ตนเอง <u>วัตถุประสงค์</u> 1. เพื่อให้สมาชิกได้สำรวจและฝึกความกล้าที่จะวิจารณ์ตนเอง 2. เพื่อให้สมาชิกยอมรับตนเองทั้งส่วนดีและไม่ดีตามความจริง	1. วิธีดำเนินการกลุ่มเหมือนครั้งที่ 3 แต่กำหนดกิจกรรมให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ “ตัวฉันเองในความคิดของฉัน ...” และผู้นำกลุ่มกล่าวสรุปถึงความกล้าที่จะวิพากษ์วิจารณ์ตนเอง การยอมรับว่าตนเองเป็นเช่นไร ช่วยเอื้อให้สมาชิกตระหนักรู้ในสิ่งที่ตนวิจารณ์และหาแนวทางแก้ไขพฤติกรรมที่ตนคิดว่าไม่น่าพึงประสงค์ 2. สรุปปิดกลุ่มและนัดครั้งต่อไป
9	อัตมโนทัศน์ด้านครอบครัว <u>วัตถุประสงค์</u> 1. เพื่อให้สมาชิกได้ตระหนักถึงความรู้สึกนึกคิดของคนที่มาต่อครอบครัว	1. วิธีดำเนินการกลุ่มเหมือนครั้งที่ 3 โดยกำหนดกิจกรรมที่สอดคล้องตามวัตถุประสงค์ “ฉันต้องการให้ (คนในครอบครัวปฏิบัติอย่างไรต่อฉัน)” และหลังดำเนินกลุ่มผู้นำกลุ่มจะกล่าวสรุป โดยเน้นความรู้สึกที่ควรจะสอดคล้องกับความเป็นจริงและให้สมาชิกแลกเปลี่ยนประสบการณ์ซึ่งกันและกัน 2. สรุปปิดกลุ่มและนัดครั้งต่อไป

ครั้งที่	หัวข้อ/วัตถุประสงค์	วิธีดำเนินการ/กิจกรรม
10	อัตมโนทัศน์ด้านสังคม <u>วัตถุประสงค์</u> เพื่อให้สมาชิกได้สำรวจความรู้สึกของตนเองต่อสังคม และเรียนรู้ที่จะปฏิบัติตนในสังคม	1. วิธีดำเนินกลุ่มเหมือนครั้งที่ 3 โดยกำหนดกิจกรรมตามวัตถุประสงค์ ให้เยาวชนสำรวจความรู้สึกของตนเองด้วยประโยค “ในการอยู่ร่วมกัน สิ่งที่ทำให้ฉันรู้สึก (กลัว/กังวล/ไม่สบายใจ/ขาดความมั่นใจ/ปลอดภัย/ มั่นคง คือ ... ซึ่งมีผลทำให้ฉัน ...” ผู้นำกลุ่มกล่าวสรุปในประเด็นความรู้สึกของตนเองต่อสังคมและเน้นการปฏิบัติตนที่เป็นประโยชน์ต่อสังคม
11	อัตมโนทัศน์ด้านศีลธรรม จรรยา <u>วัตถุประสงค์</u> เพื่อให้สมาชิกได้สำรวจทัศนคติของตนเองเกี่ยวกับศีลธรรมจรรยา	1. วิธีดำเนินกลุ่มเช่นเดียวกับครั้งที่ 3 และกำหนดกิจกรรมตามวัตถุประสงค์ โดยตั้งประเด็นให้อภิปรายสถานการณ์สมมติที่เกี่ยวข้องกับตนเอง เช่น - “เห็นบ้านคนที่เราเกลียดหรือไม่ชอบกำลังจะถูกไฟไหม้ ฉันจะ...” - “พบประเปาสตางค์บนรถประจำทาง ฉันจะ...” และหลังจากชักชวนอภิปรายผู้นำกลุ่มสรุปเพื่อเน้นให้เยาวชนเกิดการตระหนักรู้เกี่ยวกับศีลธรรมจรรยาสามารถเปลี่ยนความคิดและพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์
12	ยุติการปรึกษาแบบกลุ่ม <u>วัตถุประสงค์</u> 1. เพื่อยุติการสร้างสัมพันธภาพและการให้คำปรึกษา 2. เพื่อให้สมาชิกได้ตั้งเป้าหมายในอนาคตของตนเอง	2. สรุปปิดกลุ่มและนัดครั้งต่อไป 1. ผู้นำกลุ่มกล่าวเปิดกลุ่มและสรุปกิจกรรมที่ผ่านมา ๑ มาพูดทักทายให้กำลังใจ โดยใช้เทคนิคในการให้คำปรึกษาหลังจากนั้นให้สมาชิก กล่าวความในใจของตนต่อกลุ่มและสมาชิกโดยผู้นำกลุ่มคอยประสานและเอื้ออำนวยให้ดำเนินไปด้วยดี 2. ให้สมาชิกแต่ละคนเขียนแผนการในอนาคตของตนเอง “สิ่งที่ฉันวางแผนไว้หลังจากสิ้นสุดการทำกลุ่ม..” “สิ่งที่ฉันอยากทำที่สุดในอนาคต” 3. ทำแบบประเมินผลการเข้ากลุ่มของสมาชิก

การหาคุณภาพแผนการให้คำปรึกษาแบบกลุ่ม

หาค่าความเที่ยงตรงของเครื่องมือ โดยวิธี Content Validity โดยหลังจากรวบรวมเนื้อหาและวิธีการให้คำปรึกษาแบบกลุ่มนำมาจัดทำเป็นแผนการให้คำปรึกษาแบบกลุ่ม เพื่อพัฒนาอัตโนมัติในเยาวชนชนกระทำผิด แล้วนำไปให้ผู้เชี่ยวชาญทางด้านจิตวิทยา 3 ท่าน ตรวจสอบความถูกต้องสมบูรณ์ของเนื้อหาอีกครั้งก่อนนำไปใช้ในการทดลอง

เครื่องมือชุดที่ 3 แบบประเมินการเข้ากลุ่มการปรึกษาเชิงจิตวิทยา ของไลเบอร์แมน ยาลม และไมล์ส แปลโดยอุบล สาธิตะกร (2527) แบบสอบถามนี้จะนำมาใช้ประเมินหลังเสร็จสิ้นการเข้ากลุ่มให้คำปรึกษาแล้ว เพื่อนำมาประกอบคำอภิปรายผล แบบประเมินผลการเข้ากลุ่ม มี 2 ตอน คือ

ตอนที่ 1 ประเมินความรู้สึกของสมาชิกที่มีต่อผู้นำกลุ่ม นำมาใช้ประเมินคุณลักษณะของผู้นำกลุ่มตามแนวของโรเจอร์ อันได้แก่ การยอมรับสมาชิก การเข้าใจสาระ และความรู้สึกของสมาชิกและความจริงใจของผู้นำกลุ่ม ลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบมาตราชี้แมนติกดิฟเฟอเรนเชียลของออสกู๊ด (Osgood's Semantic Differential Scale) มี 5 ระดับคือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย น้อยที่สุด

ตัวอย่าง

1. ความไวในการรับรู้ : _ : _ : _ : _ : ไม่สามารถรับรู้

(การวิเคราะห์โดยการคำนวณค่าเฉลี่ยของผลการประมาณค่าในคำคุณศัพท์แต่ละคู่ของกลุ่มทดลองและแสดงเป็นเส้นภาพ Profile)

ตอนที่ 2 การประเมินสิ่งที่สมาชิกได้จากกลุ่ม ในส่วนของสิ่งที่ได้จากกลุ่มผู้วิจัยได้ใช้แบบวัดนี้เพื่อประเมินความรู้สึกของสมาชิกในด้านการยอมรับและเข้าใจตนเอง การยอมรับและเข้าใจผู้อื่น ความรู้สึกผูกพันกันระหว่างสมาชิกในกลุ่ม การได้รับข้อคิดและแนวทางในการแก้ปัญหาจากกลุ่มและความรู้สึกกล้าที่จะเป็นตัวของตัวเอง มีลักษณะเป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประเมินค่าแบบลิเคิร์ต (The Likert Type Scale) มี 4 ระดับ คือ มาก ค่อนข้างมาก ค่อนข้างน้อย น้อย (การวิเคราะห์ข้อมูล ตอนที่ 2 ทำโดยการหาค่าความถี่ และคำนวณค่าเฉลี่ย)

ตัวอย่าง

ข้อความ	มาก	ปานกลาง	น้อย	ไม่ได้เลย
1. รู้จักและเข้าใจตนเองเพิ่มขึ้น				

เครื่องมือชุดที่ 4 แบบวัดอัตมโนทัศน์เทนเนสซี (Tennessee Self-Concept Scale)
 ผู้วิจัยได้เลือกใช้แบบวัดอัตมโนทัศน์เทนเนสซี (The Tennessee Self - Concept Scale) ของฟิตส์ (Fitts) ซึ่งแปลเป็นภาษาไทยโดย ดร.อำไพ ศิริพิพัฒน์ แบ่งออกเป็นด้านต่าง ๆ ดังนี้

1. ด้านรวม ประกอบด้วยแบบวัดอัตมโนทัศน์ ข้อ 1 - 100
2. ด้านเอกลักษณ์ ประกอบด้วยแบบวัดอัตมโนทัศน์ ข้อ 1,2,3,4,5,6,19,20, 21,22,23,24,37,38,39,40,41,42,55,56,57,58,59,60,73,74,75,76,77,78,91, 92,93,94
3. ด้านความพึงพอใจในตนเอง ประกอบด้วยแบบวัดอัตมโนทัศน์ข้อ 7,8,9,10,11 12,25,25,27,28,29,30,43,44,45,46,47,48,61,62,63,64,65,66,79,80,81,82 83,84,95,96,97,98
4. ด้านพฤติกรรมที่ตนแสดงออก ประกอบด้วยแบบวัดอัตมโนทัศน์ ข้อ 13,14,15 16,17,18,31,32,33,34,35,36,49,50,51,52,53,67,68,69,70,71,72,85,86,87,88, 89,99,100
5. ด้านร่างกาย ประกอบด้วยแบบวัดอัตมโนทัศน์ ข้อ 1 - 18
6. ด้านศีลธรรมจรรยา ประกอบด้วยแบบวัดอัตมโนทัศน์ ข้อ 19 - 36
7. ด้านส่วนตัว ประกอบด้วยแบบวัดอัตมโนทัศน์ ข้อ 37- 54
8. ด้านครอบครัว ประกอบด้วยแบบวัดอัตมโนทัศน์ ข้อ 55 - 72
9. ด้านสังคม ประกอบด้วยแบบวัดอัตมโนทัศน์ ข้อ 73-90
10. ด้านการวิพากษ์วิจารณ์ตนเอง ประกอบด้วยแบบวัดอัตมโนทัศน์ ข้อ 91 - 100

ลักษณะแบบวัดอัตมโนทัศน์นี้ประกอบด้วยประโยคบรรยายเกี่ยวกับตนเองในด้านต่าง ๆ 100 ประโยค มีทั้งบรรยายเกี่ยวกับตนเองในด้านดี และด้านไม่ดีให้ผู้ตอบประเมินตนเองตามความคิดเห็นของตนว่าตัวเขาเองมีลักษณะเหมือนกับที่บรรยายไว้ในแบบวัดหรือไม่ คำตอบที่ให้ไว้มีลักษณะเป็นมาตราประเมินค่า (Rating Scales) มี 5 ช่องคือ

- 1 หมายถึง ไม่จริงเลย คือเมื่อผู้ตอบคิดว่าข้อความในประโยคนั้นไม่ตรงกับสภาพความเป็นจริงของผู้ตอบเลย
- 2 หมายถึง จริงเพียงเล็กน้อย คือเมื่อผู้ตอบคิดว่าข้อความในประโยคนั้นพอจะตรงกับสภาพความเป็นจริงของผู้ตอบเพียงเล็กน้อย
- 3 หมายถึง จริงพอประมาณ คือเมื่อผู้ตอบคิดว่าข้อความในประโยคนั้นตรงกับสภาพความเป็นจริงของผู้ตอบเป็นส่วนมาก

4 หมายถึง จริงส่วนใหญ่ คือ เมื่อผู้ตอบคิดว่าข้อความในประโยคนั้นตรงกับสภาพความเป็นจริงของผู้ตอบเป็นส่วนมาก

5 หมายถึง จริงที่สุด คือเมื่อผู้ตอบคิดว่าข้อความในประโยคนั้นตรงกับสภาพความเป็นจริงของผู้ตอบมากที่สุด

ผู้ตอบแบบวัดนี้จะต้องเลือกตอบเพียง 1 คำตอบจาก 5 คำตอบเหล่านี้แต่ละข้อ โดยทำเครื่องหมาย / ลงในช่องที่ต้องการ

การให้คะแนน เนื่องจากแบบวัดนี้ประกอบด้วยประโยคที่บรรยายเกี่ยวกับตนเอง ทั้งทางดี และไม่ดี ดังนั้น การให้คะแนนจึงขึ้นอยู่กับข้อความด้วยคือ

ข้อความที่บรรยายตนเองในทางที่ดี

เลือกตัวเลขคำตอบ 1 ได้ 1 คะแนน

เลือกตัวเลขคำตอบ 2 ได้ 2 คะแนน

เลือกตัวเลขคำตอบ 3 ได้ 3 คะแนน

เลือกตัวเลขคำตอบ 4 ได้ 4 คะแนน

เลือกตัวเลขคำตอบ 5 ได้ 5 คะแนน

ข้อความที่บรรยายตนเองในทางที่ไม่ดี

เลือกตัวเลขคำตอบ 1 ได้ 5 คะแนน

เลือกตัวเลขคำตอบ 2 ได้ 4 คะแนน

เลือกตัวเลขคำตอบ 3 ได้ 3 คะแนน

เลือกตัวเลขคำตอบ 4 ได้ 2 คะแนน

เลือกตัวเลขคำตอบ 5 ได้ 1 คะแนน

ตัวอย่างแบบวัดอัตมโนทัศน์แทนเนสซี

ข้อความ	จริงที่สุด (1)	ส่วนใหญ่ จริง (2)	จริงพอ ประมาณ (3)	จริงเพียง เล็กน้อย (4)	ไม่จริง เลย (5)
<u>ด้านความเป็นเอกลักษณ์</u> (0) ฉันเป็นคนแข็งแรง (00) ฉันชอบให้ตนเองดูดี และ เรียบร้อยตลอดเวลา <u>ด้านความพึงพอใจในตนเอง</u> (0) ฉันไม่อ้วน หรือผอมเกินไป (00) ฉันชอบรูปร่างฉันอย่างที่มีมันเป็น อยู่ <u>ด้านพฤติกรรมที่ตนแสดงออก</u> (0) ฉันดูแลร่างกายฉันเป็นอย่างดี (00) ฉันเล่นกีฬาและการแข่งขันไม่ เก่งเลย <u>ด้านร่างกาย</u> (0) ฉันไม่อ้วน หรือผอมเกินไป (00) ฉันอยากเปลี่ยนแปลงบางส่วน ของร่างกายฉัน <u>ด้านศีลธรรมจรรยา</u> (0) ฉันเป็นคนดีพอสมควร (00) ฉันเป็นคนไม่มีศีลธรรม <u>ด้านส่วนตัว</u> (0) ฉันเป็นคนร่าเริง (00) ฉันเป็นคนที่ไม่มีความสำคัญ					

ข้อความ	จริงที่สุด (1)	ส่วนใหญ่ จริง (2)	จริงพอ ประมาณ (3)	จริงเพียง เล็กน้อย (4)	ไม่จริง เลย (5)
<u>ด้านครอบครัว</u> (0) ฉันเป็นคนสำคัญต่อเพื่อนและ ครอบครัวของฉัน (00) ครอบครัวของฉันไม่รักฉัน <u>ด้านสังคม</u> (0) ฉันเข้ากับคนอื่นได้ง่าย (00) ฉันควรจะสุภาพกับคนอื่น มากกว่านี้ <u>ด้านการวิพากษ์วิจารณ์ตนเอง</u> (0) ฉันไม่ได้พูดความจริงเสมอไป (00) บางครั้งเวลาฉันรู้สึกไม่สบาย ฉันมีอาการผื่นขึ้นเฉย					

การหาคุณภาพแบบวัดอัตมโนทัศน์เทนเนสซี

อำไพ ศรีพิพัฒน์ (2515) ได้แปลแบบวัดอัตมโนทัศน์เทนเนสซี และนำไปหาความเที่ยงของแบบวัด (Reliability) โดยใช้วิธีทดสอบซ้ำ (Test - Retest) ได้ค่าสัมประสิทธิ์ความเที่ยงของด้านต่าง ๆ อยู่ระหว่าง 0.73 - 0.85 และหาความตรงของแบบวัด (Validity) โดยสร้างแบบวัดทัศนคติเกี่ยวกับตนเองตามวิธีของเทอร์สโตน (Thurstone) เพื่อเป็นเกณฑ์ (Criterion) มีจำนวนข้อทั้งหมด 24 ข้อ หาความเที่ยงตรงเชิงสภาพ (Concurrent Validity) ได้ค่าสัมประสิทธิ์ความเที่ยงตรงอยู่ระหว่าง .44 - .72

ผู้วิจัยหาความเชื่อมั่นของเครื่องมือโดยนำแบบวัดอัตมโนทัศน์เทนเนสซีไปทดลองใช้กับเยาวชนกระทำผิด จำนวน 30 คน ในสถานฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนจังหวัดสุราษฎร์ธานี แล้วนำไปหาความเชื่อมั่นของแบบวัดด้วยวิธีทดสอบซ้ำ (Test - Retest) โดยใช้ระยะเวลาในการสอบครั้งแรกกับครั้งหลังห่างกัน 1 สัปดาห์ ได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบวัดทั้งฉบับเท่ากับ .80 และค่าความเชื่อมั่นรายด้าน ดังแสดงในตาราง 1

ตาราง 1 ค่าสัมประสิทธิ์ความเที่ยงของแบบวัดอัตมโนทัศน์เทนเนสซีในเยาวชนกระทำผิดชาย
โดยวิธี Test-Retest ของผู้วิจัย

คะแนนด้านต่าง ๆ	ความเที่ยง
ด้านรวม	.80
ด้านความเป็นเอกลักษณ์	.56
ด้านความพึงพอใจในตนเอง	.79
ด้านพฤติกรรมที่ตนแสดงออก	.76
ด้านร่างกาย	.64
ด้านศีลธรรมจรรยา	.80
ด้านส่วนตัว	.34
ด้านครอบครัว	.71
ด้านสังคม	.73
ด้านการวิพากษ์วิจารณ์ตนเอง	.62

การดำเนินการทดลอง

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงทดลองโดยมีแบบแผนการทดลองแบบ Pre-test Post-test Control Group Design ซึ่งประกอบด้วยกลุ่มตัวอย่าง 4 กลุ่ม ที่มีลักษณะของอัตมโนทัศน์ใกล้เคียงกัน โดยทำการวัดอัตมโนทัศน์ของเยาวชนกระทำผิดก่อนเข้ารับแผนการทดลองและภายหลังสิ้นสุดการทดลอง มีรูปแบบการทดลองดังนี้

กลุ่มทดลองที่ 1	T ₁	X ₁	T ₂
กลุ่มทดลองที่ 2	T ₁	X ₂	T ₂
กลุ่มทดลองที่ 3	T ₁	X ₃	T ₂
กลุ่มควบคุม	T ₁	NX	T ₂

T₁ หมายถึง การทดสอบก่อนการทดลอง

T₂ หมายถึง การทดสอบหลังการทดลอง

- X_1 หมายถึง การนำหลักธรรมทางพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้และการให้
คำปรึกษาแบบกลุ่ม
- X_2 หมายถึง การนำหลักธรรมทางพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้เพียงอย่างเดียว
- X_3 หมายถึง การให้คำปรึกษาแบบกลุ่มเพียงอย่างเดียว
- NX หมายถึง การฝึกอบรมตามปกติของสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน
(ไม่ได้รับวิธีการพัฒนาอัตมโนทัศน์ของผู้วิจัย)

ขั้นตอนดำเนินการทดลอง

ก่อนการทดลอง

1. ติดต่อขอความร่วมมือและขอคำแนะนำเพื่อดำเนินการศึกษาดทดลองในครั้งนี้จากผู้พิพากษาหัวหน้าศาลคดีเยาวชนและครอบครัว ผู้อำนวยการสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน จังหวัดสุราษฎร์ธานี และหัวหน้านักจิตวิทยาจากสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนจังหวัดสุราษฎร์ธานี และทำหนังสืออนุญาตถึงอธิบดีผู้พิพากษาศาลเยาวชนและครอบครัวกลาง เพื่อเข้าไปทดลองพัฒนาอัตมโนทัศน์ของเยาวชนกระทำผิดในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนสุราษฎร์ธานี

2. ทำการวัดเพื่อศึกษาอัตมโนทัศน์ของเยาวชนกระทำผิดในสถานฝึกอบรมของสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนสุราษฎร์ธานี หลังจากนั้นคัดเลือกเฉพาะเยาวชนที่มีอัตมโนทัศน์ต่ำ (คะแนนอัตมโนทัศน์ด้านรวมต่ำกว่า 325 คะแนน) มาเป็นกลุ่มตัวอย่างในการทดลอง จำนวน 28 คน และสุ่มแบ่งเป็น 4 กลุ่ม ๆ ละ 7 คน เพื่อจัดเข้ารับแผนการทดลองเป็นระยะเวลา 6 สัปดาห์ ๆ ละ 2 ครั้ง ๆ ละ 1½ ชั่วโมง

ขณะดำเนินการทดลอง

1. นิมนต์พระภิกษุจากสวนโมกขพลาราม จำนวน 2 รูป ไปบรรยายธรรมแก่เยาวชนกระทำผิดกลุ่มทดลองตามแผนการนำหลักธรรมทางพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้ที่ผ่านการแก้ไขแล้ว เป็นระยะเวลา 6 สัปดาห์ ๆ ละ 2 ครั้ง ๆ ละ 1½ ชั่วโมง

2. จัดกลุ่มการให้คำปรึกษาแบบกลุ่มแก่เยาวชนกระทำผิดกลุ่มทดลองตามแผนการให้คำปรึกษาแบบกลุ่มโดยมีผู้วิจัยเป็นผู้นำกลุ่ม เป็นระยะเวลา 6 สัปดาห์ ๆ ละ 2 ครั้ง ๆ ละ 1½ ชั่วโมง โดยเริ่มการให้คำปรึกษาแบบกลุ่มไปพร้อม ๆ กับการนำหลักธรรมในพุทธศาสนา มาประยุกต์ใช้

3. การพัฒนาอัตมโนทัศน์ในกลุ่มทดลองที่ 1 จะได้รับแบบแผนการพัฒนาอัตมโนทัศน์ 2 แบบคือ การนำหลักธรรมทางพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้และการให้คำปรึกษา

แบบกลุ่มจะใช้เวลาในการพัฒนาอัตมโนทัศน์เป็น 2 เท่าของกลุ่มทดลองที่ 2 และ 3 เนื่องจากผู้วิจัยพิจารณาเห็นว่า การพัฒนาอัตมโนทัศน์โดยการให้คำปรึกษาแบบกลุ่มเป็นการช่วยเหลือเยาวชนกระทำได้ให้พิจารณาและรู้จักตนเองที่ละด้าน ๆ และเป็นการแก้ปัญหาในระดับต้นๆ แต่การนำหลักธรรมะทางพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้จะพัฒนาอัตมโนทัศน์ในลักษณะของภาพรวมหรือบูรณาการและจะโน้มน้าวให้เกิดการพัฒนาจิตใจในระดับลึกหรือในทางพุทธศาสนาเรียกว่าการพัฒนาในระดับของจิตวิญญาณ (Spiritual Mind) เรียกได้ว่าธรรมะในทางพุทธศาสนาจะพัฒนาจิตใจของบุคคลอย่างบูรณาการและลึกซึ้ง ดังนั้น ถ้าให้แบบแผนการพัฒนาอัตมโนทัศน์ทั้งโดยการนำหลักธรรมะทางพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้และการให้คำปรึกษาแบบกลุ่มในกลุ่มทดลองกลุ่มเดียวกันน่าจะทำให้ผลการพัฒนาอัตมโนทัศน์มีประสิทธิภาพดียิ่งขึ้น ซึ่งในการวิจัยครั้งนี้ไม่สามารถรวมการนำหลักธรรมะมาประยุกต์ใช้กับการให้คำปรึกษาแบบกลุ่มเป็นวิธีเดียวได้เพราะจะทำให้ขาดความสมบูรณ์ในเนื้อหาของแต่ละวิธีไป จึงจำเป็นต้องใช้เวลาในการทดลองเป็น 2 เท่าในกลุ่มทดลองที่ 1

แผนการจัดกระทำกับกลุ่มตัวอย่างขณะดำเนินการทดลอง

<u>กลุ่มที่ 1</u> - เข้ารับฟังการบรรยายธรรมะจากพระภิกษุเป็นเวลา 6 สัปดาห์ ๆ ละ 2 ครั้ง ๆ ละ 1½ ชั่วโมง - เข้าร่วมกลุ่มการให้คำปรึกษาตามแบบแผนการจัดกลุ่มให้คำปรึกษา เป็นระยะเวลา 6 สัปดาห์ ๆ ละ 2 ครั้ง ๆ ละ 1½ ชั่วโมง - ฝึกอาชีพตามที่เยาวชนแต่ละคนได้เลือกไว้หลังจากเข้าร่วมฟังธรรมะและกลุ่มให้คำปรึกษา	<u>กลุ่มที่ 3</u> - เข้าร่วมกลุ่มการให้คำปรึกษาตามแบบแผนการจัดกลุ่มให้คำปรึกษา เป็นระยะเวลา 6 สัปดาห์ ๆ ละ 2 ครั้ง ๆ ละ 1½ ชั่วโมง - ฝึกอาชีพตามที่เยาวชนแต่ละคนได้เลือกไว้
<u>กลุ่มที่ 2</u> - เข้ารับฟังการบรรยายธรรมะจากพระภิกษุเป็นเวลา 6 สัปดาห์ ๆ ละ 2 ครั้ง ๆ ละ 1½ ชั่วโมง - ฝึกอาชีพตามที่เยาวชนแต่ละคนได้เลือกไว้หลังจากร่วมฟังธรรมะ	<u>กลุ่มที่ 4</u> - ไม่ได้รับวิธีการพัฒนาอัตมโนทัศน์ ทั้ง 2 แบบ แต่จะได้รับการฝึกอบรมทางด้านอาชีพ และการอบรมตามปกติของสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน จังหวัดสุราษฎร์ธานี

หมายเหตุ หลังจากเข้ารับการพัฒนาอัตมโนทัศน์แล้วเยาวชนกระทำผิดทุกคนจะต้องเข้ารับการฝึกอาชีพตามที่ตนเองได้เลือกไว้ตามโครงการฝึกอาชีพของสถานฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนกระทำผิดจังหวัดสุราษฎร์ธานี

ระยะสิ้นสุดการทดลอง

ในสัปดาห์ที่ 7 ประเมินอัตมโนทัศน์ของเยาวชนกระทำผิดหลังจากได้รับแผนการทดลอง (Post-test) อีกครั้งเพื่อศึกษาเปรียบเทียบการเปลี่ยนอัตมโนทัศน์ของกลุ่มตัวอย่างทุก ๆ กลุ่ม โดยใช้แบบวัดอัตมโนทัศน์เทนเนสซี

การวิเคราะห์ข้อมูล

ศึกษาเปรียบเทียบผลของวิธีการพัฒนาอัตมโนทัศน์ทั้ง 4 แบบที่มีต่ออัตมโนทัศน์ของเยาวชนกระทำผิดทั้ง 10 ด้าน ตามแบบวัดอัตมโนทัศน์เทนเนสซี โดยใช้การวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียว (One - Way Analysis of Variance) และเมื่อพบความแตกต่างทดสอบผลต่างรายคู่ โดยวิธีของ Scheffe (Scheffe Test)

แต่เนื่องจากในช่วงเวลาที่ผู้วิจัยทำการทดลองคือ ตั้งแต่วันที่ 29 พฤศจิกายน 2542 ถึงวันที่ 12 มกราคม 2543 นั้น พบว่ามีเยาวชน จำนวน 95 คน ได้รับการปล่อยตัวก่อนกำหนด เนื่องในวันเฉลิมพระชนมพรรษา 5 ธันวาคม 2542 จึงทำให้จำนวนเยาวชนกระทำผิดที่มีอัตมโนทัศน์ต่ำ ซึ่งเป็นกลุ่มประชากรทดลองมีเพียง 33 คนเท่านั้น ผู้วิจัยจึงสุ่มเยาวชนมาจำนวน 28 คน เพื่อเป็นกลุ่มตัวอย่างในการทดลองโดยสุ่มเข้ากลุ่ม ๆ ละ 7 คน จำนวน 4 กลุ่ม และเริ่มให้แผนการทดลองระหว่างวันที่ 29 พฤศจิกายน 2542 ถึงวันที่ 12 มกราคม 2543 ขณะให้แผนการทดลองยังมีอุปสรรคเกิดขึ้นคือ เยาวชนบางคนมีความจำเป็นไม่สามารถเข้าร่วมกิจกรรมได้ทุกครั้งเนื่องจากมีญาติมาเยี่ยม ต้องไปพบครูฝึกประจำหน่วยเรียน และไปศาล ทำให้เยาวชนมาเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มไม่ครบร้อยละ 90 (ขาดเกิน 2 ครั้ง) จึงไม่ได้นำมารวมในการประเมินผลการพัฒนาอัตมโนทัศน์ในครั้งนี้ มีผลทำให้จำนวนเยาวชนที่นำมาประเมินผลการพัฒนาอัตมโนทัศน์ในกลุ่มทดลองที่ 1 เหลือเพียง 3 คน กลุ่มทดลองที่ 2,3 และกลุ่มควบคุมเหลือเพียง 4 คน นอกจากนี้เมื่อตรวจสอบค่าความแปรปรวนของคะแนนอัตมโนทัศน์พบว่า แต่ละกลุ่มมีค่าความแปรปรวนที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ ดังนั้น จึงใช้การวิเคราะห์แบบ One - Way ANOVA ไม่ได้ เพราะผิดข้อตกลงเบื้องต้นของการใช้ One - Way ANOVA จึงต้องใช้สถิติ Nonparametric ในการวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้วิธีการของ Kruskal - Wallis One - Way Analysis of Variance Test เพื่อทดสอบว่าแต่ละกลุ่มมาจากประชากรกลุ่มเดียวกันและทุกกลุ่มมีคะแนนอัตมโนทัศน์ที่แตกต่างกันหลังการทดลอง

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

1. หาค่าสถิติพื้นฐาน

1.1 หาค่าเฉลี่ย (Mean) โดยใช้สูตร

$$\bar{X} = \frac{\sum_{i=1}^j X_i}{N}$$

เมื่อ $\bar{X}$ หมายถึง คะแนนเฉลี่ย

$\sum_{i=1}^j X_i$ หมายถึง ผลรวมของคะแนนทั้งหมด

N หมายถึง จำนวนเยาวชนกระทำผิดในกลุ่มตัวอย่าง

1.2 หาค่าความแปรปรวน (Variance) โดยใช้สูตร

$$S^2 = \frac{N\sum X^2 - (\sum X)^2}{N(N-1)}$$

เมื่อ S^2 หมายถึง ความแปรปรวนของคะแนนอัตโนมัติ

$\sum X$ หมายถึง ผลรวมของคะแนนอัตโนมัติทั้งหมด

$\sum X^2$ หมายถึง ผลรวมของคะแนนอัตโนมัติยกกำลังสอง

N หมายถึง จำนวนเยาวชนกระทำผิดในกลุ่มตัวอย่าง

$N-1$ หมายถึง จำนวนตัวแปรอิสระ (Degree of Freedom)

2. สถิติที่ใช้หาคุณภาพเครื่องมือ

2.1 หาค่าความเชื่อมั่นของแบบวัดอัตโนมัติทัศนแทนแนสซี แบบ test-retest โดยใช้สูตรค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน

$$r_{xy} = \frac{N\sum xy - \sum x \sum y}{\sqrt{[N\sum x^2 - (\sum x)^2][N\sum y^2 - (\sum y)^2]}}$$

เมื่อ r_{xy} หมายถึง ค่าสัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่น

$\sum x$ หมายถึง ผลรวมของคะแนนการทดสอบครั้งที่ 1

$\sum y$ หมายถึง ผลรวมของคะแนนการทดสอบครั้งที่ 2

$\sum x^2$ หมายถึง ผลรวมของคะแนนการทดสอบครั้งที่ 1
ยกกำลังสอง

Σy^2 หมายถึง ผลรวมของคะแนนการทดสอบครั้งที่ 2
ยกกำลังสอง

Σxy หมายถึง ผลรวมของผลคูณของคะแนนทดสอบครั้งที่ 1 และ
ครั้งที่ 2

N หมายถึง จำนวนเยาวชนกระทำผิดที่ใช้ในการทำแบบ
ทดสอบทั้งหมด

3. สถิติที่ใช้ในการทดสอบสมมติฐาน

3.1 วิเคราะห์ความแปรปรวนของคะแนนอัตมโนทัศน์ของเยาวชนกระทำผิดก่อน
และหลังการทดลอง โดยการทดสอบนอนพาราเมตริกแบบ Kruskal-Wallis One-Way
Analysis of Variance Test โดยใช้สูตร

$$H = \frac{12}{N(N+1)} \sum_{i=1}^K \frac{R_i^2}{n_i} - 3(N+1)$$

เมื่อ K แทน จำนวนกลุ่มตัวอย่าง
 n_i แทน ขนาดของตัวอย่างของกลุ่มที่ i
 R_i แทน ผลรวมของอันดับของกลุ่มที่ i
 N แทน จำนวนตัวอย่างทั้งหมด และ $N = \sum_{i=1}^K n_i$

3.2 เปรียบเทียบความแตกต่างผลการวัดเป็นรายคู่หลังการทดสอบสมมติฐาน
โดยวิธีของ Kruskal-Wallis One-Way Analysis of Variance Test โดยแทนค่าวิกฤตจากสูตร

$$t_{\alpha/2} = \sqrt{S^2 \left[\frac{N-1-H}{N-K} \right] \left[\frac{1}{n_i} + \frac{1}{n_j} \right]}, \quad df = N-K$$

$$\text{โดยที่ } S^2 = \frac{1}{N-1} \left[\frac{\sum r_{ij}^2}{4} - N(N+1)^2 \right]$$

เมื่อ r_{ij} แทน อันดับผลของการวัด

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ข้อตกลงเกี่ยวกับการวิเคราะห์แปลผล

เพื่อให้เข้าใจตรงกันในการแปลความหมายผลการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้กำหนดสัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลดังต่อไปนี้

N	แทน	จำนวนเยาวชนชนกระทำผิดในกลุ่มตัวอย่าง
$\bar{X}$	แทน	ค่าเฉลี่ยคะแนนอัตมโนทัศน์
S.D.	แทน	ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน
S.D ²	แทน	ค่าความแปรปรวน
$\bar{R}$	แทน	อันดับเฉลี่ยของคะแนนอัตมโนทัศน์ในกลุ่มต่าง ๆ
n_i	แทน	จำนวนตัวอย่างในแต่ละกลุ่ม
H	แทน	ค่าตรวจวัดความแตกต่างระหว่างอันดับเฉลี่ยโดยการวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบ Kruskal-Wallis One-Way Analysis of Variance
*	แทน	มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05
Pre-test	แทน	คะแนนผลการวัดอัตมโนทัศน์ของเยาวชนชนกระทำผิดก่อนการทดลอง
Post-test	แทน	คะแนนผลการวัดอัตมโนทัศน์ของเยาวชนชนกระทำผิดหลังการทดลอง
กลุ่มที่ 1	แทน	เยาวชนชนกระทำผิดกลุ่มทดลองที่ 1 ซึ่งได้รับการพัฒนาอัตมโนทัศน์โดยการนำหลักธรรมะทางพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้และการให้คำปรึกษาแบบกลุ่ม
กลุ่มที่ 2	แทน	เยาวชนชนกระทำผิดกลุ่มทดลองที่ 2 ซึ่งได้รับการพัฒนาอัตมโนทัศน์โดยการนำหลักธรรมะทางพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้เพียงอย่างเดียว
กลุ่มที่ 3	แทน	เยาวชนชนกระทำผิดกลุ่มทดลองที่ 3 ซึ่งได้รับการพัฒนาอัตมโนทัศน์โดยการให้คำปรึกษาแบบกลุ่มเพียงอย่างเดียว
กลุ่มที่ 4	แทน	เยาวชนชนกระทำผิดกลุ่มควบคุม ซึ่งได้รับการฝึกอบรมจากสถานฝึกและอบรมตามปกติไม่ได้รับแผนการทดลองของผู้วิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาผลการพัฒนาอัตมโนทัศน์ของเยาวชนกระทำผิด โดยการนำหลักธรรมทางพุทธศาสนาไปประยุกต์ใช้และการให้คำปรึกษาแบบกลุ่มที่มีต่ออัตมโนทัศน์ของเยาวชนกระทำผิด โดยผู้วิจัยจะเสนอผลการวิเคราะห์ตามลำดับดังนี้

1. ค่าสถิติพื้นฐานของตัวแปรตาม ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D) และค่าความแปรปรวน ($S.D^2$) ของคะแนนอัตมโนทัศน์ของเยาวชนกระทำผิดก่อนและหลังการทดลอง

2. วิเคราะห์ความแปรปรวนของคะแนนอัตมโนทัศน์ของเยาวชนกระทำผิดก่อนการทดลองทั้ง 4 กลุ่ม เพื่อทดสอบว่าก่อนการทดลองกลุ่มตัวอย่างแต่ละกลุ่มมาจากประชากรกลุ่มเดียวกัน และมีคะแนนอัตมโนทัศน์ไม่แตกต่างกัน โดยใช้วิธีของ Kruskal - Wallis One- Way Analysis of Variance

3. วิเคราะห์ความแปรปรวนของคะแนนอัตมโนทัศน์ของเยาวชนกระทำผิดหลังการทดลองเพื่อเปรียบเทียบผลการพัฒนาอัตมโนทัศน์ด้วยวิธีการที่แตกต่างกันในกลุ่มทดลองทั้ง 3 กลุ่ม และกลุ่มควบคุม 1 กลุ่ม โดยใช้วิธีของ Kruskal - Wallis One - Way Analysis of Variance Test เพื่อทดสอบว่าแต่ละกลุ่มมาจากประชากรกลุ่มเดียวกันและทุกกลุ่มมีคะแนนอัตมโนทัศน์ที่ต่างกัน

1. ค่าสถิติพื้นฐานของตัวแปรตาม ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานและค่าความแปรปรวนของคะแนนอัตมโนทัศน์ของเยาวชนกระทำผิดก่อนและหลังการทดลอง ดังรายละเอียดแสดงในตาราง 2

ตาราง 2 ค่าเฉลี่ย ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าความแปรปรวนของคะแนนอัตมโนทัศน์ด้านต่าง ๆ ในกลุ่มตัวอย่างทั้ง 4 กลุ่ม ทั้งก่อนและหลังการทดลอง

กลุ่ม	อัตมโนทัศน์ด้านต่าง ๆ	N	Pre-test			Post-test		
			$\bar{X}$	S.D.	$S.D^2$	$\bar{X}$	S.D.	$S.D^2$
1	1. ด้านรวม	3	303.33	18.77	352.34	380.33	2.52	6.33
	2. ด้านเอกลักษณ์		114.00	8.89	79.00	140.00	1.00	1.00
	3. ด้านความพึงพอใจในตนเอง		89.67	5.10	26.00	117.67	9.29	86.34
	4. ด้านพฤติกรรมที่ตนแสดงออก		94.67	6.51	42.33	115.00	7.81	61.00

ตาราง 2 (ต่อ)

กลุ่ม	อัตมโนทัศน์ด้านต่างๆ	N	Pre-test			Post-test		
			$\bar{X}$	S.D.	S.D. ²	$\bar{X}$	S.D.	S.D. ²
	5. ด้านร่างกาย		57.67	3.06	9.34	75.67	3.06	9.34
	6. ด้านศีลธรรมจรรยา		48.00	7.55	57.00	65.00	6.00	36.00
	7. ด้านส่วนตัว		51.00	10.00	100.00	69.33	4.16	17.34
	8. ด้านครอบครัว		61.33	0.34	0.58	69.67	3.79	14.34
	9. ด้านสังคม		61.67	3.06	9.34	77.00	3.46	12.00
	10. ด้านการวิพากษ์ วิจารณ์ตนเอง		23.67	4.51	20.34	23.67	9.87	97.34
2	1. ด้านรวม	4	306.25	16.76	280.90	358.00	6.38	40.70
	2. ด้านเอกลักษณ์		110.00	9.49	90.06	130.25	4.50	20.25
	3. ด้านความพึงพอใจใน ตนเอง		95.75	10.44	108.99	113.00	11.40	129.96
	4. ด้านพฤติกรรมที่ตน แสดงออก		94.75	15.37	236.24	108.50	6.45	41.60
	5. ด้านร่างกาย		59.25	8.46	71.57	69.25	2.22	4.93
	6. ด้านศีลธรรมจรรยา		55.50	4.51	20.34	62.75	5.44	29.59
	7. ด้านส่วนตัว		57.25	7.89	62.25	64.00	2.45	6.00
	8. ด้านครอบครัว		48.75	5.18	26.83	67.75	3.77	14.21
	9. ด้านสังคม		54.00	10.52	110.67	64.50	3.11	9.67
	10. ด้านการวิพากษ์ วิจารณ์ตนเอง		31.50	5.45	29.70	29.75	3.26	10.63
3	1. ด้านรวม	4	299.75	7.18	51.55	343.50	12.07	145.68
	2. ด้านเอกลักษณ์		107.75	3.77	14.21	120.00	5.72	32.72
	3. ด้านความพึงพอใจใน ตนเอง		96.00	4.75	20.70	114.75	8.77	76.91
	4. ด้านพฤติกรรมที่ตน แสดงออก		92.00	6.32	39.94	102.25	5.68	32.26
	5. ด้านร่างกาย		61.00	4.08	16.65	67.75	5.12	26.21

ตาราง 2 (ต่อ)

กลุ่ม	อัตมโนทัศน์ด้านต่างๆ	N	Pre-test			Post-test		
			$\bar{X}$	S.D.	S.D ²	$\bar{X}$	S.D.	S.D ²
	6. ด้านศีลธรรมจรรยา		48.00	6.22	38.69	57.00	7.53	56.70
	7. ด้านส่วนตัว		53.75	10.01	100.20	60.25	8.38	70.22
	8. ด้านครอบครัว		51.00	7.87	61.94	65.00	2.45	6.00
	9. ด้านสังคม		54.75	5.19	26.94	62.25	3.30	10.89
	10. ด้านการวิพากษ์ วิจารณ์ตนเอง		31.25	6.13	37.58	31.25	7.63	58.22
4	1. ด้านรวม	4	310.75	10.24	104.86	324.00	22.23	494.17
	2. ด้านเอกลักษณ์		110.00	8.37	70.06	116.00	3.16	9.99
	3. ด้านความพึงพอใจใน ตนเอง		103.00	1.83	3.25	100.50	8.23	67.73
	4. ด้านพฤติกรรมที่ตน แสดงออก		91.50	2.89	8.35	100.50	13.18	173.71
	5. ด้านร่างกาย		59.75	4.43	19.62	62.25	8.06	64.96
	6. ด้านศีลธรรมจรรยา		52.00	5.29	27.98	58.00	4.08	16.65
	7. ด้านส่วนตัว		56.00	9.06	82.08	61.02	8.38	70.22
	8. ด้านครอบครัว		61.25	3.69	13.62	59.50	5.32	28.30
	9. ด้านสังคม		55.75	5.06	25.60	57.75	6.95	48.30
	10. ด้านการวิพากษ์ วิจารณ์ตนเอง		26.00	8.76	76.74	25.25	7.27	52.85

จากตาราง 2 พบว่า ก่อนการทดลองเยาวชนกระทำผิดมีคะแนนอัตมโนทัศน์อยู่ในระดับที่ใกล้เคียงกันในทุก ๆ ด้านคือ ด้านรวมมีคะแนนเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 299.75 - 310.75 คะแนนด้านเอกลักษณ์มีคะแนนเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 110.00 - 114.00 คะแนน ด้านความพึงพอใจในตนเองมีคะแนนเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 89.67 - 103.00 คะแนน ด้านพฤติกรรมที่ตนแสดงออกมีคะแนนเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 91.50 - 94.75 คะแนน ด้านร่างกายมีคะแนนเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 57.67 - 61.00 คะแนน ด้านศีลธรรมจรรยา มีคะแนนเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 48.00 - 55.50 คะแนน ด้านส่วนตัวมีคะแนนเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 51.00 - 57.25 คะแนน ด้านครอบครัวมีคะแนนเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 48.75 - 61.33 คะแนน ด้านสังคมมีคะแนนเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 54.00 - 61.67 คะแนน ด้านการวิพากษ์วิจารณ์ตนเองมีคะแนนเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 23.67 - 31.50 คะแนน และภายหลัง

การทดลองมีคะแนนเฉลี่ยเพิ่มขึ้นทุกด้านยกเว้นด้านการวิพากษ์วิจารณ์ตนเองไม่มีการเปลี่ยนแปลง

2. วิเคราะห์ความแปรปรวนของคะแนนอัตมโนทัศน์ของเยาวชนกระทำผิดก่อนการทดลอง เพื่อทดสอบว่าก่อนการทดลองกลุ่มตัวอย่างแต่ละกลุ่มมาจากประชากรกลุ่มเดียวกันและมีคะแนนอัตมโนทัศน์ไม่แตกต่างกัน ดังรายละเอียดแสดงในตาราง 3

ตาราง 3 วิเคราะห์ความแปรปรวนของคะแนนอัตมโนทัศน์ของเยาวชนกระทำผิดก่อนการทดลองเปรียบเทียบทั้ง 4 กลุ่ม โดยวิธี Kruskal - Wallis One - Way Analysis of Variance Test

อัตมโนทัศน์ด้านต่าง ๆ	กลุ่ม	n_i	$\bar{R}$	H
1. ด้านรวม	1	3	7.17	2.077
	2	4	8.50	
	3	4	5.88	
	4	4	10.25	
2. ด้านเอกลักษณ์	1	3	10.00	1.335
	2	4	6.75	
	3	4	6.88	
	4	4	8.88	
3. ด้านความพึงพอใจในตนเอง	1	3	3.67	6.142
	2	4	7.88	
	3	4	7.38	
	4	4	12.00	
4. ด้านพฤติกรรมที่ตนแสดงออก	1	3	8.33	2.087
	2	4	10.50	
	3	4	7.00	
	4	4	6.25	
5. ด้านร่างกาย	1	3	6.17	1.637
	2	4	7.00	
	3	4	10.13	
	4	4	8.25	

ตาราง 3 (ต่อ)

อัตมโนทัศน์ด้านต่าง ๆ	กลุ่ม	n_i	$\bar{R}_i$	H
6. ด้านศีลธรรมจรรยา	1	3	5.67	3.713
	2	4	11.25	
	3	4	6.13	
	4	4	8.38	
7. ด้านส่วนตัว	1	3	6.33	0.931
	2	4	9.00	
	3	4	7.25	
	4	4	9.00	
8. ด้านครอบครัว	1	3	12.00	8.981*
	2	4	4.13	
	3	4	5.63	
	4	4	11.25	
9. ด้านสังคม	1	3	11.50	2.370
	2	4	7.50	
	3	4	6.75	
	4	4	7.13	
10. ด้านการวิพากษ์วิจารณ์ตนเอง	1	3	4.67	4.557
	2	4	10.25	
	3	4	10.25	
	4	4	6.10	

$$\chi^2_{.05} \text{ df} = 3 = 7.815$$

จากตาราง 3 พบว่า ผลการทดสอบความแตกต่างของคะแนนอัตมโนทัศน์ของเยาวชน กระทำผิดก่อนการทดลองทั้ง 4 กลุ่ม โดยรวมไม่แตกต่างกัน แต่เมื่อพิจารณาด้านย่อยพบว่า ด้านที่ 8 คือ ด้านครอบครัวแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3. วิเคราะห์ความแปรปรวนของคะแนนอัตมโนทัศน์ของเยาวชนกระทำผิดหลังการทดลอง เพื่อเปรียบเทียบผลการพัฒนาอัตมโนทัศน์ด้วยวิธีการที่แตกต่างกันในกลุ่มทดลองทั้ง 3 กลุ่มและกลุ่มควบคุม 1 กลุ่ม หลังจากนั้นจึงทดสอบผลต่างรายคู่ ตามวิธีของ Kruskal-Wallis เพื่อตรวจสอบสมมติฐานที่ว่า

1. เยาวชนกระทำผิดกลุ่มที่ได้รับการพัฒนาอัตมโนทัศน์โดยนำหลักธรรมะทางพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้และการให้คำปรึกษาแบบกลุ่มมีอัตมโนทัศน์สูงกว่ากลุ่มที่ได้รับการพัฒนาอัตมโนทัศน์โดยนำหลักธรรมะมาประยุกต์ใช้เพียงอย่างเดียวและสูงกว่ากลุ่มที่ได้รับการให้คำปรึกษาแบบกลุ่มเพียงอย่างเดียว

2. เยาวชนกระทำผิดกลุ่มที่ได้รับการพัฒนาอัตมโนทัศน์โดยนำหลักธรรมะทางพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้เพียงอย่างเดียวมีอัตมโนทัศน์สูงกว่ากลุ่มที่ไม่ได้รับการพัฒนาอัตมโนทัศน์โดยการนำหลักธรรมะทางพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้ (กลุ่มควบคุม)

3. เยาวชนกระทำผิดกลุ่มที่ได้รับการพัฒนาอัตมโนทัศน์โดยการให้คำปรึกษาแบบกลุ่มเพียงอย่างเดียวมีอัตมโนทัศน์สูงกว่ากลุ่มที่ไม่ได้รับการพัฒนาอัตมโนทัศน์โดยการให้คำปรึกษาแบบกลุ่ม (กลุ่มควบคุม)

ดังรายละเอียดแสดงในตาราง 4 และ ตาราง 5

ตาราง 4 วิเคราะห์ความแปรปรวนของคะแนนอัตมโนทัศน์ของเยาวชนกระทำผิดหลังการทดลอง
เปรียบเทียบรายด้านทั้ง 4 กลุ่ม โดยวิธีของ Kruskal - Wallis One - Way Analysis of
Variance Test

อัตมโนทัศน์ด้านต่าง ๆ	กลุ่ม	n_i	$\bar{R}$	H
1. ด้านรวม	1	3	14.00	10.68*
	2	4	9.75	
	3	4	6.25	
	4	4	3.50	
2. ด้านเอกลักษณ์	1	3	14.00	11.516*
	2	4	10.25	
	3	4	5.75	
	4	4	3.50	
3. ด้านความพึงพอใจในตนเอง	1	3	10.83	4.838
	2	4	8.63	
	3	4	9.25	
	4	4	4.00	
4. ด้านพฤติกรรมที่ตนแสดงออก	1	3	12.50	5.097
	2	4	8.88	
	3	4	6.25	
	4	4	5.50	
5 ด้านร่างกาย	1	3	13.50	7.870*
	2	4	8.63	
	3	4	7.13	
	4	4	4.13	
6. ด้านศีลธรรมจรรยา	1	3	11.17	4.053
	2	4	9.88	
	3	4	5.63	
	4	4	6.13	

ตาราง 4 (ต่อ)

อัตมโนทัศน์ด้านต่าง ๆ	กลุ่ม	n_i	$\bar{R}_i$	H
7. ด้านส่วนตัว	1	3	11.83	2.988
	2	4	7.38	
	3	4	6.25	
	4	4	7.50	
8. ด้านครอบครัว	1	3	12.00	7.773
	2	4	10.38	
	3	4	7.13	
	4	4	3.50	
9. ด้านสังคม	1	3	14.00	8.395*
	2	4	8.50	
	3	4	6.50	
	4	4	4.50	
10. ด้านการวิพากษ์วิจารณ์ตนเอง	1	3	8.60	1.547
	2	4	9.38	
	3	4	9.25	
	4	4	6.88	

$$\chi^2_{.05 \text{ df} = 3} = 7.815$$

จากตาราง 4 พบว่า ผลการทดสอบความแตกต่างของคะแนนอัตมโนทัศน์ของเยาวชนกระทำผิดหลังการทดลองทั้ง 4 กลุ่ม มีความแตกต่างกันใน 4 ด้าน ได้แก่ ด้านรวม ด้านเอกลักษณ์ ด้านร่างกาย และด้านสังคม แสดงว่าวิธีการพัฒนาอัตมโนทัศน์ในกลุ่มทดลองทั้ง 3 กลุ่ม และกลุ่มควบคุม 1 กลุ่ม มีผลต่ออัตมโนทัศน์ของเยาวชนกระทำผิดที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตาราง 5 เปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ของคะแนนอัตมโนทัศน์ของเยาวชนกระทำด้านรวม ด้านเอกลักษณ์ ด้านร่างกาย และด้านสังคม โดยใช้สูตรการเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ หลังการวิเคราะห์โดยวิธีของ Kruskal-Wallis

อัตมโนทัศน์ ด้านต่าง ๆ	กลุ่ม		กลุ่ม 4	กลุ่ม 3	กลุ่ม 2	กลุ่ม 1
		$\bar{R}$	3.50	6.25	9.75	14.00
ด้านรวม	กลุ่ม 4	3.50	-	(2.75)	(6.25*)	(10.50)*
	กลุ่ม 3	6.25		-	(3.50)	(7.75)*
	กลุ่ม 2	9.75			-	(4.25)*
	กลุ่ม 1	14.00	-	-	-	-
	กลุ่ม	$\bar{R}$	3.50	5.75	10.25	14.00
ด้านเอกลักษณ์	กลุ่ม 4	3.50	-	(2.25)	(6.75)*	(10.50)*
	กลุ่ม 3	5.75		-	(4.50)*	(8.25)*
	กลุ่ม 2	10.25			-	(3.75)
	กลุ่ม 1	14.00	-	-	-	-
	กลุ่ม	$\bar{R}$	4.13	7.13	8.63	13.50
ด้านร่างกาย	กลุ่ม 4	4.13	-	(3.00)	(4.50*)	(9.37*)
	กลุ่ม 3	7.13		-	(1.50)	(6.37*)
	กลุ่ม 2	8.63			-	(4.87*)
	กลุ่ม 1	13.50	-	-	-	-
	กลุ่ม	$\bar{R}$	4.50	6.50	8.50	14.00
ด้านสังคม	กลุ่ม 4	4.50	-	(2.00)	(4.00)*	(9.50)*
	กลุ่ม 3	6.50		-	(2.00)	(7.50)*
	กลุ่ม 2	8.50			-	(5.50)*
	กลุ่ม 1	14.00	-	-	-	-

(ค่าวิกฤตผลต่างของกลุ่มที่ 1 กับกลุ่มที่ 2, กลุ่มที่ 1 กับกลุ่มที่ 3, กลุ่มที่ 1 กับกลุ่มที่ 4 = 4.07)

(ค่าวิกฤตผลต่างของกลุ่มที่ 2 กับกลุ่มที่ 3, กลุ่มที่ 2 กับกลุ่มที่ 4, กลุ่มที่ 3 กับกลุ่มที่ 4 = 3.77)

จากตาราง 5 พบว่า ผลการพัฒนาอัตมโนทัศน์ในเยาวชนกระทำผิดกลุ่มที่ 1 ซึ่งได้รับการพัฒนาอัตมโนทัศน์โดยการนำหลักธรรมทางพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้พร้อมกับการให้คำปรึกษาแบบกลุ่มมีคะแนนอัตมโนทัศน์สูงกว่ากลุ่มที่ 2 ซึ่งได้รับการนำหลักธรรมทางพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้เพียงอย่างเดียวใน 3 ด้าน ได้แก่ ด้านรวม ด้านร่างกาย ด้านสังคม และมีคะแนนอัตมโนทัศน์สูงกว่ากลุ่มที่ 3 ซึ่งได้รับการให้คำปรึกษาแบบกลุ่มเพียงอย่างเดียว และกลุ่มที่ 4 ซึ่งเป็นกลุ่มควบคุมใน 4 ด้าน ได้แก่ ด้านรวม ด้านเอกลักษณ์ ด้านร่างกาย และด้านสังคม ส่วนกลุ่มที่ 2 ซึ่งได้รับการนำหลักธรรมทางพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้เพียงอย่างเดียว มีคะแนนอัตมโนทัศน์สูงกว่ากลุ่ม 3 เพียงด้านเดียวคือ ด้านเอกลักษณ์ และสูงกว่ากลุ่มที่ 4 ซึ่งเป็นกลุ่มควบคุม 4 ด้าน ได้แก่ ด้านรวม ด้านเอกลักษณ์ ด้านร่างกาย และด้านสังคม นอกนั้น ไม่พบความแตกต่างที่ระดับ .05

บทที่ 5

สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

ความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า

การศึกษาวิจัยครั้งนี้เพื่อศึกษาผลการพัฒนาอัตมโนทัศน์โดยการนำหลักธรรมะทางพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้และการให้คำปรึกษาแบบกลุ่มที่มีต่ออัตมโนทัศน์ของเยาวชนกระทำผิด

สมมติฐานในการศึกษาค้นคว้า

1. เยาวชนกระทำผิดกลุ่มที่ได้รับการพัฒนาอัตมโนทัศน์โดยนำหลักธรรมะทางพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้พร้อมกับการให้คำปรึกษาแบบกลุ่มมีอัตมโนทัศน์สูงกว่ากลุ่มที่ได้รับการพัฒนาอัตมโนทัศน์โดยนำหลักธรรมะทางพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้เพียงอย่างเดียวและกลุ่มที่ได้รับการให้คำปรึกษาแบบกลุ่มเพียงอย่างเดียว
2. เยาวชนกระทำผิดกลุ่มที่ได้รับการพัฒนาอัตมโนทัศน์โดยการนำหลักธรรมะทางพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้มีอัตมโนทัศน์สูงกว่ากลุ่มที่ไม่ได้รับการพัฒนาอัตมโนทัศน์ โดยการนำหลักธรรมะทางพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้ (กลุ่มควบคุม)
3. เยาวชนกระทำผิดกลุ่มที่ได้รับการพัฒนาอัตมโนทัศน์โดยการให้คำปรึกษาแบบกลุ่มมีอัตมโนทัศน์สูงกว่ากลุ่มที่ไม่ได้รับการพัฒนาอัตมโนทัศน์โดยการให้คำปรึกษาแบบกลุ่ม (กลุ่มควบคุม)

ขอบเขตของการศึกษาค้นคว้า

1. ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ คือเยาวชนกระทำผิดเพศชาย ในสถานฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนจังหวัดสุราษฎร์ธานี อายุตั้งแต่ 15 - 18 ปี และนับถือศาสนาพุทธที่มีคะแนนอัตมโนทัศน์ด้านรวมต่ำกว่า 325 คะแนน จากผลการทดสอบด้วยแบบวัดอัตมโนทัศน์ เทนเนสซี ฉบับแปล ของ อำไพ ศิริพิพัฒน์ จำนวน 33 คน

2. กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาวิจัยคือ เยาวชนกระทำผิดชายในสถานฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนจังหวัดสุราษฎร์ธานี อายุ 15 - 18 ปี นับถือศาสนาพุทธ และมีคะแนนอัตมโนทัศน์ด้านรวมต่ำกว่า 325 คะแนน จำนวน 28 คน หลังจากนั้นสุ่มเข้ากลุ่ม (Randomized Assign) โดยแบ่งเป็น 4 กลุ่ม ๆ ละ 7 คน ที่มีลักษณะคะแนนอัตมโนทัศน์ใกล้เคียงกัน หลังจากนั้นจัดกลุ่มตัวอย่าง ทั้ง 4 กลุ่ม เข้ารับแผนการทดลองดังนี้

กลุ่มที่ 1 จำนวน 7 คน ได้รับการพัฒนาอัตมโนทัศน์ 2 แบบคือ การนำหลักธรรมะทางพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้และการให้คำปรึกษาแบบกลุ่ม

กลุ่มที่ 2 จำนวน 7 คน ได้รับการพัฒนาอัตมโนทัศน์โดยการนำหลักธรรมะทางพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้เพียงอย่างเดียว

กลุ่มที่ 3 จำนวน 7 คน ได้รับการพัฒนาอัตมโนทัศน์โดยการให้คำปรึกษาแบบกลุ่มเพียงอย่างเดียว

กลุ่มที่ 4 จำนวน 7 คน เป็นกลุ่มควบคุมไม่ได้รับการพัฒนาอัตมโนทัศน์ทั้ง 2 แบบ แต่ได้รับการฝึกและอบรมจากสถานฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนตามปกติ

3. เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ประกอบด้วยแผนการพัฒนาอัตมโนทัศน์ 2 ชุด แบบประเมินการเข้ากลุ่มให้คำปรึกษาและแบบวัดอัตมโนทัศน์ ได้แก่

ชุดที่ 1 แผนการนำหลักธรรมะทางพุทธศาสนาไปประยุกต์ใช้

การนำหลักธรรมะทางพุทธศาสนาไปประยุกต์ใช้เป็นเครื่องมือที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นด้วยการศึกษาหลักธรรมะโดยละเอียดในหมวดของอริยสัจ 4 คือ ทุกข์ สมุทัย นิโรธ มรรค และศึกษารายละเอียดของอริยมรรคอันประกอบด้วยองค์ 8 ได้แก่ สัมมาทิฐิ สัมมาสังกัปปะ สัมมาวาจา สัมมากัมมันตะ สัมมาอาชีวะ สัมมาวายามะ สัมมาสติ สัมมาสมาธิ และหลักธรรมะเพื่อการอยู่ร่วมในสังคมอย่างเป็นสุข คือ สัปปริสธรรม 7 นอกจากนี้ ยังศึกษาถึงรายละเอียดของการสร้างความคิดความเห็นที่ถูกต้องหรือการสร้างสัมมาทิฐิ อันประกอบไปด้วยปรโตโฆสะและโยนิโสมนสิการเพื่อใช้เป็นแนวทางในการสร้างแผนการพัฒนาอัตมโนทัศน์โดยนำหลักธรรมะทางพุทธศาสนาไปประยุกต์ใช้ ซึ่งได้นิมนต์พระภิกษุที่สนใจและมีประสบการณ์การทำงานเกี่ยวกับเด็กและเยาวชนที่มีความรู้ในหลักธรรมะอย่างดีจากสวนโมกขพลาราม เป็นที่ปรึกษาในการจัดทำแผนการพัฒนาอัตมโนทัศน์โดยนำหลักธรรมะทางพุทธศาสนาไปประยุกต์ใช้ 2 รูป คือ ท่านอาจารย์มณฑะไย และท่านอาจารย์เมธี หลังจากสร้างและจัดพิมพ์แผนการสอนธรรมะเสร็จเรียบร้อยแล้วได้นิมนต์พระอาจารย์ที่มีความรู้ธรรมะเป็นอย่างดีเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความถูกต้องของเนื้อหาธรรมะและความตรงของเนื้อหา (Content Validity) จำนวน 3 รูป ได้แก่ ท่านรองเจ้าคณะภาค 16 (พระศรีธรรมนาถมุนี) ท่านเจ้าคณะจังหวัดสุราษฎร์ธานี (พระอาจารย์ชูชาติ) และท่านพระอาจารย์วิสุทธิ์ วิสุทธิจารี หลังจากนั้นจึงรวบรวมข้อเสนอแนะจากผู้เชี่ยวชาญเพื่อแก้ไขและปรับเนื้อหาบางส่วนและนำไปใช้ทดลองพัฒนาอัตมโนทัศน์ของเยาวชนกระทำผิดในสถานฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนจังหวัดสุราษฎร์ธานีโดยนิมนต์พระอาจารย์มณฑะไยและพระอาจารย์เมธี จากสวนโมกขพลาราม เป็นพระภิกษุวิทยากรในการสอนธรรมะแก่เยาวชนกระทำผิด จำนวน 12 ครั้ง ๆ ละ 1½ ชั่วโมงโดยใช้ระยะเวลา 6 สัปดาห์ ๆ ละ 2 ครั้ง รวมทั้งสิ้น 18 ชั่วโมง

ชุดที่ 2 แผนการให้คำปรึกษาแบบกลุ่ม

การให้คำปรึกษาแบบกลุ่มที่นำมาใช้ในการพัฒนาอัตมโนทัศน์ของเยาวชนกระทำผิดครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาวิธีต่าง ๆ ในการพัฒนาอัตมโนทัศน์และพบว่า วิธีการที่สามารถปฏิบัติได้ผลดีและใช้เวลาน้อยคือการให้คำปรึกษาแบบกลุ่ม หลังจากนั้นได้ศึกษาวิธีการจัดการให้คำปรึกษาแบบกลุ่มจากตำราต่าง ๆ และงานวิจัยอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องและจัดทำแผนการให้คำปรึกษาแบบกลุ่มขึ้นโดยดัดแปลงมาจากการให้คำปรึกษาแบบกลุ่มเพื่อพัฒนาอัตมโนทัศน์ของเยาวชนกระทำผิดของกาญจนา อัมสำราญรัชต์ (2535) และการจัดกลุ่มเพื่อพัฒนาอัตมโนทัศน์ของเยาวชน ของชูชัย สมितिไกร (2530) และการจัดกลุ่มให้คำปรึกษาจากตำราต่าง ๆ เพื่อรวบรวมจัดทำเป็นแผนการให้คำปรึกษาแบบกลุ่มเพื่อพัฒนาอัตมโนทัศน์ในเยาวชนกระทำผิดหลังจากจัดทำแผนการให้คำปรึกษาแบบกลุ่มเรียบร้อยแล้ว ได้เชิญนักจิตวิทยาที่มีความชำนาญเกี่ยวกับการให้คำปรึกษาเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือจำนวน 3 ท่าน ได้แก่ คุณสุพิน พรพิพัฒน์กุล นักจิตวิทยาจากโรงพยาบาลสมเด็จพระยา กรมสุภาพจิต คุณอรรถพงศ์ ฤทธิพาสณ์ นักจิตวิทยาจากโรงพยาบาลสวนสราญรมย์ กรมสุภาพจิต และอาจารย์วัชรภรณ์ อภิวัชรางกุล หัวหน้าภาคการพยาบาลจิตเวชวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี สุราษฎร์ธานี หลังจากนั้นนำมาปรับปรุงและแก้ไขเพิ่มเติมเพื่อนำไปใช้ในการทดลองพัฒนาอัตมโนทัศน์ของเยาวชนกระทำผิด จำนวน 12 ครั้ง ๆ ละ 1½ ชั่วโมง โดยใช้ระยะเวลา 6 สัปดาห์ ๆ ละ 2 ครั้ง รวมทั้งสิ้น 18 ชั่วโมง

ชุดที่ 3 แบบประเมินการเข้ากลุ่มให้คำปรึกษาของไลเบอร์แมน ยาลม และสไมล์ แปลโดย อุบล สาธิตกร

ชุดที่ 4 แบบวัดอัตมโนทัศน์เทนเนสซี ของวิลเลียม เอช พิตส์ ฉบับแปลเป็นภาษาไทย โดย ดร.อำไพ ศิริพิพัฒน์ ซึ่งนำมาหาความเชื่อมั่นแบบ test - retest ได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.80

4. แบบแผนการทดลอง

การศึกษาวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงทดลอง โดยมีแบบแผนการทดลองแบบ Pretest-Posttest Control Group Design ซึ่งประกอบด้วยกลุ่มตัวอย่าง 4 กลุ่ม ที่มีอัตมโนทัศน์ใกล้เคียงกัน โดยทำการวัดอัตมโนทัศน์ของเยาวชนกระทำผิดก่อนเข้ารับแผนการทดลองและภายหลังสิ้นสุดการทดลอง มีรูปแบบการทดลองดังนี้

กลุ่ม 1	T_1	X_1	T_2
กลุ่ม 2	T_1	X_2	T_2
กลุ่ม 3	T_1	X_3	T_2
กลุ่ม 4	T_1	NX	T_2

- T_1 หมายถึง การทดสอบก่อนการทดลอง
- T_2 หมายถึง การทดสอบหลังการทดลอง
- X_1 หมายถึง การนำหลักธรรมทางพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้พร้อมการให้คำปรึกษาแบบกลุ่ม
- X_2 หมายถึง การนำหลักธรรมทางพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้เพียงอย่างเดียว
- X_3 หมายถึง การให้คำปรึกษาแบบกลุ่มเพียงอย่างเดียว
- NX หมายถึง การฝึกอบรมตามปกติของสถานฝึกและอบรมเด็กและเยาวชน

5. การดำเนินการทดลอง

1. ติดต่อขอความร่วมมือและขอคำแนะนำจากผู้พิพากษาหัวหน้าศาลเยาวชนและครอบครัว ผู้อำนวยการสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน หัวหน้าสถานฝึกและอบรมเด็กและเยาวชน และนักจิตวิทยาประจำสถานฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนเพื่อศึกษาข้อมูลและลักษณะทั่ว ๆ ไปของการฝึกอบรมเด็กและเยาวชน
2. ทำหนังสือขอความอนุเคราะห์เพื่อทำการทดลอง จากบัณฑิตวิทยาลัยถึงอธิบดีผู้พิพากษาศาลเยาวชนและครอบครัวกลาง หลังจากนั้นนำหนังสืออนุมัติจากอธิบดีผู้พิพากษาศาลเยาวชนและครอบครัวกลางไปยื่นต่อผู้อำนวยการสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน จังหวัดสุราษฎร์ธานี และหัวหน้าสถานฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนจังหวัดสุราษฎร์ธานี ตามลำดับ
3. วัดอัตมโนทัศน์เยาวชนกระทำผิดที่เป็นตัวแทนประชากรทั้งหมด 150 คน ได้จำนวนเยาวชนกระทำผิดที่มีคะแนนอัตมโนทัศน์ต่ำกว่า 325 คะแนน จำนวน 33 คน และสุ่มเลือกเยาวชนที่มีคะแนนอัตมโนทัศน์ต่ำกว่า 325 คะแนนมา 28 คน (เนื่องจากเยาวชนได้รับการปล่อยตัวก่อนกำหนดในวันที่ 5 ธันวาคม จำนวนมาก ทำให้ได้กลุ่มตัวอย่างเพียง 28 คน) หลังจากนั้นสุ่มกลุ่มตัวอย่างทั้งหมดเข้ากลุ่ม ๆ ละ 7 คน 4 กลุ่ม และเริ่มแผนการทดลองตั้งแต่วันที่ 29 ธันวาคม 2542 ถึงวันที่ 12 มกราคม 2543 รวมระยะเวลา 6 สัปดาห์
4. ประเมินผลอัตมโนทัศน์ของเยาวชนกระทำผิดหลังสิ้นสุดแผนการทดลองในสัปดาห์ที่ 7 โดยเยาวชนที่จะประเมินผลการพัฒนาอัตมโนทัศน์จะต้องเข้าร่วมแผนการทดลอง

ครบทุกครั้งหรือขาดได้ไม่เกิน 2 ครั้งเท่านั้น ซึ่งทำให้เยาวชนกระทำผิดที่เข้าร่วมประเมินผล การทดลองลดลงคือ กลุ่มที่ 1 เหลือ 3 คน กลุ่มที่ 2 และ 3 เหลือ 4 คน

5. นำคะแนนจากการประเมินผลอัตโนมัติขึ้นไปวิเคราะห์เพื่อทดสอบสมมติฐานการวิจัยต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. คำนวณหาค่าสถิติพื้นฐานของตัวแปรตามคือคะแนนอัตโนมัติโดยหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และค่าความแปรปรวน (S.D.²)

2. วิเคราะห์ความแปรปรวนของคะแนนอัตโนมัติของเยาวชนกระทำผิดก่อน การทดลองทั้ง 4 กลุ่ม เพื่อทดสอบว่าก่อนการทดลองกลุ่มตัวอย่างแต่ละกลุ่มมาจากประชากร เดียวกันและมีคะแนนอัตโนมัติไม่แตกต่างกัน โดยวิธี Kruskal - Wallis One - Way Analysis of Variance

3. วิเคราะห์ความแปรปรวนของคะแนนอัตโนมัติของเยาวชนกระทำผิดหลังการ ทดลองเพื่อเปรียบเทียบผลการพัฒนาอัตโนมัติด้วยวิธีการที่แตกต่างกันในกลุ่มทดลองทั้ง 3 กลุ่ม และกลุ่มควบคุม โดยวิธี Kruskal - Wallis One - Way Analysis of Variance

4. เปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ของคะแนนอัตโนมัติของเยาวชนกระทำผิด หลังการทดลองด้วยวิธีทดสอบหลังการใช้สถิติ Kruskal - Wallis Analysis of Variance

สรุปผลการศึกษาค้นคว้า

1. เยาวชนกระทำผิดกลุ่มที่ได้รับการพัฒนาอัตโนมัติโดยการนำหลักธรรมทาง พุทธศาสนามาประยุกต์ใช้พร้อมกับการให้คำปรึกษาแบบกลุ่มมีอัตตโนมัติสูงกว่าเยาวชนกระทำ ผิดที่ได้รับการนำหลักธรรมทางพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้เพียงอย่างเดียวอย่างมีนัยสำคัญทาง สถิติที่ระดับ .05 ในอัตตโนมัติ 3 ด้าน ได้แก่ ด้านรวม ด้านร่างกาย และด้านสังคม นอกจากนี้ ยังมีอัตตโนมัติสูงกว่าเยาวชนกระทำผิดกลุ่มที่ได้รับการให้คำปรึกษาแบบกลุ่มเพียงอย่างเดียว และกลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 4 ด้าน ได้แก่ ด้านรวม ด้านเอกลักษณ์ ด้านร่างกาย และด้านสังคม ส่วนด้านอื่น ๆ ไม่พบความแตกต่าง

2. เยาวชนกระทำผิดกลุ่มที่ได้รับการพัฒนาอัตโนมัติโดยการนำหลักธรรมทาง พุทธศาสนามาประยุกต์ใช้เพียงอย่างเดียว มีอัตตโนมัติสูงกว่าเยาวชนกระทำผิดกลุ่มควบคุม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 4 ด้าน ได้แก่ ด้านรวม ด้านเอกลักษณ์ ด้านร่างกาย และ

ด้านสังคม ส่วนด้านอื่น ๆ ไม่พบความแตกต่าง

3. เยาวชนกระทำผิดกลุ่มที่ได้รับการพัฒนาอัตมโนทัศน์โดยการให้คำปรึกษาแบบกลุ่มเพียงอย่างเดียว มีอัตมโนทัศน์ทุกด้านไม่แตกต่างจากเยาวชนกระทำผิดกลุ่มควบคุม

อภิปรายผล

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาผลการพัฒนาอัตมโนทัศน์ของเยาวชนกระทำผิดโดยนำหลักธรรมทางพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้และการให้คำปรึกษาแบบกลุ่มที่มีต่ออัตมโนทัศน์ของเยาวชนกระทำผิด ผลการวิจัยสามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

1. เมื่อนำหลักธรรมทางพุทธศาสนาไปประยุกต์ใช้เพียงอย่างเดียวเพื่อพัฒนาอัตมโนทัศน์ในเยาวชนกระทำผิด พบว่า เยาวชนกระทำผิดกลุ่มที่ได้รับการนำหลักธรรมทางพุทธศาสนาไปประยุกต์ใช้เพียงอย่างเดียวมีอัตมโนทัศน์สูงกว่าเยาวชนกระทำผิดที่ได้รับการให้คำปรึกษาแบบกลุ่มเพียงอย่างเดียวอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 1 ด้าน คือ ด้านเอกลักษณ์ และมีอัตมโนทัศน์สูงกว่าเยาวชนกระทำผิดกลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 4 ด้าน ได้แก่ ด้านรวม ด้านเอกลักษณ์ ด้านร่างกาย และด้านสังคม ซึ่งสามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

1.1 การนำหลักธรรมในทางพุทธศาสนาไปประยุกต์ใช้อาจจะสามารถพัฒนาอัตมโนทัศน์ของเยาวชนกระทำผิดได้ ซึ่งตรงตามหลักการและเป้าหมายของการศึกษาและปฏิบัติธรรมในทางพุทธศาสนาที่องค์สัมมาสัมพุทธเจ้าทรงตรัสรู้หลักอริยสัจ 4 หรือหลักความจริง 4 ประการอันเป็นหัวใจของพุทธศาสนา ได้แก่ ทุกข์ สมุทัย นิโรธ มรรค เพื่อให้ผู้ที่ศึกษาและปฏิบัติได้เรียนรู้ถึงสภาวะทุกข์หรือปัญหาว่าเป็นเช่นไร (ทุกข์) มีสาเหตุมาจากอะไร (สมุทัย) และภาวะที่ดับทุกข์หรือหมดปัญหานั้นเป็นเช่นไร (นิโรธ) มีแนวทางในการดับทุกข์หรือแก้ปัญหายังไร (มรรค) ซึ่งถือเป็นกระบวนการแก้ปัญหาที่ถูกต้องตรงกันทั้งหลักวิทยาศาสตร์และหลักพุทธศาสนาในเรื่องกฎของเหตุผล หลักวิธีการเช่นนี้จะเป็แนวทางให้เยาวชนกระทำผิดสามารถศึกษาและปฏิบัติเพื่อการค้นพบตนเองได้ด้วยตนเองและสามารถพัฒนาตนเองต่อไปให้ถึงเป้าหมายสูงสุดของชีวิตที่ได้เกิดมาเป็นมนุษย์ (Summun Bonum) หรือเพื่อให้ได้สิ่งที่ดีที่สุดในมนุษย์ควรจะได้ตามคำกล่าวของท่านอาจารย์พุทธทาส (พุทธทาสภิกขุ. 2539 : 31 - 32) ต่อไป

1.2 การสอนหรือชี้แจงให้เยาวชนเข้าใจเรื่องของอริยมรรคมีองค์ 8 โดยเฉพาะเรื่องเกี่ยวกับสัมมาทิฐิและการมุ่งเน้นให้เยาวชนมีสัมมาทิฐิในระดับต้นๆ หรือระดับที่ศีลธรรมเยาวชนทั้งหลายพึงมี ได้แก่ การรู้วาท - ชั่ว, นรก - สวรรค์ มีอยู่จริง การมีหิริ-โอตตปปะ การมีกตัญญู

กตเวทีอันเป็นธรรมชาติของคณดี การมีระเบียบวินัยในตนเองด้วยการฝึกปฏิบัติศีลและสมาธิ โดยทุกครั้งก่อนการสวดมนต์มีกิจกรรมให้เยาวชนปฏิบัติคือ การจตุรปูเทียนบูชาพระรัตนตรัย การกล่าวบทสวดมนต์ไตรสรณาคมบูชาพระพุทธคุณ พระธรรมคุณ พระสังฆคุณ การกล่าวคำอาราธนาศีล 5 และรับศีล 5 จากพระภิกษุ และการนั่งสมาธิเจริญภาวนาเพื่อสรวมกาย วาจาใจ ประมาณ 10 นาที ซึ่งถือเป็นการศึกษาและปฏิบัติที่สมบูรณ์ตามหลักไตรสิกขา คือ ศีล สมาธิ ปัญญา กล่าวคือ เมื่อเยาวชนกระทำผิดได้เรียนรู้และตระหนักในมรรคเพื่อเป็นแนวทางการปฏิบัติให้พ้นทุกข์หรือหมดปัญหาอันเป็นสัมมาทิฏฐิ (ปัญญา) ในเบื้องต้นที่รู้ว่าทางดับทุกข์หรือทางแก้ปัญหาก็ถูกต้องเป็นอย่างไรแล้ว เยาวชนกระทำผิดยังได้ปฏิบัติศีลและสมาธิอย่างสม่ำเสมอ ตลอดระยะเวลา 6 สัปดาห์ที่ผู้วิจัยศึกษาทดลอง สิ่งต่างๆ เหล่านี้อาจจะช่วยให้เยาวชนได้เรียนรู้และสัมผัสกับความรู้สึกที่แท้จริงของตนเองตลอดจนตระหนักในตนเองมากขึ้นและเกิดความพร้อมที่จะเปลี่ยนแปลงอัธมโนทัศน์ของตนเองโดยเฉพาะอัธมโนทัศน์เรื่องต่างๆ ไปเกี่ยวกับด้านเอกลักษณ์ ด้านร่างกาย และด้านสังคม ซึ่งอาจจะเปลี่ยนแปลงได้ง่ายกว่าด้านอื่น ๆ ทั้งนี้ อาจกล่าวได้ว่าการพัฒนาอัธมโนทัศน์ของเยาวชนกระทำผิดครั้งนี้ทำให้เยาวชนกระทำผิดเริ่มมีความคิดเห็นที่ถูกต้องมากขึ้นไม่มองสิ่งต่าง ๆ อย่างผิวเผิน ซึ่งถือเป็นสัมมาทิฏฐิในระดับต้น ๆ หรือโลกียะสัมมาทิฏฐิ และถ้าเยาวชนกระทำผิดเหล่านี้ได้รับการฝึกฝนอย่างสมบูรณ์และสม่ำเสมอต่อไป น่าจะทำให้เยาวชนกระทำผิดเข้าใจความจริงของชีวิตตลอดจนเข้าใจและรู้จักตนเองมากขึ้น และอาจจะพัฒนาอัธมโนทัศน์ด้านอื่น ๆ ในระดับที่เป็นตัวตนจริง ๆ ของเยาวชนกระทำผิด เช่น ด้านความพึงพอใจในตนเอง ด้านส่วนตัว ด้านศีลธรรมจรรยา ด้านการวิพากษ์วิจารณ์ตนเอง ต่อไปได้อีก

1.3 การช่วยให้บุคคลเกิดความคิดความเห็นที่ถูกต้องหรือมีความคิดเห็นที่ตรงตามที่ทางพุทธศาสนาเรียกว่า สัมมาทิฏฐินั้น เชื่อว่าปรโตโมสะที่ดี ได้แก่ การมีกัลยาณมิตร การมีสิ่งแวดล้อมที่ดี การได้รับฟังธรรมะจากสัตบุรุษ ย่อมชักนำให้เกิดศรัทธา และอาจจะพัฒนาไปสู่การใช้ปัญญาในขั้นแรกได้ คือการรู้จักคิดและคิดเป็นหรือโยนิโสมนสิการ (พระราชวรมนี. ประยุทธ์ ปยุตโต. 2529) ซึ่งจะช่วยให้เยาวชนพิจารณาสิ่งต่าง ๆ ได้อย่างถูกต้องและตรงตามความเป็นจริงมากขึ้น ดังนั้นในการทดลองครั้งนี้ เมื่อพระภิกษุวิฑูรย์หรือพระอาจารย์พุทธธรรมะให้เยาวชนฟังจึงเป็นการสร้างศรัทธาที่ดี เนื่องจากเยาวชนกระทำผิดเหล่านี้มีความเชื่อและศรัทธาในพระภิกษุอยู่แล้วเมื่อได้ฟังคำสอนหรือการบอกเล่าจากบุคคลที่เยาวชนศรัทธาและไว้วางใจย่อมเป็นการง่ายที่จะชักจูงให้เยาวชนมีความคิดคล้อยตามและพัฒนาไปสู่การสร้างปัญญาหรือสัมมาทิฏฐิในขั้นต้นจนสามารถเปลี่ยนแปลงอัธมโนทัศน์ในบางส่วนที่ไม่ต้องใช้ปัญญาในระดับสูงมาพิจารณา คือ อัธมโนทัศน์ ด้านเอกลักษณ์ ด้านร่างกาย และด้านสังคมซึ่งมีผลทำให้อัธมโนทัศน์ในด้านรวมของเยาวชนกระทำผิดสูงขึ้น

1.4 การนำหลักสัปปริสธรรม 7 มาสอนให้เยาวชนกระทำผิดได้เรียนรู้ที่นั่นอาจจะช่วยให้เยาวชนกระทำผิดได้ตระหนักในตนเองมากขึ้นและสามารถคิดพิจารณาสิ่งต่าง ๆ อย่างมีเหตุผลตลอดจนสามารถปรับตัวให้เข้าสู่สังคมได้ดีขึ้น และยังเป็นแนวทางในการเลือกคบเพื่อนให้กับเยาวชนอีกด้วย ซึ่งสิ่งเหล่านี้จะช่วยให้เยาวชนกระทำผิดสามารถพัฒนาตนเองให้มีอัตมโนทัศน์ไปในทางที่ดีขึ้นและพร้อมที่จะพัฒนาหรือเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของตนเองให้ถูกต้องเหมาะสม โดยอาจจะไม่กลับไปมีพฤติกรรมที่ขัดต่อกฎหมายหรือประเพณีผิดซ้ำอีก ซึ่งตรงตามวัตถุประสงค์หลักของการพัฒนาเด็กและเยาวชนกระทำผิดของศาลเยาวชนและครอบครัวที่มุ่งหวังเพื่อพัฒนาจิตใจของเด็กและเยาวชนกระทำผิดให้มีการพัฒนาเปลี่ยนแปลงความคิดเห็นและพฤติกรรมให้ถูกต้องเหมาะสมไม่ขัดต่อกฎหมายอีกต่อไป

1.5 การสอนธรรมะในรูปแบบของผู้วิจัยคือการมีแผนภาพอุปกรณ์ประกอบการสอนและการจัดให้เยาวชนกระทำผิดได้มีส่วนร่วมในการเรียนการสอนโดยจัดกิจกรรมกลุ่มย่อยให้เยาวชนได้ฝึกการคิด และการสอนของพระภิกษุเหล่านั้นจะคอยกระตุ้นชักถามความเข้าใจของเยาวชนเป็นระยะ ๆ พร้อมกับเปิดโอกาสให้เยาวชนได้แสดงความคิดเห็นอยู่บ่อย ๆ ทำให้บรรยากาศในการสอนเป็นกันเองและไม่น่าเบื่อ จึงทำให้เยาวชนสนใจและตั้งใจฟังธรรมะมากขึ้น ซึ่งอาจจะทำให้เยาวชนกระทำผิดเข้าใจเนื้อหาธรรมะมากยิ่งขึ้นและสามารถนำไปใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวันของเยาวชนได้อย่างถูกต้องทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอัตมโนทัศน์ตามมาได้

ดังนั้น การนำหลักธรรมทางพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้น่าจะเป็นวิธีการหนึ่งที่เหมาะสมในการพัฒนาอัตมโนทัศน์ของเยาวชนกระทำผิดโดยเฉพาะเยาวชนกระทำผิดที่นับถือพุทธศาสนา เนื่องจากเป็นการง่ายที่จะชักนำและโน้มน้าวความรู้สึกหรือความคิดเห็นของเยาวชนกระทำผิดให้ไว้วางใจและศรัทธาพร้อมที่จะใส่ใจยอมรับ เนื่องจากเยาวชนกระทำผิดมีความศรัทธาต่อพุทธศาสนาและพระสงฆ์เป็นทุนเดิมอยู่แล้ว โดยผู้วิจัยพบว่ามีเยาวชนกระทำผิดอีกหลาย ๆ คนที่ไม่ได้เข้าร่วมโครงการทดลองกับผู้วิจัยมาขอเข้าร่วมโครงการกับผู้วิจัยเมื่อทราบว่าจะมีพระมาพูดให้ฟัง และเมื่อไม่สามารถเข้าร่วมโครงการได้เพราะจำเป็นต้องมีขั้นตอนในการขออนุญาตหลายขั้นตอนเยาวชนเหล่านั้นได้ขอให้ผู้วิจัยไปจัดโครงการธรรมะใหม่อีกหลังจากสิ้นสุดโครงการครั้งนี้แล้วเพื่อเยาวชนจะขอเข้าร่วมโครงการด้วย เพราะเยาวชนคิดว่าเมื่อฟังธรรมะแล้วจะช่วยให้เยาวชนพบกับความสบายใจได้ ส่วนเยาวชนกลุ่มที่เข้าร่วมโครงการทดลองกับผู้วิจัยนั้นพบว่าเยาวชนสนใจและตั้งใจฟังธรรมะเมื่อพระอาจารย์มาสอนอยู่ในเกณฑ์ดี ทั้งนี้เนื่องจากศรัทธาที่มีอยู่เดิมและรูปแบบการสอนที่ไม่น่าเบื่อสำหรับเยาวชนประกอบกับตัวเยาวชนกระทำผิดเป็นบุคคลที่สับสนในตนเองและคิดว่าบุคคลอื่น ๆ ไม่เข้าใจตนเอง คิดว่าตนเองไม่ดีพอ เป็นบุคคลที่ขาดที่พึ่งพิงทางใจอย่างมากเมื่อได้ยินได้ฟังธรรมะจากพระอาจารย์แล้วอาจจะสนใจและยึดธรรมะเหล่านั้นเป็นที่พึ่งพิงทางใจต่อไป โดยอาจจะสังเกตได้จากวันแรกที่พระอาจารย์ไปสอน

ธรรมะเยาวชนกระทำผิดส่วนใหญ่จะขอพระพุทธรูปห้อยคอและสายสิญจ์จากพระอาจารย์เพื่อเอาไว้เป็นที่พึ่งพิงทางใจและเพื่อความสบายใจของตัวเองเยาวชนเอง ซึ่งพระอาจารย์ได้ชี้แจงเพื่อเป็นการให้สติแก่เยาวชนไปว่า ให้เยาวชนตระหนักถึงการมีสิ่งยึดเหนี่ยวภายในตัวเยาวชนเองจะดีกว่าคือ การมีธรรมะในใจ การปฏิบัติธรรม การพิจารณาธรรมอยู่เสมอ และความดีในตัวเยาวชนจะเป็นสิ่งยึดเหนี่ยวและเป็นที่พึ่งพิงของเยาวชนได้ดีกว่าสิ่งยึดเหนี่ยวภายนอกหรือเครื่องรางของขลังต่าง ๆ ดังคำกล่าวที่ว่า “สวรรค์ในอก นรกในใจ” ยิ่งไปกว่านั้นความดีของเยาวชนยังเป็นที่พึ่งพิงของโลกได้อีกด้วย ในครั้งนี้พระอาจารย์ได้นำสิ่งที่ดีที่สุดมาฝากเยาวชนทุกคนแล้วคือ ธรรมะอันประเสริฐของพระพุทธเจ้าเพื่อเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตที่ถูกต้องและสมบูรณ์ของเยาวชน ซึ่งเมื่อเยาวชนได้ฟังพระอาจารย์แนะนำแล้วสามารถยอมรับได้และตั้งใจฟังการสอนธรรมะเป็นอย่างดีในทุก ๆ ครั้ง

และเมื่อสิ้นสุดแผนการทดลอง ผู้วิจัยได้ให้เยาวชนกระทำผิดที่เข้าร่วมการพัฒนาอ้อมโนทัศน์โดยการนำหลักธรรมทางพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้เขียนความรู้สึกของตนเองที่มีต่อการเข้าร่วมการพัฒนาอ้อมโนทัศน์โดยการนำหลักธรรมทางพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้ในครั้งนี้พบว่า เยาวชนส่วนใหญ่มีความเห็นตรงกันว่า การฟังธรรมะมีประโยชน์ต่อตัวเยาวชนอย่างมาก เช่น เยาวชนเขียนว่า “การฟังธรรมะจากพระอาจารย์ทำให้ผมสำนึกในตนเอง ...มีประโยชน์แก่ตัวผมมาก ผมรู้สึกดีขึ้นมากเลยครับ ...ตอนแรกผมนึกว่าตัวเองถูกเสมอ แต่เมื่อได้ฟังพระอาจารย์แล้วรู้สึกถึงความดีและอยากเรียนธรรมะอีก ...” และเยาวชนบางคนเขียนว่า “การที่เราได้ฟังพระอาจารย์มาพูดทำให้เราเข้าใจชีวิตมากขึ้น ทำตัวได้เหมาะสมกับการงานต่าง ๆ และการเรียนธรรมะไม่น่าเบื่ออย่างที่คิด ทำให้รู้สึกสบายใจไม่เครียด ... ทำให้เรารู้ว่าชีวิตของตัวเองนั้นมีค่ามากขึ้น และทำให้เข้าใจถึงคนที่ห่วงเราและรักเรา เช่น พ่อแม่มากขึ้น...” หรือเยาวชนบางคนเขียนว่า “กระผมได้ความรู้หลาย ๆ อย่างเช่น ได้ความอดทนอดกลั้น เวลาเพื่อน ๆ มาหาเรื่องผม... รู้จักให้อภัยเพื่อนมากขึ้น และรู้จักตัวเองมากขึ้น...” และบางคนเขียนว่า “..ผมได้ความรู้หลายอย่าง เช่น ได้ทำสมาธิทำให้จิตใจของผมสงบ รู้จักการให้อภัย รู้จักควบคุมอารมณ์ของตนเอง ไม่เบียดเบียนผู้อื่น และทำให้ผมมีความพร้อมที่จะออกไปต่อสู้อุปสรรคอีกครั้ง ..” จะเห็นได้ว่าเยาวชนกระทำผิดส่วนใหญ่รู้สึกสนใจและศรัทธาในธรรมะอย่างยิ่งจึงอาจจะทำให้การนำหลักธรรมทางพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้ประสบความสำเร็จในการพัฒนาอ้อมโนทัศน์ของเยาวชนได้โดยง่ายตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

นอกจากจะพบว่า การนำหลักธรรมทางพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้สามารถพัฒนาอ้อมโนทัศน์ได้แล้ว ผลการวิจัยครั้งนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยอื่น ๆ ที่ใช้พุทธศาสนาในการพัฒนาจิตลักษณะทั้งหลายอีกด้วย เช่น งานวิจัยของกรรณิการ์ ภูประเสริฐ (2518) ที่พบว่าอ้อมโนทัศน์ของเยาวชนที่ศึกษาในโรงเรียนพุทธศาสนาวัดอาทิตย์แตกต่างกับอ้อมโนทัศน์ของเยาวชนที่ไม่ได้

ศึกษาในโรงเรียนพุทธศาสนาวัดอาทิตย์ และตรงกับงานวิจัยของสมใจ เกียรติพินิจกุล (2535) ที่พบว่านักเรียนชั้น ม.6 ที่ได้รับการฝึกโปรแกรมการพัฒนาจิตโดยเน้นหลักไตรสิกขา ตาม หลักสูตรพุทธศาสนามีสภาวะแท้จริงแห่งตนมากกว่านักเรียนที่ไม่ได้รับการฝึกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 นอกจากนี้ยังเป็นไปในทำนองเดียวกันกับงานวิจัยของ ซีแมนและคนอื่น ๆ (ธานี กลิ่นเกษร. 2537 ; อ้างอิงมาจาก Seeman and Other. 1972) ที่พบว่า การฝึกสมาธิในนักศึกษาระดับปริญญาตรี ทำให้นักศึกษามีความสามารถในการควบคุมความโกรธได้สูงกว่ากลุ่มควบคุมและงานวิจัยของอวยชัย โรจนนิรันดร์กิจ (2526) ที่พบว่า การฝึกอบรมอานาปานสติในนักศึกษาชั้นปีที่ 1 คณะวิทยาศาสตร์ทำให้นักศึกษามีการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมสูงขึ้น และงานวิจัยของสำรวย วรเดชคงคา (2534) ธานี กลิ่นเกษร (2538) และงานวิจัยของสุรพงษ์ ชูเดช (2542) ที่พบว่า การฝึกอบรมทางพุทธศาสนา และการฝึกอบรมตามแนวทางไตรสิกขาทำให้เด็กและเยาวชนมีลักษณะทางจิตบางประการสูงขึ้น ได้แก่ การมีวินัยในตนเอง ทศนคติต่อพุทธศาสนา หิริ-โอตตปปะ ถึงแม้ว่าจากงานวิจัยที่ผ่านมาไม่มีงานวิจัยที่นำหลักธรรมะในทางพุทธศาสนามาพัฒนาอัตมโนทัศน์โดยตรงก็ตามแต่พบว่าตัวแปรจิตลักษณะต่าง ๆ เหล่านี้ก็เป็นตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับอัตมโนทัศน์เช่นกัน เนื่องจากเมื่อบุคคลมีอัตมโนทัศน์เช่นไร ย่อมจะแสดงพฤติกรรมหรือความคิดที่สอดคล้องกับอัตมโนทัศน์บุคคลนั้น

2. เมื่อนำหลักธรรมะทางพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้พร้อมกับการให้คำปรึกษาแบบกลุ่มเพื่อพัฒนาอัตมโนทัศน์ในเยาวชนกระทำผิด พบว่า เยาวชนกระทำผิดกลุ่มที่ได้รับการนำหลักธรรมะทางพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้กับการให้คำปรึกษาแบบกลุ่มไปพร้อมกันนั้น มีอัตมโนทัศน์สูงกว่ากลุ่มที่ได้รับการนำหลักธรรมะมาประยุกต์ใช้เพียงอย่างเดียวอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 3 ด้าน ได้แก่ ด้านรวม ด้านร่างกาย และด้านสังคม และมีอัตมโนทัศน์สูงกว่ากลุ่มที่ได้รับการให้คำปรึกษาแบบกลุ่มเพียงอย่างเดียวและกลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 4 ด้าน ได้แก่ ด้านรวม ด้านเอกลักษณ์ ด้านร่างกาย ด้านสังคม ซึ่งสามารถอภิปรายผลได้ว่า การพัฒนาอัตมโนทัศน์ของเยาวชนกระทำผิดให้ได้ผลดีและมีประสิทธิภาพในระยะเวลาสั้น ๆ นั้น ควรจะใช้การนำหลักธรรมะมาประยุกต์ใช้กับการให้คำปรึกษาแบบกลุ่มไปพร้อม ๆ กัน ทั้ง 2 วิธี จะสามารถพัฒนาอัตมโนทัศน์ของเยาวชนกระทำผิดได้ดีกว่าการใช้วิธีใดวิธีหนึ่งเพียงวิธีเดียว แม้ว่าการนำหลักธรรมะมาประยุกต์ใช้เพียงอย่างเดียวจะสามารถพัฒนาอัตมโนทัศน์ของเยาวชนกระทำผิดด้านเอกลักษณ์และด้านรวมได้ก็ตาม ทั้งนี้การใช้การพัฒนาอัตมโนทัศน์ไปพร้อม ๆ กัน ทั้ง 2 วิธีได้ผลดีกว่าให้เพียงวิธีเดียว อาจจะเนื่องจาก

2.1 หลักธรรมะทางพุทธศาสนาจะช่วยให้ผู้ที่ศึกษาและปฏิบัติคือเยาวชนกระทำผิดเกิดการตระหนักรู้ในตนเอง มีความอดทนอดกลั้นมากขึ้น มีความคิดเห็นที่ถูกต้องตรงกับความเป็นจริงของโลก มีความรู้สึกที่ดีต่อตนเอง มีความเคารพนับถือตนเอง และสามารถเรียนรู้

อารมณ์หรือความรู้สึกนึกคิดของตนเองได้มากขึ้น ดังได้อภิปรายมาแล้วในข้อ 1 ประกอบกับ เยาวชนกระทำผิดเองมีความเชื่อและศรัทธาต่อพุทธศาสนาและพระสงฆ์อยู่แล้วจึงไว้วางใจใน พระอาจารย์ได้ง่ายและพร้อมที่จะเชื่อในสิ่งที่พระอาจารย์สอนและเปลี่ยนแปลงความคิดเห็นได้ใน ระยะเวลาอันสั้นแม้ว่าการเปลี่ยนแปลงครั้งนี้อาจจะพัฒนาได้เฉพาะอัตมโนทัศน์ในด้านที่ยังไม่ลึก ถึงตัวตนจริง ๆ ของเยาวชนกระทำผิดได้ก็ตามคือ พัฒนาได้เฉพาะอัตมโนทัศน์ด้านรวม ด้าน เอกลักษณะ ด้านร่างกาย และด้านสังคม เนื่องจากใช้ระยะเวลาในการพัฒนาเพียง 6 สัปดาห์ ซึ่ง ผู้วิจัยเชื่อว่าถ้าได้มีการพัฒนาหรือมีการกระตุ้นโดยการจัดสิ่งแวดล้อมที่ดีและทดลองต่อไปอีก ระยะเวลาอย่างต่อเนื่อง อาจจะทำให้เกิดการพัฒนาเปลี่ยนแปลงอัตมโนทัศน์ของเยาวชนกระทำ ผิดในส่วนลึกที่เกี่ยวกับตัวตนจริง ๆ ของเยาวชนได้มากขึ้น ซึ่งได้แก่ อัตมโนทัศน์ในด้านความ พึงพอใจในตนเอง ด้านความเป็นส่วนตัว ด้านคุณธรรมจริยธรรม และด้านการวิพากษ์วิจารณ์ ตนเอง เป็นต้น ส่วนการให้คำปรึกษาแบบกลุ่มอาจจะทำให้เยาวชนกระทำผิดได้เรียนรู้และฝึก ประสพการณ์ตลอดจนมีทักษะชีวิตเพิ่มขึ้น ทำให้สามารถยอมรับตนเองและบุคคลอื่นได้มากขึ้น ดังนั้นเมื่อนำการพัฒนาอัตมโนทัศน์โดยการนำหลักธรรมะทางพุทธศาสนาพร้อมกับการให้ คำปรึกษาแบบกลุ่มมาใช้ไปพร้อม ๆ กัน จึงมีผลต่อการพัฒนาอัตมโนทัศน์ของเยาวชนกระทำผิด ได้ดีมากกว่าการใช้วิธีใดวิธีหนึ่งเพียงวิธีเดียว ทั้งนี้ภายใต้ระยะเวลาในการพัฒนาอัตมโนทัศน์ ของเยาวชนกระทำผิดที่น้อยกว่าและมีประสิทธิภาพมากกว่า ซึ่งอาจจะพิจารณาได้จากค่าคะแนน เฉลี่ยของอัตมโนทัศน์ทุกด้านในตาราง 2 ที่พบว่า เยาวชนกระทำผิดกลุ่มที่ได้รับการนำพุทธ ศาสนามาประยุกต์ใช้พร้อมกับการให้คำปรึกษาแบบกลุ่ม มีคะแนนเฉลี่ยสูงกว่ากลุ่มอื่น ๆ

2.2 การพึงธรรมะนอกจากอาจจะทำให้เยาวชนกระทำผิดเกิดศรัทธาและปัญญาใน ขั้นแรกขึ้นคือ มองเห็นทาง (มรรค) ที่ถูกต้องและควรจะเป็นว่าเป็นอย่างไรแล้ว การพึงธรรมะ จากพระอาจารย์ยังอาจจะเป็นข้อมูลเบื้องต้นในการคิดพิจารณาตนเองและบุคคลอื่นเมื่อเยาวชนไป เข้าร่วมกลุ่มการให้คำปรึกษา ซึ่งเยาวชนที่เข้าร่วมกลุ่มให้คำปรึกษาเพียงอย่างเดียวจะขาดข้อมูล ส่วนนี้ไป ดังจะเห็นได้จากการเปรียบเทียบสิ่งที่สังเกตได้ของผู้วิจัยพบว่า การมีปฏิสัมพันธ์ต่อกัน ภายในกลุ่มหรือการแสดงความคิดเห็นต่อกลุ่มของเยาวชนกระทำผิดที่ได้รับการพัฒนา อัตมโนทัศน์ทั้ง 2 วิธีไปพร้อม ๆ กัน ดีกว่าและหลากหลายกว่าเยาวชนกระทำผิดที่เข้าร่วมกลุ่ม ให้คำปรึกษาเพียงอย่างเดียว ซึ่งต้องอาศัยการกระตุ้นและการพูดนำจากผู้นำกลุ่มมากกว่า

3. เมื่อนำการให้คำปรึกษาแบบกลุ่มมาใช้เพื่อพัฒนาอัตมโนทัศน์ในเยาวชนกระทำผิด
พบว่า เยาวชนกระทำผิดกลุ่มที่ได้รับการให้คำปรึกษาแบบกลุ่มเพียงอย่างเดียวมีอัตมโนทัศน์ ทุกด้านไม่แตกต่างจากเยาวชนกระทำผิดกลุ่มควบคุมที่ระดับนัยสำคัญเท่ากับ .05 ซึ่งไม่เป็นไป ตามสมมติฐานที่ตั้งไว้และไม่ตรงกับงานวิจัยของกาญจนา อิมสารญ์รัชต์ (2535) ที่พบว่า การให้คำปรึกษาแบบกลุ่มสามารถพัฒนาอัตมโนทัศน์ของเยาวชนกระทำผิดกลุ่มทดลองได้

มากกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จากผลการวิจัยสามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

การให้คำปรึกษาแบบกลุ่มเป็นการจัดกลุ่มเพื่อช่วยเหลือให้เยาวชนกระทำผิดได้รู้จักสำรวจตนเอง พร้อมทั้งจะยอมรับตนเองและบุคคลอื่นทั้งในส่วนที่ดีและไม่ดีเพื่อให้เกิดความสอดคล้องกลมกลืนกันระหว่างความรู้สึกนึกคิดและตัวตนที่แท้จริงของเยาวชนกระทำผิด ซึ่งอาจจะมีผลทำให้เยาวชนกระทำผิดมีอัตมโนทัศน์ที่ดีขึ้นหรือทำให้เยาวชนกระทำผิดมองตนเองไปในทางบวกมากยิ่งขึ้น ตลอดจนมีความพร้อมที่จะพัฒนาตนเองต่อไปได้ตามศักยภาพที่มีอยู่ในเยาวชนแต่ละคนซึ่งอาจจะไม่เท่ากัน แต่ผลการจัดกลุ่มให้คำปรึกษาเพื่อพัฒนาอัตมโนทัศน์ของเยาวชนกระทำผิดครั้งนี้พบว่า หลังการทดลองเยาวชนกระทำผิดที่เข้ากลุ่มให้คำปรึกษามีอัตมโนทัศน์ไม่แตกต่างจากเยาวชนกระทำผิดกลุ่มควบคุมที่ระดับนัยสำคัญเท่ากับ .05 ทำให้ผลการวิจัยครั้งนี้ไม่ตรงกับสมมติฐานการวิจัยที่ตั้งไว้และงานวิจัยของกาญจนา อิ่มสำราญรัชต์ (2535) ที่พบว่าการให้คำปรึกษาแบบกลุ่มสามารถพัฒนาอัตมโนทัศน์ของเยาวชนกระทำผิดกลุ่มทดลองได้มากกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งการที่ผลการวิจัยครั้งนี้ไม่สอดคล้องกับผลการวิจัยของกาญจนา อิ่มสำราญรัชต์ (2535) อาจเนื่องมาจาก

3.1 ความสนใจของเยาวชนกระทำผิด ในงานวิจัยของกาญจนา อิ่มสำราญรัชต์ (2535) ได้รับสมัครเยาวชนกระทำผิดเข้ากลุ่มด้วยความสมัครใจส่วนการจัดกลุ่มให้คำปรึกษาของผู้วิจัยเป็นการจัดเยาวชนกระทำผิดเข้ากลุ่มโดยการสุ่มไม่ได้เปิดรับสมัครตามความสมัครใจของเยาวชนกระทำผิดเอง อาจจะทำให้เยาวชนกระทำผิดบางคนที่มาเข้ากลุ่มยังไม่พร้อมที่จะเปิดเผยหรือพัฒนาตนเอง ซึ่งอาจเป็นไปตามทฤษฎีของการให้คำปรึกษาแบบกลุ่มที่กล่าวว่า ความสมัครใจของสมาชิกในการมาร่วมกลุ่มให้คำปรึกษาจะทำให้ผลการให้คำปรึกษามีประสิทธิภาพสูงกว่าและกลุ่มดำเนินไปได้ดีกว่าการจัดกลุ่มที่เกิดขึ้นโดยสมาชิกไม่ได้สมัครใจ ตั้งแต่ตอนต้น (Trotzer. 1983 : 378) เนื่องจากสมาชิกที่ตัดสินใจเข้ากลุ่มด้วยความสมัครใจหรือตามความปรารถนาของตนเองจะได้รับประโยชน์จากกระบวนการกลุ่มมากกว่า ส่วนพวกที่สมัครใจถูกบังคับจำเป็นต้องใช้เวลามากกว่าในการวางพื้นฐานของความไว้วางใจและการยอมรับในขั้นแรกของการดำเนินกลุ่ม (จิราภรณ์ อารยะรังสฤษฎ์. 2539 : 44-45) สอดคล้องกับเฮนเซนและคนอื่น ๆ (Hensan and others. 1980 : 478) ได้ให้ข้อเสนอแนะว่าผู้รับบริการที่สมัครมาเข้ากลุ่มและได้แสดงถึงแรงจูงใจอย่างแรงกล้าที่จะเป็นสมาชิกของกลุ่มนั้นเป็นสิ่งที่ทำนายถึงความคาดหวังในทางที่ดีของการให้คำปรึกษาแบบกลุ่มแต่ในบางครั้งถ้าผู้นำกลุ่มพิจารณาว่าการจัดกลุ่มให้คำปรึกษาเป็นวิธีการที่เหมาะสมและสามารถช่วยเหลือผู้รับการให้คำปรึกษาได้ก็อาจจะจัดกลุ่มขึ้นได้แต่อาจจะต้องใช้ระยะเวลามากกว่าการจัดกลุ่มสำหรับสมาชิกที่มาเข้ากลุ่มด้วยความสมัครใจ ซึ่งอาจจะสังเกตได้จากในตอนต้นของการจัดกลุ่มที่ผู้วิจัยจัดขึ้นใน

ครั้งนี้ การเข้ากลุ่มใน 2-3 ครั้งแรกของการจัดกลุ่มเยาวชนไม่ค่อยกล้าแสดงความคิดเห็นต่อกลุ่ม มักจะนั่งเงียบเป็นส่วนใหญ่และเกรงใจเพื่อนไม่ค่อยกล้าพูด แต่หลังจากการเข้าร่วมกลุ่มให้คำปรึกษาไปประมาณ 4 - 5 ครั้งเยาวชนกระทำผิดกล้าแสดงความคิดเห็นต่อกลุ่ม สามารถแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันได้มากขึ้น กล้าเล่าเรื่องราวหรือพูดความรู้สึกของตนเองให้กลุ่มฟัง และมีท่าทีขณะเข้ากลุ่มผ่อนคลายมากขึ้น จะเห็นว่าการจัดกลุ่มให้คำปรึกษาที่สมาชิกไม่ได้มาจากการรับสมัครหรือความสมัครใจของสมาชิกอาจจะต้องใช้ระยะเวลาในการเข้าร่วมกลุ่มนานกว่าการเข้าร่วมกลุ่มด้วยความสมัครใจเพื่อให้เยาวชนมีโอกาสนในการปรับตัวเข้ากับกลุ่มและเตรียมความพร้อมในการเข้าร่วมกลุ่ม ซึ่งอาจจะทำให้กระบวนการกลุ่มดำเนินต่อไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3.2 บรรยาการของกลุ่มบรรยาการในการดำเนินกลุ่มก็เป็นสิ่งสำคัญ ซึ่งในการดำเนินกลุ่มให้คำปรึกษาของผู้วิจัยนั้นพบว่า 3 ใน 12 ครั้งของการจัดกลุ่มเกิดอุปสรรคขึ้นนั่นคือ มีเพื่อนของเยาวชนกระทำผิดบางคนตะโกนเรียกอยู่ชั้นล่างของตึกให้เยาวชนออกไปพบ 1 ครั้ง และเยาวชนถูกครูให้เพื่อนเยาวชนมาตามไปช่วยงาน 2 ครั้ง ซึ่งเป็นการขัดขวางหรือทำให้กระบวนการกลุ่มหยุดชะงักได้เช่นกัน ดังนั้นในระหว่างการดำเนินกลุ่มผู้วิจัยได้เขียนป้าย “ห้ามรบกวน” และชี้แจงให้เจ้าหน้าที่ทุกคนรับทราบและเข้าใจโดยทั่วกันเพื่อจะทำให้การจัดกลุ่มให้คำปรึกษาดำเนินไปได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น เพราะว่าบรรยาการและสิ่งแวดล้อมที่เหมาะสมทำให้สมาชิกมีโอกาสแสดงออกอย่างเต็มที่ด้วยความเป็นอิสระโดยปราศจากสิ่งรบกวน (จิราภรณ์ อารยะรังษฤษฎ์. 2539) ส่วนการประเมินผลการให้คำปรึกษาแบบกลุ่มของเยาวชนกระทำผิดกลุ่มนี้พบว่า เยาวชนกระทำผิดมีความรู้สึกต่อผู้นำกลุ่มในเกณฑ์ที่ดี โดยมีคะแนนเฉลี่ยอยู่ในช่วง 3.5 - 5 คะแนน คืออยู่ในระดับมาก ถึงมากที่สุด และการประเมินสิ่งที่ได้จากการทำกลุ่มพบว่า มีคะแนนเฉลี่ยอยู่ในช่วง 3 - 4 คะแนนคือ อยู่ในระดับปานกลางและมาก โดยข้อที่อยู่ในระดับปานกลาง ได้แก่ รู้สึกไว้วางใจและสนิทสนมกับผู้อื่นเพิ่มขึ้นและมีความกล้าเป็นตัวของตัวเอง ซึ่งถ้าใช้ระยะเวลานานขึ้นกว่านี้ อาจจะช่วยพัฒนาอัตมโนทัศน์ของเยาวชนกระทำผิดได้มากขึ้น

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะสำหรับการนำแผนการพัฒนาอัตมโนทัศน์ไปใช้

1.1 การพัฒนาอัตมโนทัศน์ของเยาวชนกระทำผิดในระยะเวลาสั้น ๆ ให้ได้ผลดี จำเป็นต้องใช้วิธีการพัฒนาอัตมโนทัศน์ 2 วิธีไปพร้อม ๆ กัน คือ การนำหลักธรรมทางพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้พร้อมกับการให้คำปรึกษาแบบกลุ่ม เนื่องจากการนำหลักธรรมทางพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้จะช่วยให้เยาวชนตระหนักและเข้าใจตนเองมากขึ้นพร้อมทั้งเข้าใจถึงหลัก

ของความจริงและความดี มองเห็นถึงคุณค่าของตนเองประกอบกับเยาวชนมีความเลื่อมใสศรัทธาในพุทธศาสนาและพระสงฆ์อยู่แล้วจึงไม่จำเป็นต้องใช้ระยะเวลาในการสร้างความไว้วางใจนานนัก ส่วนการให้คำปรึกษาแบบกลุ่มแม้ว่าจะมีผลดีในการพัฒนาอัตมโนทัศน์ตามงานวิจัยของ กาญจนา อิ่มสำราญรัชต์ (2535) แต่อาจจะจำเป็นต้องใช้ระยะเวลาในการสร้างสัมพันธภาพและความไว้วางใจค่อนข้างนาน และการนำวิธีการพัฒนาอัตมโนทัศน์ 2 วิธีมาใช้พร้อม ๆ กัน อาจจะเป็นการช่วยส่งเสริมให้เยาวชนได้นำข้อคิดหรือแนวความคิดที่ได้รับจากการนำหลักธรรมะทางพุทธศาสนา มาประยุกต์ใช้ไปใช้ประโยชน์ในการร่วมกลุ่มการให้คำปรึกษา ซึ่งอาจจะมีผลดีต่อการพัฒนาอัตมโนทัศน์ของเยาวชนกระทำผิดได้มากยิ่งขึ้น ดังนั้นการพัฒนาอัตมโนทัศน์ของเยาวชนกระทำผิดให้ได้ผลดีหรือมีประสิทธิภาพสูงในระยะเวลาสั้น ๆ นั้นควรจะนำวิธีการพัฒนาอัตมโนทัศน์ทั้ง 2 วิธีคือ การนำหลักธรรมะทางพุทธศาสนา มาประยุกต์ใช้และการให้คำปรึกษาแบบกลุ่มมาใช้ไปพร้อม ๆ กันทั้ง 2 วิธี แต่ถ้าต้องการใช้เพียงวิธีเดียวควรจะใช้การนำหลักธรรมะทางพุทธศาสนา มาประยุกต์ใช้อาจจะได้ผลดีกว่าเนื่องจากผลการวิจัยพบว่า การนำหลักธรรมะทางพุทธศาสนา มาประยุกต์ใช้เพียงอย่างเดียวสามารถพัฒนาอัตมโนทัศน์ของเยาวชนกระทำผิดกลุ่มทดลองได้มากกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนการให้คำปรึกษาแบบกลุ่มเพียงอย่างเดียวไม่พบความแตกต่างของคะแนนอัตมโนทัศน์หลังการทดลองระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติเท่ากับ .05

1.2 การพัฒนาจิตใจของเยาวชนกระทำผิดเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่งตามวัตถุประสงค์ของการฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนกระทำผิด เนื่องจากมีผลอย่างมากต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของเยาวชนกระทำผิด ดังนั้นการชี้แจงให้บุคลากร เช่น พนักงานหรือครูที่มีหน้าที่ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนกระทำผิดมีความเข้าใจและเห็นความสำคัญเรื่องการพัฒนาจิตใจหรือจิตลักษณะของเยาวชนกระทำผิดนับเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่งเพื่อให้การฝึกอบรมเด็กและเยาวชนกระทำผิดสามารถปรับเปลี่ยนความคิดเห็นและพฤติกรรมไปในทางที่ดีและเหมาะสมได้ ทั้งนี้เนื่องจากถ้าบุคลากรมีความเข้าใจในเรื่องการพัฒนาจิตใจจะทำให้การฝึกอบรมเกิดผลดีและมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ซึ่งจะเป็นการช่วยลดการกระทำผิดซ้ำในเยาวชนได้

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยต่อไป

2.1 ควรจะมีการศึกษาเปรียบเทียบการพัฒนาอัตมโนทัศน์โดยการนำหลักธรรมะทางพุทธศาสนา มาประยุกต์ใช้ระหว่างการสอนธรรมะโดยพระภิกษุกับการสอนธรรมะโดยบุคลากรที่เป็นอาสาสมัครและบุคคลที่มีความรู้เรื่องธรรมะ เพื่อทดสอบว่ามีความแตกต่างกันหรือไม่

2.2 เนื่องจากผลการวิจัยในครั้งนี้ไม่พบความแตกต่างระหว่างคะแนนอัตมโนทัศน์ของเยาวชนกระทำผิดกลุ่มที่ได้รับการให้คำปรึกษาแบบกลุ่มเพียงอย่างเดียวกับกลุ่มควบคุม ซึ่ง

ผลการวิจัยครั้งนี้แตกต่างจากงานวิจัยของกาญจนา อิ่มสำราญรัชต์ (2535) ที่พบว่าหลังได้รับการให้คำปรึกษาแบบกลุ่ม เยาวชนกระทำผิดกลุ่มทดลองมีอัตมโนทัศน์สูงกว่ากลุ่มควบคุม ทั้งนี้อาจจะเป็นเพราะมีวิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างที่แตกต่างกัน โดยการเลือกกลุ่มตัวอย่างของผู้วิจัยเป็นไปโดยการสุ่ม ส่วนของกาญจนา อิ่มสำราญรัชต์ (2535) เลือกกลุ่มตัวอย่างโดยการรับสมัครด้วยความสมัครใจของเยาวชนกระทำผิด ดังนั้นจึงควรศึกษาเปรียบเทียบการพัฒนาอัตมโนทัศน์ของเยาวชนกระทำผิดโดยการให้คำปรึกษาแบบกลุ่มระหว่างเยาวชนกระทำผิดที่เข้ากลุ่มด้วยความสมัครใจกับเยาวชนกระทำผิดที่ถูกสุ่มมาเข้ากลุ่มว่ามีผลต่ออัตมโนทัศน์ของเยาวชนกระทำผิดแตกต่างกันหรือไม่

2.3 ทดลองการพัฒนาอัตมโนทัศน์โดยบูรณาการทั้ง 2 วิธีเข้าด้วยกัน คือ การนำหลักธรรมทางพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้และการให้คำปรึกษาแบบกลุ่ม ซึ่งหมายถึงการให้คำปรึกษาแบบกลุ่มโดยการนำหลักธรรมมาประยุกต์ใช้ เปรียบเทียบกับวิธีเก่าคือการนำหลักธรรมทางพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้พร้อมกับการให้คำปรึกษาแบบกลุ่ม ทั้งนี้ อาจใช้เวลาที่ไม่เท่ากัน

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- กาญจน์ แก้วทอง. การใช้เทคนิคแม่แบบเพื่อเปลี่ยนมโนภาพแห่งตนในเด็กวัยรุ่น
สถานสงเคราะห์บ้านศรีธรรมราช. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัย
ศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2522. อัดสำเนา.
- กาญจนา อิ่มสำราญรัชต์. ผลของการปรึกษาเชิงจิตวิทยาแบบกลุ่มที่มีต่ออัตมโนทัศน์ของ
เยาวชนกระทำผิดกฎหมาย. วิทยานิพนธ์ ค.ม. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย,
2535. อัดสำเนา.
- กรรณิการ์ ภูประเสริฐ. อัตมโนทัศน์ของเยาวชนที่ศึกษาในโรงเรียนพุทธศาสนาวินิตย.
วิทยานิพนธ์ ค.ม. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2518. อัดสำเนา.
- กิ่งเพชร ชนะชัยวิบูลย์วัฒน์. การศึกษาอัตมโนทัศน์ของวัยรุ่นเพศชายที่กระทำผิดในสถานฝึก
อบรมของสถานพินิจและคุ้มครองเด็ก. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย, 2534. อัดสำเนา.
- กระทรวงยุติธรรม. รายงานประจำปีศาลเยาวชนและครอบครัว สถานพินิจ และคุ้มครองเด็ก
และเยาวชน. กรุงเทพฯ : 2538.
- จิราภรณ์ อารยะรังสฤษฎ์. จิตวิทยาการให้คำปรึกษาแบบกลุ่ม. เชียงใหม่ : คณะมนุษยศาสตร์
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2539.
- จุฑาทิพย์ อุมะวิชณี. ชีวิตและการรู้จักตนเอง. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์,
2539.
- จำลอง ดิษยวันิช. “พุทธศาสนาและจิตเวชศาสตร์,” วารสารสมาคมจิตแพทย์แห่งประเทศไทย.
43(3) : 265 - 289 ; กรกฎาคม - กันยายน, 2541.
- ชูศรี วงศ์รัตน์. เทคนิคการใช้สถิติเพื่อการวิจัย. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร
กรุงเทพฯ, 2537.
- ชูชัย สมितिไกร. “การจัดกิจกรรมกลุ่มเพื่อพัฒนาอัตมโนทัศน์ในเยาวชน,” วารสารแนะแนว.
21(108) : 65 - 74 ; ธันวาคม 2529 - มกราคม 2530.
- ชัยพร วิชาวุธ. การวิจัยเชิงจิตวิทยา. สารมวลชนการพิมพ์ : กรุงเทพฯ, 2519.
- ทศนา แคมมณี. “การสอนเพื่อเสริมสร้างอัตมโนทัศน์ตามแนวมโนทัศน์นิยม : นวัตกรรมทาง
การศึกษาระดับประถมศึกษา,” วารสารครูศาสตร์. 12 : 12 - 19 ; ตุลาคม -
ธันวาคม 2526.
- ธานี กลิ่นเกษร. ผลของการฝึกอบรมทางพุทธศาสนาเพื่อพัฒนาหิริ-โอตตัปปะ และทัศนคติต่อ
พุทธศาสนาของนักศึกษาวิทยาลัยเทคนิคพัทลุง. วิทยานิพนธ์ วท.ม. กรุงเทพฯ :
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2537. อัดสำเนา.

ดวงเดือน พันธุมนาวิน, ดุจเดือน พันธุมนาวิน. “ระบบเอกลักษณ์แห่งอีโก้ในเยาวชนไทย,”
วารสารจิตวิทยา. 2(1) : 76 - 96 ; สิงหาคม 2538.

นงลักษณ์ วงศ์ประเสริฐ. การเปรียบเทียบอัตมโนทัศน์ของวัยรุ่นปกติกับวัยรุ่นติดยาเสพติด
ในสถาบันบำบัดกรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย, 2534. อัดสำเนา.

ประเทิน มหาจันทร์. การศึกษากับการกระทำผิดกฎหมายของเยาวชน. วิทยานิพนธ์
กศ.ด. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2521. อัดสำเนา.

ประธาน วัฒนวานิช. กฎหมายกับความผิดของเด็ก. สำนักพิมพ์ประกายพริก. กรุงเทพฯ,
2530.

ประภาศน์ อวยชัย. บทบาทศาลคดีเด็กและเยาวชนกับความมั่นคงแห่งชาติ. มหาวิทยาลัย
ธรรมศาสตร์. กรุงเทพฯ, 2517.

ผ่องพรรณ เกิดพิทักษ์. สุขภาพจิตเบื้องต้น. บัณฑิตการพิมพ์ : กรุงเทพฯ, 2530.

_____. การปรับพฤติกรรมเบื้องต้น. กรุงเทพฯ : ภาควิชาแนะแนว มหาวิทยาลัย
ศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2536.

พรรณิ ดรีรัตน์ประยูร. อัตมโนทัศน์และความคาดหวังที่มีต่อครอบครัวของผู้ต้องขังวัยหนุ่มก่อน
พ้นโทษ. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2537. อัดสำเนา.

พระเมธีธรรมมาภรณ์ (ประยูร ฐมมจิตโต). “คุณธรรมสำหรับนักบริหาร,” วารสารพฤติกรรม
ศาสตร์. 2(1) : 25 - 46 ; พฤศจิกายน, 2538.

พระมหาบุญชิต ญาณสวโร. งานวิจัยเรื่องเด็กในทัศนะพุทธศาสนา คริตศาสนาและศาสนาอิสลาม.
กรุงเทพฯ : มูลนิธิเด็ก, 2532.

✓ พระราชวรมุณี (ประยุทธ์ ปยุตโต). พุทธธรรม. กรุงเทพฯ : มหาจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย,
2529.

พระธรรมปิฎก (ประยุทธ์ ปยุตโต). พุทธวิธีแก้ปัญหาเพื่อศตวรรษที่ 21. กรุงเทพฯ : สหธรรมิก
จำกัด, 2538.

_____. ธรรมกับการพัฒนาชีวิต. กรุงเทพฯ : สหธรรมิกจำกัด, 2541.

_____. การพัฒนาจริยธรรม. กรุงเทพฯ : สหธรรมิกจำกัด, 2538.

_____. ธรรมกับการศึกษาไทย. กรุงเทพฯ : สหธรรมิกจำกัด, 2538.

พระเทพเวที. (ประยุทธ์ ปยุตโต). วิธีคิดตามหลักพุทธธรรม. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ปัญญา,
2533.

_____. ธรรมบุญชีวิต. กรุงเทพฯ : อัมรินทร์พรินติ้งกรุ๊ป จำกัด, 2531.

✓ พุทธทาสภิกขุ. แก่นพุทธศาสตร์. กรุงเทพฯ : ธรรมสภา, ม.ป.ป.

_____. บททดลองเสนอว่าด้วยจิตวิเคราะห์แนวพุทธ. กรุงเทพฯ:บริษัทเคล็ดไทยจำกัด, 2527.

- พุทธทาสภิกขุ. ศีลธรรมกลับมา. กรุงเทพฯ : รุ่งแสงการพิมพ์, ม.ป.ป.
- _____. ธรรมะคำเดียวพอ. กรุงเทพฯ : บริษัทสามเจริญพาณิชย์, 2537.
- _____. เทคนิคแห่งความเป็นมนุษย์. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์สุขภาพใจ, 2539.
- _____. หนทางอันประเสริฐ สำหรับดำเนินชีวิต. กรุงเทพฯ : ม.ป.ป.
- _____. ธรรมบรรยายชุดวิถีชีวิต : ชีวิตที่ต้องรู้จัก. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์สุขภาพใจ, 2540.
- _____. ความทุกข์. กรุงเทพฯ : มิตรนราการพิมพ์, 2541.
- _____. การปฏิบัติธรรมที่สมควรแก่ธรรม. กรุงเทพฯ : มิตรนราการพิมพ์, 2542.
- _____. ถอนความยึดมั่นตามหลักพุทธศาสนา. กรุงเทพฯ : ธรรมสภา, 2542.
- _____. คู่มือมนุษย์. กรุงเทพฯ : ธรรมสภา, 2542.
- _____. ตัวกู ของกู ฉบับสมบูรณ์. กรุงเทพฯ : ธรรมสภา, ม.ป.ป.
- ✓ พรพนทิพย์ เกษะนันท์. “การเปลี่ยนแปลงความคิดเห็นเกี่ยวกับตนเองของวัยรุ่น,” วารสาร
ครุศาสตร์. 5 : 64 - 69 ; สิงหาคม - กันยายน 2516.
- พรณวิภา ถาวรประเสริฐ. ผลการใช้กลุ่มบำบัดแบบประทับประคองที่มีต่ออัตมโนทัศน์และการ
ติดตามยาเสพติดซ้ำของผู้ป่วยที่มารักษาในโรงพยาบาลธัญรักษ์. วิทยานิพนธ์ ค.ม.
กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2533 อัดสำเนา.
- พรเพ็ญ เพชรสุขศิริ. การวิเคราะห์ปัจจัยบางประการของเยาวชนกระทำผิดกฎหมาย.
วิทยานิพนธ์ ค.ม. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2527. อัดสำเนา.
- มาลี เพ็ชชะ. การวิเคราะห์หมโนภาพแห่งตนของนักเรียนชั้น ป.6. วิทยานิพนธ์ กศ.ม.
กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2538. อัดสำเนา.
- เมธี วงศ์วีระพันธ์. บุคลิกภาพของเยาวชนผู้กระทำผิด. วิทยานิพนธ์ วท.ม. กรุงเทพฯ :
มหาวิทยาลัยมหิดล, 2534. อัดสำเนา.
- ระวีวรรณ พันธุ์พานิช. สถิติเพื่อการวิจัย. กรุงเทพฯ : ภาควิชาการวัดผลและวิจัยการศึกษา
คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 2541
- รัฐกมล บรรหาร. การเปรียบเทียบอัตมโนทัศน์ระหว่างวัยรุ่นชายที่มีความก้าวร้าวกับวัยรุ่น
ชายปกติที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูในรูปแบบที่แตกต่างกันตามการรับรู้ของตนเอง.
วิทยานิพนธ์ ค.ม. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2535. อัดสำเนา.
- ฤทัยรัตน์ ธรเสนา. การพัฒนาอัตมโนทัศน์หลายมิติของนักศึกษาพยาบาลที่มีทัศนคติต่อวิชาชีพ
ที่แตกต่างกันโดยใช้กิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ :
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2535. อัดสำเนา.

- วศิน อินทสระ. หลักคำสอนสำคัญในพุทธศาสนา (พุทธปรัชญาเถรวาท). กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ มหามงกุฎราชวิทยาลัย, 2535.
- วารี นิยมธรรม. ผลการใช้เทคนิคแม่แบบจากนิทานชาดกเพื่อพัฒนาพฤติกรรมจริยธรรมใน นักเรียนอนุบาล. ปรินญาณินพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2535. อัดสำเนา.
- วิทย์ วิศทเวทย์. "อนัตตาในพุทธปรัชญา," วารสารพุทธศาสนศึกษา. 6(1) : 62 - 100 ; มกราคม - เมษายน, 2542.
- วัชร ทรัพย์มี. ทฤษฎีและกระบวนการให้บริการปรึกษา. กรุงเทพฯ : ทบวงมหาวิทยาลัย, 2533.
- วรพงษ์ นันทลักษณ์. การอบรมเลี้ยงดูและอัธมโนทัศน์ของผู้ต้องขังคดีอุกฉกรรจ์และคดีอาญาทั่วไป เฉพาะกรณีเรือนจำกลางขอนแก่น. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. ขอนแก่น : มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 2537. อัดสำเนา.
- วรรณะ บรรจง. ลักษณะทางศาสนาและพฤติกรรมศาสตร์ของเยาวชนไทยจากชุมชนแผ่นดินธรรมแผ่นดินทองในภาคใต้. ปรินญาณินพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2537. อัดสำเนา.
- ศาลเยาวชนและครอบครัว. "เอกสารแนะนำศาลเยาวชนและครอบครัว สถานพินิจคุ้มครองเด็ก และเยาวชน," 2535.
- ศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดสุราษฎร์ธานี. สถิติคดีของศาลเยาวชนและครอบครัว จังหวัดสุราษฎร์ธานีย้อนหลัง 6 ปี. ม.ป.ป.
- ศิวากร คุรัตน์เวช. "ศาสนาพุทธในลุ่มอเมริกา," วารสารราชทัณฑ์. 45(3) : 61 - 69 ; มิถุนายน, 2540.
- สินทวี นันทวานิช. "การแพทย์เกี่ยวกับเด็กและเยาวชนกระทำความผิด," ที่ระลึกงานเปิดศาล คดีเด็กและเยาวชนจังหวัดระยอง. 2526.
- สุชา จันทรเอม. จิตวิทยาทั่วไป. ไทยวัฒนาพานิช กรุงเทพฯ, 2536.
- สุพจน์ สุขโรจน์. "เด็กและเยาวชนกระทำความผิด," ดูลพาร์. 38 - 40 ; กรกฎาคม - สิงหาคม 2527 .
- สุพงษ์ ชูเดช. ผลของการฝึกอบรมตามแนวทางไตรสิกขาที่มีต่อการพัฒนาวินัยในตนเองของ นักเรียนชั้น ป.5. ปรินญาณินพนธ์ กศ.ด. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2542. อัดสำเนา.
- สุริน คล้ายรามัญ. การพัฒนาโมโนภาพแห่งตน โดยใช้กิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ของนักเรียนชั้น ป.5 วิทยานิพนธ์ ค.ม. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2528. อัดสำเนา.

- สมใจ เกียรติพินิจกุล. ผลของการฝึกโปรแกรมการพัฒนาคิดโดยเน้นไตรสิกขาตามหลัก
พุทธศาสนาต่อสภาวะแท้จริงแห่งตนของนักเรียนชั้น ม.6. ปรินิพนธ์ กศ.ม.
 พิษณุโลก : มหาวิทยาลัยนเรศวร, 2537. อัดสำเนา.
- สมโภชน์ เอี่ยมสุภาษิต. ทฤษฎีและเทคนิคการปรับพฤติกรรม. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์
 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2536.
- สำนักงานวัฒนธรรมแห่งชาติ. ศึกษาศาสตร์ตามแนวพุทธศาสตร์ ภาคที่ 2 : ระบบการเรียนรู้
การสอน. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์กราฟิเคอาร์ท, 2526.
- เสถียรพงษ์ วรรณปก. “ปัจจัยสมุปบาทและอริยสัจ 4,” วารสารพฤติกรรมศาสตร์. 2(1) :
 49 - 56 ; พฤศจิกายน, 2538.
- อัจฉรา สุขารมณ์, อรพินท์ ชูชม. “องค์ประกอบที่สัมพันธ์กับการปรับตัวของนักเรียนวัยรุ่น,”
วารสารจิตวิทยาคลินิก. 2(25) : กรกฎาคม - ธันวาคม 2537.
- อัมณพ ชูบำรุง. อาชญาวิทยาแนวพุทธ. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตร
 แห่งประเทศไทย, 2540.
- _____. ทฤษฎีอาชญาวิทยา. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์, 2527.
- อาทิตย์ โพนทอง. “สรุปรายงานผลการวิจัยเรื่องการศึกษากิจกรรมเพื่อพัฒนาผู้ต้องขังตามแผน
 งานอบรมฟื้นฟูผู้ต้องขังกรมราชทัณฑ์,” วารสารราชทัณฑ์. 45(3) : 79-81, 2540.
- อรพรรณ เล่าหัดถพงศ์ภูริ. การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างบุคลิกภาพกับผลสัมฤทธิ์ทางการฝึก
วิชาชีพของเยาวชนชายในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กกลาง. วิทยานิพนธ์ สศ.ม
 มหาวิทยาลัยมหิดล, 2535. อัดสำเนา.
- อำไพ ศิริพิพัฒน์. “ความนึกคิดเกี่ยวกับตน,” วารสารครุศาสตร์. 2(5) : 91 - 103 ;
 ตุลาคม 2515.
- อวยชัย โรจนนรินทร์กิจ. ผลการฝึกอานาปานสติสมาธิในพุทธศาสนาต่อการพัฒนาการใช้เหตุผล
เชิงจริยธรรม. วิทยานิพนธ์ วท.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยมหิดล, 2526. อัดสำเนา.
- อ้อมเดือน สดมณี. ความคิดเห็นเกี่ยวกับตนเองและพฤติกรรมเบี่ยงเบนของเด็กวัยรุ่น.
 วิทยานิพนธ์ ค.ม. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2522. อัดสำเนา.
- Aron, Arthur. “Falling in Love : Perspective Studies of Self-Concept Change,” Journal of
Personality and Social Psychology. Paris, May. 1995.
- Atkinson, John W. “Self and Motivation,” Self - Concepts and School Achievement.
 New Jersey : Printice-Hall, 1970.
- Berk, Laura E. Child Development. Allyn and Bacon : Massachusetts U.S.A., 1989.

- Brickman, Jean Berzon. "The Effect of a Preventive Social Training Program On Social Skills, Self-Concept, Peer Acceptance and Academic Achievement of Early Adolescence," Dissertation Abstract. 1995.
- Brody, Lisa Ruth. "Relationships and Self-Concept of Delinquent Adolescence Girls," Dissertation Abstract. 1993.
- Burns, R.B. The Self-Concept Theory, Measurement, Development and Behavior. New York : Longman Inc., 1979.
- Campbell D, Jennifer. "Self-Esteem and Clarify of Self-Concept," Journal of Personality and Social Psychology. 1990.
- Corey, G. Theory and Practice of Group Counseling 2 nd.ed., Monterey : Books, 1985.
- Elise, Eichler, Canla. "An Exploration of Ego Development Moral Development, and Self-Concept of Male Adolescent Sex Offender," Dissertation Abstract. 1994.
- Engle, Many. "The Stability of the Self-Concept in Adolesence," The Journal of Abnormal and Social Psychology. 1959.
- Epstein, Seymour. "The self-Concept Revited or a Theory of Theory," American Psychologist. 1973.
- Fitt, William H.ct.al. Tennessee Self-Concept Scale (TSCS) Revised Manual. California : Wishive Coulevard Los Angles, 1988.
- Gazda, George M. Group Counseling : A Developmental Approach. Boston ; Englewood Cliffs, 1971.
- Hansen, J. et.al. Group Counseling : Theory and Process. (2nd.ed) Boston ; Houghton Mifflin, 1980.
- Hinkley, Katrina ; Andersen Susan M. "The Working Self-Concept in Transference : Significant Other Activation and Self-Change," Journal of Personality and Social Psychology. 1996.
- Hurlock, Elezebeth B. Adolescence Development. 2rd : McGraw-Hill, 1978.
- Jeames, Ellis Ormrod. Human Learning. New York : Prentice Hall Englewood Cliffs, 1995.
- Jeames, E. Mazur. Learning and Behavior. 2rd New Jersey : Prentice Hall, Englewood Cliffs, 1990.

- John, Hattie. Self-Concept. Lawrence Erlbaum Associates, Publishes, New Jersey, 1992.
- Kelman H.C. "The Role of the Group in the Induction of Therapeutic Change," International Journal of Group Psychotherapy. 13 : 399 - 432 ; 1963.
- Kite E. Mary. "Age and Spontaneous self-Concept," Journal of Applied Social Psychology. 22(23) : 1828 - 1837, 1992.
- Lee Jac-Chang. Self-Concepts and Values of Korean Adolescents. Korean Educational Development Institute, 1984.
- Lecky, P. Self consistency : A Theory of Personality. New York : Island Press, 1945.
- Lefrancois Guy, R. The Lifespan. Wadsworth Publishing Company California, U.S.A., 1984.
- Lemert, E. Social Pathology : A systematic Approach to the Theory of Sociopathic Behavior. New York : McGraw-Hill Book Company, 1951.
- Lindsay, Paula Sale. "Ego and Self-Concepts Development Among Juvenile Delinquents Participants in Adventure Base Programming," Dissertation Abstract. 1993.
- Lowrence. Fried, Kevin. "The Impact of a Vigorous Physical and Emotionally Demanding Social Experience and Modifying Adolescent Self-Concept (Out Ward Bound)," Dissertation Abstract. 1994.
- Marsh, Herbert W. "Integrating Self-Concept Theory and Research : A Lonely Cry of Protest from the Dust Bowl of Empiricism," Contemporary Psychology. 1992.
- _____. "Global Self-Esteem : Its Relation of Specific Facet of Self-Concept and Their Importance," Journal of Personality and Social Psychology. 1986.
- Marsh, Herbert W. Richards, Garry E. "Tennessee Self-Concept Scale : Reliability, Internal Structure and Construct Validity," Journal of Personality and Social Psychology. 1988.
- Mc Inman, Advian D, Grove J.Robert. "Multidimensional Self-Concept Cigarette Smoking and Intention to Smoke in Adolescents," Australian Psychologist. 1991.
- Mc David, J.W. The Encyclopedia of Human Development and Education. 1st BPPC. Wheatons Ltd. 1990.
- Mc David, J.W and Harari, H. Social Psychology Individual Group Societies. New York : 1969.

- Mead, G.H. Mind Self and Society. Chicago : University of Chicago Press, 1934.
- Mitchell, S. The Encyclopedia of Human Development and Education. 1st BPCC. Wheaton Ltd, 1990.
- Ohlsen, Merle M. Group Counseling. (3rd.ed) New York : Holt Rinechart and Winston Inc, 1988.
- Oyserman, Daphna ; Hazel, Rose Markus. "Possible Selves and Delinquency," Journal of Personality and Social Psychology. 1990.
- Patterson, C.H. Theory of Counseling and Psychotherapy. New York : Harper and Row Publisher, 1973.
- Perkey, W.W. Self-Concepts and School Achievement. New York : Prentice-Hall Inc. Englewood Cliffs, 1970.
- Phyllis, Post ; Douglas McCord. "Need and Self-Concept of Runway Adolescents," School Counsellor. 1994.
- Raymond, J. Corsini. Encyclopedia of Psychology. John Wiley & Son Inc. U.S.A., 1994.
- Richard M. Lerner, David Hultsch. Human Development: a Life Span Perspective. McGraw Hill Book Company, U.S.A. 1983.
- Richard S. Lehman. Statistic and Research Designs in the Behavioral Science. Wadworth Publishing ; California, 1991.
- Sedikids, Constantive. "Central and Peripheral Self-Conceptions Are Differentially Influenced by Mood : Test of Differential Sensitivity Hypothesis," Journal of Personality and Social Psychology. 1995.
- Seegel, Sidney N ; John, Castellan, Jr. Nonparametric Statistics for the Behavior Science. (2nd) McGraw-Hill New York 1988.
- Sheila, Poster. "Adolescent Sex Offender : A Study of the Relationship Between Self-Concept and Sexual Behavior in Adolescent Males," (Sixth Annual Symposium of Adolescence Collage of Forensic Psychology). American Journal of Forensic Psychology. 1990.
- Shavelson, Richard J. Bolus, Roger. "Self-Concept : The Interplay of Theory and Methods," Journal of Educational Psychology. 1982.
- Stanton E. Samenow. Inside The Criminal Mind. Times Book & Co. Inc., 1984.

- Stephen Schafer, Richard D. Knudter. Juvenile Delinquency : An Introduction. New York : Random House Inc., 1970.
- Strube J. Michael and others. "Self-Evaluation of Abilities : Accurate Self-Assessment Versus Biased Self-Enhancement," Journal of Personality and Social Psychology. 1986.
- Sutherland, Stuart. Macmillan Dictionary of Psychology. London : Macmillan, 1989.
- Towberman. Donna. B; McDonald, R.Michael. "Dimension of Adolescent Self Concept Associated With Substance Use," Journal of Drug Issues. 1993.
- Trotter, J.P. The Counselor and The Group : Integrating Theory Training and Practice (2 nd.ed). Indiana Accetevated Development, 1989.
- Wylie, Ruth C. Handbook of Personality ; theory and Research. Chicago : Rank McNally Company, 1968.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

การประยุกต์หลักธรรมะในทางพุทธศาสนาเพื่อพัฒนาอัตมโนทัศน์ของเยาวชน
กระทำผิดขายสถานเฝือกอบรมเด็กและเยาวชนสถานพินิจและคุ้มครอง
เด็กและเยาวชนจังหวัดสุราษฎร์ธานี

การประยุกต์หลักธรรมะในทางพุทธศาสนาเพื่อพัฒนา
อัตมโนทัศน์ของเยาวชนกระทำผิดชายสถานฝึกอบรมเด็ก
และเยาวชนสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน
จังหวัดสุราษฎร์ธานี

การประยุกต์หลักธรรมะในทางพุทธศาสนาเพื่อพัฒนาอัตมโนทัศน์ของ เยาวชนกระทำผิดชายสถานฝึกอบรมเด็กและเยาวชนสถานพินิจและ คุ้มครองเด็กและเยาวชนจังหวัดสุราษฎร์ธานี

นิยามศัพท์เฉพาะ

อัตมโนทัศน์ หมายถึง ความรู้สึกนึกคิดของบุคคลที่มีต่อตนเอง ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ วัดออกมาเป็นคะแนนโดยใช้แบบวัดอัตมโนทัศน์เทนเนสซี (The Tennessee Self - Concept Scale) ของวิลเลียม เอช ฟิตส์ (William H. Fitts) ฉบับแปลเป็นภาษาไทย โดย ดร. อำไพ ศิริพัฒน์ ซึ่งแบ่งออกเป็นด้านต่าง ๆ ดังนี้

1. อัตมโนทัศน์ด้านรวม หมายถึง ความรู้สึกนึกคิดหรือความคิดเห็นของบุคคลเกี่ยวกับตนเองในทุก ๆ ด้าน แสดงให้เห็นถึงการยอมรับตนเอง การเห็นคุณค่าของตนเอง ความมั่นใจในตนเอง ได้จากคะแนนทั้งหมด (Total P Score)
2. อัตมโนทัศน์ ทางด้านเอกลักษณ์ (Identity) หมายถึง ความคิดเห็นของบุคคลเกี่ยวกับตนเองว่าเป็นคนอย่างไร (What he is) ได้จากคะแนนแถวที่ 1 (Row 1—P Score)
3. อัตมโนทัศน์ทางด้านความพึงพอใจในตนเอง (Self - Satisfaction) หมายถึง - ความรู้สึกของบุคคลเกี่ยวกับการยอมรับตนเอง (How he accept himself) จากคะแนนแถวที่ 2 (Row 2-P Score)
4. อัตมโนทัศน์ทางด้านพฤติกรรมที่ตนแสดงออก (Behavior) หมายถึง การรับรู้และความคิดของบุคคลเกี่ยวกับวิธีการปฏิบัติตนในเรื่องต่าง ๆ (How he acts) ได้จากคะแนนแถวที่ 3 (Row 3 - P Score)
5. อัตมโนทัศน์ทางด้านร่างกาย (Physical Self) หมายถึง ความคิดของบุคคลที่มีต่อตนเองเกี่ยวกับรูปร่างลักษณะทางร่างกาย ทางเพศ สุขภาพ ความสามารถ ทักษะ ได้จากคะแนนพี สดมภ์เอ (Column A - P Score)
6. อัตมโนทัศน์ทางด้านศีลธรรมจรรยา (Moral - Ethical Self) หมายถึง ความคิดเห็นของบุคคลที่มีต่อตนเองเกี่ยวกับคุณค่าทางศีลธรรม ความสัมพันธ์ที่มีต่อศาสนา ความรู้สึกเกี่ยวกับการเป็นคนดีคนเลวและความพึงพอใจในศาสนาของตน ได้จากคะแนนพีสดมภ์บี (Column B - P Score)

7. อัตมโนทัศน์ทางด้านส่วนตัว (Personal Self) หมายถึง ความคิดเห็นของบุคคลที่เกี่ยวกับคุณค่า ความรู้สึกมั่นใจในตนเองและประเมินค่าบุคลิกภาพของตนเอง โดยไม่รวมลักษณะทางด้านร่างกายและความสัมพันธ์กับผู้อื่น ได้จากคะแนนพี สดมภ์ซี (Column C – P Score)

8. อัตมโนทัศน์ทางด้านครอบครัว (Family Self) หมายถึง ความรู้สึกในคุณค่าและความพอใจในฐานะที่ตนเป็นสมาชิกของครอบครัว เป็นการแสดงถึงการรับรู้ ตนเองว่าใกล้ชิดหรือห่างเหินจากครอบครัว ได้จากคะแนนพี สดมภ์ดี (Column D – P Score)

9. อัตมโนทัศน์ทางด้านสังคม (Social Self) หมายถึง ความคิดเห็นของบุคคลที่มีต่อตนเองเกี่ยวกับความมั่นใจและความเชื่อมั่นในการสร้างความสัมพันธ์กับผู้อื่น ได้จากคะแนนพี สดมภ์อี (Column E – P Score)

10. อัตมโนทัศน์ทางด้านวิพากษ์วิจารณ์ตนเอง (Self Criticism) หมายถึง ความกล้าที่จะยอมรับความจริงเกี่ยวกับตนเองทั้งในด้านดี และไม่ดี ได้จากคะแนนสดมภ์สุดท้าย

เยาวชนกระทำผิดชาย หมายถึง บุคคลเพศชายที่มีอายุตั้งแต่ 15 ปีบริบูรณ์ขึ้นไปแต่ไม่เกิน 18 ปีบริบูรณ์ ซึ่งต้องหาว่ากระทำผิดที่ศาลเยาวชนและครอบครัว จังหวัดสุราษฎร์ธานี ได้พิพากษาว่ากระทำผิดจริงและส่งตัวเข้ารับการฝึกอบรมในสถานฝึกอบรมเด็กและเยาวชน จังหวัดสุราษฎร์ธานี

การนำหลักธรรมะในทางพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้ หมายถึง การสอนธรรมะโดยพระภิกษุ ซึ่งเนื้อหาในการสอนนั้นได้เลือกหัวข้อธรรมะที่จะส่งเสริมให้เยาวชนกระทำผิดประพฤตินั้นเป็นคนดี ตระหนักรู้ในตนเองพร้อมที่จะพัฒนาตนเอง และการยกตัวอย่างประกอบในเนื้อหานั้น จะสอดคล้องกับภาพโดยรวมของเยาวชนกระทำผิดที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งได้จากการศึกษาประวัติและภูมิหลังของเยาวชนกระทำผิดที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง โดยบรรยาภาสในการสอนนั้นจะเน้นการให้อภัยและการให้กำลังใจ ตลอดจนการให้โอกาสเยาวชนได้แสดงความคิดเห็นและการยอมรับฟังความคิดเห็นของเยาวชนในตอนสรุปการสอนแต่ละชั่วโมง เพื่อเป็นการสร้างบรรยาภาสที่ดีและเหมาะสมในการพัฒนาอัตมโนทัศน์ของเยาวชนกระทำผิดให้พัฒนาไปในทางบวก ซึ่งเป็นวิธีการที่ถือว่าเหมาะสมและสอดคล้องกับวิธีการขัดเกลาลักษณะนิสัยและพฤติกรรมของคนไทยที่นับถือศาสนาพุทธ ระยะเวลาในการ

ทดลองการพัฒนาอัตมโนทัศน์โดยนำหลักธรรมทางพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้ครั้งนี้ใช้ระยะเวลา 6 สัปดาห์ ๆ ละ 2 ครั้ง ครั้งละ 1½ ชั่วโมง โดยนิมนต์พระภิกษุ 2 รูป มาสอนธรรมแก่เยาวชนกระทำฝึกกลุ่มตัวอย่างตามแบบแผนการทดลองที่จัดเตรียมไว้และสัปดาห์ที่ 7 จะทำการทดสอบหลังการทดลอง (Post - Test) เพื่อประเมินผลการพัฒนาเปลี่ยนแปลงคะแนนอัตมโนทัศน์ของเยาวชนกระทำฝึก

แนวคิดการนำหลักธรรมทางพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้

การพัฒนาอัตมโนทัศน์โดยนำหลักธรรมทางพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้ครั้งนี้ ผู้วิจัยตระหนักว่าหลักธรรมในพุทธศาสนานั้นเกิดขึ้นเพื่อความดับทุกข์ในโลกและใช้เพื่อพัฒนาคน โดยเฉพาะการพัฒนาคนนั้นจะต้องพัฒนาที่จิตใจและความรู้สึกของบุคคล ในทางพุทธศาสนาพระพุทธองค์ทรงมองมนุษย์ว่าเป็น “เวไนยสัตว์” คือ ผู้ที่สามารถอบรมสั่งสอนได้นั้นคือสามารถพัฒนาตนเองได้และพระพุทธศาสนายังมีหลักสำคัญอยู่ว่ามนุษย์มีใจเป็นใหญ่ซึ่งตรงกับคำพังเพยที่ว่า “ใจเป็นนาย กายเป็นบ่าว” ด้วยเหตุนี้การฝึกอบรมจิตหรือพัฒนาจิตจึงเป็นจุดเริ่มต้นที่สำคัญของการพัฒนาบุคคล (เสถียรพงษ์ วรรณปก. 2531 : 4) ทศนะทางพุทธปรัชญาเชื่อว่าจิตเป็นศูนย์กลางแห่งปัญญาเมื่อฝึกจิตตามหลักศีล สมาธิ ปัญญา แล้วจิตก็จะมีปัญญาเป็นเครื่องประกอบ ซึ่งสามารถรู้สิ่งทั้งหลายได้ตามความเป็นจริง ไม่หลง ไม่คิด ไม่ยึดในสิ่งทั้งหลายที่ทำให้คุณภาพจิตเสื่อม นี่คือ จิตที่มีคุณภาพดังพุทธพจน์ที่ว่า “การฝึกจิตเป็นความดี จิตที่ฝึกแล้วย่อมนำความสุขมาให้”

การพัฒนาชีวิตและอารมณ์ของเด็กในทางธรรมอย่างครบวงจรเพื่อให้เด็กมีชีวิตอันอุดมตามเป้าหมายของศาสนาต้องอาศัยมรรคมีองค์ 8 ซึ่งรวมย่อลงเป็นศีล สมาธิ ปัญญา (ไตรสิกขา) จะช่วยพัฒนาจิตของเด็กให้เป็นจิตที่ผ่องแผ้ว (พระมหาบุญชิต ญาณสังคร. 2532) และจิตที่บริสุทธิ์หรือจิตที่อบรมดีแล้วเท่านั้นจึงจะเข้าถึงตัวตนที่แท้จริงได้ (พุทธทาสภิกขุ. 2542) ผู้ที่เข้าถึงสภาวะตัวตนที่แท้จริงนั้น จะมองสิ่งทั้งปวงตามที่มันเป็นจริงไม่มีการปรุงแต่งมองสิ่งต่าง ๆ ด้วยจิตที่เป็น “สัมมาทิฐิ” โดยมีผู้กล่าวว่า “สัมมาทิฐิเป็นรุ่งอรุณ” หมายความว่า สัมมาทิฐิเป็นแสงสว่างที่เริ่มส่องแสงขึ้นมาสำหรับให้มีการประพาดอิทธิบาททางกาย วาจา และทุกอย่างเป็นไปอย่างถูกต้อง สัมมาทิฐิอย่างยั่งยืนก็คือ สัมมาทิฐิที่รู้ว่าเราเกิดมาทำไม ส่วนคนไม่มีมิจฉาทิฐิก็คือคนที่ไม่ว่าเกิดมาทำไมจึงไปทำอะไรที่ผิด ๆ ได้มากมาย (พุทธทาสภิกขุ.

2542) เช่นเดียวกับวัยรุ่นที่หลงผิด สับสนในบทบาทของตนเองมีทัศนคติต่อตนเองในทางไม่ดี ย่อมง่ายที่จะประพาศติผิดกฎหมาย ถ้าเราช่วยให้เขารู้จักตนเองและตระหนักในตนเองตามความจริงและเพียงพอ จะทำให้วัยรุ่นพร้อมที่จะพัฒนาตนเองต่อไปได้ตามหลักไตรสิกขาหรือ อริยมรรคมีองค์ 8

เพื่อให้การพัฒนาอ้อมโนทัศน์โดยนำหลักธรรมทางพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้ครั้งนี้มีความครบถ้วนและถูกต้องสมบูรณ์ ผู้วิจัยได้นิมนต์พระภิกษุที่มีความรู้ในหลักธรรมอย่างดี และมีประสบการณ์ทำงานเกี่ยวกับเด็กและเยาวชนจากสวนโมกขพลาราม จำนวน 2 รูป เป็นที่ปรึกษาในการศึกษาธรรมะและจัดทำแบบแผนการพัฒนาอ้อมโนทัศน์โดยนำหลักธรรมทางพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้ เพื่อเลือกหัวข้อธรรมะที่เหมาะสมและสามารถพัฒนาได้ครอบคลุมอ้อมโนทัศน์ที่ต้องการพัฒนาทุกด้านตามแบบวัดอ้อมโนทัศน์เทนเนสซี และประเด็นหรือหมวดธรรมะที่นำมาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาเยาวชนกระทำผิดในครั้งนี้คือ ในเบื้องต้นชั่วโมงแรกเป็นการพูดโน้มน้าวให้เยาวชนมองเห็นแนวทางเพื่อให้เกิดสัมมาทิฐิ โดยจะกล่าวถึงประเด็นเกี่ยวกับชีวิตให้เยาวชนทราบว่าเขาก็คงทำอะไร ควรดำเนินชีวิตอย่างไรจึงถูกต้องเหมาะสมและมีคุณค่าที่เกิดมาเป็นมนุษย์ จากนั้นจะกล่าวต่อไปในหมวดของอริยสัจ 4 อันเป็นธรรมะที่ถือเป็นหัวใจของพุทธศาสนา และเป็นสิ่งที่พระพุทธเจ้าทรงตรัสรู้เป็นแนวทางการศึกษาและปฏิบัติเพื่อให้เกิดความถูกต้องในการดำเนินชีวิต ซึ่งประกอบด้วย ทุกข์ สมุทัย นิโรธ มรรค และหมวดธรรมะของการเป็นคนดีหรือบัณฑิตคือ สัปปริยธรรม 7 ประการ โดยจะเน้นในส่วนที่พูดเพื่อให้เยาวชนได้ตระหนักในตนเอง และเห็นความสำคัญพร้อมที่จะเปลี่ยนแปลงตนเองทั้งความรู้สึกและ พฤติกรรมให้ดีขึ้น

วัตถุประสงค์ทั่วไปมีดังนี้

1. เมื่อเขารวชนได้ฟังธรรมะแล้วตระหนักในตนเองและเห็นประโยชน์ของการมีสัมมาทิฐิ หรือการมีความเห็นที่ถูกต้องทั้งต่อตนเอง บุคคลอื่น และสังคมสิ่งแวดล้อม พร้อมทั้งจะเปลี่ยนแปลงตนเอง
2. เมื่อเขารวชนทราบวิธีการฝึกหรือปฏิบัติเพื่อให้เกิดสัมมาทิฐิแล้วสามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ และมองโลกได้อย่างถูกต้องตรงตามความเป็นจริงแห่งเหตุปัจจัยสามารถปฏิบัติหน้าที่ และแสดงพฤติกรรมของคนได้อย่างถูกต้องทั้งกาย วาจา ใจ หรือรู้สึกต่อสิ่งต่าง ๆ อย่างถูกต้องตามสภาพความเป็นจริง อันจะก่อให้เกิดผลที่ถูกต้องตามมาและมีชีวิตอยู่ด้วยความถูกต้อง
3. เพื่อให้เขารวชนสามารถวางตนได้อย่างถูกต้องและมีสติตลอดเวลา มีความเห็นที่ถูกต้อง เห็นคุณค่าของตนเองและบุคคลอื่น ซึ่งจะ使他ารวชนดำเนินชีวิตด้วยความรอบคอบ ระมัดระวัง ไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่นสามารถอยู่ร่วมในสังคมได้อย่างเป็นสุขและเป็นที่ยรักของคนในสังคม

การประเมินผล

1. สังเกตจากบรรยากาศในการสอน และการมีปฏิสัมพันธ์กันภายในกลุ่มของเขารวชน ขณะพระภิกษุวิทยากรสอนธรรมะ
2. สังเกตจากความสนใจและตั้งใจฟังภิกษุวิทยากรของเขารวชน
3. ความสนใจในการร่วมกิจกรรมกลุ่มย่อยและความกล้าแสดงความคิดเห็นต่อกลุ่มของเขารวชน
4. ความสามารถในการตอบคำถามหรือการได้ตอบปัญหาของเขารวชนกับพระภิกษุวิทยากร
5. ประเมินผลการเปลี่ยนแปลงของอัตมโนทัศน์หลังสิ้นสุดการสอนธรรมะ (Post - Test) โดยแบบวัดอัตมโนทัศน์แทนเนสซีของวิลเลียม เอช.พีทส์
6. เขารวชนจะต้องเข้ากลุ่มกิจกรรมทุกครั้งหรือมากกว่า ร้อยละ 90

แผนการให้การนำหลักธรรมในทางพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้ เพื่อพัฒนาอัตมโนทัศน์ในเยาวชนกระทำผิดชาย

ครั้งที่ 1

1. ชื่อเรื่อง “คุณค่าแห่งชีวิต”
2. วัตถุประสงค์
 - 1) เพื่อให้เยาวชนเข้าใจความหมายของชีวิตที่แท้จริง
 - 2) เพื่อให้เยาวชนตระหนักและเห็นคุณค่าของชีวิต
 - 3) เพื่อเป็นแนวทางในการพิจารณาตนเองของเยาวชน
3. วิธีดำเนินการและขั้นตอนกิจกรรม
 1. ขั้นนำ (ประมาณ 15 นาที)
 - 1.1 กล่าวทักทายทำความรู้จัก และแนะนำตัวเยาวชนแก่พระภิกษุ
 - 1.2 เตรียมความพร้อมในการฟังธรรมะจากพระภิกษุด้วยการนั่งสมาธิ เพื่อสำรวมกาย วาจา ใจ ตามแบบอานาปานสติภาวนา
 2. ขั้นดำเนินการ (ประมาณ 60 นาที)
 - 2.1 ให้เยาวชนแบ่งกลุ่ม ๆ ละ 5 คน ร่วมอภิปรายในประเด็นปัญหา “ชีวิตคืออะไรมาจากไหน และมีความสำคัญอย่างไร” ตามใบงานที่ 1 สรุปแล้วเขียนลงในกระดาษเปล่าที่แจกให้และส่งตัวแทนกลุ่มนำเสนอ (10 นาที)
 - 2.2 พระภิกษุสรุปในประเด็นที่เยาวชนร่วมอภิปรายและนำเสนอหลังจากนั้นบรรยายธรรมะเรื่อง การกำเนิดของชีวิตทางชีววิทยา โดยมีภาพการเจริญของทารกในครรภ์มารดา เพื่อโน้มน้าวให้เยาวชนตระหนักถึงความสำคัญของตนเองและความรัก ความอบอุ่นที่มารดา – บิดา และบุคคลรอบข้างมีให้ หลังจากนั้นบรรยายต่อไปด้วยความเชื่อเรื่องการกำเนิดชีวิตในทางพุทธศาสนาซึ่งเกิดจากการรวมตัวและการทำหน้าที่ร่วมกันของธาตุทั้ง 6 คือธาตุดิน , ธาตุน้ำ , ธาตุลม , ธาตุไฟ , อากาศธาตุ และวิญญาณธาตุ เพื่อให้เยาวชนมองเห็นตัวตนที่แท้จริง

สำหรับใช้เป็นแนวทางในการพิจารณาปัญหาต่าง ๆ ต่อไป โดยใช้แผ่น Chart ความรู้ประกอบการบรรยาย และเขียนอธิบายในกระดาน White Board ตามใบความรู้ที่ 1 (30 นาที)

- 2.3 ให้เยาวชนแบ่งกลุ่ม ๆ ละ 5 คน หรือใช้กลุ่มเดิมร่วมอภิปรายเพื่อตอบปัญหาในประเด็น “เยาวชนมีแนวทางอย่างไรที่จะทำให้ตนเองเป็นที่รักและพอใจของบุคคลรอบข้าง” (ตามใบงานที่ 2) เขียนลงกระดาษเปล่าที่แจกให้และให้ตัวแทนกลุ่มนำเสนอ (10 นาที)
- 2.4 เปิดโอกาสให้เยาวชนร่วมอภิปรายซักถามปัญหาข้อสงสัยกับพระภิกษุ (10 - นาที)

3. ขั้นสรุป (ประมาณ 15 นาที)

- 3.1 พระภิกษุสรุปประเด็นสำคัญที่เยาวชนควรได้รับอีกครั้งเกี่ยวกับชีวิตเพื่อให้เยาวชนตระหนักและเห็นความสำคัญของชีวิตและการดำเนินชีวิตอย่างถูกต้อง
- 3.2 ให้เยาวชนสำรวจกาย วาจา ใจ และทบทวนดูตนเองโดยการนั่งสมาธิตามแบบอานาปานสติภาวนา

4. สื่อและอุปกรณ์

- 1) ภาพการเจริญเติบโตของทารกในครรภ์มารดา
- 2) แผ่น Chart ความรู้เรื่องชีวิต
- 3) นิทาน
- 4) กระดาษเปล่า
- 5) ดินสอ

ใบงานที่ 1

ให้เยาวชนแบ่งกลุ่ม ๆ ละ 5 คน และร่วมกันระดมความคิดอภิปรายในประเด็นดังนี้

- 1) ชีวิตคืออะไร
- 2) ชีวิตมาจากไหน
- 3) ชีวิตมีความสำคัญอย่างไร

หลังจากนั้นส่งตัวแทนกลุ่มนำเสนอให้เพื่อน ๆ ฟัง

ใบงานที่ 2

ให้เยาวชนแบ่งกลุ่ม ๆ ละ 5 คน (อาจจะใช้กลุ่มเดิม) และร่วมกันระดมความคิดอภิปรายในประเด็นปัญหาดังนี้

- เยาวชนมีแนวทางอย่างไรที่จะทำให้ตนเองเป็นที่รักและพอใจของบุคคลรอบข้าง
และตัวเยาวชนเอง
-

หลังจากนั้นให้เยาวชนส่งตัวแทนกลุ่มนำเสนอให้เพื่อน ๆ ฟัง

ใบความรู้ประกอบการบรรยายธรรมะ ครั้งที่ 1

ชีวิตคืออะไร

ในทางพุทธศาสนาแบ่งชีวิตออกเป็น 2 ส่วน คือ รูปธาตุ (ส่วนร่างกาย) กับนามธาตุ (ส่วนจิตใจ) ดังนี้

รูปธาตุ ประกอบด้วย ธาตุทั้ง 4 ได้แก่

- 1) ปฐวีธาตุ หรือธาตุดิน คือ สภาพที่แผ่ไปหรือกินเนื้อที่
- 2) อาโปธาตุ หรือธาตุน้ำ คือ สภาพที่ดึงดูดซาบซึม
- 3) เตโชธาตุ หรือ ธาตุไฟ คือ สภาพที่แผ่ความร้อน
- 4) วาโยธาตุ หรือ ธาตุลม คือ สภาพที่สั่นไหว

นามธาตุ ประกอบด้วย ธาตุ 2 ได้แก่

- 1) อากาสธาตุ คือ ภาวะแห่งความว่าง
- 2) วิญญาณธาตุ คือ การรับรู้หรือการรู้สึกทั้งหลาย

โดยส่วนของนามธาตุนั้นจะทำหน้าที่ใน 4 ด้าน คือ (1) การรู้สึก (เวทนา) (2) การจำได้ (สัญญา) (3) การนึกคิด (สังขาร) และ (4) การรู้แจ้ง (วิญญาณ)

กล่าวโดยสรุปชีวิตในทางพุทธศาสนาประกอบไปด้วยธาตุ 6 หรือ ขั้น 5 นั้นเอง ได้แก่ รูป เวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณ และ การทำหน้าที่ของขั้น 5 นี้ทำให้ชีวิตดำรงอยู่ และสามารถพัฒนาต่อไปได้ โดยอาศัยปัจจัย 4 เป็นเครื่องหล่อเลี้ยงร่างกาย

ชีวิตมาจากไหนและเกิดมาเพื่ออะไร

ชีวิตของมนุษย์ถือกำเนิดขึ้นในครรภ์มารดาและใช้ระยะเวลาที่มารดาต้องคอยถนอม ครรภ์นั้นยาวนานถึง 9 เดือน ด้วยความรัก เสียสละ และอดทนอย่างมากมาย ครั้นเมื่อคลอด จากครรภ์มารดาแล้วยังต้องอาศัยการดูแลเอาใจใส่ของมารดา-บิดา และบุคคลรอบข้าง โดย มารดาเองนั้นแม้การเลี้ยงดูบุตร ก็ยังต้องอาศัยคุณธรรมของมารดาเพื่อให้บุตรดำรงชีวิตอยู่ ตรงกับคำเปรียบเทียบกับที่กล่าวว่า “แม่นั้นเปรียบเหมือนเทวดา และพรหมของลูก” กล่าวคือ มารดาต้องมีคุณธรรมของพรหมได้แก่ เมตตา-กรุณา-มุทิตา-อุเบกขา และคุณธรรมของเทวดา คือ หิริโอตตปัสสะ เป็นต้น เนื่องจากมารดา-บิดา มีความตั้งใจตั้งแต่แรกแล้วว่า จะเลี้ยงดูบุตร ให้เติบโตเป็นคนดี หรือเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ และหวังให้สืบสกุลและภาระกิจของท่านต่อไป

อาจกล่าวได้ว่าบุตรคือความหวังของมารดา-บิดา จะเห็นว่าชีวิตนั้นเป็นสิ่งที่ได้มาด้วยความยากลำบากและมีค่ายิ่ง ดังนั้นมนุษย์ทุกคนจึงควรใช้โอกาสอันดีที่สุดนี้พัฒนาตนเองให้มากที่สุด ด้วยการดำเนินชีวิตอย่างถูกต้องตามทำนองคลองธรรม อันมีสัมมาทิฐิหรือความเห็นที่ถูกต้องเป็นหลักและฝึกอบรมตนเองให้พร้อมด้วย สติ-สัมปชัญญะ ปัญญา และสมาธิอยู่เสมอโดยการปฏิบัติธรรมด้วยวิธีการต่าง ๆ เช่น การฟังธรรม การสนทนาธรรม การสาธยายธรรม การปฏิบัติสมาธิ เป็นต้น

ทุกชีวิตเกิดขึ้นมาพร้อมกับความทุกข์ คือ ความทนได้ยาก มีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา ไม่จีรังยั่งยืน การมีครอบครัวที่ไม่สมบูรณ์หรือการประสบกับปัญหาต่าง ๆ ในชีวิตประจำวันเป็นสิ่งที่แก้ไขได้ ทุกคนพึงใช้สิ่งเหล่านั้นเป็นเครื่องมือในการพัฒนาตนดีกว่าไปทนทุกข์กับสิ่งนั้นตลอดไป เนื่องจากปัญหาหรือทุกข์นั้นมีไว้แก้ไข ดังนั้นมนุษย์จึงต้องพัฒนาตนเองอยู่เสมอเพื่อให้ผ่านพ้นความทุกข์หรือปัญหาต่างๆ ไปได้ด้วยดี โดยการพิจารณาศึกษาธรรมะเพื่อพัฒนาตนเองให้ดียิ่ง ๆ ขึ้นไป หรือ “ให้ได้สิ่งที่ดีที่สุดที่มนุษย์ควรได้” ตามคำกล่าวของท่านอาจารย์พุทธทาสภิกขุ

ครั้งที่ 2

1. ชื่อเรื่อง “การเรียนรู้ปัญหาของชีวิต”

2. วัตถุประสงค์

- 1) เพื่อให้เยาวชนตระหนักและเข้าใจเรื่องของทุกข์ หรือปัญหาในชีวิตของตนเอง สามารถกำหนดรู้ทุกข์หรือปัญหาได้ทุกขณะ
- 2) เพื่อให้เยาวชนสามารถใช้การกำหนดรู้ในปัญหาพิจารณาถึงสาเหตุของปัญหาได้อย่างถูกต้องต่อไป

3. วิธีดำเนินการและขั้นตอนกิจกรรม

1. ขั้นนำ (ประมาณ 15 นาที)

- 1.1 กล่าวทักทายกับเยาวชนและสรุปสาระเดิมที่บรรยายครั้งที่แล้ว
- 1.2 เตรียมความพร้อมในการฟังธรรมะจากพระภิกษุด้วยการนั่งสมาธิเพื่อสำรวมกาย วาจา ใจตามแบบอานาปานสติภาวนา

2. ขั้นดำเนินการ (ประมาณ 60 นาที)

- 2.1 ยกตัวอย่างภาษิต “นกไม่เห็นฟ้า ปลาไม่เห็นน้ำ” ให้เยาวชนฟังและสួมถามความเห็นเยาวชน 6 - 7 คน ว่ามีความคิดเห็นอย่างไร (5 นาที)
- 2.2 หลังจากนั้นให้เยาวชนจับคู่พูดคุยในประเด็นปัญหา “ทุกข์คืออะไรตามความเข้าใจของเยาวชนและทราบได้อย่างไรว่าสิ่งนั้นคือทุกข์หรือปัญหา” ตามใบงานที่ 1 รวบรวมเขียนลงในกระดาษเปล่าที่แจกให้ หลังจากนั้นพระภิกษุสួมถามความคิดเห็นเยาวชน 4 - 5 คู่ (10 นาที)
- 2.3 พระภิกษุสรุปประเด็นทั้งหมดที่ให้เยาวชนพูดคุย หลังจากนั้นบรรยายธรรมะในเรื่องเกี่ยวกับทุกข์ตามแนวอริยสัจ ข้อที่ 1 คือ สภาพที่เป็นทุกข์หรือปัญหา โดยใช้ภาพปฏิจสมุปบาทประกอบการบรรยายและขณะบรรยายจะกระตุ้นให้มีการโต้ตอบระหว่างพระภิกษุผู้บรรยายและเยาวชนเป็นระยะ ๆ เพื่อสร้างบรรยากาศของความเป็นกันเองและเป็นบรรยายที่ดี นอกจากนั้นจะชี้ให้เยาวชนทราบและตระหนักในอารมณ์ทั้ง 10 อันเป็นที่ตั้งแห่งทุกข์ และการมองเห็นตัว

ทุกข์ว่าเป็นปัญหา ตลอดจนวิธีการกำหนดรู้ทุกข์ที่ลมหายใจของตนเอง
(30 นาที)

- 2.4 ให้เยาวชนแบ่งกลุ่ม ๆ ละ 5 คน ร่วมกันระดมความคิดในประเด็นเกี่ยวกับ
“ทุกข์หรือปัญหาของวัยรุ่นที่พบได้ในชีวิตประจำวันมีอะไรบ้างและเมื่อเยาวชน
ประสบกับสิ่งที่เรียกว่าทุกข์จะมีลักษณะอาการอย่างไรบ้าง” ตามใบงานที่ 2 ให้
เขียนลงในกระดาษเปล่าที่แจกให้และส่งตัวแทนกลุ่มนำเสนอ (10 นาที)
- 2.5 เปิดโอกาสให้เยาวชนซักถามข้อสงสัยกับพระภิกษุ (5 นาที)

3. ขั้นสรุป (ประมาณ 15 นาที)

- 3.1 พระภิกษุสรุปประเด็นสำคัญเกี่ยวกับสิ่งที่เรียกว่าตัวทุกข์หรือปัญหา และชี้ให้
เยาวชนเห็นว่าทุกข์เป็นปัญหาที่ต้องแก้ไขและสามารถแก้ไขได้ด้วยตนเอง
- 3.2 ให้เยาวชนสำรวจ กาย วาจา ใจ และทบทวนดูตนเองโดยการนั่งสมาธิตามแบบ
อานาปานสติภาวนา

4. สื่อและอุปกรณ์

- 1) ภาพปฏิจสมเด็จพระพุฒาจารย์
- 2) แผ่น Chart ตามใบความรู้
- 3) White Board และปากกา
- 4) กระดาษเปล่า
- 5) ดินสอ

ใบงานที่ 1

ให้เยาวชนจับคู่ และร่วมพูดคุยในประเด็นที่กำหนดให้คือ

- ตามความเข้าใจของเยาวชนทุกซ์คืออะไร.....
และทราบได้อย่างไร ว่าสิ่งนั้นคือทุกซ์หรือปัญหา.....
.....

ใบงานที่ 2

ให้เยาวชนแบ่งกลุ่ม ๆ ละ 5 คน และร่วมกันระดมความคิดอภิปรายในประเด็นที่กำหนดให้ ดังนี้

- ทุกซ์หรือปัญหาของเยาวชนที่พบได้ในชีวิตประจำวันมีอะไรบ้าง
.....
- เมื่อเยาวชนประสบกับสิ่งที่เรียกว่าทุกซ์จะมีลักษณะอาการอย่างไรบ้าง
.....

ใบความรู้ประกอบการบรรยายธรรมะ ครั้งที่ 2

ทุกข์คืออะไร

ทุกข์ แปลว่า ความทุกข์หรือสภาพที่ทนได้ยาก ได้แก่ ปัญหาต่าง ๆ ของมนุษย์คือสถานะของสิ่งทั้งหลายที่ตกอยู่ในกฎของธรรมดาแห่งความไม่เที่ยง เป็นทุกข์ เป็นอนัตตา ในทางปฏิบัติ “ทุกข์” หมายถึง ฐานะที่เป็นทุกข์ซึ่งต้องกำหนดรู้ตามสภาพที่แท้จริงของมัน ไม่ใช่รู้ตามที่เรายากให้เป็นหรือตามที่เรากลียดขังมัน

ทุกข์ คือ ปัญหาต่าง ๆ ของมนุษย์เป็นเรื่องบีบคั้นชีวิตจิตใจ เป็นของน่าเกลียด น่ากลัว ซึ่งมีอยู่แก่สัตว์มนุษย์ทุกคน บุคคลทั่วไปหลีกเลี่ยงไม่ยากได้ย็น พระพุทธเจ้าทรงสอนเรื่องทุกข์ มิใช่เพื่อให้เป็นทุกข์แต่เพื่อเป็นจุดเริ่มต้นที่จะดับทุกข์เพราะรู้ว่าทุกข์หรือปัญหานั้นแก้ไขได้ ดับได้ การรับรู้สื่อนำกับความทุกข์นั้นมิได้หมายความว่า จะเข้าไปแบกทุกข์ไว้หรือทำให้ตนเป็นทุกข์ แต่เพื่อให้รู้เท่าทันทุกข์ ซึ่งเป็นการทำหน้าที่ต่อทุกข์ได้อย่างถูกต้องคือการยอมรับความจริงเกี่ยวกับทุกข์ตามที่มันเป็นอยู่ แล้วมองดูรู้จักชีวิตและโลกตามที่มันเป็นจริง

สิ่งที่เป็นทุกข์

มนุษย์และสัตว์ในโลกล้วนแต่มีทุกข์ด้วยกันทั้งสิ้น ยกเว้นพระอรหันต์ซึ่งเป็นผู้อยู่เหนือโลกหมดจดจากกิเลสเครื่องเศร้าหมองทั้งหลาย ความทุกข์ทั้งหลายเกิดจากขันธ 5 หรืออุปทานขันธ 5 ดังนั้นมนุษย์ทุกคนจึงถือกำเนิดขึ้นมาพร้อมกับทุกข์ โดยทุกข์ในอริยสัจ ได้แก่ ความเกิด , ความแก่ , ความตาย , ความเศร้าโศก , ความคร่ำครวญ , ความทุกข์กาย , ความทุกข์ใจ , ความคับแค้นใจ , การประสบกับสิ่งที่ไม่ได้รับรัก , การพลัดพรากจากสิ่งที่รัก , การปรารถนาสิ่งใดไม่ได้สิ่งนั้น สถานะทุกข์ต่าง ๆ เหล่านี้เราสามารถรับรู้ได้โดยสังเกตจากอารมณ์หรือความรู้สึกต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น เช่น ความรัก , ความโกรธ , ความเกลียด , ความกลัว , ความตื่นเต้น , ความวิตกกังวล , ความอาลัยอาวรณ์ , ความอิจฉาริษยา , ความหึงหวง และ ความเครียด เป็นต้น

การกำหนดรู้ทุกข์

อารมณ์แห่งความทุกข์ที่เกิดขึ้นภายในจิตใจของมนุษย์เรานั้นย่อมทำให้รับรู้ได้ถึง ความเปลี่ยนแปลง ไม่สงบ กระวนกระวาย ลักษณะต่าง ๆ เหล่านี้ในทางพุทธศาสนา สรุป ลงว่า “ความทุกข์” การกำหนดรู้ทุกข์ สามารถทำได้โดยง่ายด้วยการสังเกตที่ลมหายใจใน สภาวะปกติของคนเราจะมีลมหายใจปกติสม่ำเสมอ แต่เมื่อประสบกับสภาวะที่เป็นทุกข์ ไม่ ว่าจะเป็นทางฝ่ายบวกหรือฝ่ายลบ จะทำให้มีการเปลี่ยนแปลงทันที ดังนั้น การดำเนินชีวิต ด้วยความมีสติ ตลอดเวลาจะทำให้เรากำหนดรู้ทุกข์ได้อย่างรวดเร็ว และแก้ไขได้รวดเร็ว เช่นกัน ยิ่งไปกว่านั้นความทุกข์ทั้งหลายอาจจะไม่เข้าใกล้ได้เลย ถ้าเรามีการฝึกฝนที่ดีอย่าง เพียงพอ เช่น การฝึกอานาปานสติภาวนาอยู่เสมอ เป็นต้น

ครั้งที่ 3

1. ชื่อเรื่อง “ปัญหาเกิดได้อย่างไร”

2. วัตถุประสงค์

- 1) เพื่อให้เยาวชนทราบถึงที่มาหรือสาเหตุของปัญหาหรือความทุกข์ที่แท้จริง
- 2) เพื่อให้เยาวชนตระหนักถึงโทษของความไม่รู้หรือความรู้ที่ไม่ถูกต้อง (อวิชชา)
- 3) เพื่อเป็นเยาวชนเกิดการตระหนักรู้หรือมีสติแก้ปัญหาได้ทันเหตุการณ์

3. วิธีดำเนินการและขั้นตอนกิจกรรม

1. ขั้นนำ (ประมาณ 15 นาที)

- 1.1 พระภิกษุกล่าวทักทายกับเยาวชนและสรุปสาระเดิมที่บรรยายครั้งที่แล้ว
- 1.2 เตรียมความพร้อมในการฟังธรรมะจากพระภิกษุด้วยการนั่งสมาธิ เพื่อสำรวม
กาย วาจา ใจ ตามแบบอานาปานสติภาวนา

2. ขั้นตอนการ (ประมาณ 60 นาที)

- 2.1 พระภิกษุยกตัวอย่างปัญหา 2 – 3 ปัญหาที่พบได้ในชีวิตประจำวันของเยาวชน เช่น เพื่อน ๆ รังเกียจไม่ยอมรับเข้ากลุ่ม , พ่อ – แม่ ไม่เข้าใจ , ผลการเรียนไม่ดี หรืออาจจะถามจากเยาวชน และถามเยาวชนว่าถ้าเหตุการณ์เช่นนี้เกิดกับตัว - เยาวชนจะรู้สึกอย่างไร เป็นทุกข์หรือไม่โดยสุ่มถามเยาวชน 6 – 7 คน (10 นาที)
- 2.2 แบ่งกลุ่ม ๆ ละ 5 คน ร่วมอภิปรายระดมความคิดในประเด็น “อะไรบ้างที่ทำให้ เป็นทุกข์และมีผลต่อตัวเยาวชนอย่างไร” เขียนลงกระดาษและส่งตัวแทนกลุ่มนำเสนอ (10 นาที)
- 2.3 พระภิกษุสรุปประเด็นทั้งหมดที่เยาวชนร่วมอภิปรายและนำเสนอหลังจากนั้น - โยงเข้าสู่เนื้อหาธรรมะอริยสัจ ข้อที่ 2 เรื่องของ “สมุทัย” คือ เหตุที่มาของทุกข์ หรือปัญหา โดยใช้ภาพปฏิสังขมุปบาทประกอบการบรรยาย เรื่องของผัสสะทางอายตนะทั้ง 6 , อวิชชา และ เวทนา หรือความรู้สึกพร้อมกับยกตัวอย่างประกอบ เพื่อให้เยาวชนเข้าใจและเกิดความตระหนักรู้โดยใช้ตัวอย่างนิทานและเหตุการณ์ต่าง ๆ เช่น ขณะเยาวชนนั่งด้วยความสบาย มีเสียงคนมาด่าว่าด้วยวาจาหยาบคาย จะรู้สึกอย่างไร ถ้าไปโกรธ..... คำตอบ ถือว่าขาดสติ เป็นต้น (30 นาที)

- 2.4 เปิดโอกาสให้เยาวชนร่วมอภิปราย ชักถามปัญหาข้อสงสัยกับพระภิกษุ (10 - นาที)

3. ขั้นสรุป (ประมาณ 15 นาที)

- 3.1 พระภิกษุสรุปประเด็นสำคัญที่เยาวชนควรได้รับเกี่ยวกับเหตุหรือที่มาของ - ปัญหาหรือตัวทุกข์ของเยาวชนอีกครั้ง
- 3.2 ให้เยาวชนสำรวจกาย วาจา ใจ และทบทวนดูตนเอง โดยการนั่งสมาธิตามแบบ อานาปานสติภาวนา

4. สื่อและอุปกรณ์

- 1) White Board และปากกาเขียน White Board
- 2) ภาพปฏิจสมุปบาท
- 3) กระดาษเปล่า
- 4) ดินสอ
- 5) แผ่น Chart ตามใบความรู้

ใบงานที่ 1

ให้เยาวชนแบ่งกลุ่ม ๆ ละ 5 คน และร่วมอภิปรายระดมความคิดในประเด็นดังนี้

- อะไรบ้างที่ทำให้เป็นทุกข์หรือปัญหาของเยาวชน
- และมีผลต่อเยาวชนอย่างไรบ้าง

เขียนลงในกระดาษเปล่าที่แจกให้และส่งตัวแทนนำเสนอให้เพื่อน ๆ ฟัง

ใบความรู้ประกอบการบรรยายธรรมะ ครั้งที่ 3

ปัญหาเกิดขึ้นได้อย่างไร

เหตุแห่งทุกข์หรือปัญหา

หลักอริยสัจข้อที่ 2 “สมุทัย” คือ เหตุแห่งทุกข์หรือสาเหตุของปัญหานั้น ได้แก่ ความอยากที่ยึดถือตัวคนเป็นที่ตั้ง ทำให้ชีวิตถูกบั่นคั้นด้วยความเร่าร้อนติดขัดอยู่ตลอดเวลา ในทางปฏิบัติ สมุทัย หมายถึง การรู้สึกที่เป็นสาเหตุแห่งความทุกข์ซึ่งจะต้องกำจัดให้หมด เมื่อบุคคลสามารถจับได้ว่าทุกข์หรือปัญหาของตนคืออะไร เป็นอย่างไร อยู่ที่ไหนก็สืบสาวหาสาเหตุต่อไปเพื่อจะได้ละหรือกำจัดเสีย

ในขั้นพื้นฐานกล่าวว่า “ตัณหา” หรือความทะยานอยากทำให้ปฏิบัติตนและกระทำต่อชีวิตและโลกอย่างไม่ถูกต้อง คือ ที่มาแห่งความทุกข์ของมนุษย์ โดยอวิชชาเป็นมูลของตัณหาตามกระบวนการแห่งปฏิจจสมุปบาท เมื่อได้กำจัดอวิชชาละตัณหาที่เป็นต้นตอของปัญหาและสิ่งซึ่งเป็นสาเหตุของความทุกข์ได้แล้ว เมื่อนั้นก็จะสามารถปฏิบัติต่อชีวิตและสัมพันธ์กับโลกทั้งส่วนมนุษย์ สัตว์อื่น และธรรมชาติด้วยปัญญาที่เข้าใจสถานะและรู้เหตุปัจจัยของสิ่งทั้งหลายตามที่เป็นจริง สามารถแก้ปัญหาได้ แม้จะมีความทุกข์ที่เหลืออยู่ก็เป็นทุกข์ตามสถานะธรรมดา ไม่มีอิทธิพลครอบงำจิตใจของบุคคลนั้น ๆ ได้

ตัณหา 3

พระพุทธเจ้าทรงค้นพบว่าสาเหตุของความทุกข์ คือ ตัณหา ซึ่งแบ่งออกเป็น 3 อย่าง ได้แก่

- 1) กามตัณหา คือ ความทะยานอยากในกามคุณทั้ง 5 ได้แก่ รูป รส กลิ่น เสียง และสิ่งสัมผัสทางกายที่น่าพึงพอใจ
- 2) ภวตัณหา คือ ความทะยานอยากในภพ ความทะยานอยากในความมีหรือความเป็น ความอยากเป็นเจ้าของ ในเรื่องของโลกธรรม 8
- 3) วิภวตัณหา คือ ความทะยานอยากในความไม่มีหรือความไม่เป็น ความอยากทำลาย ความอยากให้ดับสูญ เป็นต้น

อายตนะ 6

สภาวะจิตของบุคคลตามธรรมชาติจะมีลักษณะใสสงบหรือที่ในทางพุทธศาสนาเรียกว่า “จิตประภัสสร” แต่กิเลสและตัณหาเป็นสิ่งที่ทำให้เกิดความขุ่นมัวเศร้าหมอง ไม่สดชื่นแจ่มใส โดยตัณหาเหล่านี้เข้ามาด้วยการผัสสะทางอายตนะทั้ง 6 ของมนุษย์เรานั้นเอง เมื่ออายตนะภายนอก ได้แก่ ตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ และอายตนะภายใน ได้แก่ รูป เสียง กลิ่น รส สัมผัส และธรรมารมณ์ หรือเมื่ออายตนะภายในและอายตนะภายนอกและวิญญาณมาติดต่อกันหรือเรียกว่า “ผัสสะ” จะเกิดการรับรู้ขึ้นมา ซึ่งอาจจะสรุปได้ดังนี้

อายตนะภายใน		อายตนะภายนอก 6		วิญญาณ 6 (ความรู้)
จักขุ = ตา	→	รูป = รูป	→	จักขุวิญญาณ = เห็น
โสต = หู	→	สัททะ = เสียง	→	โสตวิญญาณ = ได้ยิน
ฆานะ = จมูก	→	คันธะ = กลิ่น	→	ฆานะวิญญาณ = ได้กลิ่น
ชีวหา = ลิ้น	→	รส = รส	→	ชีวหาวิญญาณ = รู้รส
กาย = กาย	→	โผฏฐัพพะ = สัมผัส	→	กายวิญญาณ = รู้สิ่งต้องกาย
มโน = ใจ	→	ธรรมารมณ์ = เรื่องในใจ	→	มโนวิญญาณ = รู้เรื่องในใจ

เมื่อผัสสะเกิดขึ้นแล้วจะส่งผลต่อไปใน เวทนา → ตัณหา → อุปาทาน → ภพ → ชาติ → ชรา → มรณะ ตามกระบวนการแบบเสวยโลก ถ้าบุคคลมีปัญหาที่ถึงพร้อมเมื่อเกิดผัสสะหรือการรับรู้ย่อมไม่เกิดปัญหา แต่ถ้าเป็นผัสสะหรือการรับรู้ที่ประกอบด้วยวิชชาย่อมเกิดทุกข์หรือปัญหาตามมาได้ ดังคำกลอนท่านเจ้าคุณอาจารย์พุทธทาสที่กล่าวว่า

“ความทุกข์	เกิดที่จิต	เพราะเห็นผิด	เมื่อผัสสะ
ความทุกข์	จะไม่โผล่	ถ้าไม่โง่	เมื่อผัสสะ
ความทุกข์	เกิดไม่ได้	ถ้าเข้าใจ	เรื่องผัสสะ”

ครั้งที่ 4

1. ชื่อเรื่อง “ชีวิตที่พึงปรารถนา”

2. วัตถุประสงค์

- 1) เพื่อให้เยาวชนทราบและตระหนักในแนวทางการดำเนินชีวิตที่ถูกต้อง
- 2) เพื่อให้เยาวชนเห็นถึงประโยชน์ของการดำเนินชีวิตที่ถูกต้อง
- 3) เพื่อให้เยาวชนมีแนวทางการดำเนินชีวิตที่ถูกต้องและเหมาะสม

3. วิธีดำเนินการและขั้นตอนกิจกรรม

1. ขั้นนำ (ประมาณ 15 นาที)

- 1.1 พระภิกษุกล่าวทักทายกับเยาวชนและสรุปสาระเดิมที่บรรยายครั้งที่แล้ว
- 1.2 เตรียมความพร้อมในการฟังธรรมะจากพระภิกษุด้วยการนั่งสมาธิ เพื่อสำรวมกาย วาจา ใจ ตามแบบอานาปานสติภาวนา

2. ขั้นดำเนินการ (ประมาณ 60 นาที)

- 2.1 ให้เยาวชนแบ่งกลุ่ม ๆ ละ 5 คน หลังจากนั้นให้สังเกตภาพกิจวัตรของสามเณรหรือภาพเยาวชนบำเพ็ญประโยชน์ และภาพพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมของเยาวชน โดย 2 กลุ่มแรกจะช่วยกันแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับภาพกิจวัตรของสามเณรหรือภาพเยาวชนบำเพ็ญประโยชน์ ส่วนอีก 2 กลุ่ม จะช่วยกันแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับภาพพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมของเยาวชน โดยให้ช่วยกันตอบปัญหาในคำถาม “หากเยาวชนดำเนินชีวิตเช่นในภาพจะทำให้ชีวิตของเยาวชนได้รับผลอย่างไรบ้าง” ให้เขียนลงในกระดาษเปล่าที่แจกให้และส่งตัวแทนกลุ่มนำเสนอ (10 นาที)
- 2.2 พระภิกษุสรุปประเด็นที่เยาวชนร่วมอภิปรายและแสดงความคิดเห็น หลังจากนั้นบรรยายเนื้อหาธรรมะในเรื่องเกี่ยวกับอริยสัจ ข้อที่ 3 คือ นิโรธ หรือสภาพชีวิตที่ปราศจากปัญหาหรือความทุกข์ และแนวทางการดำเนินชีวิตที่ถูกต้องของเยาวชนทั้ง 7 ประการ เพื่อให้มีชีวิตที่พึงปรารถนา ตามแนวคิดของท่านอาจารย์

พุทธทาสภิกขุ พร้อมทั้งยกตัวอย่างนิทานหรือเรื่องราวประกอบเพื่อให้เยาวชนเข้าใจได้ชัดเจนยิ่งขึ้น

- 2.3 ให้เยาวชนแบ่งกลุ่ม ๆ ละ 5 คน ร่วมกันอภิปรายแนวทางการปฏิบัติเพื่อให้บรรลุภาวะของชีวิตที่พึงปรารถนาหรือนิโรธ โดยกำหนดให้อภิปรายใน 2 ประเด็น คือ ประเด็นแรก การปฏิบัติเพื่อเป็นผู้กล้าบุญ กลัวบาปและขยะแขยงอบายมุขในทุก ๆ ความหมายจะมีวิธีปฏิบัติอย่างไรบ้าง และประเด็นที่สอง การทำหน้าที่ของมนุษย์อย่างถูกต้องครบถ้วนอย่างเป็นการปฏิบัติธรรม มีวิธีการอย่างไรบ้าง” ให้เขียนลงในกระดาษเปล่าที่แจกให้และส่งตัวแทนกลุ่มนำเสนอ (10 นาที)

- 2.4 เปิดโอกาสให้เยาวชนร่วมอภิปรายซักถามข้อสงสัยกับพระภิกษุ (5 นาที)

3. ขั้นสรุป (ประมาณ 15 นาที)

- 3.1 พระภิกษุสรุปประเด็นสำคัญที่เยาวชนควรได้จากการฟังธรรมะเกี่ยวกับสภาวะที่หมดปัญหาหรือความคับไม่เหลือแห่งทุกข์ คือ นิโรธตามหลักอริยสัจข้อที่ 3 อีกครั้ง
- 3.2 ให้เยาวชนสำรวจกาย วาจา ใจ และพิจารณาทบทวนตนเอง โดยการนั่งสมาธิตามแบบอานาปานสติภาวนา

4. สื่อและอุปกรณ์

- 1) ภาพกิจวัตรของสามเณรหรือภาพเยาวชนร่วมบำเพ็ญประโยชน์และภาพพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมของเยาวชน
- 2) แผ่น Chart ประกอบตามใบความรู้
- 3) กระดาษเปล่า
- 4) ดินสอ

ใบงานที่ 1

ให้เยาวชนแบ่งกลุ่มๆ ละ 5 คน กลุ่มที่ 1 และกลุ่มที่ 3 ร่วมกันสังเกตภาพกิจวัตรของ
ตามเนรหรือภาพของเยาวชนบำเพ็ญประโยชน์ และร่วมแสดงความคิดเห็น เพื่อตอบปัญหา
ในคำถาม “หากเยาวชนดำเนินชีวิตเช่นเดียวกับในภาพจะทำให้ชีวิตของเยาวชนได้รับผล
อย่างไรบ้าง”

ส่วนกลุ่มที่ 2 และกลุ่มที่ 4 ร่วมกันสังเกตภาพพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมของเยาวชน
และร่วมแสดงความคิดเห็น เพื่อตอบปัญหาในคำถามเดิมคือ “หากเยาวชนดำเนินชีวิตเช่น
เดียวกับในภาพจะทำให้ชีวิตของเยาวชนได้รับผลอย่างไรบ้าง”

ใบงานที่ 2

ให้เยาวชนแบ่งกลุ่มๆ ละ 5 คน และร่วมกันอภิปรายแสดงความคิดเห็นในประเด็น
ดังนี้

1. กลุ่มที่ 1 และ 2 ร่วมกันอภิปรายและแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางการ
ปฏิบัติเพื่อให้บรรลุภาวะของชีวิตที่พึงปรารถนา เพื่อตอบคำถาม “การปฏิบัติ
เพื่อเป็นผู้กล้าบุญ กลัวบาป และขยะแขยงอบายมุขในทุก ๆ ความหมาย จะมีวิธี
ปฏิบัติอย่างไรบ้าง”
2. กลุ่มที่ 3 และ 4 ร่วมกันอภิปรายและแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางการ
ปฏิบัติเพื่อให้บรรลุภาวะของชีวิตที่พึงปรารถนาเพื่อตอบคำถาม “การทำหน้าที่
ของมนุษย์ถูกต้องครบถ้วนอย่างเป็นการปฏิบัติธรรม มีวิธีการอย่างไรบ้าง”

หลังจากร่วมแสดงความคิดเห็นแล้วเขียนลงในกระดาษเปล่าที่แจกให้และนำเสนอ
ให้เพื่อน ๆ ฟัง

ใบความรู้ประกอบการบรรยายธรรมะ ครั้งที่ 4

ชีวิตที่พึงปรารถนา

มนุษย์ทุกคนย่อมต้องการมีชีวิตที่พึงปรารถนาหรือชีวิตที่อิสระ ไม่มีความทุกข์ด้วยกันทั้งสิ้น ในทางพุทธศาสนาเรียกภาวะที่ทุกข์ดับหรือไม่มีความทุกข์นี้ว่า “นิโรธ” โดยนิโรธ แปลว่า ความดับทุกข์ ได้แก่ ภาวะที่เข้าถึงเมื่อกำจัดอวิชชา สสารอกตัณหาสิ้นแล้ว หลุดเป็นอิสระประสบความสุขที่บริสุทธิ์ ปลอดโปร่ง โล่งเบา ผ่องใส เบิกบาน เรียกสั้น ๆ ว่า “นิพพาน” ในทางปฏิบัติ นิโรธ หมายถึง ฐานะดับทุกข์ซึ่งจะต้องทำให้ประจักษ์แจ้ง โดยบุคคลต้องเล็งรู้ภาวะที่หมดปัญหาเป็นจุดหมาย และแนวทางแก้ไขปัญหาที่เป็นไปได้ และความสำเร็จหรือเป็นไปได้อย่างจุดหมายนั้น ๆ

ความทุกข์หรือปัญหาที่บีบคั้นของบุคคลสามารถแก้ไขได้เพราะสาเหตุของความทุกข์หรือปัญหานั้นเป็นสิ่งที่สามารถกำจัดหรือทำให้หมดสิ้นไปได้ เมื่อกำจัดตัณหาพร้อมทั้งกิเลสออกไปได้จิตก็จะหลุดพ้นเป็นอิสระ ไม่มีสิ่งกั้งก้างในใจ จิตสงบ สดชื่น เบิกบาน ผ่องใสได้ตลอดเวลาอย่างเป็นปกติของใจคือการมีจิตที่เป็นประภัสสรตามธรรมชาติและพัฒนาคุณภาพจิตต่อไปได้ ไม่มีอิทธิพลของอวิชชาชักนำอีกต่อไป มองสิ่งทั้งหลายตรงตามสถานะและตามเหตุปัจจัย มีปัญญาเป็นตัวชักนำพฤติกรรม ทำให้วางตนและแสดงออกสัมพันธ์กับโลกและชีวิตด้วยการรู้เท่าทันทัศนคติแห่งธรรมช่วยให้ใช้ความรู้ความสามารถของตนไปในทางที่เป็นไป เพื่อการแก้ปัญหาและเสริมสร้างประโยชน์สุขได้อย่างแท้จริง ซึ่งเรียกว่าเป็นการดำเนินชีวิตด้วยปัญญา

ศีลธรรมของเยาวชน

ท่านเจ้าคุณอาจารย์พุทธทาสได้เสนอแนวทางการใช้ชีวิตด้วยปัญญาเพื่อไม่ก่อปัญหาหรือความทุกข์ให้กับวัยรุ่น ตามแนวความคิดที่กล่าวว่า “ศีลธรรมของเยาวชน คือสันติภาพของโลก” โดยเยาวชนควรมีข้อปฏิบัติหรือมีศีลธรรม 7 ประการดังนี้

- 1) เป็นผู้ที่รักชีวิต กตัญญูทวดต่อบิดา – มารดา แม้ชีวิตก็ยอมสละเพื่อท่านได้
- 2) เป็นผู้ที่ไม่เคารพเชื่อฟัง ครู – อาจารย์ และคนแก่เฒ่า ตลอดถึงพระเจ้าพระสงฆ์
- 3) เป็นผู้ที่ไม่รักเพื่อนอย่างเพื่อนร่วมทุกข์ เกิด แก่ เจ็บ ตาย และไม่เห็นแก่ตัว เพราะมีความรักเช่นนั้น

- 4) เป็นผู้ที่ยกฐานะ - ถิ่นฐาน ขยะแห่งต่ออบายมุขในทุก ๆ ความหมาย
- 5) เป็นผู้ที่สามารถบังคับความรู้สึกลึกฝ่ายต่ำ คือ กิเลส และอารมณ์ร้ายทั้งหลายได้และ
พิทักษ์รักษาดนอมความรู้สึกลึกฝ่ายสูง คือ โภธิ เอาไว้ได้
- 6) เป็นผู้ที่ถือว่า การทำหน้าที่ของมนุษย์อย่างถูกต้องครบถ้วนเป็นการปฏิบัติธรรม
- 7) เป็นผู้ที่เข้าถึงหัวใจของสิ่งที่เรียกว่า ชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ จนฝังแน่นใน
จิต วิญญาณ

ถ้าเยาวชนสามารถดำเนินชีวิตด้วยคุณธรรมทั้ง 7 ประการนี้ ย่อมทำให้เป็นที่รักและ
เป็นความภาคภูมิใจของ บิดา - มารดา และบุคคลรอบข้าง นอกจากนี้ยังทำให้สังคมดำรงอยู่
ด้วยความสุข และในที่สุดก็จะเป็นความสุข และความภาคภูมิใจของเยาวชนนั่นเอง

ครั้งที่ 5

1. ชื่อเรื่อง “การรอบรู้ถึงที่ต้องรู้และควรรู้”

2. วัตถุประสงค์

- 1) เพื่อให้เยาวชนทราบว่าคุณค่าที่ถูกต้อง (สัมมาทิฐิ) เป็นอย่างไร
- 2) เพื่อให้เยาวชนเห็นประโยชน์ของการมีความคิดและความเห็นที่ถูกต้อง
- 3) เพื่อให้เยาวชนมองเห็นแนวทางการวางแผนการดำเนินชีวิตที่ถูกต้องได้

3. วิธีดำเนินการและขั้นตอนกิจกรรม

1. ขั้นนำ (ประมาณ 15 นาที)

- 1.1 พระภิกษุกล่าวทักทายกับเยาวชนและสรุปสาระเดิมที่บรรยายครั้งที่แล้ว
- 1.2 เตรียมความพร้อมในการฟังธรรมะจากพระภิกษุด้วยการนั่งสมาธิ เพื่อสำรวจกาย วาจา ใจ ตามแบบอานาปานสติภาวนา

2. ขั้นดำเนินการ (ประมาณ 60 นาที)

- 2.1 เปิดเพลงคำนำนมให้เยาวชนฟัง หลังจากฟังเพลงคำนำนมจบ พระภิกษุสอบถามเยาวชนว่า “ฟังเพลงคำนำนมแล้วได้แง่คิดอะไรบ้าง” โดยสอบถามเยาวชน 6-7 คน (5 นาที)
- 2.2 พระภิกษุบรรยายเนื้อหาธรรมะในอริยสัจ ข้อที่ 4 คือ มรรค อันเป็นแนวทางการปฏิบัติเพื่อพ้นทุกข์หรือแก้ไขปัญหของชีวิต ซึ่งในทางปฏิบัติสามารถจัดเป็น 3 หมวด ปัญญา ศีล และสมาธิ ในครั้งนี้จะกล่าวถึงมรรค “ในหมวดปัญญาของอริยมรรคมีองค์ 8 คือ สัมมาทิฐิ (ความเห็นชอบ) และสัมมาสังกัปปะ (ความดำริชอบ) ขณะบรรยายจะยกตัวอย่างนิทานประกอบ และมีการซักถามให้มีการโต้ตอบ ระหว่างพระภิกษุกับเยาวชนเป็นระยะ ๆ และยกตัวอย่างความเห็นชอบ 7 ประการ เพื่อให้มีชีวิตที่พึงปรารถนาตามแนวความเห็นของท่านอาจารย์พุทธทาสภิกขุ โดยเน้นใน 3 ประเด็น ได้แก่ ความกตัญญู – กตเวที , การตอบแทนพระคุณบิดา – มารดา และหิริ-โอตตปปะ (40 นาที)

2.3 ให้เยาวชนแบ่งกลุ่ม ๆ ละ 6-7 คน 3 กลุ่ม และร่วมกันระดมความคิดอภิปราย
ในประเด็นทั้ง 3 ที่พระภิกษุบรรยายว่ามีวิธีการปฏิบัติตามประเด็นต่าง ๆ ทั้ง 3
ประเด็นอย่างไรบ้าง กลุ่มละ 1 หัวข้อ คือ

- กลุ่มที่ 1 เรื่องความกตัญญู – กตเวที
- กลุ่มที่ 2 เรื่องการตอบแทนบุญคุณบิดา – มารดา
- กลุ่มที่ 3 เรื่อง การมีหิริโอตตปปะ

หลังจากนั้นให้แต่ละกลุ่มส่งตัวแทนนำเสนอให้เพื่อน ๆ ฟัง (10 นาที)

2.4 เปิดโอกาสให้เยาวชนได้ซักถามข้อสงสัยกับพระภิกษุ (5 นาที)

3. ขั้นสรุป (ประมาณ 15 นาที)

3.1 พระภิกษุสรุปประเด็นสำคัญเกี่ยวกับแนวทางการปฏิบัติด้วยปัญญา การมีสัมมา
ทิฐิและสัมมาสังกัปปะเป็นหลักในการดำเนินชีวิตจะทำให้ชีวิตประสบความสำเร็จได้

3.2 ให้เยาวชนสำรวจกาย วาจา ใจ และพิจารณาทบทวนตนเอง โดยการนั่งสมาธิ
ตามแบบอานาปานสติภาวนา

4. สื่อและอุปกรณ์

- 1) วิทยูเทป
- 2) เทปเพลงคำนำนม
- 3) แผ่น Chart ความรู้
- 4) White Board
- 5) ดินสอ
- 6) กระดาษเปล่า

ใบงานที่ 1

ให้เยาวชนแบ่งกลุ่มๆ ละ 6 - 7คน และร่วมกันอภิปรายระดมความคิดในหัวข้อต่อไปนี้กลุ่มละหัวข้อ

กลุ่มที่ 1 ร่วมกันอภิปรายเกี่ยวกับเรื่อง “ความกตัญญู - กตเวทิต์” เยาวชนควรกตัญญู - กตเวทิต์ต่อใครบ้าง และมีวิธีการอย่างไร

กลุ่มที่ 2 ร่วมกันอภิปรายแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับเรื่อง “การตอบแทนบุญคุณ บิดา - มารดา” เยาวชนมีวิธีการปฏิบัติอย่างไรเพื่อตอบแทนบุญคุณบิดา - มารดา

กลุ่มที่ 3 ร่วมกันอภิปรายเกี่ยวกับเรื่อง “การมีหิริ - โอตตัปปะ” เยาวชนจะมีแนวทางในการปฏิบัติอย่างไรเพื่อความเป็นผู้มีหิริ - โอตตัปปะ

หลังจากร่วมกันอภิปรายแล้วเขียนลงกระดาษ และส่งตัวแทนกลุ่มนำเสนอให้เพื่อนๆ ฟัง

ใบความรู้ประกอบการบรรยายธรรม ครั้งที่ 5

การรอบรู้สิ่งที่ต้องรู้และควรรู้

วิธีปฏิบัติเพื่อกำจัดสาเหตุแห่งทุกข์หรือปัญหานั้น ในทางพุทธศาสนา เรียกว่า มรรค ประกอบด้วย องค์ 8 ได้แก่ สัมมาทิฐิ (ความเห็นชอบ), สัมมาสังกัปปะ (ความดำริชอบ), สัมมาวาจา (การมีวาจาชอบ), สัมมากัมมันตะ (การกระทำชอบ), สัมมาอาชีวะ (การเลี้ยงชีพชอบ), สัมมาวายามะ (ความพยายามชอบ), สัมมาสติ (ความระลึกชอบ), สัมมาสมาธิ (ความตั้งจิตมั่นชอบ) เมื่อนำมาใช้ในการปฏิบัติ เรียกเป็น ไตรสิกขา คือ ปัญญา ศีล สมาธิ

ปัญญา

การปฏิบัติเพื่อแก้ปัญหาตามแนวทางของไตรสิกขา จะเริ่มด้วยหมวดปัญญา คือ การเป็นผู้มีความรู้ ความเข้าใจอย่างถูกต้อง หรือเรียกได้ว่า จะต้องรอบรู้สิ่งที่ต้องรู้และควรรู้ โดยการสร้างสัมมาทิฐิ ซึ่งถือเป็นปัญญาในระดับต้นและพัฒนาไปเรื่อย ๆ ตามกระบวนการพัฒนาตนในองค์มรรค โดยอาศัยศีลและสมาธิเป็นพื้นฐาน เมื่อพัฒนาจนสมบูรณ์ก็จะนำไปสู่ปัญญาระดับสูงที่เรียกว่า “สัมมาญาณะ” ได้

สัมมาทิฐิและสัมมาสังกัปปะ หรือการมีความคิดและความเห็นที่ถูกต้องนั้น เป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่ง พระพุทธองค์ทรงเปรียบสัมมาทิฐิเป็นรุ่งอรุณที่จะต้องสว่างแก่โลก เพื่อจะดำรงต่อไปได้ เป็นการเริ่มต้นที่จะพัฒนาตนให้เจริญก้าวหน้าต่อไป สัมมาทิฐิ สามารถแบ่งเป็น 2 ระดับ คือ

1. โลภียสัมมาทิฐิ คือ ความเห็นชอบระดับโลกียะ เป็นความเห็นที่ยังเนื่องอยู่ในโลกหรือขึ้นต่อโลก ได้แก่ ความเห็น ความเชื่อ ความเข้าใจเกี่ยวกับโลกและชีวิต ที่ถูกต้อง ตามหลักแห่งความดี เป็นไปตามทำนองคลองธรรม หรือสอดคล้องกับศีลธรรม สัมมาทิฐิที่เขวชนทั้งหลายพึงทำให้เกิด ได้แก่ คุณธรรมพื้นฐานเกี่ยวกับความกตัญญู – กตเวที การตระหนักและความจำเป็นในการตอบแทนบุญคุณบิดา – มารดา , การมีหิริโอตตปปะ เป็นต้น คุณธรรมพื้นฐานเหล่านั้นจะช่วยให้เขวชนดำรงชีวิตอยู่ด้วยความถูกต้องได้ แต่ถ้าเขวชนขาดความเห็นที่ถูกต้องเหล่านี้ หรือเกิดมิจฉาทิฐิในใจย่อมมีผลเสียต่อเขวชนตามมา และในที่สุดอาจจะทำให้สังคมเดือดร้อนได้

2. โลกุตระสัมมาทิฐิ คือ ความเห็นชอบระดับโลกุตระหรือเหนือโลกไม่ขึ้นต่อโลก ได้แก่ ความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับโลกและชีวิตถูกต้องตามความเป็นจริง หรือเข้าใจตามสถานะของธรรมชาติ สัมมาทิฐิระดับนี้เกิดจาก “โยนิโส - มนสิการ หรือความคิดโดยแบบคาย” ซึ่งเกิดขึ้นภายในตัวบุคคล โลกุตระสัมมาทิฐินี้อาจจะพัฒนาต่อมาจากโลกียสัมมาทิฐิโดยมีโยนิโสมนสิการเป็นตัวเชื่อมได้เช่นกัน

ส่วนสัมมาสังกัปปะ คือ ความนึกคิดในทางที่ถูกต้อซึ่งมีประโยชน์ทั้งต่อตนเองและบุคคลอื่น วางจิตของตนได้ในทางที่จะเกิดประโยชน์ การสร้างความคิดให้ดีแยกเป็นเรื่อง ๆ ดังนี้

- 1) ความตั้งใจในทางดี เช่น ตั้งใจจะเป็นคนดี
- 2) ความคิดในการต่อสู้อุปสรรค หรือมีความคิดในทางบวกมากกว่า ความคิดในทางลบหรือการหลบหนี

การดำรงชีวิตอยู่ด้วยปัญญาหรือการมีสัมมาทิฐิเป็นเบื้องต้นจะเป็นแนวทางให้บุคคลสามารถพัฒนาตนเองจนถึงเป้าหมายสูงสุดของชีวิต ตลอดจนเป็นที่ยอมรับและเป็นที่รักของคนอื่น ๆ ในสังคมได้

ครั้งที่ 6

1. ชื่อเรื่อง “ความมีระเบียบวินัยในตนเอง”
2. วัตถุประสงค์
 - 1) เพื่อให้เยาวชนตระหนักและเห็นประโยชน์ของการมีระเบียบวินัยในตนเอง
 - 4) เพื่อให้เยาวชนตระหนักในประโยชน์ของการดำเนินชีวิตด้วยความสุจริตในเรื่องของสุจริต 3 ได้แก่ กายสุจริต วาจาสุจริต และอาชีพสุจริต
3. วิธีดำเนินการและขั้นตอนกิจกรรม
 1. ขั้นนำ (ประมาณ 15 นาที)
 - 1.1 พระภิกษุกล่าวทักทายกับเยาวชนและสรุปสาระเดิมที่บรรยายครั้งที่แล้ว
 - 1.2 เตรียมความพร้อมในการฟังธรรมะจากพระภิกษุด้วยการนั่งสมาธิ เพื่อสำรวมกาย วาจา ใจ ตามแบบอานาปานสติภาวนา
 2. ขั้นดำเนินการ (ประมาณ 60 นาที)
 - 2.1 ให้เยาวชนจับคู่พูดคุยกันในประเด็นเกี่ยวกับความหมายของศีลและควรปฏิบัติอย่างไรจึงได้ชื่อว่าเป็นผู้มีศีล หลังจากนั้นสุ่มถามความคิดเห็นของเยาวชน 4-5 คู่ (5 นาที)
 - 2.2 พระภิกษุบรรยายเนื้อหาธรรมะเกี่ยวกับอริยมรรคหมวดที่ 2 ได้แก่ สัมมาวาจา สัมมากัมมันตะ สัมมาอาชีวะ หรือ “ศีล” ในไตรสิกขาโดยเน้นศีลขั้นพื้นฐานคือ ศีล 5 ให้เยาวชนเข้าใจความหมายและวิธีการปฏิบัติศีล ตลอดจนข้อดี หรืออนิสงฆ์ของศีลต่อผู้ปฏิบัติและสังคมรอบข้างด้วยการยกตัวอย่างนิทานประกอบเพื่อให้เยาวชนเข้าใจได้ชัดเจนขึ้น นอกจากนี้พระภิกษุจะกล่าวถึงความจำเป็นของศีลต่อตนเอง และสังคมให้เยาวชนตระหนักในความสำคัญของศีล พร้อมทั้งชี้ให้เยาวชนเห็นความสัมพันธ์ระหว่างความมีระเบียบวินัยในตนเองและการปฏิบัติศีล (30 นาที)

- 2.3 ให้เยาวชนแบ่งกลุ่ม ๆ ละ 6 – 7 คน 3 กลุ่ม และร่วมอภิปรายแสดงความคิดเห็นในประเด็นเกี่ยวกับ “เยาวชนมีแนวทางอย่างไรในการปฏิบัติเพื่อให้บุคคลที่มีการพุดจาชอบ (สัมมาวาจา) , การทำงานชอบ (สัมมากรรมันตะ) และการดำรงชีวิต (สัมมาอาชีวะ)” ให้รวบรวมเขียนลงในกระดาษเปล่าที่แจกให้และส่งตัวแทนกลุ่มนำเสนอ (10 นาที)
- 2.4 พระภิกษุสรุปประเด็นที่ให้เยาวชนร่วมอภิปรายอีกครั้ง และชี้ประเด็นที่สอดคล้องกับเนื้อหาหลักธรรมและเปิดโอกาสให้เยาวชนซักถามข้อสงสัย (10 นาที)

3. ขั้นสรุป (ประมาณ 15 นาที)

- 3.1 พระภิกษุสรุปให้เยาวชนเห็นประโยชน์ของการปฏิบัติศีลเป็นประจำ จะทำให้ตัวเยาวชนเองมีสมรรถนะทางกายและจิตที่สมบูรณ์ สามารถดำรงชีวิตด้วยความสงบสุข ไม่เบียดเบียนตนเองและบุคคลอื่น และเป็นส่วนสำคัญที่ช่วยให้สังคมดำรงอยู่ด้วยความปกติสุขอีกด้วย
- 3.2 ให้เยาวชนสำรวจกาย วาจา ใจ และพิจารณาทบทวนดูตนเอง โดยการนั่งสมาธิตามแบบอานาปานสติภาวนา

4. สื่อและอุปกรณ์

- 1) Chart ความรู้เกี่ยวกับมรรคหมวดศีล และศีล 5
- 2) White Board
- 3) ปากกาเขียน White Board
- 4) กระดาษเปล่า
- 5) ดินสอ

ใบงานที่ 1

ให้เยาวชนจับคู่และพูดคุยกันในประเด็นดังนี้

1. ตามความเข้าใจของเยาวชน คำว่า “ศีล” มีความหมายว่าอย่างไร
.....
2. บุคคลที่มีศีลควรปฏิบัติตนอย่างไรบ้าง
.....

ใบงานที่ 2

ให้เยาวชนแบ่งเป็น 3 กลุ่ม ๆ ละ 6 – 7 คน และร่วมกันอภิปรายแสดงความคิดเห็นในหัวข้อดังนี้

กลุ่มที่ 1 เยาวชนมีแนวทางอย่างไรในการปฏิบัติเพื่อให้เป็นบุคคลที่พูดจาชอบ (สัมมาวาจา)

กลุ่มที่ 2 เยาวชนมีแนวทางอย่างไรในการปฏิบัติเพื่อให้เป็นบุคคลที่มีการทำงานชอบ (สัมมากัมมันตะ)

กลุ่มที่ 3 เยาวชนมีแนวทางอย่างไรในการปฏิบัติ เพื่อให้เป็นบุคคลที่มีการดำรงชีวิตชอบ (สัมมาอาชีวะ)

แต่ละกลุ่มสรุปเขียนลงในกระดาษแผ่นที่แจกให้และส่งตัวแทนนำเสนอให้เพื่อน ๆ ฟัง

ใบความรู้ประกอบการบรรยายธรรมะ ครั้งที่ 6

ความมีระเบียบวินัยในตนเอง

การดำเนินชีวิตเพื่อให้พ้นทุกข์ ตามแนวของอริยมรรคในไตรสิกขาหมวดที่สอง คือ ศีลนั้น ประกอบไปด้วย สัมมาวาจา (การพูดชอบ) , สัมมากัมมันตะ (การกระทำชอบ) , และ สัมมาอาชีวะ (การเลี้ยงชีพชอบ) ดังนี้

1. สัมมาวาจา คือ การพูดชอบโดยเว้นจากการพูดเท็จ เว้นจากการพูดต่อเสียด เว้นจากการพูดคำหยาบ เว้นจากการพูดเพ้อเจ้อ กล่าวโดยสรุป คือ การเว้นจากวจีทุจริต 4 และพูดในสิ่งที่ควรพูด ได้แก่ พูดจริง พูดสมานสามัคคี พูดอ่อนหวาน สุภาพนุ่มนวล น่าฟัง พูดมีประโยชน์และถูกกาลเทศะ
2. สัมมากัมมันตะ คือ การกระทำชอบ ได้แก่ เว้นจากการฆ่าสัตว์, เว้นจากการลักขโมย เว้นจากการประพฤติดุคในกามทั้งหลาย กล่าวโดยสรุป คือ การมีกายสุจริต 3 ในกุศลกรรมบถ 10 นอกจากนั้นการกระทำชอบยังต้องปฏิบัติในสิ่งที่ตรงข้ามด้วย คือ ไม่ฆ่าแล้วยังต้องมีเมตตากรุณา ไม่ลักขโมยแล้วยังต้องเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ และจะต้องทำในสิ่งที่ควรทำเสมอ อย่าทำเพราะความเห็นแก่ตัว
3. สัมมาอาชีวะ คือ การเลี้ยงชีพชอบ หมายถึง การหาเลี้ยงชีวิตอยู่อย่างชอบเป็นไปเพื่อความชอบธรรม และถูกต้อง ได้แก่
 - การงานสุจริต การงานไม่กึ่งค้ำง เสริมทันเวลา
 - การเลือกอาชีพให้ถูกต้องกับอุปนิสัยของตนเลือกงานที่ชอบสนุกกับงาน
 - อาชีพสุจริต คือ มีอาชีพที่ไม่เบียดเบียนตนเอง ไม่เบียดเบียนผู้อื่น และผู้รู้สรรเสริญ พระพุทธเจ้าทรงตรัสเรื่องการค้าที่ไม่ถูกต้อง ห้ามชาวพุทธประกอบ คือ ค้ามนุษย์ , ค้าอาวุธ , ค้ายาเสพติด, ค้าสัตว์ที่เอาไปเชือด , ค้ายาพิษ เป็นต้น

คุณสมบัติของอารยชนหรือคนมีศีลธรรม ประกอบด้วยสุจริต 3 ได้แก่

1. กายสุจริต คือ ความสุจริตทางกาย ทำสิ่งใดงามถูกต้อง ประพฤติชอบด้วยกาย ได้แก่
 - 1.1 ละเว้นจากการฆ่า การบีบคั้นเบียดเบียน , มีเมตตากรุณา ช่วยเหลือเกื้อกูล สงเคราะห์กัน
 - 1.2 ละเว้นการแย่งชิงลักขโมย และการเอารัศเอาเปรียบ , เคารพสิทธิในทรัพย์สินของกันและกัน
 - 1.3 ละเว้นการประพฤติดีดล่องละเมิดในของรักของหวงแหนของผู้อื่น ไม่ข่มเหงจิตใจ ทำลายหลบลู่เกียรติและวงศ์ตระกูลของกันและกัน
2. วาจาสุจริต คือ ความสุจริตทางวาจาพูดสิ่งที่งามถูกต้อง ประพฤติชอบด้วยวาจา ได้แก่
 - 2.1 ละเว้นการพูดเท็จ โกหกหลอกลวง กล่าวแต่คำสัตย์ ไม่จงใจพูดให้ผิดจากความเป็นจริงเพราะเห็นแก่ตัวเห็นแก่ประโยชน์ใด ๆ
 - 2.2 ละเว้นการพูดส่อเสียด ยุบย สร้างความแตกแยก พูดแต่คำที่สมานและส่งเสริมสามัคคี
 - 2.3 ละเว้นการพูดคำหยาบคาย สกปรกเสียหาย พูดแต่คำสุภาพนุ่มนวลควรฟัง
 - 2.4 ละเว้นการพูดเหลวไหล เพื่อเจ้อ พูดแต่คำจริงมีเหตุผล มีสารประโยชน์ถูกกาลเทศะ
3. มโนสุจริต คือ ความสุจริตทางใจคิดสิ่งที่งามถูกต้อง ประพฤติชอบด้วยใจ ได้แก่
 - 3.1 ไม่ละโมภ ไม่เพ่งเล็งคิดหาทางเอาแต่จะได้ คิดแต่จะให้คิดเสียสละทำใจให้เผื่อแผ่กว้างขวาง
 - 3.2 ไม่คิดร้ายเบียดเบียนหรือเพ่งมองในแง่ที่จะทำลาย ตั้งความปรารถนาดีแผ่ไมตรี มุ่งให้เกิดประโยชน์สุขแก่กัน
 - 3.3 มีความเห็นถูกต้องเป็นสัมมาทิฐิ เข้าใจหลักกรรมว่าทำดีมีผลดี ทำชั่วมีผลชั่วรู้เท่าทันความจริงที่เป็นธรรมชาติของโลกและชีวิต มองเห็นความเป็นไปตามเหตุปัจจัย

ถ้าบุคคลไม่สามารถปฏิบัติได้อย่างมั่นคงในกุศลกรรมบทหรืออารยธรรมดังกล่าวอาจ
จะพึงควบคุมตนเองให้ได้ในทางกาย และวาทีก่อนด้วยการประพฤติดตามหลักศีล 5 ก็จะทำให้
ว่าเป็นคนดีมีศีลธรรมได้เช่นกัน

ศีล 5

ศีล 5 ถือเป็นศีลพื้นฐานที่จะช่วยให้สังคมดำรงอยู่ด้วยความปกติ สงบ เรียบร้อย และมี
ระเบียบวินัย การสร้างสังคมให้มีระเบียบวินัยได้นั้น ต้องเริ่มต้นที่ตัวบุคคล ซึ่งอาศัยอยู่ใน
สังคมนั้น ๆ บุคคลที่ปฏิบัติศีลเป็นประจำนอกจากทำให้เป็นผู้ที่มีระเบียบวินัยในตนเองสูง
แล้ว ยังทำให้บุคคลนั้น มีสมรรถนะที่ดีทั้งร่างกาย จิตใจ และมีสมาธิดีไม่ค่อยเกิด
อารมณ์ร้ายหรือหงุดหงิด ศีล 5 ประกอบด้วย 5 ข้อ คือ

- 1) ปาณาติปาตา เวระมะณี, การไม่ประทุษร้ายต่อชีวิตของสิ่งมีชีวิตทั้งหลาย
โดยเจตนา
- 2) อทินนาทานา เวระมะณี, การไม่ประทุษร้ายต่อทรัพย์สินของผู้อื่น โดย
เจตนา
- 3) กาเมสุมิจจา จารา เวระมะณี, การไม่ประทุษร้าย ล่วงเกินของรักของหวง
ของผู้อื่นโดยเจตนา
- 4) มุสาวาทา เวระมะณี, การไม่พูดเท็จ หรือเว้นจากวจีทุจริต 4 โดยเจตนา
- 5) สุราเมระยะมัชชะปะมาทัฏฐาณา เวระมะณี, การรักษาสติ – สัมปชัญญะไว้
อย่างดี โดยไม่เกี่ยวข้องกับสิ่งเสพติดของมึนเมาทั้งหลายซึ่งเป็นตัวทำลาย
สติสัมปชัญญะ

ครั้งที่ 7

1. ชื่อเรื่อง “การบังคับตนเองได้ด้วยลมหายใจ”

2. วัตถุประสงค์

- 1) เพื่อให้เยาวชนเรียนรู้วิธีการควบคุมอารมณ์และความรู้สึกของตนเอง
- 2) เพื่อให้เยาวชนตระหนักในประโยชน์ของการปฏิบัติสมาธิ
- 3) เพื่อให้เยาวชนได้ฝึกการมีสติในการดำเนินชีวิตประจำวัน

3. วิธีดำเนินการและขั้นตอนกิจกรรม

1. ขั้นนำ (ประมาณ 15 นาที)

- 1.1 พระภิกษุกล่าวทักทายกับเยาวชนและสรุปสาระเดิมที่บรรยายครั้งที่แล้ว
- 1.2 เตรียมความพร้อมในการฟังธรรมะจากพระภิกษุด้วยการนั่งสมาธิ เพื่อสำรวจกาย วาจา ใจ ตามแบบอานาปานสติภาวนา

2. ขั้นดำเนินการ (ประมาณ 60 นาที)

- 2.1 พระภิกษุให้เยาวชนจับคู่และพูดคุนกันเพื่อตอบคำถามเกี่ยวกับความหมายของอารมณ์ และอารมณ์ต่าง ๆ ที่เยาวชนรู้จักมีอารมณ์อะไรบ้าง ถ้าเยาวชนแสดงอารมณ์บางอย่างโดยปราศจากการควบคุมหรือยับยั้งจะมีผลอย่างไรต่อเยาวชนบ้าง หลังจากนั้นพระภิกษุสุ่มถามเยาวชนประมาณ 5 – 6 คู่ (5 นาที)
- 2.2 พระภิกษุบรรยายเกี่ยวกับประเด็นเนื้อหาธรรมะในอริยมรรคหมวดสมาธิทั้ง 3 คือ สัมมาวาชามะ (ความพยายามชอบ) สัมมาสติ (ความระลึกชอบ) สัมมาสมาธิ (จิตมั่นชอบ) และกล่าวถึงอารมณ์ต่าง ๆ ทั้งฝ่ายต่ำและฝ่ายสูงที่เยาวชนควรให้ความสนใจ หลังจากนั้นจึงกล่าวถึงการควบคุมอารมณ์วิธีต่างๆ พร้อมกับยกตัวอย่างประกอบเพื่อให้เยาวชนเห็นได้ชัดเจน และการควบคุมอารมณ์ หรือความรู้สึกในทางพุทธศาสนานั้นมีอย่างไรบ้าง โดยจะกล่าวเน้นเรื่องของการปฏิบัติอานาปานสติภาวนาอย่างย่อและประโยชน์ของการปฏิบัติอานาปานสติภาวนา (30 นาที)

- 2.3 พระภิกษุให้เยาวชนฝึกวิธีการควบคุมสติและอารมณ์ของตนเอง โดยวิธีอานาปานสติภาวนา (20 นาที)
- 2.4 พระภิกษุสุ่มถามเยาวชน 6-7 คน ถึงความรู้สึกที่ได้จากการฝึกสมาธิและความคิดเห็นของเยาวชนต่อการฝึกสมาธิ (5 นาที)

3. ขั้นสรุป (ประมาณ 15 นาที)

- 3.1 สรุปประโยชน์ของการฝึกสมาธิ ข้อดีของการเป็นผู้ที่สามารถควบคุมอารมณ์และความรู้สึกได้ดี โดยให้เยาวชนช่วยกันแสดงความคิดเห็น
- 3.2 ให้เยาวชนสำรวจกาย วาจา ใจ และพิจารณาทบทวนคุณตนเอง โดยการนั่งสมาธิตามแบบอานาปานสติภาวนา

2 สื่อและอุปกรณ์

- 1) แผ่น Chart ความรู้
- 2) White Board
- 3) ปากกาเขียน White Board
- 4) กระดาษเปล่า
- 5) ดินสอ

ใบงานที่ 1

ให้เยาวชนจับคู่และพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกัน เพื่อตอบปัญหาในประเด็นดังนี้

- คำว่า “ อารมณ์ ” หมายถึง

.....

- ให้ยกตัวอย่างอารมณ์ต่าง ๆ มา 5 อย่าง

.....

- ถ้าเยาวชนแสดงอารมณ์โดยปราศจากการควบคุมจะมีผลต่อเยาวชนอย่างไรบ้าง

.....

หลังจากแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันแล้วให้เขียนลงในกระดาษเปล่าที่แจกให้

ใบความรู้ประกอบการบรรยายธรรมะ ครั้งที่ 7

การบังคับตนเองได้ด้วยลมหายใจ

การรู้จักบังคับและควบคุมตนเองได้เป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งของมนุษย์ที่ทำให้มนุษย์แตกต่างจากสัตว์อื่น และสามารถใช้ชีวิตในสังคมได้ด้วยดี ในทางพุทธศาสนาการบังคับและควบคุมตนเองได้นั้นต้องอาศัยการฝึกและปฏิบัติในไตรสิกขาข้อ 3 คือ สมาธิ หรือการฝึกตามอริยมรรคมีองค์ 8 หมวดสมาธิ ได้แก่ สัมมาวายามะ (ความเพียรชอบ) , สัมมาสติ (ความระลึกชอบ) และ สัมมาสมาธิ (จิตตั้งมั่นชอบ) ซึ่งสามารถอธิบายได้ดังนี้

สัมมาวายามะ คือ ความเพียรชอบ ได้แก่ เพียรระงับกุศลที่ยังไม่เกิดไม่ให้เกิดขึ้น เพียรละบาปอกุศลที่เกิดขึ้นแล้ว เพียรสร้างกุศลที่ยังไม่เกิดให้เกิดขึ้น เพียรรักษากุศลที่เกิดขึ้นแล้วให้ดำรงและเจริญยิ่งขึ้นไป ความเพียรเป็นคุณธรรมสำคัญอย่างยิ่งข้อหนึ่งในพุทธศาสนา หมวดธรรมที่เกี่ยวกับการปฏิบัติทุกหมวดจะพบความเพียรแทรกอยู่ด้วย ทุกคนต้องเพียรพยายามสร้างผลสำเร็จด้วยเรี่ยวแรงของตน ไม่ควรคิดหวังอ่อนนอนขอผลที่ต้องการโดยไม่กระทำ การทำความเพียรต้องสอดคล้องกับธรรมะข้ออื่น ๆ โดยเฉพาะสติสัมปชัญญะ มีความรู้ความเข้าใจ ใช้ปัญญาคำเนินความเพียรให้พอเหมาะ ไม่ตั้งหรือหย่อนจนเกินไป เพียรพยายามสร้างสรรค์ชีวิตที่ดีงาม และการเข้าถึงจุดหมายสูงสุดของพุทธศาสนา

สัมมาสติ คือ ความระลึกชอบ ได้แก่ การปฏิบัติสติปัฏฐาน 4 ซึ่งประกอบด้วย

- 1) กายานุปัสสนา (การพิจารณากาย , การตามรู้ทันกาย)
- 2) เวทนานุปัสสนา (การพิจารณาเวทนา , การตามรู้ทันเวทนา)
- 3) จิตตานุปัสสนา (การพิจารณาจิต , การตามรู้ทันจิต)
- 4) ธัมมานุปัสสนา (การพิจารณาธรรมต่าง ๆ , การตามรู้ทันธรรม)

การฝึกสติ ด้วยการปฏิบัติสติปัฏฐาน 4 นี้ จะช่วยให้บุคคลลดละในกระบวนการของจิต ไม่ปล่อยให้ความชั่วหรืออารมณ์ร้ายต่าง ๆ มารบกวนจิตใจได้

สัมมาสมาธิ หรือความตั้งใจชอบ คือ การทำจิตให้สงบมีกำลังของจิตอย่างหนักแน่น มันคงมีอำนาจที่จะทำงานให้สำเร็จประโยชน์ มีภาวะจิตที่แน่วแน่ต่อสิ่งที่กำหนดไม่ฟุ้งซ่าน การฝึกปฏิบัติเพื่อควบคุมหรือบังคับตนเอง และเพื่อความสมบูรณ์ของสติ-สัมปชัญญะ , ปัญญา และสมาธินั้น สามารถทำได้หลายวิธี ได้แก่ การฟังธรรม, การสนทนาธรรม, การสาธยายธรรม, การพิจารณาธรรม และการปฏิบัติเพื่อเจริญสมาธิโดยตรง ด้วยวิธีการต่าง ๆ เหล่านี้

สามารถทำให้บุคคลกำจัดอารมณ์ชั่วหลายทั้งหลายออกไปจากจิตใจได้

การฝึกเจริญสมาธิมีด้วยกันหลายวิธี แต่วิธีที่ง่ายและสามารถปฏิบัติได้ตลอดเวลาที่จะแนะนำ คือ การฝึกอานาปานสติภาวนา การฝึกสมาธิที่ถูกต้อง มีจุดหมายเพื่อปัญญาที่จะรู้เข้าใจสิ่งทั้งหลายตามความเป็นจริง มิใช่เพื่อสนองความอยากของตน

ลักษณะของจิตที่เป็นสมาธิ หมายถึง ภาวะจิตที่มีคุณภาพและมีสมรรถภาพดีที่สุดมีลักษณะสำคัญดังนี้

- 1) ปริสุทโธ คือ จิตขาวรอบ เกลี้ยง บริสุทธิ์
- 2) สมาหิตो คือ จิตตั้งมั่น
- 3) กัมมณีโย คือ จิตนุ่มนวลควรแก่การงาน เพราะไม่เครียด ไม่ขุนมัว

ไม่กระด้าง ไม่กระวนกระวาย ไม่สับสน

ประโยชน์ของสมาธิในชีวิตประจำวัน สมาธิมีประโยชน์อย่างมากต่อชีวิตประจำวัน ได้แก่

- 1) ช่วยทำให้จิตผ่อนคลายหายเครียด เกิดความสงบ หายความกระวนกระวาย
- 2) เป็นเครื่องเสริมประสิทธิภาพในการทำงาน เรียกว่า “ จิตเป็นกัมมณียะ ”
- 3) ช่วยเสริมสุขภาพกายและช่วยแก้โรคได้ เนื่องจากร่างกายกับจิตอาศัยกันและมีอิทธิพลต่อกัน ประโยชน์ข้อนี้จะสมบูรณ์เมื่อมีปัญญารู้เท่าทันสภาวะธรรมประกอบอยู่ด้วย

ครั้งที่ 8

1. ชื่อเรื่อง “การรู้จักตนเอง”

2. วัตถุประสงค์

- 1) เพื่อให้เยาวชนเกิดสติและทำความรู้จักกับตนเอง ได้อย่างถูกต้องตรงตามความจริง
- 2) เพื่อให้เยาวชนรู้จักหน้าที่และความรับผิดชอบของตนเอง ซึ่งต้องปฏิบัติให้ถูกต้อง ทั้งทางโลกและทางธรรม

3. วิธีดำเนินการและขั้นตอนกิจกรรม

1. ขั้นนำ (ประมาณ 15 นาที)

- 1.1) พระภิกษุกล่าวทักทายกับเยาวชนและสรุปสาระเดิมที่บรรยายครั้งที่แล้ว
- 1.2) เตรียมความพร้อมในการฟังธรรมจากพระภิกษุด้วยการนั่งสมาธิ เพื่อสรวมกาย วาจา ใจ ตามแบบอานาปานสติภาวนา

2. ขั้นดำเนินการ (ประมาณ 60 นาที)

- 2.1) ให้เยาวชนจับคู่พูดคุยกันเกี่ยวกับข้อดีของตนเองโดยการกล่าวถึงข้อดีของตนเอง ให้คู่ของตนฟัง และพระภิกษุสุ่มถาม 4-5 คู่ (10 นาที)
- 2.2) พระภิกษุบรรยายธรรมะเกี่ยวกับการรู้จักตน หรือ อัตตัญญูตา โดยมุ่งเน้น ประเด็นเกี่ยวกับตนที่เป็นวัยรุ่นหรือเยาวชนว่าควรเป็นเช่นไร และหน้าที่ความรับผิดชอบของวัยรุ่นมีอย่างไรบ้าง ด้วยการกล่าวถึงความจำเป็นต้องทำความรู้จักตนเองอย่างจริงจังและถูกต้องตรงตามความเป็นจริง การทำหน้าที่ของเยาวชนที่ดี และการปฏิบัติตามหลักพราวาสธรรม 4 เป็นต้น (35 นาที)
- 2.3) ให้เยาวชนแบ่งกลุ่ม ๆ ละ 6-7 คน และร่วมกันระดมความคิดอภิปรายเกี่ยวกับหน้าที่ของวัยรุ่นที่ควรกระทำ และส่งตัวแทนนำเสนอให้เพื่อน ๆ ฟัง (10 นาที)
- 2.4) เปิดโอกาสให้เยาวชนได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นและซักถามข้อสงสัยกับพระภิกษุ (5 นาที)

3. ขั้นสรุป (ประมาณ 15 นาที)

- 3.1) พระภิกษุสรุปเกี่ยวกับวิธีการปฏิบัติเพื่อรู้จักตนเองของวัยรุ่น หรือเยาวชนและหน้าที่ความรับผิดชอบของเยาวชนที่ดีตามใบความรู้

- 3.2) ให้เยาวชนสำรวจ วาจา ใจ และพิจารณาบททวนดูตนเองโดยการนั่งสมาธิ
ตามแบบอานาปานสติภาวนา

4. ถังและอุปกรณ์

- 1) กระดาษเปล่า
- 2) ดินสอ
- 3) แผ่น Chart ความรู้
- 4) กระดาน White Board
- 5) ปากกาเขียน White Board

ใบงานที่ 1

ให้เยาวชนจับคู่และพูดคุยกันเกี่ยวกับประเด็นดังนี้

- ฉันคือ

.....

- ข้อดีของฉันคือ

.....

- ข้อเสียของฉันคือ

.....

ใบงานที่ 2

ดังนี้

ให้เยาวชนแบ่งกลุ่ม ๆ ละ 6-7 คนและระดมความคิดอภิปรายร่วมกันในประเด็น

- หน้าที่ของวัยรุ่นที่ควรกระทำ ได้แก่

1).....

2).....

ฯลฯ

หลังจากนั้นส่งตัวแทนกลุ่มมานำเสนอให้เพื่อน ๆ ฟัง

ใบความรู้ประกอบการบรรยายธรรมะครั้งที่ 8

“ การรู้จักตนเอง ”

วัยรุ่นคืออะไร

ในสมัยโบราณแบ่งบุคคลไว้เป็น 4 ระยะ คือ

- 1) พรหมจารี คือ วัยหนุ่มสาวก่อนแต่งงาน หรือบุคคลที่มีอายุระหว่าง 0-20 ปี
- 2) ฤหัสถ์ คือ ผู้ครองเรือน หรือผู้ที่อยู่ในระยะของการสร้างครอบครัว
- 3) วณปรสถ์ คือ วัยที่พึ่งหาความสงบส่วนตัว หรือบุคคลที่มีอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไป

ไป

- 4) สันยาสี คือ เป็นผู้นำแสงสว่างให้แก่ผู้อื่นด้วยการหลุดจาบรมสังสอน

หน้าที่ของวัยรุ่น

การทำหน้าที่ของวัยรุ่นอย่างถูกต้องและเหมาะสมกับบุคคลวัยรุ่นนั้นเป็นส่วนสำคัญอย่างยิ่ง เนื่องจากถ้าบุคคลวัยรุ่นหรือผู้อยู่ในวัยพรหมจารีทั้งหลายทำหน้าที่เพื่อการเป็นวัยรุ่นที่ดี ก็จะสามารพัฒนาไปสู่วัยฤหัสถ์ที่ดีและวณปรสถ์ที่ดีต่อไป การตั้งตนเป็นพรหมจารีที่ดี คือการทำหน้าที่ให้ถูกต้อง ไม่ประพฤตินอกกลุ่มนอกทาง ไม่ตามใจกิเลสและต้องสนใจอย่างเคร่งครัดในการปฏิบัติ 6 คี ตามข้อเสนอของท่านอาจารย์พุทธทาส ได้แก่

- 1) เป็นบุตรที่ดีของบิดา-มารดา
- 2) เป็นศิษย์ที่ดีของครูอาจารย์
- 3) เป็นเพื่อนที่ดีของเพื่อน
- 4) เป็นพลเมืองที่ดีของชาติ
- 5) เป็นสาวกที่ดีของศาสนา
- 6) เป็นมนุษย์ที่เต็มตามความหมายของคำว่า “ มนุษย์ ”

นอกจากนั้นยังสามารถนำหลักธรรมมาประยุกต์ใช้เพื่อฝึกตนเองให้เป็นวัยรุ่นที่ดีซึ่งได้แก่ หลักพราวาธรรม 4 หลักธรรมนี้จะช่วยให้วัยรุ่นพัฒนาคนในการอยู่ร่วมกับคนอื่นได้เป็นอย่างดี

ฉราวาทธรรม 4 ได้แก่

1) สัจจะ หมายถึง ความจริง คือดำรงมั่นในสัจจะ เชื่อตรง เชื่อสัจย์ จริงใจ พุดจริงทำจริง จะทำอะไรก็ให้เป็นทีที่เชื่อถือไว้วางใจได้

2) ทมะ หมายถึง ฝีกตน คือ บังคับควบคุมตนเองได้ รู้จักปรับตัวและแก้ไข ปรับปรุงตน ให้ก้าวหน้าดีขึ้นอยู่เสมอ

3) ขันติ หมายถึง อคทน คือ การมุ่งหน้าทำหน้าที่การงาน ด้วยความขยันหมั่นเพียร เข้มแข็ง อคทน ไม่หวั่นไหว มั่นในจุดหมาย ไม่ท้อถอย

4) จาคะ หมายถึง เสียสละ คือมีน้ำใจ เอื้อเฟื้อ ชอบช่วยเหลือเกื้อกูล บำเพ็ญประโยชน์ สละโลก ละทิฐิมานะได้ ร่วมงานกับคนอื่นได้ ไม่ใจแคบเห็นแก่ตัวหรือเอาแต่ใจตน

เมื่อบุคคลปฏิบัติตามหลักธรรมะต่าง ๆ อย่างสมบูรณ์ จะทำให้บุคคลนั้น ๆ มีลักษณะต่าง ๆ ได้แก่ การเป็นผู้รู้จักตัวเอง , เคารพตัวเอง , เข้าใจตัวเอง , เชื่อตัวเอง , มีการบังคับควบคุมตนเอง , มีความพอใจในตนเอง , พึ่งตนเองได้ , มีความรับผิดชอบต่อตนเอง , และรู้จักนิพพานในตนเอง เป็นต้น

ครั้งที่ 9

1. ชื่อเรื่อง “การวางตัวของวัยรุ่น”

2. วัตถุประสงค์

- 1) เพื่อให้เยาวชนมีสติรู้ตัวและรู้จักประมาณตน ไม่โอ้อวด หรือหลงผิดเกี่ยวกับตนเอง
- 2) เพื่อให้เยาวชนเห็นความสำคัญของการใช้ชีวิตด้วยความพอคิ และยึดทางสายกลางเป็นหลักในการดำเนินชีวิต
- 3) เพื่อให้เยาวชนเรียนรู้ที่จะแสวงหาสิ่งที่ตนควรจะได้หรือพัฒนา และสามารถแก้ไขข้อบกพร่องของตนเองตามฐานะที่ตนเป็นอยู่

3. วิธีดำเนินการและขั้นตอนกิจกรรม

1) ขั้นนำ (ประมาณ 15 นาที)

- 1.1) พระภิกษุกล่าวทักทายกับเยาวชนและสรุปสาระเดิมที่บรรยายครั้งที่แล้ว
- 1.2) เตรียมความพร้อมในการฟังธรรมจากพระภิกษุด้วยการนั่งสมาธิ เพื่อสำรวมกาย วาจา ใจ ตามแบบอานาปานสติภาวนา

2) ขั้นดำเนินการ (ประมาณ 60 นาที)

- 2.1) พระภิกษุสุ่มถามเยาวชน 6-7 คน เพื่อเป็นการนำไปสู่การบรรยาย เนื้อหาธรรมะที่เกี่ยวกับการประมาณตนเองของเยาวชนต่อไป (5 นาที)
- 2.2) พระภิกษุบรรยายเรื่องประเด็นธรรมะเรื่องการรู้จักประมาณตน หรือมัตตัญญูตา โดยใช้ธรรมะเกี่ยวกับโลกธรรม 8 , การสันโดศในปัจจัย 4 และหลักอปิลณกปฏิบัติ ประกอบการบรรยาย ขณะบรรยายจะยกตัวอย่างนิทานประกอบเพื่อให้เยาวชนเข้าใจและตระหนักในความสำคัญของการประมาณตนได้ อย่างดีที่สุด และจะมีการโต้ตอบซักถามความเข้าใจของเยาวชน เป็นระยะ ๆ ตามความเหมาะสม (40 นาที)

2.3) ให้เยาวชนแบ่งกลุ่ม ๆ ละ 6-7 คน และช่วยกันระดมสมองคิดเรื่องราวเกี่ยวกับการวางตัวที่ไม่เหมาะสมและเหมาะสมของวัยรุ่น หลังจากนั้นส่งตัวแทนกลุ่มออกมานำเสนอให้เพื่อนๆ ฟัง (10 นาที)

2.4) เปิดโอกาสให้เยาวชนซักถามปัญหาหรือข้อสงสัยกับพระภิกษุ (5 นาที)

3) ขั้นสรุป (ประมาณ 15 นาที)

3.1) พระภิกษุสรุปประเด็นสำคัญเกี่ยวกับการประมาณตนของวัยรุ่น ได้แก่ การรู้จักประมาณตนในปัจจุบัน 4 โดยยึดหลักมัชฌิมาปฏิปทา การสำรวมตน มีสติรู้เท่าทันโลกธรรม 8

3.2) ให้เยาวชนสำรวมกาย วาจา ใจ และพิจารณาทบทวนตนเองโดยการนั่งสมาธิตามแบบอานาปานสติภาวนา

4. สื่อและอุปกรณ์

- 1) กระดาษเปล่า
- 2) ดินสอ
- 3) แผ่น Chart ใบความรู้
- 4) นิทาน
- 5) White Board
- 6) ปากกาเขียน White Board

ใบงานที่ 1

ให้เยาวชนแบ่งกลุ่ม ๆ ละ 6-7 คน ช่วยกันระดมสมองคิดเรื่องราวเกี่ยวกับการ
วางตัวที่เหมาะสมและไม่เหมาะสม และผลที่เกิดตามมาโดยการสมมติตัวละครขึ้นมาประกอบ
และส่งตัวแทน ออกไปเล่าให้เพื่อน ๆ ฟัง

ใบความรู้ประกอบการบรรยายครั้งที่ 9

“การวางตัวของวัยรุ่น”

การรู้จักประมาณ คือ รู้จักพอดี เช่น รู้จักประมาณในการบริโภค รู้จักประมาณในการใช้จ่ายทรัพย์ รู้จักความพอเหมาะพอดีในการพูด การปฏิบัติกิจ และทำการต่าง ๆ ตลอดจนการพักผ่อนนอนหลับ และการสนุกสนานรื่นเริงต่าง ๆ ผู้รู้จักประมาณคือผู้ที่พิจารณาอยู่เสมอว่า การกระทำที่ดี การพูดที่ดี การคิดที่ดี ควรมีความพอเหมาะพอดีกับอัตภาพ และสามารถโดยการเข้ากับลักษณะของการดำเนินชีวิต โดยใช้ทางสายกลางเป็นหลัก

การรู้เท่าทันโลกธรรม 8

เยาวชนทุกคนจะต้องทำความรู้จักกับโลกธรรม 8 นี้ให้ดีที่สุด เพื่อจะสามารถเอาชนะ ให้ได้ตามความสามารถหรือสมรรถนะของตนเอง โลกธรรม 8 นี้ก็คือ สิ่งที่ต้องมีอยู่เป็นธรรมดาในโลกซึ่งจัดไว้เป็น 4 คู่ คือ

- 1) การได้ลาภ กับ การเสื่อมลาภ
- 2) การได้ยศ กับ การเสื่อมยศ
- 3) การสรรเสริญ กับ การนินทา
- 4) ความสุข กับ ความทุกข์

ผลของโลกธรรม 8 ในทางได้หรือทางบวกก็จะทำให้นุคคลรู้สึกดีใจมีใจพุดขึ้น ส่วนโลกธรรมในทางเสียหรือทางลบก็จะทำให้เกิดการห่อเหี่ยว ไม่สมหวัง จิตใจแฟบ หรือเกิดอารมณ์ฝ่ายต่ำได้ ถ้าบุคคลไม่สามารถเอาชนะโลกธรรมได้ ก็จะมีจิตใจที่ฟู ๆ แฟบ ๆ ไปเรื่อย ๆ

การสันโดศในปัจจัย 4

ปัจจัยสี่ถือเป็นสิ่งจำเป็นในการหล่อเลี้ยงร่างกายเพื่อให้ดำรงชีวิตอยู่ได้ แต่ทั้งนั้นบุคคลควรบริโภคแต่พอประมาณ ไม่มากหรือน้อยเกินไป ได้แก่

- 1) อาหาร การบริโภคอาหารควรเป็นไปเพื่อการดำรงอยู่และการเจริญเติบโตของร่างกาย เพื่อมีกำลังในการทำงาน มิใช่เป็นไปเพื่อการบำรุงบำเรอความอร่อยตามอารมณ์
- 2) ที่อยู่อาศัย ควรมีไว้เพื่อไว้กันแดดกันฝน มิใช่มีไว้เพื่อแสดงความร่ำรวยหรืออำนาจ
- 3) เครื่องนุ่งห่ม ควรมีไว้เพื่อปกปิดความละอาย และให้ความอบอุ่นแก่ร่างกาย

4) ยารักษาโรค ควรดูแลรักษาตนตามความจำเป็น หรือตามกำลังของตนไม่ประมาท

อปัลลภปฏิบัติ

ประกอบไปด้วยหลักปฏิบัติ 3 ประการ ได้แก่

1) อินทรีสังวร คือ การสำรวมอินทรี 6 ได้แก่ ตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ ไม่ให้เกิดยินดียินร้ายกับอารมณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น

2) โกชมัตตัญญูตา คือ การรู้จักประมาณในการบริโภคอาหาร

3) ซาติยานุโยค คือ การประกอบความเพียรเพื่อรักษาและชำระใจให้หมด

เมื่อเขวชนทั้งหลายยึดหลักปฏิบัติทั้ง 3 นี้ จะทำให้ดำรงอยู่ในโลกนี้อย่างรู้ทันโลกและเป็นผู้ที่ไม่ถูกกักต้อไป

ครั้งที่ 10

1. ชื่อเรื่อง “ เหตุผลและกฎของธรรมชาติ ”

2. วัตถุประสงค์

- 1) เพื่อให้เยาวชนเข้าใจถึงความสัมพันธ์ของเหตุปัจจัยทั้งหลายตามธรรมชาติ ที่เกี่ยวข้องกับความสุขหรือปัญหา และความดีความชั่ว
- 2) เพื่อให้เยาวชนสามารถเรียนรู้วิธีแก้ไขปัญหาคตามเหตุปัจจัยและการสร้างเหตุปัจจัยแห่งความสุขและความดี

3. วิธีดำเนินการและขั้นตอนกิจกรรม

1) ขั้นนำ (ประมาณ 15 นาที)

- 1.1) พระภิกษุกล่าวทักทายกับเยาวชนและสรุปสาระเดิมที่บรรยายครั้งที่แล้ว
- 1.2) เตรียมความพร้อมในการฟังธรรมจากพระภิกษุด้วยการนั่งสมาธิ เพื่อสำรวมกาย วาจา ใจ ตามแบบอานาปานสติภาวนา

2) ขั้นดำเนินการ (ประมาณ 60 นาที)

- 2.1) ให้เยาวชนยกตัวอย่างสิ่งต่าง ๆ ที่เป็นเหตุตามธรรมชาติ ซึ่งมีผลต่อมนุษย์เราคนละ 1 อย่าง โดยพระภิกษุจะสุ่มถามเยาวชนประมาณ 6-7 คน (5 นาที)
- 2.2) พระภิกษุบรรยายถึงความหมายของสิ่งที่เรียกว่าเหตุและผล หรือธัมมัญญตา และอัตถัญญตา ในสัพปุริสธรรม 7 พร้อมทั้งยกตัวอย่างประกอบโดยใช้ภาพปฏิจจนูปบาท และเรื่องของกฎแห่งกรรมหรือกฎแห่งผลของการกระทำและการพิจารณาเหตุผลโดยเว้นจากอคติ 4 (40 นาที)
- 2.3) ให้เยาวชนเขียนถึงเหตุที่ทำให้เยาวชนต้องตัดสินใจผิดพลาดและเกิดผลที่ไม่ต้องการต่อตัวเยาวชนและแนวทางแก้ไขคนละ 1 เหตุการณ์ หลังจากนั้นพระภิกษุสุ่มถามให้เยาวชนตอบ 4-5 คน (10 นาที)
- 2.4) เปิดโอกาสให้เยาวชนซักถามปัญหาหรือข้อสงสัยกับพระภิกษุ (5 นาที)

3) ขั้นสรุป (ประมาณ 15 นาที)

- 3.1) พระภิกษุสรุปประเด็นสำคัญเรื่องกฎของเหตุผลตามธรรมชาติของโลกอีกครั้ง เพื่อให้เยาวชนสามารถนำไปใช้ในการพิจารณาเรื่องราวต่าง ๆ ในชีวิตของตนเองและแก้ไขได้ตามปัจจัย

- 3.2) ให้เยาวชนสำรวจ วาจา ใจ และพิจารณาบทพจนคุณตนเองโดยการนั่งสมาธิตามแบบอานาปานสติภาวนา

4. สื่อและอุปกรณ์

- 1) กระดาษเปล่า
- 2) ดินสอ
- 3) ภาพปฏิจสงฆูปบาท
- 4) White Board
- 5) ปากกาเขียน White Board
- 6) แผ่น Chart ใบความรู้

ใบงานที่ 1

1. ให้เยาวชนทุกคนเขียนถึงเหตุปัจจัยต่าง ๆ ที่ทำให้เยาวชนต้องตัดสินใจ ผิดพลาดหรือทำในสิ่งที่ไม่ถูกต้องและเกิดผลที่ไม่ต้องการตลอดจนกำหนดแนวทางการแก้ไข คนละ 1 เหตุการณ์ โดยมีประเด็นดังนี้

- การกระทำที่ผิดพลาดของฉันทือ

.....

- มีสาเหตุมาจากเหตุปัจจัยคือ

.....

- สามารถแก้ไขได้โดย

.....

2. ให้เยาวชนทุกคนเขียนถึงเหตุปัจจัยต่าง ๆ ที่จะทำให้เยาวชนประสบความสำเร็จหรือเกิดผลที่น่าปรารถนา โดยมีประเด็นดังนี้

- สิ่งที่ผมต้องการหรือปรารถนาได้แก่

.....

- เหตุปัจจัยที่จะทำให้ผมประสบความสำเร็จในสิ่งปรารถนาต่าง ๆ นั้น ได้แก่

.....

.....

ใบความรู้ประกอบการบรรยายครั้งที่ 10

“ เหตุผลและกฎของธรรมชาติ ”

การเป็นคนรู้จักเหตุและผล

การจะเป็นคนดีหรือประพฤตินั้น การรู้จักเหตุและผลตามกฎของธรรมชาติ เป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่ง ในสัปปริสรธรรม 7 หรือธรรมของคนดี ได้กล่าวถึงเรื่องของการเป็นผู้รู้จักเหตุผล ไว้ดังนี้

ธัมมัญญาตา “ รู้หลักและรู้จักเหตุ ” คือ รู้หลักการและกฎเกณฑ์ของสิ่งทั้งหลาย ที่ตนเข้าไปเกี่ยวข้องในการดำเนินชีวิต การปฏิบัติกิจหน้าที่และดำเนินการต่าง ๆ รู้เข้าใจในสิ่งที่ตนต้องประพฤติดำเนินการตามเหตุผล เช่น รู้ว่าตำแหน่ง ฐานะ อาชีพ การงานของตนมีหน้าที่ความรับผิดชอบอย่างไร มีอะไรเป็นหลักการ จะต้องทำอะไรอย่างไร จึงจะเป็นเหตุให้บรรลุถึงผลสำเร็จที่เป็นไปตามหน้าที่และความรับผิดชอบนั้น ๆ และสูงสุด คือรู้เท่าทันกฎธรรมคาหรือหลักความจริงของธรรมชาติเพื่อปฏิบัติต่อโลกและชีวิตอย่างถูกต้อง มีจิตใจเป็นอิสระ ไม่ตกเป็นทาสของโลกและชีวิต โดยสรุปการรู้จักเหตุคือ เมื่อได้ยินได้ฟังอะไรก็จับหลักสาระมองเห็นเนื้อแท้ของสิ่งหรือเรื่องราวนั้นได้

อัตถัญญาตา “ รู้ความมุ่งหมายและรู้จักผล ” คือ รู้ความหมายและความมุ่งหมายของหลักการที่ตนปฏิบัติ เข้าใจวัตถุประสงค์ของกิจการที่ตนกระทำ รู้ว่าหลักการนั้น ๆ มีความมุ่งหมายอย่างไร รู้ว่าที่ตนทำอยู่อย่างนั้น ๆ ดำเนินชีวิตอย่างนั้น เพื่อประสงค์ประโยชน์อะไร หรือควรจะได้บรรลุผลอะไร เป็นผลดีหรือผลเสียอย่างไรบ้าง ตลอดจนขั้นสูงสุดคือรู้ความหมายของศีลธรรมคาและประโยชน์ที่เป็นสาระแก่ชีวิต ผู้ที่รู้จักผลจะเป็นผู้ที่ทำใจพิจารณาอยู่เสมอว่าผลที่ปรากฏในทางวัตถุ ในทางจิตใจและทางสังคมนั้นสืบเนื่องมาจากเหตุอันใดบ้าง เป็นต้น

กฎแห่งอิทัปปัจจยตา

ทุกสิ่งในโลกนี้ ล้วนดำเนินไปตามกฎอิทัปปัจจยตา โดยเชื่อว่า เพราะสิ่งนี้เกิด สิ่งนี้จึงเกิด เพราะสิ่งนี้มี สิ่งนี้จึงมี เพราะสิ่งนี้ไม่มี สิ่งนี้จึงไม่มี คือผลต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น ย่อมเนื่องมาจากมีเหตุปัจจัยก่อให้เกิดทั้งสิ้น อันเป็นหลักความจริงของธรรมชาติ พระพุทธองค์ทรงตรัสเกี่ยวกับเรื่องนี้ว่าสิ่งต่าง ๆ หรือความสุข ความทุกข์ทั้งหลายในโลกนี้เกิดมาจากเหตุทั้งสิ้นไม่ได้เกิดมาจากกรรมเก่า ไม่ได้เกิดจากพระเจ้าดลบันดาล หรือเกิดขึ้นโดยปราศจากเหตุ

ทั้งนั้นไม่ได้เกิดมาจากกรรมเก่า ไม่ได้เกิดจากพระเจ้าลบนันดาล หรือเกิดขึ้นโดยปราศจากเหตุ ดังนั้นทุกคนย่อมสร้างเหตุดีหรือกรรมดี เพื่อที่จะได้รับผลดีได้ ซึ่งเป็นการสร้างหรือกำหนดชีวิตของตนเอง เช่น ถ้าต้องการให้ชีวิตประสบความสำเร็จ ก็พยายามสร้างเหตุปัจจัยที่ดีเพื่อเสริมสร้างให้เกิดความสุข หรือกล่าวโดยสรุปก็คือ การสร้างกรรมดีนั่นเอง ซึ่งการสร้างความดีหรือกรรมดีในพุทธศาสนานั้นมีด้วยกันหลายวิธีดังที่กล่าวมาแล้วในครั้งก่อน ๆ

กรรม คือ อะไร

กรรมหรือการกระทำในทางพระพุทธศาสนา หมายถึง การกระทำทุกอย่างของบุคคล ทั้งกรรมดี กรรมชั่ว และกรรมที่เป็นกลาง ๆ คือ ไม่ดีไม่ชั่ว

อกติ 4

ในการพิจารณาเหตุปัจจัยตามกฎของธรรมชาตินั้น บุคคลจะต้องพิจารณาด้วยความตรงไปตรงมา ไม่ใช่ความเห็นส่วนตัวไปตัดสินหรือพิจารณา คือ ต้องปราศจากความลำเอียงหรืออคติ 4 ได้แก่

- 1) ฉันทาคติ คือ ความลำเอียงเพราะชอบ
- 2) โทสาคติ คือ ความลำเอียงเพราะชัง
- 3) โมหะคติ คือ ความลำเอียงเพราะหลง
- 4) ภยคติ คือ ความลำเอียงเพราะขลาดหรือกลัว

การพิจารณาอย่างตรงไปตรงมาโดยปราศจากอคตินี้ จะทำให้บุคคลมองเหตุต่าง ๆ ได้ชัดเจน ถูกต้องและตรงกับความเป็นจริง จึงทำให้สามารถแก้ไขปัญหาก็ถูกจุดตรงประเด็น และสามารถสร้างเหตุเพื่อผลสำเร็จได้อย่างถูกต้อง

ครั้งที่ 11

1. เรื่อง “ การแสดงออกอย่างเหมาะสมของวัยรุ่น ”

2. วัตถุประสงค์

- 1) เพื่อให้เยาวชนมีสติและสามารถคิดได้เสมอว่าควรแสดงพฤติกรรมอย่างไรจึงเหมาะสมต่อชุมชนนั้นๆตามความแตกต่าง และควรคำนึงถึงหลักอะไรบ้าง
- 2) เพื่อให้เยาวชนเห็นความสำคัญของการตรงต่อเวลาและรู้จักการวางแผนการปฏิบัติหน้าที่ของตนเอง อย่างถูกต้องและเหมาะสม
- 3) เพื่อให้เยาวชนตระหนักและเห็นความสำคัญของการเป็นผู้มีมารยาทดีในสังคมหรือเมื่อต้องการไปสัมพันธ์กับชุมชน

3. วิธีดำเนินการและขั้นตอนกิจกรรม

1.) ขั้นนำ (15 นาที)

- 1.1) พระภิกษุกล่าวทักทายกับเยาวชนและสรุปสาระเดิมที่บรรยายครั้งที่แล้ว
- 1.2) เตรียมความพร้อมในการฟังธรรมจากพระภิกษุด้วยการนั่งสมาธิเพื่อสำรวมกาย วาจา ใจ ตามแบบอานาปานสติภาวนา

2.) ขั้นดำเนินการ (60 นาที)

- 2.1) พระภิกษุถามเยาวชนประมาณ 5-6 คน ว่าควรมีธรรมะเรื่องอะไรบ้าง เพื่อให้เยาวชนสามารถดำรงตนอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข เพื่อเป็นการนำเข้าสู่ประเด็นธรรมะที่ต้องการบรรยายในครั้งนี้ (5 นาที)
- 2.2) พระภิกษุบรรยายธรรมโดยโน้มน้าวจิตใจของเยาวชนเพื่อให้ตระหนักถึงการอยู่รวมในสังคมด้วยการยึดหลักธรรมะต่างๆเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตได้แก่ หลักพรหมวิหาร 4 และสังคหวัตถุ 4 เป็นประเด็นประกอบการบรรยายธรรม (40 นาที)
- 2.3) ให้เยาวชนแบ่งกลุ่มๆละ 6-7 คน และร่วมกันคิดอภิปรายในประเด็นเกี่ยวกับเยาวชนจะปฏิบัติอย่างไรเพื่อให้อยู่ในสังคมหรือโลกโดยปลอดภัยและสามารถช่วยเหลือผู้อื่นได้ตามสติกำลังความสามารถ เช่น ถ้าเยาวชนอยู่ในสังคมที่ไม่ดีจะวางตัวอย่างไร หรือ เยาวชนมีแนวความคิดอย่างไรเพื่อ

ช่วยเหลือสังคมให้ผู้รอดได้เป็นต้น ให้เขียนลงในกระดาษเปล่าที่แจกให้
และส่งตัวแทนนำเสนอให้เพื่อนๆฟัง (10 นาที)

2.4) ให้โอกาสเยาวชนแสดงความคิดเห็นและซักถามข้อสงสัยกับพระภิกษุ
(5 นาที)

4.) สื่อและอุปกรณ์

- 1.) กระดาษเปล่า
- 2.) ดินสอ
- 3.) แผ่น Chart ใบความรู้ประกอบการบรรยาย
- 4.) White Board
- 5.) ปากกาเขียน White Board

ใบงานที่ 1

ให้เยาวชนแบ่งกลุ่มๆละ 6-7 คน และออกมาจับฉลากเพื่อร่วมกันอภิปรายในประเด็นปัญหาเหล่านี้

ประเด็นที่1. ถ้าเยาวชนอยู่ในสังคมที่ไม่ดีหรือมีปัญหาเยาวชนจะวางตัวอย่างไรบ้างเพื่อให้ดำรงอยู่ได้ดี

ประเด็นที่ 2. เยาวชนมีแนวความคิดอย่างไรเพื่อช่วยเหลือสังคมของตนเองให้รอดพ้นได้

ประเด็นที่3. ถ้าเพื่อนที่รักที่สุด และสนิทมากของเรามาชวนไปทำในสิ่งที่ไม่ดีเราจะทำอย่างไร

ให้เยาวชนเขียนลงในกระดาษเปล่าที่แจกให้เพื่อเตรียมนำเสนอให้เพื่อนๆฟัง

ใบความรู้ประกอบการบรรยายครั้งที่ 11

“ การแสดงออกอย่างเหมาะสมของวัยรุ่น ”

การมีชีวิตอยู่ในสังคมย่อมทำให้เราพบกับบุคคลหรือชุมชนในหลายรูปแบบทั้งชุมชนที่ดีและไม่ดีดังนั้น การวางตนให้เหมาะสมตามสภาพของชุมชนเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่ง โดยบุคคลจะต้องเป็นผู้รู้จักชุมชน และรู้จักกาลเทศะตามหลักของ สัปปริยธรรม 7 ดังนี้คือ

กาลัญญตา “ รู้จักกาล ” คือ การเป็นผู้รู้จักเวลาอันเหมาะสม และระยะเวลาอันพึงใช้ในการประกอบกิจการหาหน้าที่การงานต่างๆ เช่น รู้ว่าในเวลาไหนควรทำอะไร ทำให้ตรงเวลา เป็นเวลาให้ทันเวลา พอเหมาะกับเวลา รู้ว่าเวลาไหนเป็นเวลาอน เวลางาน เวลาพักผ่อน เป็นต้น และยังเป็นผู้รู้จักคุณค่าของเวลา รู้จักจัดการเวลาให้เป็นประโยชน์เหมาะสมกับตนเอง และผู้อื่น

ปรัญญตา “ รู้จักชุมชน ” คือ รู้จักถิ่น รู้จักที่ชุมชน และชุมชน รู้จักมารยาทระเบียบวินัย ขนบธรรมเนียมประเพณี รู้จักกาลอันควรประพฤติปฏิบัติในถิ่นที่ชุมชนและต่อชุมชนนั้นว่า ชุมชนนี้เมื่อเข้าไปหาต้องทำกริยาอย่างนี้ ควรต้องพูดอย่างนี้ ชุมชนนี้มีระเบียบวินัยและวัฒนธรรมประเพณีอย่างนี้ มีความต้องการอย่างนี้ ควรเกี่ยวข้อง ควรสงเคราะห์ ควรรับใช้ ควรบำเพ็ญประโยชน์ให้อย่างนี้ เป็นต้น ทั้งนี้เพื่อเป็นแนวทางในการปรับตัวให้เข้ากับสังคม และอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข

ธรรมะสำหรับการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขในสังคม

การอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างมีความสุขนั้นบุคคลพึงปฏิบัติธรรมะหรือนำหลักธรรมเหล่านี้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตรประจำวัน ได้แก่

พรหมวิหาร 4 คือ ธรรมประจำใจของผู้ประเสริฐหรือผู้มีจิตใจยิ่งใหญ่กว้างขวางดุจพระพรหม มี 4 อย่าง คือ

- 1.) เมตตา หมายถึง ความรัก คือ ความปรารถนาดี มีไมตรี ต้องการช่วยเหลือให้ทุกคนประสบประโยชน์และความสุข
- 2.) กรุณา หมายถึง ความสงสาร คือ อยากช่วยเหลือผู้อื่นให้พ้นจากความทุกข์ ใฝ่ใจที่จะปลดปล่อยนำบัลความทุกข์ยากเดือดร้อนของคนและสัตว์ทั้งหลาย
- 3.) มุทิตา หมายถึง ความเบิกบานพลอยยินดี เมื่อเห็นผู้อื่นอยู่ดีมีสุข

- 4.) อุเบกขา หมายถึง ความมีใจเป็นกลาง คือ มองตามเป็นจริง มั่นคง เทียบดู
 ดาซึ่ง พร้อมทั้งจะวินิจฉัย วางตนและปฏิบัติไปตามหลักการ เหตุผล และความ
 เทียบธรรม

สังกหัตถ์ 4 คือ หลักปฏิบัติเพื่อการสงเคราะห์หรือธรรมที่เป็นเครื่องยึด
 เหนี่ยวใจคนและประสานความสามัคคี มี 4 อย่าง ได้แก่

1.) ทาน หมายถึง การให้ คือ เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ เสียสละ แบ่งปัน ช่วยเหลือ
 สงเคราะห์ด้วยปัจจัย 4 ทุนหรือทรัพย์สิ่งของ ตลอดจนให้ความรู้ความเข้าใจและศิลปวิทยา

2.) ปิยวาจา หมายถึง การพูดอย่างรักกัน คือ กล่าวคำสุภาพ ไพเราะ น่าฟัง
 ชี้แจงแนะนำสิ่งที่มีประโยชน์ มีเหตุผล เป็นหลักฐาน ชักจูงในทางที่ดีงาม หรือคำแสดงความ
 เห็นอกเห็นใจ ให้กำลังใจ รู้จักพูดให้เกิดความเข้าใจดีสมานสามัคคี เกิดไมตรีทำให้รักใคร่
 นับถือและช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ดังโคลงในนิคิที่ว่า

อ่อนหวานหวานมิตรล้น	เหลือหลาย
หยาบบ่มิเกลอกลาย	เกลื่อนไกล
ดุจดวงศศิฉาย	ดาวฉาย ประดับนา
สุริยะส่องคาราไร	เมื่อร้อนแรงแสง

3.) อตถจริยา หมายถึง การทำประโยชน์แก่เขา คือช่วยเหลือด้วยแรงกาย และ
 ขวนขวายช่วยเหลือกิจการต่างๆ บำเพ็ญสาธารณประโยชน์ รวมทั้งช่วยแก้ไขปัญาและช่วย
 ปรับปรุงส่งเสริม ในด้านจริยธรรม ตรงกับคำพังเพยที่ว่า “อยู่บ้านท่านอย่านิ่งดูคายนั่นว่วปิ่น
 ควายให้ลูกท่านเล่น”

4.) สมานัตตตา หมายถึง การวางตัวสม่ำเสมอ (วางตนพอดี) เอาตัวเข้าสมาน
 คือ ทำตัวให้เข้ากับเขาได้ วางตนเสมอต้นเสมอปลาย ให้ความเสมอภาค ปฏิบัติสม่ำเสมอกับต่อ
 คนทั้งหลาย ไม่เอาเปรียบและเสมอในสุขทุกข์ คือ ร่วมสุข ร่วมทุกข์ ร่วมรับรู้ ร่วมแก้ไขปัญา
 เพื่อให้เกิดประโยชน์สุขร่วมกัน

ธรรมต่างๆ เหล่านี้ บุคคลใดสามารถถือปฏิบัติได้อย่างเคร่งครัดโดย
 สมบูรณ์ ย่อมทำให้ผู้นั้น เป็นที่รักของคนอื่นๆ และดำรงตนอยู่ในสังคมได้อย่างเป็นสุข

ครั้งที่ 12

1. ชื่อเรื่อง “ การรู้จักและเข้าใจความแตกต่างระหว่างบุคคล ”

2. วัตถุประสงค์

- 1) เพื่อให้เยาวชนมีสติเข้าใจและเห็นความแตกต่างระหว่างบุคคล
- 2) เพื่อให้เยาวชนปฏิบัติตนต่อบุคคลต่าง ๆ (ตามการแบ่งทิส 6) ที่เยาวชนจำเป็นต้องไปเกี่ยวข้องกับสัมพันธ
- 3) เพื่อให้เยาวชนสามารถเลือกคบเพื่อนได้อย่างเหมาะสม

3. วิธีดำเนินการและขั้นตอนกิจกรรม

1) ขั้นนำ (ประมาณ 15 นาที)

- 1.1) พระภิกษุกล่าวทักทายกับเยาวชนและสรุปสาระเดิมที่บรรยายครั้งที่แล้ว
- 1.2) เตรียมพร้อมในการฟังธรรมจากพระภิกษุด้วยการนั่งสมาธิ เพื่อสำรวจกาย วาจา ใจ ตามแบบอานาปานสติภาวนา

2) ขั้นดำเนินการ (ประมาณ 60 นาที)

- 2.1) พระภิกษุยกตัวอย่างคำกลอนและสุภาษิตเยาวชน 3-4 คน ให้ช่วยกันวิเคราะห์วิจารณ์ (50 นาที)

“ อันเพื่อนคิมิหนึ่งถึงจะน้อย

ดีกว่าร้อยเพื่อนคิริชยา

แม้เกลือบหิบบหนึ่งน้อยคือยราคา

ยังดีกว่าน้ำเค็มเต็มทะเล ”

- 2.2) พระภิกษุบรรยายเกี่ยวกับ การรู้จักบุคคลตามหลักสัปปริสธรรม 7 และประเด็นธรรมะที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติต่อบุคคลต่าง ๆ ในเรื่องการรักษาความสัมพันธ์ 6 ทิส ที่เยาวชนจำเป็นต้องไปเกี่ยวข้องกับสัมพันธด้วย ได้แก่ ทิสเบื้องหน้า คือ บิดา-มารดา ทิสเบื้องขวา คือ ครู-อาจารย์ ทิสเบื้องซ้าย คือ มิตรสหาย และทิสเบื้องบน คือ พระสงฆ์ นอกจากนั้นยังชี้ให้เยาวชนเห็นความสำคัญในการคบเพื่อน โดยการกล่าวธรรมะเรื่องหลักการปฏิบัติต่อมิตรสหายมิตรแท้-มิตรเทียม (40 นาที)

2.3) พระภิกษุให้เยาวชนแบ่งกลุ่ม ๆ ละ 6-7 คน และจับฉลากเพื่อเลือกหัวข้อการร่วมอภิปรายในประเด็นเกี่ยวกับการปฏิบัติตนเพื่อเป็นเพื่อนที่ดีของเพื่อน การเป็นลูกที่ดีของพ่อแม่ และการเป็นพลเมืองที่ดีของชาติ (10 นาที)

2.4) เปิดโอกาสให้เยาวชนได้แสดงความคิดเห็น และซักถามข้อสงสัยกับพระภิกษุ (5 นาที)

3) ขั้นสรุป (ประมาณ 15 นาที)

3.1) พระภิกษุสรุปประเด็นสำคัญเกี่ยวกับการเลือกคบเพื่อนของเยาวชนและสัมพันธ์กับทิศต่าง ๆ อย่างถูกต้องอีกครั้ง เพื่อให้เยาวชนได้ตระหนักและเห็นความสำคัญ

3.2) ให้เยาวชนสำรวจกาย วาจา ใจ และพิจารณาและทบทวนดูตนเองโดยการนั่งสมาธิตามแบบอานาปานสติภาวนา

4. สื่อและอุปกรณ์

- 1) กระดาษเปล่า
- 2) ดินสอ
- 3) แผ่น Chart ใบความรู้
- 4) White Board
- 5) ปากกาเขียน White Board

ใบงานที่ 1

ให้เยาวชนแบ่งกลุ่ม ๆ ละ 6-7 คน และร่วมกันอภิปรายแลกเปลี่ยน ความคิดเห็นในประเด็นต่าง ๆ ที่จับสลากได้ดังนี้

ประเด็นที่ 1. เยาวชนมีวิธีการอย่างไร ในการปฏิบัติตนเพื่อเป็นเพื่อนที่ดีของเพื่อน

ประเด็นที่ 2. เยาวชนคิดว่าการเป็นบุตรที่ดีของพ่อแม่หรืออภิชาติบุตรนั้นเยาวชนจะต้องทำหน้าที่อย่างไรบ้าง

ประเด็นที่ 3. ให้เยาวชนบอกถึงแนวทางการปฏิบัติตนเพื่อเป็นพลเมืองที่ดีของประเทศไทย อันจะช่วยให้ประเทศชาติพัฒนาสู่ความเจริญก้าวหน้าได้อย่างไรบ้าง

ในความรู้ประกอบการบรรยายครั้งที่ 12

“การรู้จักและเข้าใจความแตกต่างระหว่างบุคคล”

การรู้จักบุคคล

ในหลักสัปปริสธรรม 7 การรู้จักบุคคลหรือ “บุคคลัญญตา” คือการรู้จักและ เข้าใจความแตกต่างระหว่างบุคคล โดยอาศัยความสามารถและคุณธรรมว่าใครยิ่งหรือหย่อนอย่างไร และรู้จักที่จะปฏิบัติต่อบุคคลอื่น ๆ ด้วยคิดว่าบุคคลใดควรคบ บุคคลใดไม่ควรคบ บุคคลใดควรเคารพ บุคคลใดไม่ควรเคารพ บุคคลใดเชื่อถือได้ บุคคลใดเชื่อไม่ได้ บุคคลใดควรช่วยเหลือ บุคคลใดไม่ควรช่วยเหลือ เป็นต้น

การรักษาความสัมพันธ์ของทิศทั้ง 6

เขวชนพึงปฏิบัติหน้าที่ต่อทิศต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องและมีความสำคัญต่อเขวชน
ดังนี้

ทิศที่ 1 ในฐานะที่เป็นบุตรธิดา พึงเคารพบิดามารดา ผู้เปรียบเสมือนทิศเบื้อง
ดังนี้

1. ท่านเลี้ยงเรามาแล้ว เลี้ยงท่านตอบ
2. ช่วยทำกิจธุระของท่าน
3. ดำรงวงศ์สกุล
4. ประพฤติตนให้เหมาะสมกับความเป็นทายาท
5. เมื่อท่านล่วงลับไปแล้วทำบุญอุทิศให้ท่าน

บิดามารดาอนุเคราะห์บุตรธิดา ตามหลักปฏิบัติดังนี้

1. ห้ามปรามป้องกันจากความชั่ว
2. ดูแลฝึกอบรมให้ตั้งอยู่ในความดี
3. ให้ศึกษาศิลปวิทยา
4. เป็นธุระในเรื่องจะมีคู่ครองที่สมควร
5. มอบทรัพย์สมบัติให้เมื่อถึงโอกาส

ทิศที่ 2 ในฐานะที่เป็นศิษย์ ฟังแสดงความเคารพนับถืออาจารย์ ผู้เปรียบเสมือนทิศเบื้องขวา ดังนี้

1. ลูกศิษย์รับ แสดงความเคารพ
2. เข้าไปหา เพื่อบำรุง รับใช้ ปรีกษา ชักถาม รับคำแนะนำ เป็นต้น
3. ฟังด้วยดี ฟังเป็น รู้จักฟังให้เกิดปัญญา
4. ประนินบัติ ช่วยบริการ
5. เรียนศิลปวิทยาโดยเคารพ เอาจริงเอาจังถือเป็นกิจสำคัญ

อาจารย์อนุเคราะห์ศิษย์ ตามหลักปฏิบัติดังนี้

1. แนะนำฝึกอบรมให้เป็นคนดี
2. สอนให้เข้าใจแจ่มแจ้ง
3. สอนศิลปวิทยาให้สิ้นเชิง
4. ส่งเสริมยกย่องความดีงามความสามารถให้ปรากฏ
5. สร้างเครื่องคุ้มภัยในสารทิศ คือ สอนฝึกศิษย์ให้ใช้วิชาเลี้ยงชีพได้จริงและรู้จักดำรงตนด้วยดี ที่จะเป็นประกันให้ดำเนินชีวิตดีงามโดยสวัสดิคติ มีความสุข ความเจริญ

ทิศที่ 3 ในฐานะที่เป็นสามี ฟังให้เกรียติบำรุงภรรยา ผู้เปรียบเสมือนทิศเบื้องหลังดังนี้

1. ยกย่องให้เกียรติสมฐานะที่เป็นภรรยา
2. ไม่ดูหมิ่น
3. ไม่นอกใจ
4. มอบความเป็นใหญ่ในงานบ้าน
5. หาเครื่องแต่งตัวมาให้เป็นอย่างดีตามโอกาส

ภรรยาอนุเคราะห์สามีตามหลักปฏิบัติดังนี้

1. จัดงานบ้านให้เรียบร้อย
2. สงเคราะห์ญาติมิตรทั้งสองฝ่าย

3. ไม่นอกใจ
4. รักษาทรัพย์สินสมบัติที่หามาได้
5. ขยัน ช่างจัดช่างทำ เองงานทุกอย่าง

ทิสที่ 4 ในฐานะที่เป็นมิตรสหาย พึงปฏิบัติต่อมิตรสหาย ผู้เปรียบเสมือนทิสเบื่องซ้ายคั้งนี้

1. เผื่อแผ่แบ่งปัน
2. พุดจามีน้ำใจข
3. ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน
4. มีคนเสมอ ร่วมทุกข์ร่วมสุขด้วย
5. ซื่อสัตย์จริงใจ

มิตรสหายอนุเคราะห์ตอบ ตามหลักปฏิบัติดังนี้

1. เมื่อเพื่อนประมาทช่วยเพื่อนรักษาป้องกัน
2. เมื่อเพื่อนประมาท ช่วยรักษาทรัพย์สินสมบัติของเพื่อน
3. ในคราวมีภัยเป็นที่พึ่งได้
4. ไม่ละทิ้งในยามทุกข์ยาก
5. นับถือตลอดถึงวงศ์ญาติของมิตร

ทิสที่ 5 ในฐานะที่เป็นนายจ้าง พึงบำรุงคนรับใช้และคนงาน ผู้เปรียบเสมือน ทิสเบื่องล่าง

1. จัดงานให้ตามความเหมาะสมและกำลัง เพศ วัย ความสามารถ
2. ให้ค่าจ้างรางวัลสมควรแก่งานและความเป็นอยู่
3. จัดสวัสดิการดี มีช่วยรักษาพยาบาลในยามเจ็บไข้
4. มีอะไรได้พิเศษมาก็แบ่งปันให้
5. ให้มีวันหยุด และพักผ่อนหย่อนใจ ตามโอกาสอันควร

คนรับใช้และคนงาน แสดงน้ำใจต่อกันดังนี้

1. เริ่มทำงานก่อน
2. เลิกงานทีหลัง
3. เอาแต่ของทีนายให้
4. ทำการงานให้เรียบร้อยและดียิ่งขึ้น
5. นำความดีของนายงานและกิจการไปเผยแพร่

ทิสที่ 6 ในฐานะที่เป็นพุทธศาสนิกชน พึงแสดงความเคารพต่อพระสงฆ์ผู้เปรียบเสมือน ทิสเบื้องบน ดังนี้

1. จะทำสิ่งใด ก็ทำด้วยเมตตา
2. จะพูดสิ่งใด ก็พูดด้วยเมตตา
3. จะคิดสิ่งใด ก็คิดด้วยเมตตา
4. ต้อนรับด้วยความเต็มใจ
5. อุปถัมภ์ด้วยปัจจัย 4

พระสงฆ์อนุเคราะห์กุลหัตถ์ ตามหลักปฏิบัติดังนี้

1. ห้ามปรามสอนให้เว้นจากความชั่ว
2. แนะนำสั่งสอนให้ตั้งอยู่ในความดี
3. อนุเคราะห์ด้วยความปรารถนาดี
4. ให้ได้ฟังได้รู้สิ่งที่ยังไม่เคยรู้ไม่เคยฟัง
5. ชี้แจงอธิบาย ทำสิ่งที่เคยฟังแล้วให้เข้าใจแจ่มแจ้ง
6. บอกทางสวรรค์ สอนวิธีดำเนินชีวิตให้ประสบความสำเร็จ

การเลือกคบเพื่อนของเยาวชน

การคบเพื่อนเป็นสิ่งที่สำคัญ มีผลต่อความสำเร็จก้าวหน้าและความเสื่อมของชีวิตอย่างมาก จึงควรทราบหลักธรรมเกี่ยวกับเรื่องมิตรที่เป็นข้อสำคัญ ๆ ไว้ ในที่นี้จะแสดงเรื่อง คนที่ควรคบ คนที่ไม่ควรคบ และหลักปฏิบัติต่อกันระหว่างมิตรสหายดังต่อไปนี้

มิตรเทียม พึงรู้จักมิตรเทียม หรือศัตรูผู้เข้ามาในร่างมิตร (มิตรปฏิรูปก) มี 4 ประเภท ดังนี้

1. คนปอกลอก ขนเอาแต่ของเพื่อนไปฝ่ายเดียว (หรชน) มีลักษณะ 4

1. คิดเอาแต่ได้ฝ่ายเดียว
2. ขอมเสียน้อยโดยหวังจะเอาให้มาก
3. ตัวมีภัย จึงมาช่วยทำกิจของเพื่อน
4. คบเพื่อน เพราะเห็นแก่ประโยชน์

2. คนดีแต่พูด (วจีบรม) มีลักษณะ 4

1. ดีแต่ยกของหมดแล้วมาปราศรัย
2. ดีแต่อ้างของยังไม่มีมาปราศรัย
3. สงเคราะห์ด้วยสิ่งที่หาประโยชน์มิได้
4. เมื่อเพื่อนมีกิจ อ้างแต่เหตุขัดข้อง

3. คนหัวประจบ (อนุปิยภาณิ) มีลักษณะ 4

1. จะทำชั่วก็เออออ
2. จะทำดีก็เออออ
3. ค่อน้ำสรวลเสริญ
4. ถีบหลังนินทา

4. คนชวนฉิบหาย (อปายสหาย) มีลักษณะ 4

1. คอยเป็นเพื่อนคืบหน้าเมา
2. คอยเป็นเพื่อนเที่ยวกลางคืน
3. คอยเป็นเพื่อนดูการละเล่น
4. คอยเป็นเพื่อนไปเล่นการพนัน

มิตรแท้ พึงรู้จักมิตรแท้ หรือมิตรด้วยใจจริง

1. มิตรอุปการะ (อุปการก) มีลักษณะ 4

1. เพื่อนประมาท ช่วยรักษาเพื่อน
2. เพื่อนประมาท ช่วยรักษาทรัพย์สินของเพื่อน
3. เมื่อมีภัย เป็นที่พึ่งพำนักได้
4. มีกิจจำเป็น ช่วยออกทรัพย์ให้เกินกว่าออกปาก

2. มิตรร่วมสุขร่วมทุกข์ (สมานสุขทุกข์) มีลักษณะ 4

1. บอกความลับแก่เพื่อน
2. รักษาความลับของเพื่อน
3. มีอันตรายไม่ละทิ้ง
4. แม้ชีวิตก็สละให้ได้

3. มิตรแนะนำประโยชน์ (อัตถักขาเย) มีลักษณะ 4

1. จะทำชั่วเสียหาย คอยห้ามปรามไว้
2. แนะนำสนับสนุนให้ตั้งอยู่ในความดี
3. ให้ได้ฟังได้รู้สิ่งที่ไม่เคยได้รู้ได้ฟัง
4. บอกทางสุขทางสวรรค์ให้

4. มิตรมีใจรัก (อนุกัมปี) มีลักษณะ 4

1. เพื่อนมีทุกข์พลอยไม่สบายใจ (ทุกข์ ทุกข์ด้วย)
2. เพื่อนมีสุขพลอยแจ่มชื่นยินดี (สุข สุขด้วย)
3. เขาติเตียนเพื่อน ช่วยยับยั้งแก้ไข
4. เขาสรรเสริญเพื่อน ช่วยพูดเสริมสนับสนุน

มิตรต่อมิตร พึงสงเคราะห์อนุเคราะห์กัน ตามหลักปฏิบัติในฐานะที่เป็นเสมือน ทิศ
เบื้องซ้าย ดังนี้

พึงปฏิบัติต่อมิตรสหาย ดังนี้

1. เผื่อแผ่แบ่งปัน
2. พุดจามีน้ำใจ
3. ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน
4. มีตนเสมอ ร่วมทุกข์ร่วมสุขด้วย
5. ซื่อสัตย์จริงใจ

มิตรสหายอนุเคราะห์ตอบ ดังนี้

1. เมื่อเพื่อนประมาท ช่วยรักษาป้องกัน
2. เมื่อเพื่อนประมาท ช่วยรักษาทรัพย์สมบัติของเพื่อน

3. ในคราวมีภัยเป็นที่พึ่งได้
4. ไม่ละทิ้งในยามทุกข์ยาก
5. นับถือตลอดถึงวงศ์ญาติของมิตร

ถ้าเยาวชนปฏิบัติตามหลักธรรมะต่าง ๆ เหล่านี้จะทำให้เยาวชนสามารถนำชีวิตรอคอยอยู่ในสังคมได้เป็นอย่างดี และยังเป็นที่ชื่นชมของบุคคลในสังคมอีกด้วย

ตารางสรุปเนื้อหาการนำหลักธรรมทางพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้

การนำหลักธรรมะในพุทธศาสนา มาประยุกต์ใช้	" คุณค่าแห่งชีวิต " (ชีวิตคืออะไร)	" การเรียนรู้ปัญหาของชีวิต " (ทุกข์)	" ปัญหาเกิดได้อย่างไร " (สมุทัย)	หมายเหตุ
อัตมโนทัศน์ต่างๆ				
1. อัตมโนทัศน์ด้านเอกลักษณ์				
2. อัตมโนทัศน์ด้านความพึงพอใจในตนเอง				
3. อัตมโนทัศน์ด้านพฤติกรรมที่ตนแสดงออก				
4. อัตมโนทัศน์ด้านร่างกาย				
5. อัตมโนทัศน์ด้านศีลธรรมจรรยา				
6. อัตมโนทัศน์ด้านส่วนตัว				
7. อัตมโนทัศน์ด้านครอบครัว				
8. อัตมโนทัศน์ด้านสังคม				
9. อัตมโนทัศน์ด้านการวิพากษ์วิจารณ์ตนเอง				
10. อัตมโนทัศน์ด้านรวม				

การนำหลักธรรมะในพุทธศาสนา มาประยุกต์ใช้	"ชีวิตที่พึงปรารถนา" (นิโรธ)	" การอบรู้สิ่งที่ต้องรู้และควรรู้" (ปัญญา)	" ความมีระเบียบวินัยในตนเอง " (ศีล)	หมายเหตุ
อัตมโนทัศน์ต่าง ๆ				
1. อัตมโนทัศน์ด้านเอกลักษณ์				
2. อัตมโนทัศน์ด้านความพึงพอใจในตนเอง				
3. อัตมโนทัศน์ด้านพฤติกรรมที่ตนแสดงออก				
4. อัตมโนทัศน์ด้านร่างกาย				
5. อัตมโนทัศน์ด้านศีลธรรมจรรยา				
6. อัตมโนทัศน์ด้านส่วนตัว				
7. อัตมโนทัศน์ด้านครอบครัว				
8. อัตมโนทัศน์ด้านสังคม				
9. อัตมโนทัศน์ด้านการวิพากษ์วิจารณ์ตนเอง				
10. อัตมโนทัศน์ด้านรวม				

การนำหลักธรรมะในพุทธศาสนา มาประยุกต์ใช้	" การบังคับตนเองได้ด้วยลมหายใจ "	" การรู้จักตนเอง "	" การวางตัวของวัยรุ่น "	หมายเหตุ
อัตมโนทัศน์ด้านต่าง ๆ	(สมาธิ)	(ตน)	(ประมาณ)	
1. อัตมโนทัศน์ด้านเอกลักษณ์				
2. อัตมโนทัศน์ด้านความพึงพอใจในตนเอง				
3. อัตมโนทัศน์ด้านพฤติกรรมที่ตนแสดงออก				
4. อัตมโนทัศน์ด้านร่างกาย				
5. อัตมโนทัศน์ด้านศีลธรรมจรรยา				
6. อัตมโนทัศน์ด้านส่วนตัว				
7. อัตมโนทัศน์ด้านครอบครัว				
8. อัตมโนทัศน์ด้านสังคม				
9. อัตมโนทัศน์ด้านการวิพากษ์วิจารณ์ตนเอง				
10. อัตมโนทัศน์ด้านรวม				

การนำหลักธรรมะในพุทธศาสนา มาประยุกต์ใช้	" เหตุผลและกฎของธรรมชาติ "	" การแสดงออกอย่างเหมาะสมของวัยรุ่น "	การรู้จักและเข้าใจความแตกต่างระหว่างบุคคล "	หมายเหตุ
อัตถิภาณุธรรมต่าง ๆ	(เหตุ-ผล)	(กาล - ชุมชน)	(บุคคล)	
1. อัตถิภาณุธรรมด้านเอกลักษณ์				
2. อัตถิภาณุธรรมด้านความพึงพอใจในตนเอง				
3. อัตถิภาณุธรรมด้านพฤติกรรมที่ตนแสดงออก				
4. อัตถิภาณุธรรมด้านร่างกาย				
5. อัตถิภาณุธรรมด้านศีลธรรมจรรยา				
6. อัตถิภาณุธรรมด้านส่วนตัว				
7. อัตถิภาณุธรรมด้านครอบครัว				
8. อัตถิภาณุธรรมด้านสังคม				
9. อัตถิภาณุธรรมด้านการวิพากษ์วิจารณ์ตนเอง				
10. อัตถิภาณุธรรมด้านรวม				

ภาคผนวก ข
แผนการให้คำปรึกษาแบบกลุ่มเพื่อพัฒนาอัตมโนทัศน์
ในเยาวชนกระทำผิดชายสถานฝึกอบรมเด็กและเยาวชน
สถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน

แผนการให้คำปรึกษาแบบกลุ่มเพื่อพัฒนาอัตมโนทัศน์
ในเยาวชนกระทำผิดชายสถานเฝ้า กอบรมเด็กและเยาวชน
สถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน
จังหวัดสุราษฎร์ธานี

การให้คำปรึกษาแบบกลุ่มเพื่อพัฒนาอัตมโนทัศน์ของเยาวชนกระทำผิดชาย ในสถานฝึกอบรมเด็กและเยาวชนสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน จังหวัดสุราษฎร์ธานี

นิยามศัพท์เฉพาะ

อัตมโนทัศน์ หมายถึง ความรู้สึกนึกคิดของบุคคลที่มีต่อตนเอง ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ วัดออกมาเป็นคะแนนโดยใช้แบบวัดอัตมโนทัศน์เทนเนสซี (The Tennessee Self – Concept Scale) ของวิลเลียม เอช ฟิตส์ (William H. Fitts) ฉบับแปลเป็นภาษาไทยโดย ดร. อำไพ ศิริพัฒน์ ซึ่งแบ่งออกเป็นด้านต่างๆ ดังนี้

1. **อัตมโนทัศน์ด้านรวม** หมายถึง ความรู้สึกนึกคิดหรือความคิดเห็นของบุคคลเกี่ยวกับตนเองในทุกๆ ด้าน แสดงให้เห็นถึงการยอมรับตนเอง การเห็นคุณค่าของตนเอง ความมั่นใจในตนเอง ได้จากคะแนนที่ทั้งหมด (Total P Score)
2. **อัตมโนทัศน์ทางด้านเอกลักษณ์ (Identity)** หมายถึง ความคิดเห็นของบุคคลเกี่ยวกับตนเองว่าเป็นคนอย่างไร (What he is) ได้จากคะแนนที่แถวที่ 1 (Row 1 - P Score)
3. **อัตมโนทัศน์ทางด้านความพึงพอใจในตนเอง (Self – Satisfaction)** หมายถึง ความรู้สึกของบุคคลเกี่ยวกับการยอมรับตนเอง (How he accept himself) จากคะแนนที่แถวที่ 2 (Row 2 – P Score)
4. **อัตมโนทัศน์ทางด้านพฤติกรรมที่ตนแสดงออก (Behavior)** หมายถึง การรับรู้และความคิดของบุคคลเกี่ยวกับวิธีการปฏิบัติตนในเรื่องต่างๆ ของตนเอง (How he acts) ได้จากคะแนนที่แถวที่ 3 (Row 3 – P Score)
5. **อัตมโนทัศน์ทางด้านร่างกาย (Physical Self)** หมายถึง ความคิดของบุคคลที่มีต่อตนเองเกี่ยวกับรูปร่างลักษณะทางร่างกาย ทางเพศ สุขภาพ ความสามารถ ทักษะ ได้จากคะแนนที่ สดมภ์เอ (Column A – P Score)
6. **อัตมโนทัศน์ทางด้านศีลธรรมจรรยา (Moral – Ethical Self)** หมายถึง ความคิดเห็นของบุคคลที่มีต่อตนเองเกี่ยวกับคุณค่าทางศีลธรรม ความสัมพันธ์ที่มีต่อศาสนา ความรู้สึกเกี่ยวกับการเป็นคนดีคนเลว และความพึงพอใจในศาสนาของตน ได้จากคะแนนที่ สดมภ์บี (Column B – P Score)
7. **อัตมโนทัศน์ทางด้านส่วนตัว (Personal Self)** หมายถึง ความคิดเห็นของบุคคลที่เกี่ยวกับคุณค่า ความรู้สึกมั่นใจในตนเองและประเมินค่าบุคลิกภาพของตนเอง โดยไม่รวม

ลักษณะทางด้านร่างกายและความสัมพันธ์กับผู้อื่น ได้จากคะแนนพี สดมภ์ซี (Column C – P Score)

8. อัตมโนทัศน์ทางด้านครอบครัว (Family Self) หมายถึง ความรู้สึกในคุณค่าและความพอใจในฐานะที่ตนเป็นสมาชิกของครอบครัว เป็นการแสดงถึงการรับรู้ตนเองว่าใกล้ชิดหรือห่างเหินจากครอบครัว ได้จากคะแนนพี สดมภ์ดี (Column D – P Score)

9. อัตมโนทัศน์ทางด้านสังคม (Social Self) หมายถึง ความคิดเห็นของบุคคลที่มีต่อตนเองเกี่ยวกับความมั่นใจและความเชื่อมั่นในการสร้างสัมพันธ์กับผู้อื่นได้จากคะแนนพี สดมภ์อี (Column E – P Score)

10. อัตมโนทัศน์ทางการวิพากษ์วิจารณ์ตนเอง (Self Criticism) หมายถึง ความกล้าที่จะยอมรับความจริงเกี่ยวกับตนเองทั้งในด้านดีและไม่ดี ได้จากคะแนนสดมภ์สุดท้าย

เยาวชนกระทำผิด หมายถึง บุคคลเพศชายที่มีอายุตั้งแต่ 15 ปีบริบูรณ์ขึ้นไป แต่ไม่เกิน 18 ปีบริบูรณ์ซึ่งต้องหาว่ากระทำผิดที่ศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดสุราษฎร์ธานี ได้พิพากษาว่ากระทำผิดจริงและส่งตัวเข้ารับการฝึกอบรมในสถานฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนจังหวัดสุราษฎร์ธานี

การให้คำปรึกษาแบบกลุ่ม หมายถึง การจัดการให้คำปรึกษาแบบกลุ่มโดยผู้วิจัยทำหน้าที่เป็นผู้นำกลุ่มให้คำปรึกษาแก่เยาวชนกระทำผิดกลุ่มตัวอย่างตามแนวทางการให้คำปรึกษาของโรเจอร์ คือการยึดผู้รับคำปรึกษาเป็นศูนย์กลางและเพื่อให้เกิดความกลมกลืนกันระหว่างตัวตนจริงและการรับรู้โดยเชื่อว่าบุคคลมีศักยภาพในการแก้ปัญหาและการพัฒนาตน บรรยากาศของกลุ่มจะมีลักษณะของการเอื้ออำนวย ความอบอุ่น การยอมรับ ความห่วงใย ลึกซึ้งและจริงใจ มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกันเพื่อให้เยาวชนเรียนรู้ที่จะยอมรับและพัฒนาตนเอง แบบแผนการจัดกลุ่มให้คำปรึกษาจะครอบคลุมอัตมโนทัศน์ทั้ง 10 ด้าน ตามแบบวัดอัตมโนทัศน์เทนเนสซีของฟิทส์ ได้แก่ ด้านเอกลักษณ์ ด้านความพึงพอใจในตน ด้านพฤติกรรมที่แสดงออก ด้านร่างกาย ด้านศีลธรรมจรรยา ด้านส่วนตัว ด้านสังคมและด้านการวิพากษ์วิจารณ์ตนเอง โดยใน 2 ครั้งแรกเป็นการจัดกิจกรรมเพื่อสร้างสัมพันธ์ภาพและความคุ้นเคยระหว่างผู้นำกลุ่มกับเยาวชนกระทำผิดกลุ่มตัวอย่างและระหว่างเยาวชนกระทำผิดด้วยกัน ส่วนครั้งสุดท้ายเป็นการยุติการให้คำปรึกษาและประเมินผล การให้คำปรึกษาแบบกลุ่มครั้งนี้จัดทั้งหมด 12 ครั้ง ๆ ละ 1 ½ ชั่วโมง รวมเป็น 18 ชั่วโมง แบบแผนการให้คำปรึกษาแบบกลุ่ม

ครั้งนี้ผู้วิจัยได้ศึกษาและดัดแปลงมาจากแบบแผนการจัดกลุ่มให้คำปรึกษาของ กาญจนา อิมลักราญรัตน์ (2534) และการจัดกลุ่มเพื่อพัฒนาอัตมโนทัศน์ในเยาวชนของ ชูชัย สมितिไกร (2530)

วัตถุประสงค์ทั่วไป

1. เพื่อช่วยให้สมาชิกได้สำรวจความรู้สึก ทศนคติ และความคิดเห็นเกี่ยวกับตนเอง หรืออัตมโนทัศน์
2. เพื่อช่วยให้สมาชิกยอมรับและมีความเข้าใจตนเองและผู้อื่นมากขึ้น
3. เพื่อช่วยให้เกิดการพัฒนาเปลี่ยนแปลงอัตมโนทัศน์ของสมาชิกไปในทางที่ดีขึ้น

การประเมินผล

1. ประเมินผลการให้คำปรึกษาโดยใช้แบบประเมินผลการเข้ากลุ่มการให้คำปรึกษาของ ไลเบอร์แมน ยาลม และสไมล์ส แปลโดย อุบล สาธิตะกร (2527) หลังเสร็จสิ้นการเข้ากลุ่มให้คำปรึกษา
2. ประเมินผลจากความตั้งใจในการเข้าร่วมกลุ่มและการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นต่อกันภายในกลุ่ม
3. ประเมินผลการเปลี่ยนแปลงของอัตมโนทัศน์ของสมาชิกหลังเสร็จสิ้นการทำกลุ่มโดยแบบวัดเทนเนสซี ของ วิลเลียม เอช พิตส์ ฉบับแปลของ อำไพ ศิริพิพัฒน์ (2515) โดยจะประเมินเฉพาะเยาวชนที่เข้าร่วมกลุ่มครบทุกครั้งหรือเข้าร่วมกลุ่มร้อยละ 90 (ขาดได้ไม่เกิน 2 ครั้ง)

แบบแผนและขั้นตอนการให้คำปรึกษาแบบกลุ่ม

ครั้งที่ 1

สร้างสัมพันธภาพและความคุ้นเคย

วัตถุประสงค์

1. เพื่อทำความรู้จักและสร้างความคุ้นเคยระหว่างสมาชิกกับสมาชิก และผู้นำกลุ่มกับสมาชิก
2. เพื่อชี้แจงข้อตกลงและทำความเข้าใจถึงความคาดหวังของสมาชิกและผู้นำกลุ่ม

วิธีดำเนินการ / กิจกรรม

1. ผู้วิจัยแนะนำตนเอง และผู้ช่วยผู้นำกลุ่มซึ่งเป็นนักจิตวิทยาประจำสถานฝึกอบรมให้เยาวชนรู้จัก พร้อมทั้งชี้แจงความเป็นมาของการทำกลุ่มครั้งนี้ให้เยาวชนทราบ
2. ให้สมาชิกกลุ่มจับคู่กับเพื่อนในกลุ่มและทำความรู้จักกับเพื่อนในประเด็น ชื่อ – สกุล ชื่อเล่น หรืออื่นๆ ที่ต้องการทราบเพื่อจะทำความรู้จักให้มากขึ้น และหลังจากนั้นแนะนำคู่ของตนให้เพื่อนๆ รู้จัก
3. เปิดโอกาสให้สมาชิกแต่ละคนได้ทบทวนว่าต้องการให้เพื่อนๆ รู้จักตนเพิ่มเติมในด้านใดอีกบ้าง
4. ผู้นำกลุ่มชี้แจงวัตถุประสงค์ทั่วไปของการรวมกลุ่มให้คำปรึกษา ตลอดจนความคาดหวังของตนและของกลุ่มที่ควรจะได้รับ
5. ชี้แจงข้อตกลงและระเบียบข้อปฏิบัติของการเข้ากลุ่มให้สมาชิกทราบ เพื่อให้กลุ่มดำเนินไปด้วยดีและได้ผลสูงสุด
6. สรุปปิดกลุ่มและนัดครั้งต่อไป

ครั้งที่ 2

การสำรวจทัศนคติของตนเอง

วัตถุประสงค์

1. เพื่อช่วยให้สมาชิกมีทัศนคติที่ดีต่อตนเองและผู้อื่น เป็นผู้มองโลกในแง่ดี อันเป็นพื้นฐานในการพัฒนาตนเอง

วิธีดำเนินการ / กิจกรรม

1. กล่าวทักทายสมาชิกในกลุ่ม ทบทวนสิ่งที่พูดในครั้งที่ผ่านๆ มา และกล่าวถึงกิจกรรมที่จะทำในครั้งนี้
2. ผู้นำกลุ่มแจกกระดาษให้สมาชิกคนละ 2 แผ่น และให้ใช้กระดาษแผ่นที่ 1 เขียนข้อดีของเพื่อนๆ ทุกคนในกลุ่มยกเว้นตนเอง ในประเด็นลักษณะภายนอกที่น่าประทับใจที่สุด 1 อย่าง และบุคลิกภาพที่น่าประทับใจที่สุด 1 อย่าง และให้เก็บไว้
3. ให้สมาชิกแต่ละคนเขียนสิ่งที่เกี่ยวกับตนเองในประเด็นเดิมคือ ลักษณะภายนอกที่น่าประทับใจมากที่สุด และบุคลิกภาพที่น่าประทับใจมากที่สุด เรียงตามลำดับความสำคัญ ประเด็นละ 3 อย่างขึ้นไป
4. ผู้นำกลุ่มรวบรวมกระดาษทั้งหมดที่สมาชิกเขียนและอ่านลักษณะที่น่าประทับใจ และบุคลิกภาพที่น่าประทับใจของแต่ละคนให้ฟัง และเชิญชวนให้กลุ่มแลกเปลี่ยนความคิดเห็น
5. สรุปปิดกลุ่ม และนัดกลุ่มครั้งต่อไป

ครั้งที่ 3 อัตมโนทัศน์ด้านร่างกาย

วัตถุประสงค์

1. เพื่อพัฒนาอัตมโนทัศน์ด้านร่างกาย
2. เพื่อให้เกิดความรู้สึกสอดคล้องกันระหว่างรูปร่าง หน้าตา ตามที่รู้สึกกับความเป็นจริง

วิธีดำเนินการ / กิจกรรม

1. กล่าวทักทายสมาชิกในกลุ่ม และทบทวนสิ่งที่พูดกันในครั้งที่ผ่านมา และกล่าวแนะนำกิจกรรมที่จะทำในครั้งนี้
2. ผู้นำกลุ่มเชิญชวนให้สมาชิกในกลุ่มได้สำรวจตนเองในประเด็นต่างๆ ที่เกี่ยวกับอัตมโนทัศน์ด้านร่างกาย เช่น รูปร่าง หน้าตา ความมีเสน่ห์ โดยให้เขียนประโยคในกระดาษที่แจกให้ เขียนประโยคที่ขึ้นต้นว่า "ฉันเป็นคนที่มีรูปร่างหน้าตา....."
3. หลังจากสมาชิกทุกคนเขียนความรู้สึกของตนเรียบร้อยแล้ว ผู้นำกลุ่มจึงกล่าวเชิญให้สมาชิกแต่ละคนเล่าให้เพื่อนๆ ในกลุ่มฟัง โดยผู้นำกลุ่มคอยเชิญชวนและสรุปเป็นระยะๆ พร้อมกับเชิญชวนให้สมาชิกมีโอกาสแลกเปลี่ยนแสดงความคิดเห็นภายในกลุ่ม โดยใช้ทักษะต่างๆ ของการให้คำปรึกษา เช่น การสะท้อนความรู้สึก การสรุปความ การทำให้กระจ่าง การให้กำลังใจ เป็นต้น
4. ผู้นำกลุ่มสรุปเมื่อสมาชิกแลกเปลี่ยนประสบการณ์กันแล้ว โดยเน้นความสอดคล้องของความคิดเห็นเกี่ยวกับรูปร่าง หน้าตา ตามสภาพที่เป็นจริงและนัดกลุ่มครั้งต่อไป

ครั้งที่ 4

อัตมโนทัศน์ด้านความเป็นเอกลักษณ์

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้เยาวชนได้สำรวจหาเอกลักษณ์ของตนเองด้วยตนเอง และพัฒนาเอกลักษณ์นั้นๆ
2. เยาวชนได้พิจารณาความสอดคล้องระหว่างเอกลักษณ์ของตนเองกับความเป็นจริงหรือประสบการณ์

วิธีดำเนินการ / กิจกรรม

1. ผู้นำกลุ่มกล่าวเปิดกลุ่มทักทายสมาชิกและทบทวนสาระของกลุ่มครั้งที่ผ่านมาพร้อมกับแจ้งวัตถุประสงค์และกิจกรรมที่จะทำในครั้งนี้
2. กำหนดกิจกรรมเพื่อให้เยาวชนได้สำรวจหาเอกลักษณ์ของตนเอง ด้วยการให้เขียนประโยคที่ขึ้นต้นด้วย “คนอื่นมักมองฉันเป็นคน.....แต่จริงๆ ฉันเป็นคน.....”
3. ผู้นำกลุ่มให้เยาวชนแต่ละคนอ่านประโยคของตนให้เพื่อนๆ ฟัง และผู้นำกลุ่มชักชวนให้กลุ่มแสดงความเห็นโดยใช้ทักษะและเทคนิคในการให้คำปรึกษาและสรุปเพื่อให้เยาวชนได้พิจารณาเอกลักษณ์ของตนเองที่สอดคล้องกับประสบการณ์หรือความเป็นจริง
4. สรุปปิดกลุ่ม นัดกลุ่มครั้งต่อไป

ครั้งที่ 5 อัตมโนทัศน์ด้านพฤติกรรม

วัตถุประสงค์

1. ให้สมาชิกสำรวจความพึงพอใจและไม่พึงพอใจในพฤติกรรมของตนเองที่ผ่านมาเพื่อให้เกิดการเรียนรู้และตระหนักอยู่ในพฤติกรรมของตนเอง

วิธีดำเนินการ / กิจกรรม

1. วิธีดำเนินการเช่นเดียวกับครั้งที่ 3 แต่กำหนดกิจกรรมที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์คือให้สมาชิกเขียนประโยคในกระดาษแล้วอ่านให้เพื่อนฟัง ด้วยประโยค “ สิ่งประทับใจที่ฉันได้กระทำคือ.....” “ การกระทำที่ไม่ดีของฉันคือ.....” หลังจากนั้นผู้นำกลุ่มกล่าวสรุปโดยเน้นพฤติกรรมที่ดีและสิ่งที่ได้รับจากการกระทำดี เพื่อให้สมาชิกเรียนรู้และนำไปแก้ไขพฤติกรรมไม่ดีของตนเอง
2. สรุปปิดกลุ่ม และนัดครั้งต่อไป

ครั้งที่ 6
อัตมโนทัศน์ด้านส่วนตัว

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้สมาชิกได้ตระหนักถึงความรู้สึกส่วนตัวและค้นหาสิ่งที่ตัวเองชอบหรือไม่ชอบในตนเอง

วิธีดำเนินการ / กิจกรรม

1. วิธีดำเนินกลุ่มเหมือนกับครั้งที่ 3 แต่กำหนดกิจกรรมใหม่ให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ โดยให้เยาวชนเขียน " สิ่งที่ชอบคือ....." และ " สิ่งที่ไม่ชอบคือ....." และหลังจากนั้นผู้นำกลุ่มกล่าวสรุปโดยเน้นเรื่องความรู้สึกส่วนตัว และค้นหาทั้งสิ่งที่ชอบและไม่ชอบ เพื่อช่วยให้สมาชิกได้หาแนวทางแก้ไขสิ่งที่ไม่ดีนั้น
2. สรุปปิดกลุ่ม และนัดครั้งต่อไป

ครั้งที่ 7

อัตมโนทัศน์ด้านความพึงพอใจในตนเอง

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้สมาชิกค้นพบสิ่งดีเด่นของตนเองที่จะช่วยให้เกิดความรู้สึกที่ดีและพึงพอใจในตนเอง

วิธีดำเนินการ / กิจกรรม

1. วิธีดำเนินการให้คำปรึกษาเหมือนครั้งที่ 3 แต่กำหนดกิจกรรมใหม่ที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ โดยให้เยาวชนเขียนประโยค “ สิ่งที่ผมรู้สึกว่าเป็นที่สูงสุดในตัวฉันคือ.....” และผู้นำกลุ่มกล่าวสรุปโดยเน้นความรู้สึกที่ดีและเป็นที่พึงพอใจของสมาชิกเพื่อให้รู้สึกภาคภูมิใจในตนเอง
2. สรุปปิดกลุ่ม และนัดกลุ่มครั้งต่อไป

ครั้งที่ 8

อัครมโนทัศน์ด้านการวิพากษ์วิจารณ์ตนเอง

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้สมาชิกได้สำรวจและฝึกความกล้าที่จะวิจารณ์
2. เพื่อให้สมาชิกยอมรับตนเองทั้งส่วนดีและไม่ดีตามความจริง

วิธีดำเนินการ / กิจกรรม

1. วิธีดำเนินกลุ่มเหมือนครั้งที่ 3 แต่กำหนดกิจกรรมให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ โดยให้เยาวชนเขียนประโยค " ตัวฉันเองในความคิดของฉัน....." และผู้นำกลุ่มกล่าวสรุปถึงความกล้าที่จะวิพากษ์วิจารณ์ตนเอง การยอมรับว่าตนเองเป็นเช่นไร ช่วยเหลือให้สมาชิกตระหนักรู้ในสิ่งที่ตนวิจารณ์และหาแนวทางแก้ไขพฤติกรรมที่ตนคิดว่าไม่น่าพึงประสงค์
2. สรุปปิดกลุ่ม และนัดครั้งต่อไป

ครั้งที่ 9 อัตมโนทัศน์ด้านครอบครัว

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้สมาชิกได้ตระหนักถึงความรู้สึกนึกคิดของตนที่มีต่อครอบครัว

วิธีดำเนินการ / กิจกรรม

1. วิธีดำเนินกลุ่มเหมือนครั้งที่ 3 โดยกำหนดกิจกรรมที่สอดคล้องตามวัตถุประสงค์ ด้วยการให้เยาวชนเขียนประโยค “ฉันต้องการให้ (คนในครอบครัวปฏิบัติอย่างไรต่อฉัน)” และหลังดำเนินกลุ่มผู้นำกลุ่มจะกล่าวสรุป โดยเน้นความรู้สึกที่ควรจะสอดคล้องกับความเป็นจริงและให้สมาชิกแลกเปลี่ยนประสบการณ์ซึ่งกันและกัน
2. สรุปปิดกลุ่มและนัดครั้งต่อไป

ครั้งที่ 10
อัตมโนทัศน์ด้านสังคม

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้สมาชิกได้สำรวจความรู้สึกของตนเองต่อสังคม และเรียนรู้ที่จะปฏิบัติตนในสังคม

วิธีดำเนินการ / กิจกรรม

1. วิธีดำเนินกลุ่มเหมือนครั้งที่ 3 โดยกำหนดกิจกรรมตามวัตถุประสงค์ ให้เยาวชนสำรวจความรู้สึกของตนเองด้วยประโยค “ ในการอยู่ร่วมกัน สิ่งที่ทำให้ฉันรู้สึก (กลัว / กังวล / ไม่สบายใจ / ขาดความมั่นใจ / ปลอดภัย / มั่นคง คือ.....ซึ่งมีผลทำให้ฉัน.....” ผู้นำกลุ่มกล่าวสรุปในประเด็นความรู้สึกของตนเองต่อสังคมและเน้นการปฏิบัติตนที่เป็นประโยชน์ต่อสังคม
2. สรุปปิดกลุ่มและนัดครั้งต่อไป

ครั้งที่ 11

อัฒโนทัศน์ด้านศีลธรรมจรรยา

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้สมาชิกได้สำรวจทัศนคติของตนเองเกี่ยวกับศีลธรรมจรรยา

วิธีดำเนินการ / กิจกรรม

1. วิธีดำเนินกลุ่มเช่นเดียวกับครั้งที่ 3 และกำหนดกิจกรรมตามวัตถุประสงค์ โดยตั้งประเด็นให้อภิปรายสถานการณ์สมมติที่เกี่ยวข้องกับตนเอง เช่น

- "เห็นบ้านคนที่เราเกลียดหรือไม่ชอบกำลังจะถูกไฟไหม้ ฉันจะ....."
- พบกระเป๋าสตางค์บนรถประจำทาง ฉันจะ....."

และหลังจากซักชวนอภิปรายร่วมกันผู้นำกลุ่มสรุปเพื่อเน้นให้เยาวชนเกิดตระหนักรู้เกี่ยวกับศีลธรรมจรรยา สามารถเปลี่ยนความคิดและพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์

2. สรุปปิดกลุ่มและนัดครั้งต่อไป

ครั้งที่ 12

ยุติการปรึกษาแบบกลุ่ม

วัตถุประสงค์

1. เพื่อยุติการสร้างสัมพันธภาพและการให้คำปรึกษา
2. เพื่อให้สมาชิกได้ตั้งเป้าหมายในอนาคตของตนเอง

วิธีดำเนินการ / กิจกรรม

1. ผู้นำกลุ่มกล่าวเปิดกลุ่มและสรุปกิจกรรมที่ผ่านมา พูดทักทายให้กำลังใจ โดยใช้เทคนิคในการให้คำปรึกษา หลังจากนั้นให้สมาชิกกล่าวความในใจของตนต่อกลุ่มและสมาชิก โดยผู้นำกลุ่มคอยประสานและเอื้ออำนวยให้ดำเนินไปด้วยดี
2. ให้สมาชิกแต่ละคนเขียนแผนการในอนาคตของตนเอง “ สิ่งที่คุณวางแผนไว้หลังจากสิ้นสุดการทำกลุ่ม ” “ สิ่งที่คุณอยากทำที่สุดในอนาคต ”
3. ทำแบบประเมินผลการเข้ากลุ่มของสมาชิก

แบบประเมินผลการเข้ากลุ่มการให้คำปรึกษาของสมาชิก

ตอนที่ 1 ความรู้สึกที่มีต่อผู้นำกลุ่ม

จากประสบการณ์ที่ท่านได้เข้าร่วมกลุ่ม ท่านคิดว่าผู้นำกลุ่มของท่านมีลักษณะดังที่กล่าวไว้ข้างล่างนี้มากน้อยเพียงใด ขอให้ท่านอ่านพิจารณาทีละข้อ และใส่เครื่องหมายลงในช่องที่ตรงกับความรู้สึกที่แท้จริงของท่านที่มีต่อผู้นำกลุ่ม

ตัวอย่าง

ความเอาใจใส่	/ / / / / / /	ความไม่เอาใจใส่
เคร่งขรึม	/ / / / / / /	ร่าเริง
ความไวในการรับรู้	/ / / / / / /	ไม่สามารถในการรับรู้
ความต่อเนื่อง	/ / / / / / /	ความไม่ต่อเนื่อง
ความเอาใจใส่	/ / / / / / /	ความไม่เอาใจใส่
รู้สึกสะดวกสบาย	/ / / / / / /	ไม่สะดวกสบาย
ทำให้สับสน	/ / / / / / /	สามารถทำให้กระจ่าง
ความไม่เชื่อมั่น	/ / / / / / /	ความเชื่อมั่น
ความพอใจ	/ / / / / / /	ความไม่พึงพอใจ
ความจริงใจ	/ / / / / / /	ความไม่จริงใจ
ความรู้สึกเห็นอกเห็นใจ	/ / / / / / /	ไม่เห็นอกเห็นใจ
การเอาอกเอาใจ	/ / / / / / /	การไม่เอาอกเอาใจ
ไม่มีประสิทธิภาพ	/ / / / / / /	มีประสิทธิภาพ
การยอมรับ	/ / / / / / /	การปฏิเสธ
รู้สึกตึงเครียด	/ / / / / / /	รู้สึกผ่อนคลาย
รู้สึกไม่สนใจ	/ / / / / / /	รู้สึกสนใจ
ให้ความช่วยเหลือ	/ / / / / / /	ไม่ให้ความช่วยเหลือ
ให้ความอบอุ่น	/ / / / / / /	เย็นชา
แข็งกร้าว	/ / / / / / /	อ่อนโยน
ทำอะไรได้อย่างโปร่งใจ	/ / / / / / /	ทำอะไรอย่างรู้สึกตัว

ตอนที่ 2 สิ่งที่ได้จากกลุ่ม

	มาก	ปานกลาง	น้อย	ไม่ได้เลย
1. รู้จักและเข้าใจตนเองเพิ่มขึ้น				
2. รู้จักและเข้าใจผู้อื่นเพิ่มขึ้น				
3. ยอมรับตนเองมากขึ้น				
4. ยอมรับผู้อื่นมากขึ้น				
5. มองโลกในแง่ดีขึ้น				
6. ได้ข้อคิดหรือข้อเสนอแนะที่เป็นแนวทาง ในการแก้ปัญหาต่างๆ ในชีวิตที่กำลัง ประสบอยู่				
7. ได้รับความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับการ สร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับผู้อื่น				
8. รู้สึกไว้วางใจในการใกล้ชิดสนิทสนมกับ ผู้อื่นเพิ่มขึ้น				
9. สามารถเห็นแบบอย่างที่ดีจากสมาชิกใน กลุ่มเพื่อที่จะนำไปพัฒนาปรับปรุงตนเอง ในด้านต่างๆ เช่น การวางตัว บุคลิกภาพ การแก้ไข้ปัญหา ฯลฯ				
10. ได้ทราบถึงแนวทางที่จะดำรงชีวิตใน สังคมอย่างมีความสุข				
11. เกิดกำลังใจที่จะปรับปรุงพัฒนา บุคลิกภาพบางประการของตนให้ดีขึ้น				
12. มีความกล้าเป็นตัวของตัวเอง				
13. ได้รับประสบการณ์ที่มีความหมายต่อ ชีวิต				
14. การเข้ากลุ่มครั้งนี้มีประโยชน์ต่อตัวท่าน				

ตอนที่ 3 ความเห็นและข้อเสนอแนะ

This image shows a full page of a document template designed for handwriting practice or general note-taking. It consists of approximately 28 evenly spaced horizontal dotted lines across the entire width of the page. The background is plain white, and there are no margins, headers, footers, or other markings present.

แบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับตนเอง

คำแนะนำ แบบสอบถามนี้เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับความคิดเห็นเกี่ยวกับตนเองของท่าน กรุณาเขียนเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องคำตอบที่คิดว่าตรงกับสภาพความเป็นจริงของท่านมากที่สุดเพียงข้อละ 1 ช่องเท่านั้น คำตอบของแต่ละข้อจะไม่มีข้อใดผิด หรือถูก เพราะแต่ละคนย่อมมีความคิดเห็นเกี่ยวกับตนเองแตกต่างกันไป คำตอบของท่านจะถูกเก็บไว้เป็นความลับที่สุด และนำมาใช้เพื่อการวิจัยเท่านั้น ฉะนั้นขอให้ท่านตอบตรงกับความเป็นจริงมากที่สุด ขอให้ทำทุกข้อ ในข้อหนึ่งๆ จะมีช่องให้เลือกตอบดังนี้

เลข 5 (จริงที่สุด) หมายถึง เมื่อข้อความนั้นตรงกับสภาพความเป็นจริงของท่านที่สุด

เลข 4 (ส่วนใหญ่จริง) หมายถึง เมื่อข้อความส่วนใหญ่ตรงกับสภาพความเป็นจริงของท่าน

เลข 3 (จริงพอประมาณ) หมายถึง เมื่อข้อความนั้นตรงกับสภาพความเป็นจริงของท่านเพียงครึ่งหนึ่ง

เลข 2 (จริงเพียงเล็กน้อย) หมายถึง เมื่อข้อความนั้นตรงกับสภาพความเป็นจริงของท่านเพียงเล็กน้อย

เลข 1 (ไม่จริงเลย) หมายถึง เมื่อข้อความนั้นไม่ตรงกับสภาพความเป็นจริงของท่านเลย

ตัวอย่างแบบสอบถาม

	จริงที่สุด	ส่วนใหญ่จริง	จริงพอประมาณ	จริงเพียงเล็กน้อย	ไม่จริงเลย
	(5)	(4)	(3)	(2)	(1)
(00) ฉันเป็นคนแข็งแรง					

แบบวัดอัตมโนทัศน์

	จริงที่สุด	ส่วนใหญ่ จริง	จริงพอ ประมาณ	จริงเพียง เล็กน้อย	ไม่จริงเลย
1. ฉันเป็นคนแข็งแรง					
2. ฉันชอบให้ตัวเองดูดีและ เรียบร้อยตลอดเวลา					
3. ฉันเป็นคนหล่อ(หรือสวย)					
4. ฉันเจ็บนั้นปวดนี้ทั้งตัว					
5. ฉันมองตนเองว่าเป็นคน ไม่ค่อยเรียบร้อย					
6. ฉันเป็นคนป่วย					
7. ฉันไม่อ้วนหรือผอมเกินไป					
8. ฉันไม่สูงหรือเตี้ยเกินไป					
9. ฉันชอบรูปร่างฉันอย่างที่มีมัน เป็นอยู่					
10. ฉันรู้สึกไม่สบายเท่าที่ควร					
11. ฉันอยากเปลี่ยนแปลง บางส่วนของร่างกายฉัน					
12. ฉันน่าจะมีเสน่ห์มากกว่านี้					
13. ฉันดูแลร่างกายฉันอย่างดี					
14. โดยมากแล้วฉันรู้สึกสบายดี					
15. ฉันพยายามที่จะระมัดระวัง เกี่ยวกับตนเองให้น่ามองอยู่ เสมอ					
16. ฉันเล่นกีฬาและการแข่งขัน ไม่เก่งเลย					
17. ฉันเป็นคนที่ทำอะไรซุ่มซ่าม					
18. ฉันเป็นคนที่ไม่กล้า					

	จริงที่สุด	ส่วนใหญ่ จริง	จริงพอ ประมาณ	จริงเพียง เล็กน้อย	ไม่จริงเลย
19. ฉันเป็นคนดีพอสมควร					
20. ฉันเป็นคนเคร่งศาสนา					
21. ฉันเป็นคนซื่อสัตย์					
22. ฉันเป็นคนไม่มีศีลธรรม					
23. ฉันเป็นคนเลว					
24. ฉันเป็นคนไม่เคร่งครัด ในศีลธรรม					
25. ฉันพอใจในการกระทำ ตามหลักศีลธรรมของฉัน					
26. ฉันเป็นคนเคร่งศาสนาเท่าที่ ฉันต้องการ					
27. ฉันพอใจในการบำเพ็ญตัว ทางศาสนาหรือความศรัทธา ของฉันแล้ว					
28. ฉันอยากให้ฉันมีความ น่าเชื่อถือมากกว่านี้					
29. ฉันควรจะไปโบสถ์หรือวัด ให้มากกว่านี้					
30. ฉันไม่ควรพูดปดอย่างนี้					
31. ฉันปฏิบัติตัวตามหลักศาสนา เป็นประจำ					
32. โดยทั่วไปแล้วฉันทำแต่สิ่งซึ่ง ถูกต้อง					
33. ฉันพยายามที่จะแก้ไขเมื่อ ฉันรู้ว่าฉันกำลังทำบางสิ่ง บางอย่างที่ผิด					

	จริงที่สุด	ส่วนใหญ่ จริง	จริงพอ ประมาณ	จริงเพียง เล็กน้อย	ไม่จริงเลย
34. บางครั้งฉันก็ใช้วิธีที่ไม่ถูกต้อง เพื่อความก้าวหน้า					
35. บางครั้งฉันทำในสิ่งที่เร็วมาก					
36. ฉันมีความลำบากในการที่ทำ ในสิ่งที่ถูกต้อง					
37. ฉันเป็นคนร่าเริง					
38. ฉันควบคุมตนเองได้ดี					
39. ฉันเป็นคนสุ่มและเรียบง่าย					
40. ฉันเต็มไปด้วยความรังเกียจ ผู้อื่น					
41. ฉันเป็นคนที่ไม่มีคุณค่า					
42. ฉันกำลังจะเป็นบ้า					
43. ฉันพึงพอใจในตัวฉันดังที่ เป็นอยู่					
44. ฉันเก่งเท่าที่ฉันอยากเก่ง					
45. ฉันเป็นคนน่ารักเท่าที่ควร จะเป็น					
46. ฉันไม่ได้เป็นอย่างที่ฉัน อยากเป็น					
47. ฉันเกลียดตัวเอง					
48. ฉันอยากให้ฉันเป็นคนที่ไม่ ยอมแพ้อะไรง่าย ๆ					
49. ฉันสามารถที่จะเอาตัวรอดได้ เสมอไม่ว่าในสถานการณ์ใดๆ					
50. ฉันแก้ปัญหาของฉันได้ ง่ายดาย					

	จริงที่สุด	ส่วนใหญ่ จริง	จริงพอ ประมาณ	จริงเพียง เล็กน้อย	ไม่จริงเลย
51. ฉันยอมรับฟังคำติเตียนได้ โดยไม่โกรธ					
52. ฉันเปลี่ยนใจบ่อยๆ					
53. ฉันมักจะทำอะไรโดยไม่คิด เสียก่อน					
54. ฉันพยายามที่จะหนีปัญหา ต่างๆ ของฉัน					
55. ฉันมีครอบครัวซึ่งคอยช่วย เหลือฉันเสมอไม่ว่าฉันจะมี ปัญหาอะไร					
56. ฉันเป็นคนสำคัญต่อเพื่อน และครอบครัวของฉัน					
57. ฉันเป็นสมาชิกของครอบครัว ที่มีความสุข					
58. ครอบครัวของฉันไม่รักฉัน					
59. เพื่อนของฉันไม่มี ความไว้วางใจในตัวฉัน					
60. ฉันรู้สึกว่ญาติพี่น้องของฉัน ไม่ไว้วางใจในตัวฉัน					
61. ฉันพอใจกับความสัมพันธ์ ภายในครอบครัวของฉัน					
62. ฉันปฏิบัติต่อพ่อแม่อย่างดี เท่าที่ควรจะทำ(หรือเคย ปฏิบัติตัวดีกับพ่อแม่ถ้าท่าน เสียชีวิตแล้ว)					
63. ฉันเข้าใจครอบครัวของฉันดี เท่าที่ควร					

	จริงที่สุด	ส่วนใหญ่ จริง	จริงพอ ประมาณ	จริงเพียง เล็กน้อย	ไม่จริงเลย
64. ฉันคิดมากต่อสิ่งที่ครอบครัว ฉันพูด					
65. ฉันควรวางใจครอบครัวฉัน ให้มากกว่านี้					
66. ฉันควรรักครอบครัวฉันให้ มากกว่านี้					
67. ฉันพยายามปฏิบัติอย่าง ยุติธรรมต่อเพื่อนและ ครอบครัวของฉัน					
68. ฉันช่วยแบ่งเบาภาระของ งานในบ้าน					
69. ฉันสนใจครอบครัวของฉัน อย่างแท้จริง					
70. ฉันมักจะทะเลาะกับ ครอบครัวของฉัน					
71. ฉันมักจะทำตามสิ่งที่พ่อแม่ ต้องการ (ฉันเคยยอมให้ พ่อแม่ถ้าท่านเสียชีวิตแล้ว)					
72. ฉันไม่ได้ปฏิบัติหรือทำตาม ที่ครอบครัวฉันต้องการ					
73. ฉันเข้ากับคนอื่นได้ง่าย					
74. ฉันเป็นที่นิยมในหมู่ เพื่อนหญิง					
75. ฉันเป็นที่นิยมในหมู่เพื่อนชาย					
76. ฉันเกลียดทุกสิ่งทุกอย่างใน โลกนี้					

	จริงที่สุด	ส่วนใหญ่ จริง	จริงพอ ประมาณ	จริงเพียง เล็กน้อย	ไม่จริงเลย
77. ฉันไม่สนใจในสิ่งที่คนอื่น เขาทำกัน					
78. ฉันเป็นคนยากที่คนอื่นจะ เป็นมิตรด้วย					
79. ฉันเข้าสมาคมได้เท่าที่ฉัน ต้องการ					
80. ฉันพอใจในการวางตัวของฉัน ต่อบุคคลอื่น					
81. ฉันพยายามที่จะเอาใจผู้อื่น แต่ไม่มากเกินไป					
82. ฉันควรจะสุภาพกับคนอื่น มากกว่านี้					
83. ในแง่ของการเข้าสมาคม ฉันไม่เก่งเลย					
84. ฉันควรจะเข้ากับคนอื่นได้ ดีกว่านี้					
85. ฉันพยายามที่จะเข้าใจใน ความคิดเห็นของคนอื่นๆ					
86. ทุกคนที่ฉันพบ ฉันสามารถ เห็นจุดดีของเขา					
87. ฉันเข้ากับคนอื่นได้ดี					
88. ฉันรู้สึกอึดอัดใจเมื่ออยู่กับ คนอื่น					
89. ฉันไม่ยกโทษให้คนอื่นง่ายๆ					
90. ฉันรู้สึกลำบากใจที่จะพูดคุย กับคนแปลกหน้า					
91. ฉันไม่ได้พูดความจริงเสมอไป					

	จริงที่สุด	ส่วนใหญ่ จริง	จริงพอ ประมาณ	จริงเพียง เล็กน้อย	ไม่จริงเลย
92. นานๆ ครั้งฉันนึกคิดในสิ่งที่ เลวร้ายเกินกว่าที่จะเล่า					
93. บางครั้งฉันโกรธ					
94. บางครั้งเวลาฉันรู้สึกไม่สบาย ฉันมีอาการฉุนเฉียว					
95. ฉันไม่ชอบทุกๆ คนที่ฉันรู้จัก					
96. ฉันนินทาบ้างเป็นครั้งคราว					
97. นานๆ ครั้งฉันก็เข้ากับเรื่อง ตลกกลามก					
98. บางครั้งฉันอยากที่จะด่าสบถ					
99. ในการเล่นเกมฉันอยากที่จะ ชนะมากกว่าแพ้					
100. นานๆ ครั้งฉันเป็นคนผลัดวัน ประกันพรุ่ง					

ภาคผนวก ค

ผลการประเมินการให้คำปรึกษาแบบกลุ่ม
คะแนนอัตมโนทัศน์ของเยาวชนกระทำผิดกลุ่มตัวอย่าง

ประเมินผลการเข้ากลุ่มของเยาวชนกระทำผิดกลุ่มที่ได้รับการให้คำปรึกษาแบบกลุ่มและการนำหลักธรรมทางพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้ (กลุ่มที่ 1)

ตอนที่ 1 ความรู้สึกของสมาชิกที่มีต่อผู้นำกลุ่ม

	ระดับความรู้สึก					$\bar{X}$
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด	
1. ร่าเริง		.	.	.	.	5.00
2. ความไวในการรับรู้	.		.	.	.	4.67
3. ความต่อเนื่อง	.		.	.	.	4.67
4. ความเอาใจ		.	.	.	.	5.00
5. ความรู้สึกสะดวกสบาย		.	.	.	.	5.00
6. สามารถทำให้กระจ่าง	.		.	.	.	4.67
7. ความเชื่อมั่น		.	.	.	.	5.00
8. ความพอใจ		.	.	.	.	5.00
9. ความจริงใจ		.	.	.	.	5.00
10. ความรู้สึกเห็นอกเห็นใจ	.		.	.	.	4.67
11. การเอาอกเอาใจ	.		.	.	.	4.67
12. มีประสิทธิภาพ		.	.	.	.	5.00
13. การยอมรับ		.	.	.	.	5.00
14. รู้สึกผ่อนคลาย	.		.	.	.	4.33
15. รู้สึกสนใจ		.	.	.	.	5.00
16. ให้ความช่วยเหลือ		.	.	.	.	5.00
17. ให้ความอบอุ่น		.	.	.	.	5.00
18. อ่อนโยน		.	.	.	.	5.00
19. อะไรได้อย่างโปร่งใจ	.		.	.	.	4.00

ตอนที่ 2 สิ่งที่ได้จากกลุ่ม

	ความถี่				$\bar{X}$	
	มาก	ปานกลาง	น้อย	ไม่ได้เลย		
1.รู้จักและเข้าใจตนเองและเพิ่มขึ้น					4.00	
2.รู้จักและเข้าใจผู้อื่นเพิ่มขึ้น					3.33	
3.ยอมรับตนเองมากขึ้น					4.00	
4.ยอมรับผู้อื่นมากขึ้น					3.33	
5.มองโลกในแง่ดีขึ้น					3.33	
6.ได้ข้อคิดหรือหรือข้อเสนอแนะที่เป็นแนวทางในการแก้ปัญหาต่าง ๆ ในชีวิตตอนที่กำลังประสบอยู่					4.00	
7.ได้รับความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับผู้อื่น					3.33	
8.รู้สึกไว้วางใจในการใกล้ชิดสนิทสนมกับผู้อื่นเพิ่มขึ้น					4.00	
9.สามารถเห็นแบบอย่างที่ดีจากสมาชิกในกลุ่มเพื่อนที่จะนำไปพัฒนาปรับปรุงตนเองในด้านต่าง ๆ เช่น การวางตัว บุคลิกภาพ การแก้ไขปัญหา ฯลฯ					3.33	
10.ได้ทราบถึงแนวทางที่จะดำรงชีวิตในสังคมอย่างมีความสุข					3.33	
11.เกิดกำลังใจที่จะปรับปรุงพัฒนาบุคลิกภาพบางประการของตนให้ดีขึ้น					3.67	
12.มีความกล้าเป็นตัวของตัวเอง					3.67	
13.ได้รับประสบการณ์ที่มีความหมายต่อชีวิต					3.67	
14.การเข้ากลุ่มครั้งนี้มีประโยชน์ต่อตัวท่าน					3.67	

ประเมินผลการเข้ากลุ่มของเยาวชนกระทำผิดกลุ่มที่รับการให้คำปรึกษาแบบกลุ่มและ
เพียงอย่างเดียว (กลุ่มที่ 3)

ตอนที่ 1 ความรู้สึกของสมาชิกที่มีต่อผู้นำกลุ่ม

	ระดับความรู้สึก					$\bar{X}$
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด	
1. ร่าเริง	.		.	.	.	4.00
2. ความไวในการรับรู้		.	.	.	.	5.00
3. ความต่อเนื่อง	.	.	.	.	.	4.50
4. ความเอาใจ		.	.	.	.	5.00
5. ความรู้สึกสะดวกสบาย	.	.	.	.	.	4.75
6. สามารถทำให้กระจ่าง	.	.	.	.	.	4.50
7. ความเชื่อมั่น	.	.	.	.	.	4.25
8. ความพอใจ		.	.	.	.	5.00
9. ความจริงใจ	.	.	.	.	.	4.50
10. ความรู้สึกเห็นอกเห็นใจ	.		.	.	.	4.00
11. การเอาอกเอาใจ	.	.	.	.	.	4.50
12. มีประสิทธิภาพ		.	.	.	.	5.00
13. การยอมรับ	.	.	.	.	.	3.75
14. รู้สึกผ่อนคลาย	.	.	.	.	.	3.50
15. รู้สึกสนใจ	.	.	.	.	.	3.50
16. ให้ความช่วยเหลือ		.	.	.	.	5.00
17. ให้ความอบอุ่น	.	.	.	.	.	4.00
18. อ่อนโยน	.	.	.	.	.	4.25
19. อะไรได้อย่างโปร่งใจ	.		.	.	.	4.00

ตอนที่ 2 สิ่งที่ได้จากกลุ่ม

	ความถี่				$\bar{X}$	
	มาก	ปานกลาง	น้อย	ไม่ได้เลย		
1.รู้จักและเข้าใจตนเองและเพิ่มขึ้น					4.00	
2.รู้จักและเข้าใจผู้อื่นเพิ่มขึ้น					3.5	
3.ยอมรับตนเองมากขึ้น					3.5	
4.ยอมรับผู้อื่นมากขึ้น					3.25	
5.มองโลกในแง่ดีขึ้น					3.50	
6.ได้ข้อคิดหรือหรือข้อเสนอแนะที่เป็นแนวทางในการแก้ปัญหาต่าง ๆ ในชีวิตตอนที่กำลังประสบอยู่					3.25	
7.ได้รับความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับผู้อื่น					3.75	
8.รู้สึกไว้วางใจในการใกล้ชิดสนิทสนมกับผู้อื่นเพิ่มขึ้น					3.00	
9.สามารถเห็นแบบอย่างที่ดีจากสมาชิกในกลุ่มเพื่อนที่จะนำไปพัฒนาปรับปรุงตนเองในด้านต่าง ๆ เช่น การวางตัว บุคลิกภาพ การแก้ไขปัญหา ฯลฯ					3.50	
10.ได้ทราบถึงแนวทางที่จะดำรงชีวิตในสังคมอย่างมีความสุข					4.00	
11.เกิดกำลังใจที่จะปรับปรุงพัฒนาบุคลิกภาพบางประการของตนให้ดีขึ้น					3.50	
12.มีความกล้าเป็นตัวของตัวเอง					3.00	
13.ได้รับประสบการณ์ที่มีความหมายต่อชีวิต					3.75	
14.การเข้ากลุ่มครั้งนี้มีประโยชน์ต่อตัวท่าน					3.75	

อัตราส่วนที่ต่างกันต่าง ๆ

กลุ่ม	คนที่	1*		2*		3*		4*		5*		6*		7*		8*		9*		10*	
		Pre-test	Post-test	Pre-test	Post-test	Pre-test	Post-test	Pre-test	Post-test	Pre-test	Post-test	Pre-test	Post-test	Pre-test	Post-test	Pre-test	Post-test	Pre-test	Post-test	Pre-test	Post-test
1	1	325	380	124	139	95	124	101	110	61	79	56	65	61	74	62	68	61	75	24	19
	2	292	383	107	140	89	122	88	111	55	73	41	59	51	68	61	67	65	81	19	35
	3	293	378	111	141	85	107	95	124	57	75	47	71	41	66	61	74	59	75	28	17
2	4	283	363	103	130	102	124	72	103	53	71	49	66	53	66	48	63	47	65	33	32
	5	305	349	107	124	89	107	99	110	52	66	56	55	58	63	51	72	63	67	85	26
	6	319	362	106	133	107	121	103	104	70	58	63	68	66	42	69	43	60	38	38	34
	7	318	358	124	134	85	100	105	117	62	70	59	67	50	61	54	67	63	66	30	27
3	8	309	359	112	128	97	120	96	104	57	66	53	61	56	69	61	68	57	66	25	29
	9	292	340	107	117	96	124	84	94	64	75	39	48	40	49	49	62	61	64	39	42
	10	297	330	103	115	101	105	90	104	65	67	51	54	55	60	42	65	51	60	33	24
	11	301	345	109	120	90	110	98	107	58	63	49	65	64	63	52	65	50	59	28	30
4	12	324	355	117	120	105	108	95	119	63	70	59	64	57	69	61	66	60	68	24	18
	13	310	325	111	113	101	106	92	99	64	65	53	57	66	68	57	59	53	56	17	20
	14	310	310	114	114	102	98	91	96	55	63	47	55	44	54	66	53	60	53	38	32
	15	299	306	98	117	104	90	88	88	57	51	49	56	57	54	61	60	50	54	25	31

หมายเหตุ

- 1* ด้านรวม
- 2* ด้านเอกลักษณ์
- 3* ด้านความพึงพอใจในตนเอง
- 4* ด้านพฤติกรรมการที่ตนเองแสดงออก
- 5* ด้านร่างกาย
- 6* ด้านศีลธรรมจริยธรรม
- 7* ด้านส่วนตัว
- 8* ด้านครอบครัว
- 9* ด้านสังคม
- 10* ด้านการวิพากษ์วิจารณ์ตนเอง

รายชื่อผู้เชี่ยวชาญในการตรวจสอบเครื่องมือ

ผู้เชี่ยวชาญในการตรวจเครื่องมือการนำพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้ ได้แก่

1. ท่านรองเจ้าคณะภาค 16 (พระศรีธรรมนาถมุนี)
2. ท่านเจ้าคณะจังหวัดสุราษฎร์ธานี (พระอาจารย์ชูชาติ)
3. พระอาจารย์วิสุทธิ วิสุทธิจารี

ผู้เชี่ยวชาญในการตรวจเครื่องมือการให้คำปรึกษาแบบกลุ่ม ได้แก่

1. คุณสุพิน พรพิพัฒน์กุล นักจิตวิทยา โรงพยาบาลสมเด็จพระยา
กรมสุภาพจิต
2. คุณอรรถพงศ์ ถนิมพาสน์ หัวหน้าฝ่ายจิตวิทยา โรงพยาบาลสวนสราญรมย์
กรมสุภาพจิต
3. อาจารย์วัชรภรณ์ อภิวัชรกุล หัวหน้าภาคการพยาบาลจิตเวช
วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีสุราษฎร์ธานี

ประวัติย่อผู้วิจัย

ชื่อ นางสาวสุจิรา ชื่อสกุล วิชัยดิษฐ์
 เกิดวันที่ 12 เดือนสิงหาคม พ.ศ.2508
 สถานที่เกิด อำเภอเมือง จังหวัดสุราษฎร์ธานี
 สถานที่ปัจจุบัน 233 ม.4 ต.ขุนทะเล อ.เมือง จ.สุราษฎร์ธานี 84100
 สถานที่ทำงาน โรงพยาบาลสวนสราญรมย์ อ.พุนพิน จ.สุราษฎร์ธานี 84130
 ตำแหน่ง พยาบาลวิชาชีพ 6
 ประวัติการศึกษา
 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนบ้านควนนุญ
 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสุราษฎร์พิทยา
 ประกาศนียบัตรพยาบาลศาสตร์ และผดุงครรภ์ชั้นสูง วิทยาลัยพยาบาลกรุงเทพ
 การศึกษามหาบัณฑิต วิชาเอกจิตวิทยาพัฒนาการ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
 ประสานมิตร

การประยุกต์หลักธรรมทางพุทธศาสนาและการให้คำปรึกษาแบบกลุ่มเพื่อพัฒนาอัตมโนทัศน์
ของเยาวชนกระทำผิดชายในสถานฝึกและอบรมเด็กและเยาวชน
จังหวัดสุราษฎร์ธานี

บทคัดย่อ
ของ
สุจิตรา วิชัยดิษฐ

เสนอต่อมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต วิชาเอกจิตวิทยาพัฒนาการ
มีนาคม ๒๕๔๓

การศึกษาวิจัยครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาผลการพัฒนาอัตมโนทัศน์โดยการนำหลักธรรมทางพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้และการให้คำปรึกษาแบบกลุ่มที่มีต่ออัตมโนทัศน์ของเยาวชนกระทำผิดชายในสถานฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนจังหวัดสุราษฎร์ธานี

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาทดลองเป็นเยาวชนกระทำผิดชายที่นับถือศาสนาพุทธจำนวน 28 คน แบ่งเป็น 4 กลุ่ม ๆ ละ 7 คน แต่เมื่อทดลองไปแล้วเหลือเยาวชนกระทำผิดในกลุ่มทดลองที่ 1 จำนวน 3 คน ส่วนกลุ่มทดลองที่ 2 , 3 และกลุ่มควบคุมเหลือกลุ่มละ 4 คน ทั้งนี้ เกิดจากเหตุผลส่วนตัวที่ทำให้ไม่สามารถมาร่วมกิจกรรมได้ครบตามข้อตกลง การทดลองครั้งนี้ใช้แบบแผนการทดลองแบบ Pretest - Posttest Control Group Design โดยมีระยะเวลาในการทดลองนาน 6 สัปดาห์ เครื่องมือการวิจัยประกอบด้วย 1) การนำหลักธรรมทางพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้ 2) การให้คำปรึกษาแบบกลุ่ม และ 3) แบบวัดอัตมโนทัศน์เทนเนสซี (Tennessee Self-Concept Scale) และใช้วิธีของ Kruskal-Wallis One Way Analysis of Variance ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ผลการวิจัยพบว่า

1. เยาวชนกระทำผิดกลุ่มที่ได้รับการพัฒนาอัตมโนทัศน์โดยการนำหลักธรรมทางพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้พร้อมกับการให้คำปรึกษาแบบกลุ่มได้คะแนนอัตมโนทัศน์สูงกว่ากลุ่มที่ได้รับการนำหลักธรรมมาประยุกต์ใช้เพียงอย่างเดียว และสูงกว่ากลุ่มที่ได้รับการให้คำปรึกษาแบบกลุ่มเพียงอย่างเดียวอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05
2. เยาวชนกระทำผิดกลุ่มที่ได้รับการพัฒนาอัตมโนทัศน์โดยการนำหลักธรรมทางพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้เพียงอย่างเดียวได้คะแนนอัตมโนทัศน์สูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05
3. เยาวชนกระทำผิดกลุ่มที่ได้รับการพัฒนาอัตมโนทัศน์โดยการให้คำปรึกษาแบบกลุ่มเพียงอย่างเดียวได้คะแนนอัตมโนทัศน์ทุกด้านไม่แตกต่างจากกลุ่มควบคุม

AN APPLICATION OF DHAMMA IN BUDDHISM AND GROUP COUNSELING
TO DEVELOP SELF-CONCEPTS IN MALE JUVENILE DELINQUENTS
AT THE OBSERVATION AND PROTECTION CENTRE OF SURATTHANI

AN ABSTRACT
BY
SUJIRA WICHAIDIT

Presented in partial fulfillment of the requirement for the
Master of Education degree in Developmental Psychology
at Srinakharinwirot University

March 2000

The purposes of this research were to study an effectiveness of the Dhamma in Buddhism application and Group Counseling to Develop self – concepts in male juvenile delinquents at The Observation and Protection Centre of Suratthani. The subjects were twenty-eight Buddhism juvenile delinquents, they were randomly assigned into four groups ; however some of them loss because of their private problems. So, the first group had three subjects, second, third and control group had four subjects. The experimental design was Pretest-Posttest control group design. The treatments were used six weeks. The instruments composed of 1) An Application of Dhamma in Buddhism Program, 2) The Group Counseling Program and 3) Tannesse Self-Concepts Scale. The Kruskal – Wallis One-Way Analysis of Variance was used in this research.

The results of this experiment were :

1. The juvenile delinquents who got an application Dhamma in Buddhism and Group Counseling had higher score in self-concepts than juvenile delinquents who got an application Dhamma in Baddhism only and Group Counseling only at the level of significant .05.
2. The juvenile delinquents who got an application of Dhamma in Buddhism only had the higher score in self-concepts than control group at the level of significant .05.
3. The juvenile delinquents who got a Group Counseling only had the score in self-concept not different from control group.